פרשת **כי תשא** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתל"ז שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כי תשא את ראש בני ישראל

אחוז שרעפים משוטט בעולמות העליונים ישב לו הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זי"ע בחדרו שבעליית הגג והיה מתבודד שם בינו לבין קונו, שם למד סתרי תורה בקדושה ובטהרה, כשהוא מצוה למשמשו באזהרה חמורה שלא יפריעו ולא יכנסו לחדרו, רק פעם ביום פתח בעצמו את הדלת ואז היו הכל נכנסים לחדרו בחרדת קודש ולהוושע בעצתו.

בין האנשים היו שני סוחרי בקר שלא עשו צעד בלא ברכתו ולפני כל קניה או מכירה שאלו בעצתו, ואכן הצליחו בכל מעשיהם, פעם פרצה מגיפה בעדרי הבקר, פרות ושוורים חסונים מתו כזבובים, עדרים שלמים נימחו מעל פני האדמה, חרדו שני הסוחרים לגורל עדריהם, ומיהרו אל הצדיק שיעתיר עבורם שלא יהיה בהם נגף.

כאשר הגיעו לבית הצדיק ורצו ליכנס בבהלה אל תוך הקודש פנימה, עצר המשמש בעדם באמרו שהרה"ק אסר עליו להכניס אנשים אליו, יהיה מי שיהיה, ואיככה יוכל להמרות פיו, על כן הוא מייין להם להמתין עד אשר יפתח הרה"ק בעצמו את הדלת, ואז בוא יבואו ברינה.

האנשים התחננו על נפשם ואמרו: כל רכושינו עלול לרדת לטמיון,בכל רגע ורגע מתים שוורים לעשרות, בעדרינו מושקע הונם של אלמנות ויתומים שהם שותפים בעסקינו ויישאו אתנו בהפסדינו, פג לב המשמש ופינה את הדרך, עלו הסוחרים בסולם, נקשו בדלת ופתחוה, ונכנסו לחדרו של הצדיק.

באותו זמן ישב הרה"ק בחדרו עטוף בלית ומוכתר בתפילין ועסק בסתרי תורה, כששמע שהדלת נפתחת נשא ראשו וראה את הבאים ועיניו קמו, פיו נפער בתדהמה, וחיוורון כיסה את פניו, כעבור רגע ארוך התעשת, שמע את זעקתם, וברכם כמבוקשם.

לאחר שהלכו לדרכם קרא הרה"ק את המשמש ואמר לו: תדע לך שכשאני לומד מצוי אני בעולם שכולו אור וזוהר רוחניות והתעלות, ועלי להכין את עצמי ולרדת עשר מעלות אחורנית כדי לקבל קהל הפונים המצויים בעולם של חולין וגשמיות, כשהם פתחו את הדלת ונכנסו מבלי הודעה והכנה מוקדמת כמעט והתעלפתי לפתע ראיתי שוורים לבושים כבני אדם, והרהרתי בבעתה: מאימתי יודעים פרות לעלות בסולם...

והנמשל מובן, דכתב באוהחה"ק עה"פ "כי תשא את ראש בני ישראל", שהאדם הולך בקומה זקופה כשראשו למעלה, שואף לרוחניות ולהתעלות, ואילו הבהמה הולכת בפופה וראשה למטה, שואפת לגשמיות, כאשר האדם חוטא יתכן שעל אף שבפועל הולך הוא על שתי רגליו, מ"מ במהותו הרוחנית הושפל לארץ ונמשל כבהמות נדמו, לפיכך נצטוה משה רבינו לשאת את ראש בני ישראל, לזקוף את קומתם הרוחנית ולרוממם קרן ישראל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תתרים ~ לקיטת תתרים ..... ב
קדו"ש י"י מלך לו' ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פנינת יקרת ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
למען ציון לא אחשה ..... יא
פשוטלהן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

להמשיך ישועות ע"י הזכרת כח מסי"פ המוטבע בנו

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. יש לפרש, כי הנה הטבע המוטבע באיש הישראלי הוא למסור נפשו על קדושת שמו יתברך (כמבואר בכמה מקומות בספרי הרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה). והוא אשר רמז הכתוב: **"כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם"** רצ"ל כשתרצה להרים קרנם ולפקוד אותם בדבר ישועה ורחמים, **"ונתנו איש כפר נפשו לה' – בפקוד אותם"** רצ"ל, תזכיר זה לפני השי"ת, אשר כל איש ישראל מוכן למסור נפשו על קדושת שמו יתברך, ואז **"ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם"** לא יהיה שום מניעה וחסרון מלהשפיע להם כל טוב בעת פקדו אותם.

אמרי יוסף

דרך נפלא ומקודש למשכילים, הנלמד משבת קודש

אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם. מלמדינו על שמירת שבת איך יהיה, דלכו"ע חלקהו חציו לה' וחציו לכם, וזהו: אך חלק כו' (עי' פסחים ה.), על דרך זה: **את שבתותי תשמורו**, לא כולו לה' ולא כולו לכם. ויאמר: **'כי אות היא ביני וביניכם'** כו', **עפ"י דברי הרב מוריינו הרב ר' יעקב יצחק** (הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע) **נ"ע, בפסוק 'לא תעשון כן לה' אלקיכם'**, דיש אדם שמחזיק בעובדא אחת בקבע, כמו תענית בכל יום, או טבילה בכל יום וכדו', ובאם מחמת סיבה לא יעשה דבר זה לפעמים, הוא בעיניו כמתעתע, כי כבר נשרש בלבו שעובדא זו מביאה לו היראה והקדושה, ובאמת לא כן הדרך האמיתי שהרי זה כעובד לעובדא זו. והגם באמת ארז"ל (תענית יא:) היושב בתענית נקרא קדוש, וכמו כן טבילה מביאה הארה, אך עכ"ז הכל מה', ופעמים נותן קדושה ע"י תענית, ולפעמים דוקא אם אכל ושתה אז טוב לו כמו בערב יוכ"פ. וזהו: **'לא תעשון כן', ר"ל דוקא כן, והכן היטב כי זה שורש גדול בעבדות ה'.** וזהו מאמר הכתוב: **אך** כו', והיינו דבעינן דוקא לכם גם כן, דאך חלק. וזה **אות**, כי לא התענית הוא המקדש, כי הרי בשבת שכל הקדושות נובעין ממנו, בו צוה ה' דוקא לכם. וזהו אומרו: **'כי אות היא ביני וביניכם'**, ר"ל לכם השבת יהיה לאות ביני וביניכם, **'כי אני ה' מקדשכם'** ולא התענית דוקא, **והכן היטב, כי דרך נפלא ומקודש הוא למשכילים, נראה לי.**

נועם מגדים

נתינת צדקה למעלה מכוחו, קורע גזר דין ומרבה חיים

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל וגו'. יבואר ע"פ מה שפירשתי מה שאנו אומרים (בברכת יוצר שחרית שבת) "טובים מאורות שברא אלקינו", הנה ראש וסוף תיבת 'מאורות' אותיות מ"ת, ותיבת 'אור' מפסיק ביניהן, כי כן כח הצדיק להפריד בין האותיות האלו להפוך אותם לטובה (ע"ש פר' שקלים ד"ה כי תשא) והנה, גם בתיבת **'מחצית'** תיבת **'חצי'** מפסיק בין אותיות **מ"ת'** שבראשו וסופו, **"כי המחצית השקל היה לכפרת בני ישראל להצילם ממות לחיים. לכן גם עתה בזמן הגלות שאין לנו המצוה הזאת, התקנה לזה [היא] נתינת הצדקה יותר מכדי יכולתו'** כמו שפירשתי **'וחצו את כספו וגם את ממת יחצון'** דאם מנדבת לבו נותן צדקה אף בחצי עשרו אזי גם את ה'מת' יחצון מ'חצ'ת ו'מ'אור'ת כנ"ל **להציל ממות נפשו ויזכה לחיים ארוכים.**

תפארת שלמה

כפי עשירות האדם בדעת, כן ידע לו כי עדיין עני הוא

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, יש לפרש על פי מה שמצינו בחז"ל (כתובות סח.) ד'עשיר' יכונה העשיר בדעת, ו'דל' יכונה הדל בדעת. **והנה, זאת ידוע, דכל מה שהאדם מוסיף אומץ בתורה ועבודה, ידמה לו אשר עדיין לא התחיל, ועודנו עומד מבחוץ.** ולאדם אשר עוד לא התחיל ולא טעם מתיקות אור העבודה, ידמה לו אשר אינו חסר לנפשו כלום, והוא כבר בתכלית השלימות בתורה ועבודה. וזהו: **'העשיר'** היינו עשיר בדעת, **'לא – ירבה'** היינו שהוא מרבה הבחינת **'לא'**, כי עדיין לא התחיל כלל. **'הדל'** היינו הדל ועני בדעת, הוא בדעתו שכבר הגיע לתכלית ולשלימות האמת, **'לא – ימעיט' הוא ממעט הבחינת 'לא', ונדמה לו שכבר חשוג תכלית העבודה".**

שובע שמחות

(להרה"ק רמ"מ אב"ד סטריזוב זצ"ל, תלמיד הרה"ק הרבי מלובלין, והרה"ק הרמ"ט מרימנוב זללה"ה)

ע"י מחילת החטא במדבר, נמשך מחילה לדורות עולם

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם על ידי החסד שנתעורר אז במה שויתר לנו הקב"ה על עון העגל **"יכולים להמשיך מחילת עוונות כמו בחודש אלול עד אחר יוה"כ שאז נמחל עון העגל ועל כן נקבעו לימי רחמים ורצון.** (טוא"ח תקפ"א) **וכן תמיד בזה".** וזהו: **'וביום'** רומז על חסד שנתעורר על ידי **'פקדי'** לשון חסרון (מלשון הכתוב "ולא נפקד ממנו איש", וברש"י שם: "לא נחסר") היינו שהיסרתי עון העגל, ובזה: **'ופקדתי עליהם חטאתם'** אחסר מהם החטאים שעליהם.

דברי אמת – לובלין

ע"י התקרבות לצדיקים זוכין ליראת שמים

ויירא מגשת אליו, יש לפרש על דרך אמרם ז"ל דיר"ש לגבי משה מילתא זוטרתא היא, עי"ש, דר"ל **ד"לגבי משה" מי שנתקרב לגבי משה, על ידי זה עלתה לו בנקל לחשוג מדריגת היראה, ומילתא זוטרתא היא על ידי ההתקרבות למשה רבינו** ע"ה (עי' בם' בעש"ט, עקב יד) וזהו: **"ויירא"** שהשיגו מדריגת היראה על ידי **"מגשת אליו"**, מתוך שנגשו אליו כאמור.

מחזה אברהם – בוטשאטש

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

קוב"ה ואורייתא חד, ולכן הדבק בה מבטל מעצמו שלטון הס"א וכל השעבודים

והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות. ואיתא (שיר"ר נד.) **אל תקרי חרות אלא חירות.** ויש לפרש בזה דהנה ידוע (זוהר פרשת אחרי ע.) **'אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד'** ותיבת אנכי מרמז על דרך אנא נפשי כתיבת יהבית (שבת קה.) עד כאן **והיינו כביכול נפשו של הקב"ה הוא ממש בתורה וכיון שהקב"ה בעצמו שם בודאי ממילא בטל כל הסטרא אחרא ואין שום שליטה לחם,** ועל כן (אבות פ"ג מ"ז) 'המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות' וכו' שבטלין כל הסטרא אחרא ואין להם שום שליטה עליו כיון שהקב"ה שורה עליו וזהו גם כן שיעור הכתוב **'והמכתב מכתב אלהים הוא'** שאלהים הוא הכותב את התורה כדאיתא נפשי כתיבת וכו' ולכך **'חרות על הלוחות'** היינו חירות כנ"ל **כיון שהקב"ה בעצמו שם בודאי בטילין כל הקליפות וכל השיעבוד.**

דגל מחנה אפרים

קרני הוד דמשה רבינו ע"ה היה מחידושי תורה של צדיקי ות"ח בכל דור ודור

ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. במד"ר (שמו"ר מז) מהיכן זכה משה לקרני הוד כו', ר' ברכיה הכהן בשם רבי שמואל הלוחות היו אורכן ששה ורחבן ששה והיה משה אוחז טפחיים ושכינה טפחיים וטפחיים באמצע משם נטל משה קרני הוד ע"כ כו'. ידוע שהתורה ניתנה למשה בפרד"ס אשר ילמד לעם ישראל, אמנם שורש התורה מה שלא ניתן לגלות היא נשארה לפניו במרום, **וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. וזה נקרא טפחיים בידו של הקב"ה וטפחיים בידו של משה. ומה שתלמיד ותיק וצדיקי הדור מחדשין בכל עת חידושי תורה, היינו שממשיכין על ידי נשמת משה המאיר בכל צדיק וצדיק כנודע. וזהו נקרא טפחיים באמצע, ומשם נטל משה קרני הוד, כי על ידו כל השפעות וחידושי תורה מתגלים לצדיקים בכל דור ודור.**

עבודת ישראל

תפלה

תפילה בכוונה כפי היכולת ממשיך אתרעותא מלעילא, וע"י כוונת התפילה למען שמו באהבה ממתיק הדינים

כי תשא כו'. כי על ידי אתערותא דלתתא בא אתערותא דלעילא, **שאם אנו מכינים עצמינו לתורה לשמה ולתפלה בכוונה כפי מיעוט שכלינו, אז יתברך משפיע עלינו הארה עליונה לעבדו בשכל יותר ודביקות גדול,** ועל דרך זה הוא מה שאמרו חז"ל (ברכות לד ע"ב) אם שגורה תפלתי בפי יודע אני כו', **דכשהשי"ת שולח אתערותא דלעילא, ושולח בפי דיבורים קדושים המלהבים לבי, אז אני יודע שאתערותא דילי גרם זה, ויודע אני שתפילתי מקובלת.**

ובעיקר התפלה צריך האדם שלא יכוון לצורך הנאתו, רק לעשות נחת רוח ליוצרו, ולתקן תיקונים לשכינה הקדושה, וזהו שאומרים קודם התפלה אדני שפתי תפתח, שאתה תפתחם, ואז ופי יגיד תהלתך, ולא דבר אחר לצורך עצמי וגופי, **והנה אנשי כנה"ג תקנו לנו לשון התפלה על ענינים גשמיים וגופנים,** כגון רפואה ופרנסה וכדומה, וכל זה רומזים לתיקונים בעולמות עליונים, כמו שנאמר בספרים שבאמת התפלה וצרכים שבה הם דברים העומדים ברומו של עולם שהם משל ודמיון על העולמות הקדושים, **וכשאנו מתפללים בכוונה זו, ממילא באים עלינו כל הטובות והברכות והשפעות,** כי על ידי תפלתנו נמתקו כל הדינים, ואז ממילא בא שפע מכל הטוב, וזה מכוונה בלשון נשיאות ראש, להעלות התפלה על דרך זה שלא יהיה כוונתינו רק לצורך גבוה, וזהו שנאמר **'כי תשא את ראש בני ישראל'** – **'לפקודיהם'** לשון חסרון, מה שמתפללין נוסח התפלה בלשון שמשמע על חסרונם וצורך גופם, יהיה במדריגת נשיאת ראש, שלא יהיה כוונתם עבור צורך עצמם, רק יהיה כוונתם ביתר שאת, ויהיה שכלם וראשם בשלימות, שהעיקר רק צורך גבוה. על ידי זה **'נתנו איש כופר נפשו'**, עפ"י ששמעתי כו' (ע"ייש בדה"ק), שע"י התפלה כנ"ל, ונתנו איש כופר נפשו לה', שעל ידי זה ימתיקו הפ"ר דינים על ידי השם הוי"ה (ד'כופר' אותיות כ"ו – פ"ר), ויומתק הדין מנפשם, כי נפ"ש גימטריא ה' פעמים אלהי"ם כו'.

זרע קודש

עבודת ה' בהתלהבות אש, ובפרט עבודת הבעל תשובה

זה יתנו כל העובר על הפקודים. והל"ל כזה יתנו, כי הקב"ה הראה למשה רבינו ע"ה מטבע של אש (במד"ר יב, ג). **רק שהפסוק מרמז לנו שעיקר העבדות הוא בהתלהבות,** ושייך שפיר **'זה יתנו'**, כמין מטבע של אש דווקא. **'כל העובר על הפקודים'** – ובפרט מי שעבר נגד רצונו ית"ש צריך עוד יותר ויותר לעורר עצמו בהתלהבות גדול לעבודתו ית"ש.

אור לשמים

כח התפלה לתקן אף עון חילול השם, וחיו יחיה

והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה. ובתרגום יונתן: "**ויהי כל מאן דהדר בתתובא בלב שלים קדם ה' הוה נפיק למשכן בית אולפנא דמברא למשריתא מודי על חוביה ומצלי על חוביה ומצלי ומשתבק ליה".** ולבאורה יש כאן כפל לשון. ואפשר לפרש על פי דברי א"א [הרה"ק מהר"י] ז"ל בהא דאיתא בגמרא (יומא פו:) בענין ארבעה חילוקי כפרה, דמי שיש בידו עון חילול השם אין כח לא בתשובה לתלות וכו' אלא כולן (תשובה, יוהכ"פ ויסורים) תולין ומיתה ממרקת וכו', **'אמר אביי לא שנו אלא באתרא דלא תבעי אבל באתרא דתבעי ליה לן בה'.** ופירש דקאי על הא דאמר לעיל מיניה, דתשובה לבדה אין מועילה, על זה אמר: "**לא שנו אלא באתרא דלא תבעי היינו, בלא תפלה, "אבל באתרא דתבעי שמצרף תפלה אל התשובה, אז אינו זקוק למיתה שתמרק עוונו, אלא יכול לתקן הכל בחיים חיותו".** וזהו כוונת התרגום: "**ויהי כל מאן דהדר בתתובא בלב שלים קדם ה' נפיק למשכן ומודי על חוביה ומצלי על חוביה, ומצלי ומשתבק ליה", היינו שמצרף תפלה על התשובה, ובכח התפלה יתוקן הכל בחיים.**

הה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאגר חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו'. ויבואר עפ"מ שאחז"ל אלמלי שמרו ישראל שני שבתות מיד היו נגאלין, וכתבו המפו' הטעם משום דלא הוי שומר שבת כהלכתו אלא אם שובת אחרי ששה ימי המעשה, נמצא דבשבת הראשון לא הוי כראוי כיון שהוא אחרי מאות ואלפים ימי המעשה, ולכן צריך לשבות בשבת הראשונה ואחר כך מתחילים אחריו ששת ימי המעשה ולאחמ"כ ביום ה'שביעי' שבת לה' אלוקיך, וז"ש ושמרו בני ישראל את השבת, ר"ל שצריכין לשמור שבת אחד כדי "לעשות את השבת", בכדי שיעשו את השבת הבאה לשבת, לדורותם ברית עול"ם, כי אז יהיו נגאלין ויהיה יום שכולו שבת.

(ישמח משה)

☆

למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול. ונראה בהקדם לבאר ענין מחצית השקל באופן פשוט דהנה אמרו חז"ל לא היו ראויים ישראל למעשה העגל אלא להורות תשובה לרבים, נמצא כי אנוסים היו בדבר מן השמים דבני ישראל לא היו חוטאים מעצמם, אלא שזה רק להחוקר לב אבל לעיני בני אדם הרואים ואינם יודעים מחשבות הי' חילול שם שמים בדבר וצריכים כפרה על המעשה לבד, וע"י זה סגי במחצית השקל לכפר על המעשה לבד, וידוע דאיתא במדרש עה"פ והמים להם חומה שנתמלא עליהם שר של ים חמה ואמר מה נשתנו אלו מאלו הללו והללו עבדו ע"ז, א"ל שוטה אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון נמצא שבנ"י ישראל ניצולו מלחטבע בים סוף מכח טענת אונס כי הי' לבבם שלם עם ה', ובזה יבואר ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך דהרי לא חטאו במחשבה כלל, אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וגו' בטענת אנוסים ושוגגים היו וא"כ למה יחרה אפך.

(ייטב פנים)

☆

כי תשא את ראש בני ישראל. במדרש איתא ההי"ד ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי, ויתבאר עפימ"ש ביערות דבש כי יש בי אופנים בעונשין, האחד שמגיע לאדם בכוונה מה' לעונשו על חטאיו, ואופן הבי כי איש מזלו רע רק שה' מגן בעדו וכאשר יחטא מסלק הקב"ה ממנו, וההבדל הוא, דבאופן ראשון ינקה מעונו ואז טוב לו לעוה"ב, אבל באופן השני הרי הוא כטבעו ועונשו עדיין בשלימות, עכ"ד, ובזה יל"פ מאמה"ב ה' מה רבו צרי, כלומר רבים הם הצרות שלי, אכן רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו, הכוונה שע"י היסורים לא יהיה לו שום כפרה על החטאים, כיון שהוא באלוקים סלה, שכל הצרות המה רק מפאת החטבע [אלהים בגימי' הטבע], אבל אין הדבר כן רק ואתה ה' מגן בעדי, שכל הצרות האלה מאת ה' הוא אשר מגן בעדי לכפר על עוני וזהו דאסמכי' חד קרא לכי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם [מלשון חסדון וצער כמ"ש וביום פקדי ופקדתי], כי ע"י הצרות תתרומם קרן ישראל, כי ונתנו איש כופר נפשו שע"י הצער יהיה לכפרת נפשו, והטעם כי לה' בפקוד אותם, כי כל התלאות באים מאת ה', ועל כן לא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, ע"י הצרות חיו, כי הוא בא לכפרה על עוונותיהם.

(קדושת יו"ט)

☆

ויאמר ה' אל משה לאמר אך את שבתותי תשמורו וגו'. במכילתא איתא ויאמר ה' אל משה לאמר לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח, ונראה דהנה אחז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והקשו המפו' הרי הקב"ה שומר משמרתה של תורה, ואמרה תורה ביומו תתן שכרו אכן קי"ל

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

מה שעולה בדעת הצדיק עצה עפ"י דברי חז"ל במקום אחד, אף שממקום אחר משמע להיפך, זה גופא הוא רוח הקודש

ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ופירש"י בד"ה 'ובדעת'. **רוח הקדש.** ידועה העובדא מק"ז הישמח משה זלה"ה שפעם אחת שאל ממנו הרה"ק מליסקא זלה"ה עצה אודות מסחר יין אם לעשותו או לא, והשיב לו ק"ז זלה"ה שלא יעשה המסחר, ותמך יתידותיו על מקום אחד בש"ס שמשם הוכיח כן. וכאשר יצא אמר אני חשבתי שיאמר רוח הקודש, והנה אמר לי גמרא, אף אני יכול להוציא מדברי הגמרא במקום אחר שהמסחר הזה טוב ואוכל להצליח בו. וכן עשה ששלח ידו במסחר הלז, ובסופו של דבר הפסיד מעותיו. **נענה הרה"ק מליסקא ואמר: "עתה ידעתי כי זה בעצמו הוא רוח הקדש, שתעלה בדעתו הגמרא אשר הוא האמת לענינינו".**

דברי יואל (פר' בהעלותך עמ' רע"ז)

דכששלח שליח לשכור פועלים אינו עובר בבל תלין, והנה תרי"ג מצוות צוה לנו משה ורק שתי דברות הראשונות מפי הגבורה שמענו, והנה כתב בישמח משה דהוה דבעת שדיבר משה בבחיי "כהי" בדיבור של עצמו הוי ע"י שליח אבל בעת שאמר בבחיי זה הדבר ששכינה מדברת מתוך גרונו הויי"ל ע"י הקבי"ה בעצמו, והנה אחזי"ל כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים ונותנין לו כל משאלות לבו, ועי"כ במצות שבת דיבר משרע"ה בבחיי זה הדבר דהוי כהקבי"ה בעצמו ועי"ז יקבלו שכרם בעוהי"ז, ובזה יבוארו המכילתא ויאמר הי אל משה לאמר לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח דתיבת לאמר פירושו שיאמרנה לבני ישראל לא בבחיי מלאך כאשר הוא עושה בשאר המצות אלא משונה מצות שבת שיאמרה בבחינת זה הדבר שיקבלו שכרם בעוהי"ז.

(דברי יואל)

☆

זה יתנו כל העובד על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש. ובמדרש איי נתקשה משה במחצית השקל והראה לו הקבי"ה מטבע של אש, ויתבאר לפי הידוע מה שאמר הייטב לב כשבא לבקר את המהרי"ם שיק דהנה כתיב וקוי הי יחליפו כח, והכוונה דאנו קונין את הכח מאת השיית בקנין חליפין, עכדהי"ק, וכעין זה יש לומר לגבי מצות מחצית השקל, כי מבואר בגמרא שמחצית השקל בא לכפר על עון הענגל, והנה כאשר נכשלו ישראל באותו החטא, ביקשה מדת הדין למחותם מספר החיים ולכלותם מעל פני האדמה, ולכן צוה הקבי"ה שיתנו מחצית השקל, ועל ידי זה יקנו בני ישראל בקנין חליפין חיים טובים מאת החותך חיים לכל חי, ולא יהיה בהם נגף, אכן לכאורה יקשה מהא דקיי"ל אין מטבע נעשה חליפין, אך יי"ל על פי מה שאמרו שם בגמרא בטעם הדבר שאין מטבע נעשה חליפין, משום דדעתיה אצורתא, והקבי"ה לא נתכוין להקנות להם לישראל חיים חלף נתינת צורת המטבע, אלא עיקר המכוון הוא המחשבה והכוונה בקיום המצוה, לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ואם כן שפיר יוכלו לקנות בחליפין על ידי מחצית השקל חיים טובים ומתוקנים, וזה שדרשו במדרש נתקשה משה במחצית השקל, שהיה קשה לו למשה רבינו האיך יועיל מחצית השקל לקנות על ידו חיים בחליפין, והלא קיי"ל אין מטבע נעשה חליפין, הראה לו הקבי"ה מטבע של אי"ש, וביארו בספרים שהכוונה על ההתלהבות והכוונה במעשה המצוה. ורמז לו הקבי"ה בזה דדעתיה לאו אצורתא כלל, אלא על המחשבה וההתלהבות בקיום המצוה, ושפיר נקנה בחליפין.

(ברך משה)

☆

זה יתנו כל העובד על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש. כבר האריכו בספרי קודש בטעם הדבר שצוה השיית לתת מחצית השקל ולא שקל שלם, ואף אנן נימא בה מילתא, ונראה עפי"מ דאיתא בגמי אמר רב הונא אמר רב מודה בקנם ואחי"כ באו עדים פטור, וכתב הרמ"ע מפאנו כי מטעם זה מועיל התשובה והוידוי לכפר החטא מכח מודה בקנם ואחי"כ באו עדים להעיד על החטא הרי הוא פטור, עכ"ד, אמנם כתב בעיר דוד כי באמת יש לעיין מדוע יש לחטא ופשע דין מודה בקנם ולא דין מודה בממון דחייב, אך אחזי"ל שבני ישראל נמשלים לצאן ובקר, ואי"כ יש להם דין כשור תם שהזיק, כמי"ש ויעקב איש תם, ותם משלם חצי נזק, ונקטינן פלגא נזקא קנסא, עיי"ש בדבריו, וכעין זה יש לומר לגבי מצות מחצית השקל, כי מבואר בגמרא שמחצית השקל בא לכפר על עון הענגל, ומעתה יש לומר כי מטעם זה צוה הקבי"ה לתת מחצית השקל דוקא ולא שקל שלם, לרמז שהתשובה מהני ממעם שיש לנו דין שור תם שמשלם רק חצי נזק שהוא קנס, ועל כן מהני לנו תשובה דמודה בקנם פטור.

(כי"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

והשינה משובחת, כדת נפש משיבת

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם. פי' הרה"ק מסאטמאר זללה"ה על זה שאמרו חז"ל (ילקוט ראובני ואתחנן) 'שינה בשבת תענוג', היינו כשנרדמים בשבת ומתעוררים ונזכרים ששבת היום, וואס פאר א תענוג איז דאס, [וזהו שינה בצירוף עם השבת שנזכרים, הוה תענוג].

מזקנים אתבונן (עמ' תקכח אות י')

למימינים בה סמא דחיי, והבוחר ברע ג"כ ימצא ליישב ח"ו דרכיו עפ"י תורה

ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים. שמעתי ממורי בעל קדושת יו"ט ז"ל שפירש לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, אשר לכל אחד ואחד ניתן לו הבחירה ללמוד מן התורה כרצונו הטוב, ולהיפוך ח"ו, **ואך ורק ההתגלות בתורה תלוי ברצון ובחירת האדם, שאם בוחר בטוב, ורוצה לילך במצות השי"ת כרצון התורה, אז תמיד מתגלה לו דרך הטוב בכתובים, ולהיפוך ח"ו מתגלה לו בכתובים ללמוד הפיכם**, וזהו שאמר מזה האיש, ומזה האיש, המבקשים כבחירתם, הם כתובים ודפח"ח וש"י.

מאזני צדק (חוקות על הפסוק זאת התורה)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם (ל טו). ויש לעיין למה הקדיש הכתוב מזהרת העשיר למזהרת הדל, הרי מסברא יש לו לעני יותר גדול שלא להפחית ממחצית השקל, כיון שבקיומו עליה לו להביא מחצית השקל, מה שאין כן העשיר לא הוצרך להתייגע על זה כלל, אם כן היה לו להקדים מזהרת הדל שלא ימעיט למזהרת העשיר שלא ירבה.

ויש לומר כי בשעה שהעושר מוסיף בממנתו על מחצית השקל, הרי הוא עובר על בל תוסיף (דברים יג א), וזה הוא עון בקום ועשה, אבל כשהעני פוחת ממחצית השקל, הוא עובר רק בשב ואל תעשה, ומצווה במאמרם (זבחים פ.) לעבירה בקום ועשה חמיר יותר מעבירה שהיא בשב ואל תעשה, על כן הקדים הכתוב מזהרת העשיר שהיא בקום ועשה למזהרת הדל שהיא בשב ואל תעשה.

דרשה שב"ק תשא תש"ו בבית המדרש 'בנה חסידים' בעיר תל אביב יצ"ו
(נתייסד בשנת תרפ"ו לפ"ק)

ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות וגו' (לא יח). ובמדרש רבה (פמ"ג ס"ק) אמר ר' שמואל בר נחמן מאי היה לגבותינו לקבל את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (לעיל כד ז), שמע מינה היה להם לומר אלה אלהיך ישראל (להלן לב ד), תמהתי. ויש להבין חומרו שמע מינה היה להם לומר וכו', וכי הוא זה רק דבר גלוי מינה, הלא הוא דבר מכוער ורע ביותר.

ונראה על פי מה שפירשו (מבן עזרא שמות לב ט) כי רובם מבני ישראל לא כיוונו בעשיית העגל לעבודה זרה חלילה, רק כוונתם היו שיהיה להם מנהיג במקום משה. ומעתה כיון שהיו חפצים במנהיג במקום משה, גדולי היו חפצים במנהיג שיהיה כבמיתתו של משה רבינו, אשר ידריכים ויעזור להם לעבודת ה', וכן גדולי היתה כוונתם בזה לשם שמים. אך היה להם להעלות על הדעת שיש בייהם גם אנשים מועטים שכוונתם לעבודה זרה, וכי מי גוזנת אמור לעשותו, וכמו שלא הסכימו לכך שבט לוי (להלן לב כו ורש"י שם), ואף הנשים הביאו שאין זה רעיון טוב ויפה, ולכן לא רצו ליתן מזהבן לעשיית העגל (פרד"ס פמ"ה).

וזהו ביאור המדרש, שלא היה לגדולי הדור להכניע את התורה ולומר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לפי שבדיבורים הללו אין שום מקום לכוון לעבודה זרה, אך שמע שלא היה להם לומר אלה אלהיך, תמהתי, הלא בזה יכולים לכוון גם לעבודה זרה, ואם כן אין זה אלא מילתא דתמיה אין שטעו בכך לדבר דיבורים כאלו, ואף כי גדולי היתה כוונתם לשם שמים, מכל מקום כיון שהיה בהם אנשים מועטים שכיוונו לעבודה זרה, שוב אין זה דבר שלא אף לאלו שכיוונו בזה בתמת לשם שמים, ולכן היה להם להתרחק מרעיון הלזה עד קצה האחרון.

ס"ג תשא תשכ"א

וירא אהרן ויבן מזבח לפניו (לג ה). מיתת בגמרא (סנהדרין ז.) אמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל, שנאמר וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, מה ראה, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר ראה חור שזבוח לפניו, אמר מי לי שמענך להו השתא, עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקייס בי (מיכה ג ב) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא (פירש"י, אהרן כהן ונביא היה) ולא הויא להו תקנתא לעולם (פירש"י, דהא סופן לעשות כן בזכריה בן יהוידע, ויהרג בית המקדש על כך), מוטב דליעבדו לעגל, מפשר הויא להו תקנתא בתשובה.

והעיר במהרש"א שם בחידושי אגדות כי הנה דלא ניחנה עליין אז הכהונה לאהרן, ומו שלא היה אז מקדש ומשכן כלל, אם כן מה זה שאמר ומיקייס בי אם יהרג במקדש ה' כהן וגו', אלא להם לעבודת ה', וכן גדולי היתה כוונתם בזה לשם שמים. אך היה להם להעלות על הדעת שיש בייהם גם אנשים מועטים שכוונתם לעבודה זרה, וכי מי גוזנת אמור לעשותו, וכמו שלא הסכימו לכך שבט לוי (להלן לב כו ורש"י שם), ואף הנשים הביאו שאין זה רעיון טוב ויפה, ולכן לא רצו ליתן מזהבן לעשיית העגל (פרד"ס פמ"ה).

שמהרן היה הנכור, והרי העבודה היה בנכורות (זבחים קיב:), על כן הוי ככהן במקדש ה', עכ"ל. ומנם לכאורה יש לעיין דמעיקו ככמה מאמרי חז"ל שמהרן לא היה הנכור, רק מריס היתה גדולה ממנו, מס כן שוב יקשה למה קרא את עצמו כהן.

ואפשר לומר כי בעת ההוא לא נקבע עדיין הלכה זו כי נכור לעבודה צריך להיות פטור רמס דייקא, רק הגדול שבאחים עשה העבודה, ולכן מהרן כיון שהיה הנכור שבאחים, על כן היה לו הדין של נכור לעבודה, ובשביל כן היה ככהן במקדש (ועי' בבעל הטורים במדבר ג ג), ולכן שפיר קאמר על עצמו ומקיים בי אס יהרג במקדש ה' כהן ונביא.

מפי הרה"ג ר' מאיר שטערן שליט"א, ששמעו מפי רבינו ז"ל בימי הקיץ דשנת תשי"ט בארץ ישראל

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (לב לב). וצריך ביאור למה ענין מחילת חטא של משה לסליחת חטאת של בני ישראל.

ויבואר על פי דברי המדרש (שמו"ר פ"מ סכ"ו) ומקרא שמו משה כי מן המים משיתהו (שמות ב י), מכאן אתה למד שכאן של גומלי חסדים, לאף על פי שהרבה שמות היו לו למשה, לא נקבע לו אס בכל התורה כולה כמו שקראתו במיה בת פרעה. ויש לומר הטעס בזה, כי מי שפשר לעולם ומלואו להתקיים לולא מדת החסד והרחמים (ב"ר פי"ב סט"ו), לכן נקבע בתורה אס משה בלמוד, כדי לעורר בזה מדת החסד והרחמים על בני ישראל.

והנה לאחר חטא העגל נתעורר חרון אף ה' בישראל, ומשה רבינו רצה לעורר עליהם מדת הרחמים, לזה אמר אס משה חטאתם, ובזה אתה מרבה גודל רחמיך, אז מובן למה נקבע שמי משה בתורה, בכדי לעורר בזה מדת החסד והרחמים על בני ישראל, אבל אס אין, אלא תרחם עליהם למחול עונם, מחני נא שמי משה מספרך אשר כתבת, דהא ממילא אין אתה מתנהג עם ישראל במדה זו, רק תקרא עוני בשאר בשמות השים לי.

ליל שב"ק תצוה תש"כ, ס"ג תצוה (זכור) תשכ"ו, וס"ג תשא תשכ"ו

ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה (לג ז). איתא בשס' סנהדרין (דף קי.) אמר רבי שמואל בר נחמני ג"ר יונתן שבשדוהו למשה מצאת אים, שנאמר (תהלים קו טז) ויקנאו למשה במחנה [לאהרן קדוש ה'], אמר רבי שמואל בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את חבתו ממשה, שנאמר ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, ופירש"י יצא מחוץ למחנה שלא יבשדוהו עוד. משמע דרק על משה רבינו היה קנאה, אבל אהרן לא חשדוהו, וטעמא בעי.

אולם המכוון הוא, כי משה רבינו היה מנהיג ישראל, והיה גודל גדר ועומד בפרץ, והוכיח את ישראל על כל פירכה ועל כל נטיה שנטו מהדרך המקובל, על כן לא הוה מרחמין ליה משום דמוכח להו בחילי דשמיא (עי' בחובות קה:), ובשביל כן דיברו עליו קרה, אבל אהרן שלא היה מנהיג ישראל, ולא הולרך להוכיחם על כל הנעשה, והיה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מי"ב), היו שפיר שבעי רצון ממנו, ולכן לא דיברו עליו קרה. וזה שאמר הכתוב ויקנאו למשה במחנ"ה, היינו בשביל שעמד בתוך המחנה להיות להם למורה דרך ולהוכיחם בחילי דשמיא, מה שאין כן לאהרן קדוש ה', כלומר שהיה עבודתו בקודש להקטיר ולהקריב קרבנות, לא דיברו עליו קרה.

פ' אמור דרשה לפני קריאת התורה באחת מערי המדינה באירופא, והובא בתורת התמורים פ' אמור עמוד שיד

ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה (לג ח). בירושלמי (בכורים פ"ג הל"ג) מלמד שחשדוהו בחטא אים. ותמוה אין אפשר שחשדו את משה בדבר זה. ונראה לידוע לכנסת ישראל נקראת חטא אים של הקב"ה, על דרך לכתיב (ישעיה נד ה) כי בועלין עושין ה' צבאות שמו (פירש הרד"ק, מי שהיה מדוקין הוא עושין, ומי שעשאך ובונך הוא יהיה בועלין). והנה הקב"ה אמר למשה רבינו (דברים ט יב) ומשחיתם וגו' ואעשה אותך לגוי גדול, ובני ישראל חשדו את משה שחתרנה לכך, ובשביל כן לא התפלל על בני ישראל כראוי, כדי שילא ממנו הגוי הגדול. וזהו כוונת אמרם ז"ל מלמד שחשדוהו בחטא אים, היינו שחשדו את משה שלא התפלל כראוי על כנסת ישראל שנקראת חטא אים של הקב"ה.

תמר יפרח הג"ה אות קה ד"ה ופירש פעם

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

פרשת כי תשא

שאלו להגה"ק מאוסטראווצע למה שני הפרשיות הראשונות (כהן ולוי) ארוכות מאוד ושאר הפרשיות קצרות וענה דקיי"ל (בשו"ע או"ח סימן קל"ח ס"ק ד' במגן אברהם) שמי שהוא בעל מום אינם רשאים לקרותו בפרשה שמדברת מבעלי מומים כדי שלא לביישו, ושבט לוי לא נטלו חלק בעגל, ולכן בפרשיות של עגל לא יקראו ישראלים, רק כהנים ולויים שלא עשו העגל ולכן הוצרך להאריך בשני הפרשיות עד סוף מעשה העגל ורק אח"כ יקראו הישראל לעלות לתורה.

קח לך סמים נטף וחלבנה

פע"א איחר הבעש"ט הק' להכנס לתפילת נעילה ביום הקדוש, עד שכבר הי' לילה ובכל בתי הכנסת בעיר כבר גמרו להתפלל תפילת נעילה והבעש"ט הק' עדיין לא נכנס, ואחר זמן רב נכנס לבית המדרש והתפלל נעילה בהתלהבות עצומה, כשגמר תפילת נעילה ומעריב והבדלה, אמר לתלמידיו סיבת איחורו, וסיפר להם, שהי' בעולם רשע גדול מאוד שלא הניח עבירה שבתורה שלא עבר עליה, ואתמול כשהגיע היום הקדוש וראה איך שהיהודים לבושים בקיטל ועטופים בטלית ורצים לבית הכנסת בשברון לבב, נזכר שגם הוא יהודי כמותם, ונכנס בלבו הרהור תשובה, אך דחה מיד את הרהורי לבו והמשיך בדרכו הנלוזה, כך נשנה הדבר ביום הכיפורים בבוקר, כאשר ראה שוב איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת ואימת היום נסוכה על פניהם, אבל הוא המשיך בשלו, כך היה גם כשראה אותם הולכים לתפילת מוסף, אמנם בהגיע שעת תפילת נעילה, ושוב ראה איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת לתפילת נעילה, נשבר לבו בקרבו, כשעלה בדעתו שגם הוא יהודי וגם הוא צריך להתפלל להקב"ה, או אז התחיל לערוך חשבון הנפש על כל מעשיו במשך ימי חייו והתחרט עליהם מעמקי הלב, וקבל על עצמו לשנות את דרכו מהיום והלאה, והלך לבית הכנסת והתעטף בטלית, והתחיל לבכות בבכי מר מתוך חרטה גמורה ותשובה שלימה, הקהל עמד להתפלל תפילת נעילה, ואילו הוא המשיך בבכיות עצומות ולא היה יכול להתפלל, ורק אחר שהקהל גמר להתפלל וכל אחד הלך לביתו עמד להתפלל תפילת נעילה, וסיים הבעש"ט הק' את דבריו ואמר לתלמידיו, תדעו שהרבה תפילות נדחות, שלא עלו מזה כמה מאות שנים, היתה להם עליה עם תפילת בעל תשובה זה, וזו היתה הסיבה ששהיתי מלהכנס לתפילת נעילה, כי מאחר שרציתי להתפלל ביחד עמו, על כן נתעכבתי עד שיעמוד להתפלל, ובזה פי' הרה"ק מהרי"ד מבעלזא דברי רשיז"ל בפרשתן: חלבנה בושם שריחו רע ומנאה הכתוב בין סמני הקטורת ללמדינו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו, ולכאורה יש לדקדק על כפל הלשון ברש"י "שלא יקל בעינינו לצרף עמנו, שיהיו נמנין עמנו, אך לפי הנ"ל יובן דהכוונה על פושעי ישראל השבים בתשובה שלימה, שמלבד הטובה והתועלת לפושעי ישראל עצמם בהצטרפם עמנו, הרי זו טובה ותועלת גם עבורינו שיהיו נמנין עמנו, שעי"כ יתעלו תפילותינו עם תפילותיהם ויתקבלו לרצון.

(שיח שרפי קודש)

פסל לך שני לוחות אבנים

פעם אחת כשהעמידו יין על שולחנו הטהור של הרה"ק ר' מרדכי מקאזמיר זצוק"ל קפצו החסידים כדי לזכות ממנו אולם הגבאי לא רצה למסרו לאחרים בטרם שהוא עצמו ישתה ממנו, כשהבחין הרה"ק מקאזמיר זצוק"ל נענה ואמר למשה "פסל לך" ואילו בעבודה זרה שהיא מקור הקדושה נאמר למשה "לך פסל" ורק ההבדל הוא היכן כתוב ה"לך", בלוחות כתיב ה"לך" אחרי "פסל" וזהו מקור הקדושה לדאוג לאחרים קודם שדואג לעצמו, אמנם בעבודה זרה כתיב ה"לך" קודם "פסל" ומכאן אנו למדין שהדאגה בשביל עצמו הוא סימן בלתי טהור ויש להתרחק ממנו כדי להגיע להקדושה.

(מאמר מרדכי)

לשון חכמים

לשון חכמים צרק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ונקה לא ינקה וגו'. אפשר לומר בדרך צחות, על פי מאמר הק' מריזין זי"ע, דמשום הכי אנו מברכין בתפלת יוה"כ '**ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח**', דעי"ז ימחול לנו השי"ת כדי שלא יהיה ברכה לבטלה עבדה"ק. וז"ש (תהלים כה, י) '**למען שמך ה' וסלחת לעוונינו כי רב הוא**', פי' למען לא יהי' שם ה' לבטלה, וסלחת לעוונינו, וא"ת מהיכן הבטחון שה' יסלח לנו כדי שלא נכשל ח"ו בעוד עבירה אחת, על זה אמר '**כי רב הוא**', עבירה זו של מוציא שם שמים לבטלה, היא עבירה גדולה שנאמר בה בעשרת הדברות '**כי לא ינקה ה' את אשר ישא שמו לשוא**, וממילא מובטחים אנו כי כביכול לא יכשילנו בה.

וזה מרומז כאן בפסוק '**ונקה**', פי' השי"ת ינקה אותנו מהחטאים, ומניין, על זה אמר כי הוא ית' '**לא ינקה**', רומז למוציא שם שמים לבטלה ח"ו כנ"ל, ולכן ימחול הקב"ה כדי לא לגרום לעבירה גדולה זו. וזה שנאמר בהמשך הכתוב (תהלים שם) '**מי זה האיש ירא ה'**, ר"ל זה האיש אשר השי"ת סולח לו, הוא ירא ה' מלהוציא שם שמים לבטלה, (עיין תמורה ד.) דאת ה' אלהיך תירא אזהרה מלהוציא שם שמים לבטלה, וממילא '**שומר מצרות נפשו**' שהקב"ה מוחל לו עונותיו, וזה ג"כ נרמז בפסוק (משלי כא), '**שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו**', דאם הוא שומר מלהוציא שם שמים לבטלה, כביכול סולח לו שלא לגרום להוציא ח"ו שם שמים לבטלה, וכנ"ל נמחלין עוונותיו ברחמים רבים.

שארית מנחם

כי תשא את ראש בני ישראל. איתא במדרש הה"ד רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי וי"ל עפי"מ דאיתא (ויק"ר ד' ו') א"ר אלעשא גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה כתיב בתורתכם אחרי רבים להטות אנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משוין עמנו בע"ז, אמר לו יש לך בנים אמר לו הזכרתני צרתי אמר לו למה אמר לו הרבה בנים יש לי בשעה שהן יושבין על שולחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני ואינם עומדים משום עד שמפצעין את מוחן אלו את אלו אמר לו ומשוה אתה עמהן אמר לו לא אמר לו עד שאתה משוה אותנו לך השוה את בניך נדחף והלך לו, והנה המפו' תירצו שישראל מרוב חשיבותם הם דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל, וז"ש "רבים אומרים לנפשי" הגוים אומרים אנו רבים לכן "אין ישועתה לו באלקים סלה" רק תשוו עמנו בע"ז וע"ז אנו אומרים "ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי" ע"י שאמרת כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם והוה דבר שבמנין ודבר שבמנין אפי' באלף לא בטיל.

(מדרש יהונתן)

☆

ונתנו איש כופר נפשו. איתא במדרש (במד"ר י"ב ג') כששמע משה מהקב"ה "ונתנו איש כופר נפשו" הרתיע לאחוריו, וקשה מדוע פחד משה ממצוה זו יותר ממצוות אחרות, וי"ל דהנה איתא במדרש כשמנה דוד את ישראל כתיב שנפלו שבעים אלף מישראל במגיפה אמר ר' שמעון לא מת אלא אבישי בן צרויה אנשים אין כתיב כאן אלא איש, ידוע שמשה נקרא איש כדכתיב "והאיש משה" וגם רש"י פירש על הפס' "וישתחו איש לרעהו" איש זה משה וכאן שאמר הקב"ה "ונתנו "איש" כופר נפשו" וסבר משה שהכוונה היא אליו והפשט יהיה "ונתנו (את) איש (היינו משה) כופר נפשו" בעד ישראל לכן פחד משה עד שהראה לו הקב"ה מטבע של אש שזה יהיה הכופר.

(ילקוט האורים)

☆

ונתנו איש כופר נפשו. ונראה דאיתא בגמ' אמר לה רבי חייא לדבית'הו כי אתי עניא אקדימי ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך (בכדי שיתנו לבנים שלך) אמרה ליה מילט קא לייטת להו אמר לה קרא קא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם, והנה תיבת "ונתנו" נקרא גם מהסוף להתחלה גם "ונתנו" ללמד כי הנותן של היום יכול ליהפך לעני והוא יהיה המקבל, וגם הנגיבה על תיבת "ונתנו" הוא קדמא ואזלא כמ"ש ר' חייא הקדם ותן לחם לעני שילך לפניך צדקך שלא יתגלגל הגלגל על בניך.

(הגר"א)

☆

וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. וי"ל דהנה ידוע ששני מיני חוטאים היו במעשה העגל אלה שעשו העגל בפועל ואלה הרגו בני לוי ונגפם הקב"ה ואלה שלא עשו בפועל רק לא מיחו וחטאם היה שלא מיחו בעוברי עבירה ועברו על עשה של הוכח תוכיח, וידוע מה שאמרו חז"ל דרך בזמן דאיכא ריתחא ענשינן על עשה ובאותה שעה שעשו העגל היה עידן ריתחא על עושי העגל בקש הקב"ה לכלות אותם ועליהם התפלל משה והועילה תפלתו של משה שלא נענשו תיכף ואח"כ כבר לא היה עידן ריתחא, וז"ש הכת' "וביום פקדי" שיעשו חטא אחר ויהיה עידן ריתחא להעניש אותם על החטא האחר "ופקדתי עליהם חטאתם" אני מעניש אותם גם על חטא זה שלא מיחו ועברו על מצות עשה של הוכח תוכיח.

(אמרי שפר)

דורש טוב

בפסוק ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם וכו', מה שכתוב 'לעשות את השבת' צ"ב מהו העשיה את השבת.

ונ"ל לפרש **עפ"י מה שכתב הרב הקדוש בעל אור החיים** (פר' בראשית ד"ה כי בו שבת) על מה שאמרו רז"ל כל האומר ויכלו וכו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שבת קיט ע"ב), והוא לכאורה דבר מתמיה לומר כזאת, ופירש בזה הרב הקדוש הנ"ל זצוק"ל על פי מה שאמר הכתוב **כי ששת ימים עשה י"י** וכו' ולא כתיב 'בששת', והוא ז"ל אמר, **כי השי"ת לא ברא רק ששת ימים, ושוב ברא את יום השבת, ושוב על ידי שומרי מצותיו קדושת יום השבת נברא שוב ששת ימים**, וכן עד סוף כל הדורות, ואילו יצוייר ח"ו שלא היה שומר שבת בעולם היה מתבטל העולם, וזהו שאמר הכתוב כי ששת ימים עשה י"י ולא כתיב בששת, להורות אשר השי"ת לא ברא רק ששת ימים, **ושומרי מצותיו יום השבת בקדושת היום נברא עוד ששת ימים, וכן כל ימות עולם, נמצא השומר שבת ואומר ויכלו כאילו נעשה שותף** וכו', שבאמת הוא כעין שותף, שהשי"ת ברא ששת ימים, וזה על ידי שמירתו ואמירתו בכח קדושת היום בורא ג"כ ששת ימים, עיי"ש באור החיים באריכות וקצרתי וסמכתי על המעיין שם.

ועתה יובן לך הפסוק הנ"ל ג"כ 'ושמרו בני ישראל את השבת', היינו בני ישראל ישמרו את השבת בכדי 'לעשות את השבת לדורותם', שיתנו כח העשיה ביום השבת לדורות עולם **שיצאו מן הכח אל הפועל שוב ששת ימים, וזה הוא לדורות עולם**, הבן והרחב הדברים ומצוא דברי חפץ, נחמדים הדברים כו'.

בני ישששכר, שבתות מאמר ד, אות ד

יוצנחנו בקו"ל

מכתבים הערות והארות שנתקבלו על שולחן המערכת

שלום וברכה וחיים, מריחוק מקום וקירוב לב יתקיים, אל מע"כ רב האי גאון וגדול, מעוז ומגדול, בקרב קהלתינו הדרתו והוראתו, וביראתו הקודמת לחכמתו ה"ה מוה"ר יחיאל מיכל אברהם פריעדמאן שליט"א דומ"ץ קהלתינו הק' בעיה"ת בני ברק יצ"ו אחדשת"ה הננו בזה רק להאיר ולהעיר על מה שכתב בגליון הנפלא 'קול התאחדותינו' פ' תצוה, במדור חוקים להורותם, ב'דרך חידה', התשובה משו"ת מהר"י מינץ (סי' ט'), וז"ל:

"אשר שאלת עמיתי ידידי ידיד ה' האלוף הר"ר מנחם רפ"א כ"ץ יצ"ו, על אודות בנך היניק וחכים היקר החרש משולם קיזי רפ"א כ"ץ יצ"ו, אשר נולד בשנה פשוטה באדר ויהיה בר מצוה בשנה מעוברת, מה יהיה משפט הנער ומעשהו להיות גדול מן התורה, מאיזה חודש מנינן ליה או מאדר הראשון או מאדר השני. אתה אהובי האלוף הזכרתני ותדע, גם כ"ת הרי הוא כמו ארבעים שנה, שאלני אביך זקניך האלוף מהר"ר משלם קוזי ז"ל דרך חידה, איך נמצא שראובן נולד קודם שמעון ושמעון יהיה בר מצוה קודם ראובן כמה ימים, והוא שראובן נולד בסוף אדר הראשון ושמעון נולד בתחלת אדר השני, והשנה של י"ג יהיה שנה פשוטה, וא"כ שמעון שנולד באדר השני יהיה בר מצוה לא' באדר, וראובן שנולד בכ"ט לאדר הראשון יהיה בר מצוה לכ"ט באדר דהיינו כ"ח ימים אחר שמעון, ומכל מקום נראה לי אם היו תאומים לוקח ראובן חלק בכורתו כי בפטר רחם תליא מילתא, ע"כ.

אמרתי רק להוסיף לזה מה שמצאתי בשו"ת הלכות קטנות (סי' קע"ד) [השאלה היה, באשה שילדה תאומים בשנה מעוברת, והראשון נולד בסוף אדר ראשון, והשני נולד תחילת אדר שני, שבשנה פשוטה נמצא שהשני גדול מן הראשון כמעט, בחודש שלם, מה דינם לענין להקדים אחד לשני], וז"ל: גזירת מלך הוא בכהאי גוונא דרב יעבור צעיר, ולענין כבד את אביך, לרבות אחיך הגדול (כתובות קג.) הקודם יכבד את המאוחר, וכן לענין יבום, אע"פ שהראשון בכור לכהן וכו' ומי יודע אם לידת יעקב ועשו' היתה כעין זה [היינו דעשו נולד סוף אדר א' ויעקב תחילת אדר ב'], אע"ג דאיפלגו אי בניסן או בתשרי נולדו אבות (ר"ה י' י"א) אפשר דעל אברהם ויצחק דווקא קאמרינן עכתו"ד [ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"א (סי' ט') ובנין ציון (סי' ק"נ)].

ולענ"ד אמרתי אשר לפי זה יומתק את דברי הכתוב בפ' תולדות (בראשית כה, לו) "הכי קרא שמו יעקב ויעקבנו זה פעמיים", דהנה ידוע מה שפירוש הגה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל את הפסוק בפ' מקץ (בראשית מג, י) "לולא התמהמנו כי עתה שבנו זה פעמים", כי 'לולא' הוא האותיות של 'אלול', 'זה' בגימטריא י"ב היינו חודש אדר, ופי' אם התמהמנו מלשוב אל ה' בזמני תשובה של חודש אלול, אז בשנת העיבור אפשר לתקנו בחודש אדר שיש בו פעמים בשנה.

וזהו יהי' ביאורו של הפסוק, כי היות שעשו נולד בסוף חודש א' ויעקב תחלת חודש ב' כנ"ל,ועל כן סבר

עשו כי לו משפט הבכורה ומגיע לו הברכות, וע"ז אמר 'הכי קרא שמו יעקב ויעקבנו' זה פעמיים' היינו בשביל חודש אדר אשר הוא ב' פעמים בשנת העיבור וכנ"ל.

ואמרתי ביאור זה לפני כ"ק מרן רבינו שליט"א וקילסו מאוד.

ומה שהביא שם בפ' תצוה, בד"ה 'ביאור החת"ס' מדברי החת"ס או"ח סי' ר"ח וכו', ואעתיקו:

בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ר"ח בד"ה ומ"ש דפורים) מבאר הטעם בזה, דבגמ' (מגילה ו:) נחלקו האמוראים אימתי עושים פורים בשנה מעוברת, אי באדר ראשון משום אין מעבירין על המצות או באדר שני משום דצריך למיסמך גאולה (פורים) לגאולה (פסח), ונקטינן דצריך למסמך גאולה לגאולה ולכן עושים פורים באדר ב', ומבאר החת"ס דבפורים יש שני דינים, א) לעשות זכר לנס שזה האיסור הספד ותענית. ב) לעשות זכר ע"י קריאת המגילה, והזכר לנס באיסור הספד ותענית חיוב זה הוא מן התורה, דילפינן מק"ו דמה משיעבוד לגאולה צריך לעשות זכר לנס כ"ש ממות לחיים, ולכן צריך לעשות זכר לנס, וזה מקיימים ע"י איסור הספד ותענית, אולם קריאת המגילה ומתנות לאביונים חיוב זה הוסיפו החכמים. והנה הדין של זריזין מקדימין למצוות ואין מעבירין על המצות הוא עדיף מאשר לעשות מצוה מן המובחר, כדמבואר בשו"ת רדב"ז וחכם צבי ועוד, ובזה מבואר דבאדר ראשון דיש בזה משום אין מעבירין על המצות וזה עדיף ממה שנסמוך גאולה לגאולה, לכן במצוה כזה שכבר מוטל עלינו מה"ת דהיינו איסור הספד ותענית צריך לקיים כבר באדר א', משא"כ מצוה דרבנן שאנו מקבלים עלינו ועדיין לא נתחייבו בה דהיינו מצות קריאת המגילה, לא שייך כל כך זריזין, ולכן טוב לקבוע אותם דינים לאדר שני בכדי שיהא מצוה מן המובחר להסמיך גאולה לגאולה, ע"כ.

עי' בשו"ת מנחת יצחק ח"י (סי' נ"ח) וז"ל: "והנה אף דהחת"ס מיירי רק לענין איסור הספד ותענית באדר ראשון, מ"מ נוכל ללמוד מזה להבין ג"כ דעת הפוסקים שיש ג"כ ענין של חיוב משתה ושמחה עכ"פ במקצת כדעת רמ"א, דכיון דזכר לנס שהוא מדאורייתא אנו עושים באדר ראשון, א"כ עושים גם קצת משתה ושמחה לזכר הנס. ומיושב נמי בזה מה שהשיגו הפוסקים על הרמ"א שכ' לעשות משתה ושמחה דאין פורים לחצאין משתה ושמחה בלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, ולהמבואר מהחת"ס ניחא דאף דאין קורין המגילה ומתנות לאביונים משום מיסמך גאולה לגאולה, מ"מ מה דאפשר להוסיף על מה שאנו עושין זכר לנס מדאורייתא באדר הראשון להרבות קצת במשתה ושמחה עושין עכ"ד.

ואסיים בברכה שיזכה מעכ"ת לישב באהלה של תורה ולהרביץ תורה והוראה מתוך הרחבת הדעת וסיעתא דשמיא עוד רבות בשנים כאוות נפשו.

ממנו ידידו דושה"ט בלונ"ח

הק' נפתלי הירצקא צוויבל, ראש הכולל תורה ויראה פה וויליאמסבורג יצ"ו

בס"ד

לקראת שבת לכו ונלכה

ברגשי גיל וחדוה עילאה ובחרדת קודש מתכוננים אנו לקדם את פני עטרת תפארת ישראל
אבינו רועינו כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א אשר יופיע בעירנו מאנשעסטער
ביחד עם ציבור גדול אנ"ש מכל רחבי תבל לעשות את השבת שב"ק פרשת ויקהל

הננו בזה לבשר

שעריכת השולחן
וסעודת רעווא דרעווין

יתקיימו באולם האדיר והמפואר

בית יעקב

69 Broom Lane
Salford

רבא דעמיה
ומדברנא דאומתיה
בוצינא דנהורא

בריך מתייך לשלם

חברי ק"ק
יטב לב ד'סאטמאר
וויליאמסבורג

שבת
לדורותם

שבת קודש
פרשת כי תשא
תשפ"ב לפ"ק

**לרגל שבת המתאחדת של חברי קהילתינו הק'
בוויליאמסבורג יע"א בשב"ק פרשת כי תשא
הבעל"ט כאשר הקריאה מעורר את הזמן בשב"ק זו
לסדר "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את
השבת לדורותם", יתאספו יראי ה' וחושבי שמו
לערוך שבת מרומם ונעלה בסגל חבורה בשבת
אחים גם יחד, לכן אמרנו דבר בעתו מה טוב ללקט
נפזרים אודות סגולת האחדות ובפרט בשבת קודש**

כל הישועות נפעלים ע"י אחדות

והענין הוא כך, שהעיקר הכל הוא, התחברות ישראל שיהי' אהבה ואחוה וריעות ביניהם, והדהר הזה פועל ישועות גדולות ומסלק כל המקטריגים, כדכתיב (הוש ד' י"ז) חבור עצבים אפרים וכו' הנח לו, וכן שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל כשאל אותו ביחוד הצדיק המפורסם, בוצינא קדישא אחיו מורינו הרב משולם זושא זללה"ה, הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה הלשון: אחי למוד לי זה שאתה פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדברים בקיצור שהשיב לו אדמו"ר שהוא ע"י התחברות הצדיקים ואהבה וחיבה וריעות ביניהם, על ידי כן נפעלים ונעשים כל הנסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, והודה הצדיק הנזכר לעיל לדבריו, ואמר בוודאי כי זה עיקר הכל, ואיתא גם כן בגמרא דסנהדרין (ע"א:) כינוס לצדיקים נאה להם ונאה לעולם דהיינו כנזכר לעיל.

(מאור ושמש פר' בלק)

עיקר התפילה היא שתהיה באחדות

מסופר בדו"ז הקדוש הר"ר נחמי' זי"ע בן אא"ז הקדוש האלוקי היהודי מפרשיסחא זי"ע, שנחלה מאוד ושלח שליח לביהמ"ד להחסידים שיעוררו רחמים עליו, מיד התחילו לומר תהלים בבכי ותחנונים, ויהי בשמעו קול בכייתם קראם אצלו ואמר להם כוונתי לא כן היה, רק עיקר כוונתי היה שתהיה יחד באהבה ואחוה וריעות ותזכרו אותי לטובה, עכדה"ק.

(בינת ישראל, שבועות)

עבודת ה' בחבורה

כי חילוק והפרש גדול יש בין עבודת ה' הנעשית יחיד בפני עצמו בביתו, ובין הנעשה בהתחברות שידברו יראי ה' איש אל רעהו ויעשו לזו חברה וכדומה, כי אפילו אם יהיו כל ישראל כולם צדיקים ושומרים התורה אלא שאיננו בחברה שיעוררו אדם את חבירו, אזי אין שמירתם והנהגתם אלא על ידי מלאך החונה סביב ליראיו ויחלצם, רצונו לחלצם מצרה אבל לא להוסיף להם ברכה כי אין בכוח מלאך אחד לעשות שתי מיני שליחות וכו', משא"כ בהתחברם יחד אזי אפי' לא תהי' עבודתם נבחרת כל כך, מכל מקום הן אל כביר לא ימאס (כמו שאחז"ל ברכות ח.), והוא יתברך שמו בעצמו מנהיגם ואז בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך, ויש כאן רפואה והצלה וברכה וכולי' ביה, ולא לבד שמשגיח על הכלל בהשגחה כלליות, אלא אפילו כל יחיד ויחיד מהם בהשגחה פרטיות.

(דרשות חת"ס לח"ק ער"ח אדר שני)

ע"י האחדות נתאחד כל חלקי הטוב שבהם

הרה"ק מלעכאוויטש ז"ל אמר כשישראל מתאחדים גם יחד והרי לכל אחד יש חלק טוב בקרבו, מתאספים איפוא כל חלקי הטוב שבהם וביחד נעשה טוב גדול מאד, ואם כי בכל אחד נמצא גם חלק רע, אך הרע הוא מעלמא דפרודא ואין להם התחברות זה לזה שיתגדלו חלקי הרע גם יחד.

(תורת אבות)

בכוח האחדות יעלה אור נשמתן

ושמעתי מענין זה מפ"ק אאזמו"ר הגה"ק זללה"ה מהר"ש אב"ד דפה"ק זי"ע, שאומר איך ענין זה נרגש בחוש בדרך משל, כל באם יקחו ביחד ד' או ה' נרות נקבצו יחדיו ויהי' השלהבת עב כמו שלהבות של ד' או ה' נרות כאשר המה, כמו כן נקבצו יחדיו כמספר הלז אמנם יתוסף אור השלהבת גבוה הרבה יותר מאשר היו ד' או ה' נרות אלו כנזכר וכו', וע"כ נפשות ישראל בהיותן נמשלו לנר שנאמר "נר ה' נשמת אדם" ע"כ כאשר נקבצו ובאו יחד אז מלבד ערך קדושת נשמתן כ"א בפני עצמו יש רווח, כי בכניסתן וחברתן יחד יעלה אור נשמתן למעלה לטובה ויגביהו יחדיו כ"א כח קדושת נשמתו עכד"ה.

(דברי תורה)

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד בצוותא חדא להיות חברים מקשיבים לשמוע את דבר ה', ואז נדברו יראי ה' איש אל רעהו להקהל ולעמוד על נפשם בחיזוק ג' עמודי עולם, תורה עבודה וגמילות חסדים, ולתקן כל בדק בחומת הקדושה והצניעות ולהתחזק באמונה טהורה והדרכות ישרות בחינוך הבנים בחינוך הבנים והבנות בדרכי התורה והיראה כאשר הוא לנו מורשה מאבותינו ורבותינו הק' זי"ע, כפי אשר הורה לנו מרן רשכבה"ג דודי הגה"ק זי"ע....

(מתוך מכתב קודש מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לכינוס איחוד התלמידים בוויליאמסבורג שנת תשנ"ח לפ"ק)

ע"י האחדות יכולים לעבור ימים

ועוד דיבר מאהבת חברים ואמר בשם הרה"ק יוסף יונה'ס, אז מי לייגט ארויף אַ ברעט, אפילו אַ גוטן, אויפן ים אדער אַ טייך, קערט זיך דאס איבער, און אז מי קלאפט צוזאמען צען פראסטע ברעטליך און מי לייגט דאס ארויף אויף דער וואסער פארט דאס ביז דאנציג, זעהן מער שוין ווי ווייט אחדות איז, אז סי איז דא אחדות, קען מען מאכן פון אפאר קלעצער אַ גאנצע פאס, און דאס שיקן איבערן ים, אז סי איז נאר נישט דא קיין סדק.

(משנת רבי יוחנן מקארלין)

האחדות גורם להתלהבות

אמר בענין חברותא, שהיא בבחינת אַ שטיין אז סי רייבט זיך צוזאמען גייט ארויס אַ פייער.

(הס"ק מלעכאוויטש)

ע"י האחדות זוכה להשראת השכינה

כמו ששמעתי מרבותי כי אילו נמצא מלאך אחד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול עליהם אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עלייהו עד שהיה מתבטל ממציאותו לגמרי.

(ליקוטי אמרים תניא)

אע"פ שיש לכ"א דרך בפ"ע החיוב להיות באחדות

מזה תתבונן אנשים הולכים בדרכי השם הגם שזה עבודתו בדרך זה וזה בדרך זה וכו' אעפי"כ יחוייב להיות ביניהם אהבה ואחוה ושלום וריעות וכו' והמשכיל ישים זאת אל לבו ויראה לייחד מדותיו ואז לא יטיל דופי בקדשי שמים.

(אגרא דפרקא קמ"ה)

שלימות האחדות שיהיו כולם בדעה אחת

אחדות היא עמוד גדולה לתקון עולם ולקיים כל דבר, ורוח המקום נוחה מאד מדבר זה, וכל חבורה שרוצים לעשות דבר שיהא לו קיום והעמדה, צריך שיהיו כולם באגודה אחת, ואז כל רוחות שבעולם אין מזיזים אותם ממקומם, אבל אם זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכל אחד רוצה שדיבורו יהיה לפנים ולא לאחר ואומר דידן נצח, הם נעשים אגודות אגודות ונפק חרבא והיא לא תצלח, ומרעה אל רעה יוצאים, ובאים לידי מחלוקת אש להבה ורעותיה מובאות אחריה רעות רבות רחמנה ליצלן, וכבר אמרו משל לאגדה, אפילה אם היא של קנים כל זמן שהם קשורים יחד אפילו גיבור שבגיבורים אינו יכול לשבור אותם, אבל כשהם אחת אחת הם קלים להשבר.

(פלא יועץ, אחדות)

אחדות בשבת

יל"ד דלכאורה נראה ממשמעות הפסוק ששת ימים תעשה מלאכתך דקאי על אשר צוה ה' לעשות אותם,

וכי זהו הציווי לעשות בששת ימים מלאכה ולא סגי בלא"ה, ומפרשי התורה דיברו מזה, אכן יש לבאר כי הנה נודע שלקדושת שבת צריך תחלה אחדות בין עדת בני ישראל כמ"ש בזוה"ק למהוי אחד באחד וכו' וזהו ויקהל משה את כל עדת בני ישראל היינו שהקהיל כל הכנוסים וכו' ועשה ביניהם אחדות לבל יהי' פירוד לבבות בין אחינו בני ישראל ח"ו, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר אנוכי מקהיל אתכם ועשיתי אחדות ביניכם, זהו אשר צוה ה' לעשות אותם שתהיו באחדות גמור לקדושת שבת, היינו שתהי' המלאכה בששת ימי המעשהאיך לבוא לביום השביעי שבת קודש לה', ולא קאי אדלעיל מיניה אשר צוה וכו' והבן.

(תולדות אדם, בשם הרה"ק מלענטשנא)

ע"י אחדות אפשר לקבל השפע

ואתם חביבים חזקו ואמצו לשבת יחד בשבת קודש, ובמ"ר אשר על זה יתפלל כל חסיד החפץ חסד וזכרו מדבר פה מלב ולב כל אחד ואחד לפי חפץ לבבו אם לאהבה וליראה ולשמחת הלב כי זה עיקר גדול מאוד, כמו ישמחו במלכותך שומרי שבת וכל הברכה ברו"ג בנועם השבת וכנסת ישראל יחדיו איש לחבירו יאמר חזק ויחדיו נעשה יד גדולה ורמה לקבל שפע ברכה מאוצר חיים אורות מאופל אמר ויהי וכו'.

(בית אברהם, מכתבים)

עיקר החיות בשבת אחים בליל שב"ק

תפלה בציבור הוא בבחינת ציבור חיצוני, ויחוד הלבבות של חברים בשב"ק הוא בבחינת ציבור פנימי, ויש נשמות שעיקר חיותם היא ממה שיושבים עם חברים גם יחד בליל שב"ק.

(הס"ק מלעכאוויטש זי"ע)

ע"י שבת אחים בשב"ק יצא מגיהנום

אמר: אם איש יהודי רגיל לישב בשב"ק בשבת אחים גם יחד, אז גם אחרי פטירתו שעפ"י רוב צריכים זיכוך בגיהנום, כשמגיע שב"ק שכל חייבי גיהנום נחים והוא אומר את אחי אנוכי מבקש, כהרגלו בכל שבת, ברי שמניחים לו לילך למסיבת רעים שהיה רגיל בה בעוה"ז בשבת, ואין ספק שידידיו לא נותנים לו כבר לצאת מהם במוצש"ק ולחזור לגיהנום, אכן אם אינו רגיל בכך אפי' אם רגיל ללמוד מסופקני אם יהי' לו יתרון זה.

(תורת אבות)

חיוב לשבת יחד בליל שב"ק

על פי המקובל בידינו מרבותה"ק, הרי מסיבת שבת אחים גם יחד בליל שב"ק מתוך שירות ותשבחות לה' והתייחדות הלבבות עם התבוננות הנפש, היא מן הדברים שכל הרוצה לילך בדרכיהם מחיוב לעשותם ולהשתתף במסיבה זו, ואפילו הטרודים ביותר אינם פטורים מכך, כפי שכתב מרן בעל בית אברהם" זי"ע באחד ממכתביו שצריך להשתמש בענין זה בבחינת מסירות נפש.

(זכרון קודש)

ע"י האחדות מתעלה אפי' בלי הכנה

והנה מי שלא הכין עצמו לשבת מימי החול אזי יתחבר א"ע בשאר חברים אשר הכינו את עצמם, ומתוך כך יוכל לעלות עמהם, כמו מי שלא הכין עצמו לאכול, ובא חבר

העצה להתחזק בעקבתא דמשיחא הוא ע"י אסיפת חברים בשב"ק

פעם בא א' מהחסידים החשובים אל רבינו מריזשין זי"ע וביקש ממנו שיאמר לו דברי חיזוק שיהיה לו תמיד לתועלת, אמר לו רבינו דע לך דקודם ביאת המשיח יעמוד האמונה והדת כולה על חוט השערה, והעצה להתגבר ע"ז יהיה ע"י אסיפת חברים מקשיבים בשב"ק ולדבר מצדיקים ויהיה זה לפועל לחיזוק הדת, וזהו שרמז יעקב לנו האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. 'יקרא' הוא מלשון קר וצונן 'באחרית הימים' היינו בעיקבתא דמשיחא שאז תהיה קרירות גדולה בעניני אמונה, התרופה ע"ז הוא ע"י 'האספו' בשבת אחים ולדבר בעניני אמונה בד' ובמשה עבדו וסיים רבינו ואמר לאותו חסיד אני מתנה אתכם ג' דברים: א) שתזכרו את דברי, ב) שתקיימו את דברי, ג) שתספרו זאת ברבים.

נר ישראל

אשר הכינלו והזמינו לאכול אצלו ומתוך כך יש לו לאכול וכו' ואפשר לפרש עשה שבתך חול שתכין עצמך מהחול ואל תצטרך לבריות, ורק אם אי אפשר לך, ע"ז אמרו לוו עלי, התחבר עם אלה שהכינו עצמם ואני פורע, עיי"ש.

(עבודת ישראל)

הפירוד הוא מוקצה בשבת

הנה ידוע שמוקצה בשבת אסור ומוקצה הוא בבחינת הפירוד שנקראת מוקצה ואסור בשבת, ולזה מי שהוא בבחינת הפירוד איש מעל אחיו אינו מאיר בו הארת השבת כמאמר חז"ל מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת וזהו בחינת שבת שיהי' כלול באחדות.

(שארית ישראל)

לעשות את השבת ע"י אחדות

ושמרו בני ישראל את השבת ר"ל רבים שכאו"א יש בו איזה ניצוץ מן השבת ועי"ז בקיבוצם יחד זוכים לעשות את השבת.

(תורת אבות)

שב"ק מורה על אחדות הגמור

והנה השבת קודש היא אות של אחדותו ית' וכי הוא אשר בראו עולם ומלואה בששת ימים וכו' ונמצא לפי"ז כי המחזיק במחלוקת גורם פירוד לבבות בישראל שוב אין ביכלתו להתדבק בקדושת השבת המורה על אחדות הגמור.

(עטרת יהושע)

מעלת האחדות בעקבתא דמשיחא

תרגילו עצמיכם ותמסרו נפשכם על מדת השלום עם כל אדם וכו' כי גדול כח השלום ובפרט בדור הזה שנתרבה המחלוקה בישראל והיא עיקבא דמשיחא והזהירנו מאוד ע"ז אדמו"ר על שפלות אמיתיות על השלום ותברחו מן החלוקת אפילו לשם שמים כי זה שקר גמור ובפרט בדורות הללו.

(דרכי ישרים)

אמר הרבי ר' אלימלך בעקביתא דמשיחא תתרבה ח"ו המחלוקת ושנאת חנם ועי"ז יתקלקלו צינור השפע פרנסות בני ישראל אולם מגודל הלחץ והדחק יתעוררו התלמידי חכמים והחרדים להשתדל לאגד כל שואל באגודה אחת לעשות שלום ביניהם ומתוך זה תצמח הגאולה שיבוא אליהו הנביא לגמור ולבשר בשורות טובות.

(יכהן פאר ח"ב)

ע"י כח האחדות גם הפחותי ערך נחשבין כאנשי מעלה

וכך היא השיטה כי כאשר כל הכיתות מבני ישראל מתאגדים ומתאחדים יחד עם האתרוג אז כולם הודו והמליכו וכולם ענו ואמרו ה' אחד ושמו אחד, דוגמת הד' מינים בסוכות, ואז כל הד' כיתות כולם חשובים בשוה, כמו דקיי"ל גבי הד' מינים שמעכבין זה את זה, הגם שהערבה לעצמה לא חשובה כלל, אבל כשהוא ביחד עם האתרוג חשיב טובא, עד כדי כך שבהעדרה מעכבת גם נטילת האתרוג, וזהו המעלה שיש בדבר כאשר מתאחדים יחד עם הרב ומסייעים בידו להוציא זממו הטוב מן הכח אל הפועל, אז כל הקהל הקודש נתרומם וכל כולו אומרת כבוד שמים ואפ"ל בזה מאמה"כ ראה ריח בני כריח השדה שע"י האחדות נעשה ריח בני היינו בני ישראל כריח שדה אתרוגים כנ"ל פי' שכל כללות ישראל חשיב כאתרוגים שיש אחדות.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

ע"י אחדות הוי כישראל סבא

נקראים ישראל על שמו וגם עליהם נאמר כי שרית אך זה דווקא כשהם באגודה אחת וחזי לאצטרופי בהדדי דאז הכללות הוי כישראל סבא אמנם כאשר יפרדו איש מעל אחיו ואינם מצטרפים יחד לא יקרא עליהם שם ישראל ואז האומות ושרי מעלה שולטים עליהם.

(ישמח משה)

ע"י אחדות זוכה לשמור השבת כראוי

כשיש אחדות בין בני ישראל אז נפעל ע"י שמירת שבת אף במי שאינו זוכה להבין ולהשכיל כיצד צריך לשמור את השבת רק בלתי לה' ובכוונה רצויה כראוי וכנכון, עכ"ז בהקהל וע"י אחדות בישראל אל כביר לא ימאס ויקבלנו ע"י השבת בתשובה שלימה להפוך מעבירה לזכיות.

(עצי חיים)

קהל
ייזאל משה
דסאטמאר
בית מרן אדמו"ר חתוכ"ס
וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
קול צהלה ורינה שפתיו תרנה
בחדווה עילאה ובהתרגשות דקדושה
הננו בקריאה של חיבה
להזמין את כל קהל אנ"ש זקנים עם נערים הע"י
לבוא ולהשתתף להתעלס יחד בארבים
במעמד נשוגב ומרוממם
לרגל
הרחבת והוספת
בנין
הבית רחל
נינוס כללי רבתי
ומעמד
הנחת
אבני הפינה
ולרגל
העמדת אבן היסוד
בבנין
ישיבתינו
שתערך בטקהלות עם קודש בקול רנה והטון חוגג
במוצאי שב"ק ויקהל-שקלים
באולם בית יעקב
בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל ובראשינו מלכינו עטרת ראשינו
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
אשר ישא את קול ה' בכח דברי חיזוק והדרכה לאנ"ש באיידאפע
גדול יהיה המעמד לכבוד ה' ולתורתו
מסע הקודש

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרב ההוראה

איסור מזוזקת שם השם (ג)

שמות באמצע כתיבתם

'שד' משד-י, 'צב' מצב-אות

[א] הכותב[1] שי"ן דל"ת משם שד–י, וכן הכותב צב[2] משם צב–אות, מותר למחקו. משום שאין כיוצא בו שם במקום אחר[3].

'אד' משם אדנות – 'אה' – משם אהי-ה

[ב] הכותב אל"ף דל"ת[4] מאד–ני, וכן אלף ה"א, מאהי–ה, מותר למחקו[5], ויש מחמירים[6]. [וראה בהערות בזה ג' שיטות[7].

י"ה משם הוי"ה, א"ל מא-להים

[ג] הכותב יו"ד ה"א משם הוי"ה, או אל"ף למ"ד מא–להים, אע"ג שהרי הוא באמצע כתיבת השם, אסור למחקו, משום דהוה שם במקום אחר[8].

יו"ד מ'הוי"ה', אל"ף מ'א-להים'

[ד] אם כתב רק יו"ד משם הוי"ה, או אל"ף מא–להים, מותר למחקו, אפילו אם כתבו לשם שם השם, מכיון שאינם שם במקום אחר[9]. אבל אם כתב כתר מלמעלה, כגון א' או י', יש להחמיר שלא למחוק משום שנראה שהוא התחלת השם[10].

---

1. כל הסעיף מבואר בשו"ע (יו"ד סימן רעו ס"י). קסת הסופר (סימן יא ס"ו).

2. וה"ה אם כבר כתב 'צבאו', ולא כתב עדיין התי"ו. כ"כ הפתחי תשובה (סימן רעו ס"ק טו) בשם הבני יונה. קסת הסופר (שם).

3. והיינו דשאני לן בין צ"ב מצב-אות, לי-ה משם הוי"ה, המבואר לקמן שאין למחקו, משום דשם י-ה הוה שם במקום אחר, א"כ אפילו שכאן רוצה לכתוב שם הוי"ה אסור למחקו, משא"כ ב'צ"ב ו'ש"ד', שאינם שם במקום אחר, כל שלא נגמר השם מותר למחקו. פתחי תשובה (שם).

4. אבל אם כתב 'אדני', ולא כתב היו"ד יש להחמיר יותר כיון שנקרא אדון. פתחי תשובה (שם) בשם הבני יונה. וז"ל "ואפילו ב'אדני' מא-דני, יש להסתפק לדעת המתירין, ואולי ב'אדני' יש להחמיר יותר כיון שהוא יתברך שמו נקרא גם כן אדון, לאפוקי שאר השמות".

5. לדעת המתירים לכאורה ה"ה אם כתב 'אה"י', ולא גמר ה"א אחרונה, מותר למחוק, כמו בשם 'צב-אות' שמותר למחוק כל זמן שלא נגמר התיבה.

6. רמ"א (שם סעיף י). קסת הסופר (שם).

7. כתב הט"ז "ויש מחמירין בזה. פירוש גם ב'א"ד, ו'א"ה. והטעם מבואר בתוספות פרק שבועת העדות (שבועות דף לה. ד"ה בפר"ח) דהחמירו בזה יותר מב'ש"ד ו'צ"ב, לפי שזה שם המיוחד הוא. ובלבוש [סעיף י] נתן טעם לפי שעל פי הקבלה הוה א"ה, כמו י"ה, ולפי דבריו לא קאי יש מחמירין רק על א"ה ולא על א"ד, ולא ראה דברי התוס' שזכרתי דמבואר שגם באי"ד מחמירין". עכ"ל הט"ז. ובפתחי תשובה (ס"ק טז) הביא דעת הבני יונה דהיש מחמירין מחמירין רק באי"ד משם א-דני.

8. שו"ע (שם). קסת הסופר (שם). כתב הלשכת הסופר (שם ס"ק יג) "נראה לפענ"ד דמדאורייתא הוא. וכן מוכח מלשון הרמב"ם שכתב י"ה מה' אינו נמחק. ואצ"ל י"ה שהוא שם בפני עצמו. ומשמע דאי"ל מא-להים וי"ה מה' שוים לשם י"ה. וכן נראה מהגהמי"י שכתב וז"ל י"ה מה' לא דמי לצ"ב מצב-אות דאין חייבין עליו וכו'. משמע דעל י"ה מה' חייבים. וכן יש ללמוד מדברי הרמ"ע (שהבאתי בחקירה ט) שכתב דהקדושה אינה משתלמת אלא לבסוף או בשם קטן משם גדול וכו'. ומשמע דבזה נגמרה הקדושה כמו בשם גדול".

9. רדב"ז (ח"א סימן רו), וכן משמעות סתימת הפוסקים שלא אסרו למחוק אא"כ כתב יו"ד הא, או אל"ף למ"ד. ועוד שהרי כתבו הטעם האיסור מפני שהם שם במקום אחר, משא"כ יו"ד לחוד אינו שם במקום אחר. אמנם יש לדון לדעת המחמירין שאין למחוק אל"ף דל"ת מאדנות, משום שהוא מקצת שם המיוחד, ה"נ כשכתב רק אות אחת הרי הוא מקצת השם. אך יש לחלק דהתם הוי עכ"פ ב' אותיות של השם, משא"כ הכא דאינו אלא אות אחת.

וא"ו ה"א

[ה] כתב וא"ו ה"א, ובדעתו היה להוסיף עליו בתחילתו יו"ד ה"א לפניו, יש מתירים למחקו, דכיון שנכתב משונה מסדרו תמיד עדיין לא חלה קדושה עליו[11]. ויש מחמירים בזה[12].

יה"ו

[ו] אם כתב יה"ו משם הוי"ה נקטינן שאסור למחקו. שהרי כשכתב י"ה, נתקדש כבר השם, ובכתיבת הוא"ו לא פקעה קדושתן, ואף שעתה אין פירוש לג' אותיות אלו מ"מ כבר נתקדשו[13].

יו"ד וא"ו, ה"ה, ה"א וא"ו

[ז] הכותב חלק מהשם שלא כסדרן באופנים דלקמן, יו"ד וא"ו, ה"ה, ה"א וא"ו, מותר למחוק לכו"ע[14].

א-לה, משם א-להים

[ח] כתב א–לה משם א–להים, אסור למחקו[15].

---

10. שות רדב"ז (סימן רו). וז"ל "וגדולה מזו ראיתי כתוב בשם הראשונים ז"ל שאם רצה לכתוב א-להים וכתב אפילו רק א' אחת וכתר למעלה כגון זו א', ודעתו היה לכתבו במקום שם, שאסור למחקו ע"כ. וקשיא לי עלה דאמרינן כתב אל"ף למ"ד מא-להים , יו"ד ה"א מה' אינו נמחק, טעמא שהוא שם אבל אל"ף לבד או יו"ד לבד הרי זה נמחק, אף ע"פ שדעתו היה לכתוב שם, ואמרינן נמי הכותב שי"ן דל"ת משם ש-די הרי זה נמחק. ויש ליישב דהכא במאי עסקינן שלא עשה לה כתר למעלה, אבל אם עשה לה כתר למעלה וכוון לכתוב שם נהי דאין לוקין עליו, אבל מ"מ איסורא איכא, ומעתה אתה דן ק"ו לענין שאלתך".

11. פתחי תשובה (שם) בשם הבני יונה (סימן רעו סעיף י), מקדש מעט (שם ס"ק פב).

12. שו"ת הרדב"ז (ב"א קכא) בדעת הרמב"ם, גינת ורדים (כלל ב' סימן יג) ועוד.

13. לשכת הסופר (שם ס"ק יב) וז"ל ואם כתב אותיות יה"ו מהשם הוי"ה, לכאורה יש להסתפק האם מותר למחוק את הוא"ו. ומסתברא לאסור. לא מיבעיא לשיטת הר"ח שאנו מחמירין כוותיה דגם א"ד מא-דני אינו נמחק משום דהוי מקצת השם מפורש, מכל שכן בזה דאסורין למחוק את הוא"ו. אלא גם לדעת החולקים וס"ל דגם הא די"ה מה' אינו נמחק הטעם משום דהוא שם בפ"ע, מ"מ נ"ל דגם הוי"ו אינו נמחק, ואע"ג דאותיות יה"ו אינו שם בפ"ע. מ"מ מאחר שכבר נתקדשו אותיות י"ה מקדשין גם את הוא"ו. לא מיבעיא לדידן דקיי"ל דהנטפלין להשם מאחריו אינן נמחקין מפני שכבר קדשן השם. אלא גם למ"ד דהנטפלין נמחקין ולית ליה הך סברא שכבר קדשו השם היינו דווקא בנטפלין. אבל הוא"ו שכתבה לשם עיקר השם מודה דחלה עליה קדושה לאחר שכבר נתקדשו אותיות י"ה, וכו'. וראיתי בספר שנות חיים שו"ת סת"ם (סימן מה) שהסכים עם השואל שם להתיר מחיקת הוא"ו. ולפענ"ד לא נהירא וכו'".

14. קודש לה' (סימן ט סק"ז).

15. פתחי תשובה (שם) הביא כן בשם היד הקטנה לפי דעת היש מחמירין דלעיל שמקצת שם השם נמי אסור למחוק. וכן יש להביא ראיה מדברי הט"ז (סימן רעו סס"ק ז) שכתב אם נמצא שם א-לוה חסר וא"ו אין לו תקנה אלא לגרור היריעה, ומשמע שאסור למחוק ההי"א.

מגילת אסתר טנת"א

[ט'עמים נ'קודות ת'גין א'ותיות]

שאלה: אברך קורא את המגילה בביתו, ואינו בקי בניקוד תיבות מסויומות, ורוצה לנקדם. וכמו כן רוצה לציין באיזה מקומות הטעמים. האם מותר או אסור?

תשובה: ז"ל הקסת הסופר (סי' כח ס"ח) "מגילה שהיא נקודה או שכתובה בה הטעמים וכן אם כתב בה בדף הראשון הברכות ופיוטים, אינה נפסלת בכך. אבל לכתחילה אין מנקדין אותה, ואין כותבין בה ברכותיה (לבוש). ואם הש"ץ שאינו בקי בנגינה ואין שם מי שיודע להקרות לו מותרין לכתוב הטעמים במגילה. או יקרא בלא טעמים (מג"א).

כתרים במגילת אסתר

שאלה: קנה מגילת אסתר הנקראת 'המלך' [שהעמודים מתחילים בתיבת 'המלך']. ורוצה לצייר בגליונות למעלה כתרים, כדי לייפות את המגילה. האם נכון וראוי לעשותו לכתחילה? ומה הדין בדיעבד?

תשובה: לענין לצייר לכתחילה נחלקו הפוסקים בזה. דעת הא"ר (סימן תרצא סק"ז) דאיננו נכון. וז"ל ונראה דגם הציורים שעושין בגליונות אינו נכון, דהא לכתחילה בעינן כמו בס"ת, ובס"ת פשיטא דאסור. גם דמי למ"ש סימן צ' סעיף כג דאסור לצור ציורים בספרים שמתפללים. מיהו בזה יש לחלק דבתפלה בעינן כוונה".

אמנם בשו"ת זרע אמת (ח"א סימן ק) כתב "ותדע שהרי מנהגינו שלא ליזהר מלעשות ציורים ופתוחים סביב המגילה. והרבה עושים כן, ומכוונים ליפוי המגילה. אע"פ שבס"ת אסור לעשות כן וכמו שכתב הא"ר הנ"ל".

והנה בספר משנת הסופר (סימן כח סק"ב) הביאו ב' השיטות. ומסיק "**ונראה דאף הנוהגים לעשות כעין כתרים, מכל מקום ציורים ממש הממחישים סיפור המגילה יש למנוע, ומ"מ בדיעבד אינו נפסל**". והטעם שהחמיר בציורים משום טעם השני של הא"ר משום שמבטל הכוונה.

ברכות עד בלי די

בשם תלמידי מוסדותינו ועשרות הכלי קודש, נישא בזה אלומות גודש, בברכת מזלא טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקירוב ליבאה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב והנעלה, איש חי ורב פעלים נודע לתהילה, עושה ומעשה צדקה וחסד, בכל עת תמיד, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, הוא הגבר אשר הוזיל זהב מכיסו לנדב היכל בית המדרש המפואר בתוככי בנין התלמוד תורה, "בית חיים יעקב" שמו נקרא, על שמו ולזכרו של נשמת אביו האי גברא יקירא, ה"ה הרבני החסיד הנכבד איש החסד ורב להושיע תדירא, מוה"ר חיים יעקב זופניק ז"ל

הרבני הנגיד הנכבד רודצי"ח

מוה"ר יואל זופניק הי"ו

מגדולי בעלי צדקה בעיואב"י וויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחתו הגדולה בהולדת נכדו ני"ו למזל טוב

אצל בנו בכודו האברך היקר והנעלה הר"ר **שמחה בער זופניק** הי"ו

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יצחק אלטשטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

חוקים להורותם

הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תעסיפ ביאורים ושעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

אכילה לפני הסעודה

דינים שנתחדשו השבוע ע"י אברכי כוללינו הק' - כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

אכילה לפני הסעודה

אם השולחן ערוך והלחם מונח לפניו, אסור לאכול לפני הסעודה מאכלים שאינם צריכים ברכה כשיאכלם בתוך הסעודה [דהיינו כל הדברים הבאים בתוך הסעודה], אלא יטול ידיו ויברך המוציא על הלחם ויפטור שאר הדברים.

משנ"ב (סי' קע"ו סק"ב אות ד') בשם הח"א (כלל מ"א סעי' ה'), והטעם בזה כיון דאם יברך עליהם קודם הסעודה נמצא דבירך שלא לצורך, דהרי יכול לפוטרם בסעודה בברכת המוציא, ואסור לגרום ברכה שאינה צריכה, ויש לדון לפי דעת השועה"ר (סי' ר"ב סעי' ח) דבעיקר וטפל שברכותיהם אינם שוות דמוטב לברך קודם על הטפל בכדי להרבות בברכות הצריכות למאכל זה, דאם יברך קודם על העיקר נמצא דלא בירך ברכה המיוחדת של הטפל, ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה, שהיא ברכה הצריכה שמיוחדת לטפל, האם גם בסעודה אמרינן שמוטב לברך קודם על הטפל, ולכאו' לפי"מ שכתב בשועה"ר (סי' רמ"ט). יש לעיין בזה.

והנה בח"א כתב דין זה היכא שהשולחן והלחם מוכן לפניו, ולכאו' אין הכוונה דוקא כשהלחם מוכן על השולחן, אלא אפילו מונח בחדר אחר או בארון, אלא דזהו מוכן ואינו צריך עדיין להכינו או לקנותו, דכיון שהוא מוכן ואין כאן מונע להתחיל בסעודה, הרי יש כאן משום ברכה שאינה צריכה, וכפי שמבואר בהערה הבאה.

אולם בערוה"ש (סי' ריא סעי' יב) כתב דקודם נט"י מעשים בכל יום בקידוש שבתות וי"ט שאוכלים הרבה מיני מתיקה קודם נט"י, ולא שייך בזה דין קדימה כיון ששני עניינים הם, ומשנה מפורשת היא בירך על הפרפרת לא פטר את הפת, הרי שאכל הפרפרת קודם הפת והיינו קודם נט"י, ודבר הרגיל הוא גם בחול שקודם נט"י טועמין מן התבשילין ומברכים עליהם, ומה שייך בזה ברכה שא"צ הלא רצונו לאכול קודם נט"י וכן מנהג העולם בפשיטות ע"כ.

ולא מהני בזה לכסות הפת או לסלקו מעל השולחן.

ח"א (שם), ס' ברכת הבית (שער יג אות טו), ואף דלענין דיני קדימה מהני מה שמכסה או שמסלק המאכל מן השולחן, מ"מ לענין איסור גרם ברכה שאינה צריכה לא מהני סילוק, כיון דעל כל פנים ברצונו לאכול תיכף הסעודה ויכול לפטור כל המאכלים בברכה אחת, למה יגרום ב' ברכות.

ואם אין בדעתו לאכול תיכף הסעודה, מותר לו לאכול ולברך קודם הסעודה.

דאז אינו נחשב לברכה שאינה צריכה כיון דממילא אינו אוכל הסעודה מיד.

אופנים דמותר לאכול מהם קודם הסעודה

א) מאכלים שצריך לברך עליהם אף כשאוכלם באמצע הסעודה [דהיינו דברים שאינם באים מחמת הסעודה], מותר לאכול מהם קודם הסעודה אף כשהשולחן ערוך לפניו ובדעתו לאכול מיד, ואם בדעתו לאכול מהם גם בתוך הסעודה יכוין לפוטרם בברכתו שמברך לפני הסעודה.

כיון דאף כשאוכלם בתוך הסעודה, יצטרך לברך עליהם, לכן מה שמברך לפני הסעודה אינו נחשב ברכה שאינו צריכה, ואם בדעתו לאכול מהם אף בתוך הסעודה יכוין בברכה זו לפטור מה שיאכל מהם בתוך הסעודה, ויל"ע באופן שבתוך הסעודה ברצונו לאכול מדברים שאינם באים בתוך הסעודה, אי יכול לברך לפני הסעודה על מאכלים הבאים בתוך הסעודה, ויהא בדעתו לפטור מה שברצונו לאכול בתוך הסעודה, היכא ששניהם ברכתם שווים, דיש מקום לומר שאין בזה משום ברכה שאינה צריכה כיון דבלא"ה יצטרך לברך בתוך הסעודה אותה הברכה.

אולם זהו מותר רק כשאין צריך להקדימם מחמת דיני קדימה, כגון שהפת אינה לפניו או שהיא מכוסה.

דאל"ה הרי צריך להקדים הפת משום דיני קדימה כדמבואר ברמ"א (סי' רי"א סעי' ה').

ב) תאב לאכול קודם הסעודה - אם הוא אוהב יותר לאכול את אלו המאכלים קודם הסעודה, מלאכלם בתוך הסעודה אין בזה משום איסור ברכה שאינה צריכה.

שועה"ר (סי' רמ"ט סעי' י"א) ומובא במשנ"ב (סי' קע"ו סוסק"ד).

ולכן בשבת שחרית נוהגים העולם להקל לאכול לאחר קידוש קודם הסעודה מיני מאכלים, ואף מינים כאלו שאינם טעונים ברכה בתוך הסעודה [כגון קוגעל וכדו'], ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה.

שועה"ר (סי' רמ"ט שם), ובקו"א (סק"ד), ליישב המנהג שאוכלים מיני מרקחת וכדו' לפני הסעודה.

ומכל מקום נכון להדר שלא למלא כריסו משאר מיני מאכלים קודם סעודת שבת, בכדי שיוכל לאכול סעודת שבת לתיאבון.

משנ"ב (סי' רמ"ט בביאוה"ל סוף ד"ה מותר), ושם כתב דיש אנשי מעשה שמחמירין לעצמן במקום דאפשר שלא לאכול מיני מאכלים לאחר קידוש, ותיכף אחר הקידוש אוכלים הסעודה לחוש לדעת המ"א (שם סק"ו), דסובר דבאכילת שאר דברים קודם הסעודה, יש בזה משום חשש ברכה שאינה צריכה, וכן אין לעשות כן מחמת דיני קדימה, דצריך להקדים ברכת הפת קודם לברכת המזונות, וכן אין לעשות כן בכדי שיוכל לאכול סעודת שבת לתיאבון, אולם כידוע דהרבה צדיקים נהגו שלא היו אוכלים תיכף הסעודה אלא אכלו מקודם מיני תרגימא, וכן נהג מרן רביה"ק זי"ע.

ג) דברים המושכין את הלב - דברים המושכין הלב לעורר תאות המאכל מותרים לאכלם לפני הסעודה.

משנ"ב (שם סוסק"ב), כדאיתא בגמ' שהיו רגילים להביא פרפראות קודם הסעודה, כיון דדרך אכילתן הוא קודם הסעודה.

ד) כשמטרתו לינצל מספק ברכה - האוכל לפני הסעודה בכדי לינצל מספק ברכה אין בו משום ברכה שאינה צריכה, ולכן מותר לשתות לפני הסעודה מעט משקין בכדי לפטור המשקין שבתוך הסעודה.

כפי שכתב המחבר (בסי' קע"ד סעי' ז) לגבי ברכה על משקין בתוך הסעודה, דכיון דנחלקו הפוסקים אי משקים נחשבים לדברים הבאים בתוך הסעודה או לא, לכן הרוצה להסתלק מן הספק ישתה מעט פחות משיעור לפני הסעודה ע"מ לפטור המשקין שבתוך הסעודה.

וכמו כן בכל ענין שמסתפק במין מאכל אם נחשב לדברים הבאים בתוך הסעודה או לא, יוכל לאכול מעט מהמאכל קודם הסעודה ובכוונה לאכול עוד בתוך הסעודה.

וצריך לאכול או לשתות מהם פחות משיעור, דביותר משיעור יכנס לספק ברכה אחרונה, דעל צד הספק דהם מדברים הבאים בתוך הסעודה ומה שיאכל בתוך הסעודה נפטר בברכת המוציא, א"כ נתחייב בברכה אחרונה על מה שאכל קודם הסעודה.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

לטובת נשמת

הרב הקדוש

הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצוק"ל

ב"ר אליעזר ליפמאן ז"ל

יומא דהילולא קדישא ביום כ"א אדר

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בס"ד

במקהלות אנשי שלומינו במוצאי מנוחה
יהללו שמו במחול בתוף וכנור יזמרו לו

נעימות יתנו... זמירות יאמרו

נעימות קווייער

מיט דעם
מאמענטן
דורך די
אויפגעכאפטע כאר

וועלכע וועלן מהנה זיין דעם ציבור בשירה וזמרה

ויהי כנגן המנגן

הר"ר יואל קליין הי"ו

פרקי שירה
דורך נעים זמירות
היודע פרק בשיר

ראש המשוררים בחצרות קדשינו בארה"ק

באגלייט מיט א ילד הפלא

ואחריתך ישגה מאד

ספעציעלע פרעזענטאציע

זכרונות ימי קדם
פון התייסדות
קהלתינו
עד היום הזה

וועט אפגעשפילט ווערן מיט מייסטעראפטיגע נראמען

שוש ושמח תשב תור
כשר נשים עם בניך

ולילי יחזקאל"ל לכם למשפחת

באותיות ידידות ושמחה, נשגר זאת הברכה,
בשם אנשי שלומינו קהל עדתינו נישא אלומות נודש,
בשם חברי הנהלת מוסדותינו הק' והעוסקים במלאכת הקודש,
ובשם הנהלת כוללינו ברכות מלא חפנים, מרבני ולומדי "כולל עצי חיים"

יעלה ויבוא ויגיע ברכת מזלא טבא חמה ולבבית ואיחולי ברכות והודאות עד בלי די
חן וחסד יתן ה' אל מעלת כבוד ידידינו וידיד נפש כל חי החשוב הנעלה והמשובח
דמין כל עבידתיה יום וליל לא ישבות לטעון אברכי הכולל במידותיו העסולאים בפז
קרוב לכל קוראיו תעיד משליך עצמו מנגד את קרן מוסדותינו לרומם ולחזק
אדוק מקושר ומקורב באילנא רברבא הלא הוא כ"ק מרן רביע הגה"ק שליט"א
לו יאתה התנדה והתהילה בהרמת קרן קהילתינו ודואג תעיד לבל יחסר העזג כלל

האי גברא יקירא, עושה חסד לאלפים תדירא, עדע לעוז ולתפארה,
מרבה להיטיב לזולת חשיבה כאורה, ומופלג ביראה טהורה

הרב יחזקאל ראטטער

שליט"א

מנהל מהלכינו הק' "כולל עצי חיים" דסאטמאר
רוח החיים של מוסדותינו וקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל השמחה הגדולה שבביתו שורה, ברוב שמחה ואורה

בנישואי בתו החשובה והמהוללה שתחי'

עב"ג למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתוי"ש בן האי גברא יקירא, ת"ח ומרביץ תורה

הרה"ג ר' **יהושע וויסבלום** שליט"א

ר"מ בישיבת טשערנאבל בני ברק

וצרופה בזה ברכותינו, מעומק לבבינו, שזכות רבותינו"ק יעמוד לו להתברך בכל ברכאן דנפישא, בשכר עמלו בהרחבת גבולי הקדושה, ויושפע לו אושר ועושר במידה מרובה וגדושה, ויזכה להרבות ולהיטיב בפעולותיו הנערצים לטעון הקהילה והמוסדות, במעשיו הטובים ללומדי הכולל בתעודות, להרמת קרן התורה והחסידות, וזכות הרבים יגן בעדו ובעד ביתו, ויתעמוד לעד צדקתו, ותעמיד נספר תהילתו.

החותמים לטעון שמו ברגשי הודאה והערכה

הנהלת המוסדות | הנהלת הקהילה
הנהלת הכולל

דין שאלת שלום לנשים (ו)

א] מותר לאיש לילך ולנחם אשה היושבת שבעה רח"ל, ואין בזה איסור דשאילת שלום [א] וכן מותר לומר לה שהנפטר יהיה לה למליץ יושר כי זה רק בגדר ברכה בלבד ולא שאלה בשלומה.

ב] מותר להתפלל על אשה ואפילו בפניה [ב] וכן מותר לעשות לה מי שבירך דתפלות וברכות אינם בכלל שאילת שלום.

ג] בכלל איסור שאילת שלום הוא גם אמירת "שלום" (או "שבת שלום") בלבד אף אם לא מרבה בחקירה ושאלה בשלומה [ג].

ד] אמנם יש שהתירו באמירת "שלום" בלבד [ד] אך לכתחילה יש להחמיר בזה [ה].

ו] ואם אומר לאשה "שלום לך" בוודאי יש להחמיר [ו].

ז] ולכן אין לסמוך על היתר זו רק במקום צורך ודחק כגון מי שמוכר בחנות וחושש שאם לא יענה ללקוחותיו "שלום" שמא יפסידם ולא יבואו אצלו לאיש פרטי שאין לו צורך זה יש להם לפרוש מזה [ז] וגם במקום צורך עדיף שיאמר "בוקר טוב" ולא "שלום" [ח].

ז] לדעת הרבה פוסקים האיסור הוא דווקא לשאול בשלומה בלשון "שלום" אבל מותר לומר לה צפרא טבא [ט] ובאמירת "בוקר טוב לך" או "צפרא טבא למר" יש להחמיר [י].

ח] לדעת הפוסקים הנ"ל מותר לומר ג"כ בשאר לשונות כגון גוט מארגן א גוטע נאכט גוט שבת [יא].

ט] אך יש חולקים וסוברים לאיסור גם באמירת "בוקר טוב" "גוט מארגן" "גוט שבת" [יב].

ביאורים והוספות

(א) כיון דהוא רק ענין של חיזוק וברכה דזה מותר וכמבואר בשו"ת חלקת יעקב שהביא משלטי גבורים במוע"ק דמותר, ובשערים מצוינים בהלכה (סי' קנ"ב ס"ק י"ד) כתב שראה מכתב מהגה"ק בעל המנחת אלעזר זצ"ל שכתב ניחום אבלים להרבנית אשת מהר"ש ענגיל.

(ב) כמבואר בעזר מקודש "דרק דרישת שלום שהוא להראות אהבה זה לזה אסור אבל להתפלל שלא בפניה פשיטא דאין חשש כלל ואדרבה מוטל עליו להתפלל ואפילו בפניה אין חשש וכמפורש גבי אליהו ואלישע הנביא שהתפלל בעד הצרפתית והשונמית ומשמע דהיו תפלותיהן בפניהן.

(ג) ועיין בשו"ת אבני נזר חיו"ד סי' תע"ד דהשואל רצה לומר דאיסור שאילת שלום הוא דווקא לשאול אם הוא בשלום אבל לברכו בברכת שלום מותר אבל האבנ"ז דחה דבריו והביא ראיות כי שאילת שלום היינו ששואל מהשי"ת שיהיה חבירו בשלום ושאילת שלום וברכת שלום היינו הך עיי"ש, ובשבט הלוי ח"ד סי' קס"ח כתב "ואיני רואה לדינא הבדל בין "שלום עליכם" הרגיל ללשון "שלום" לבד הרגיל.

(ד) כ"ה עפ"י שו"ת מהרם שי"ק (אהע"ז סי' נ"ג) שכתב דמה שאין העולם נזהרים באיסור שאילת שלום דסמכו על מה שכתבו תוס' בקידושין (פ"א) וכן פסק הרמ"א (אבהע"ז סי' כ"א ס"ה) דאם כוונתו לשם שמים מותר להשתמש באשה ובפרט כיון דאורחא הוא לית ביה משום חבה והרהור, ובשו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' קכ"ו כתב ללמד זכות דאם אומרים רק "שלום" בלבד ולא שלום לך או שלום עליכם י"ל דלא הוי שאילת שלום לאשה רק ברכה לכל המשפחה ולכל העולם ואין מקום לחשוש לקירוב הדעת וחבה, ובהליכות שלמה (פ"ב דבר הלכה אות כ"ו) כתב דבזמנינו הוא רק גדר של נימוס ודרך ארץ ואין בזה איסור של שאילת שלום.

(ה) כי בשו"ת מהר"ם שי"ק הנ"ל שמתיר מסיים שם "דהמקדש עצמו בדבר המותר לו וראוי לו קדוש ואמר לו" וכן בשו"ת מנחת יצחק הנ"ל כתב דהוא רק בגדר לימוד זכות ועדיף לימנע מזה, וגם בשו"ת שבט הלוי הנ"ל כתב להחמיר בזה.

(ו) כמבואר במנחת יצחק כיון דמייחס את השלום במיוחד אליה.

(ז) שו"ת בצל חכמה (ח"ה סי' מ"ח) דקשה לסמוך על היתר המהר"ם שי"ק דהוא בנוי משום דכוונתו לש"ש ולא לשם חבה ובזמנינו מי יאמר זכיתי לבי.

(ח) דזה מותר להרבה פוסקים כדלהלן.

(ט) כמבואר בשו"ת מנחת יצחק דיכול להתפרש דאין הכוונה דווקא אליה רק שיהיה צפרא טבא לכל המשפחה ולכל ישראל ובערוה"ש (סי' כ"א ס"ח) מתיר אמירת צפרא טבא דאין בזה קירוב וחבה, וכן בשו"ת מהר"ם שי"ק הנ"ל כתב להיתר.

(י) כמבואר בשו"ת מנחת יצחק הנ"ל.

(יא) כמבואר בעזר מקודש "דכמו שכתבו הפוסקים לגבי "אבל" דעכשיו לא שייך שאילת שלום כן גם בזה דאין הקפידא רק לגבי שלום ולא בלשונות הנהוגים כעת" ועיין באר היטב (יו"ד שפ"ח) דרוב שאילת שלום שלנו הוא רק צפרא טבא וזה מותר כמו דחזינן דמותר לפני התפילה, וכ"כ בלקט יושר (עמוד ק"י) וז"ל "מה שאומר אחד לחברו בליל ט' באב גוטע נאכט אין זה שאילת שלום אבל רבו בעל התרוה"ד לא אמר עיי"ש והנה אף דבאבל וט"ב לא נקטו הפוסקים לחלק בזה מ"מ בענינינו דהאיסור משום קירבה וחבה למדו משם דיש לחלק.

(יב) בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קס"ח) כתב דכמו לענין אבל וט"ב אין חילוק בין שלום לצפרא טבא והכל אסור ה"נ בדידן, ומה שמותר לפני התפילה הוא דהתם עיקר הטעם לאיסור דשמו של הקב"ה הוא שלום ואין ראוי להזכיר שמו של הקב"ה על חבירו לפני שמזכירו לכבודו יתברך וכ"ז לא שייך כאן, וע"ע בשבה"ל (ח"ה קצ"ח) "אין חילוק בין צפרא טבא וכיו"ב ברכת שלום בשאר לשונות לבין שלום הנהוג השתא דאינו רואה שום סגנון חיבה וידידות בלשון שלום יותר מבשאר לשונות" וכן נקט לדינא בספר חוט שני להגרנ"ק (סי' כ"א ס"ו ס"ק ט"ז).

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

כ'
אדר

הרה"ק רבי יואל סירקיש זי"ע - בעל "בית חדש" (הב"ח)

הגאון הקדוש רבינו יואל סירקיש זללה"ה, הב"ח, אשר נודע שמו בעולם כאחד המיוחד שבין גאוני וקדושי ארץ, אביר הרועים, מופת הדור והדרו, נולד בשנת שכ"א, בעיר לובלין לאביו 'הגאון רבי שמואל יפה החסיד' כפי שרבינו מכנה אותו. (ולאמו מרת שרה, וי"א אשר עליה קרא עצמו שם שרהקע'ס) את תורתו קיבל מפי אביו ומפי רבותיו הגאונים: רבי שלמה ב"ר לייבוש, אב"ד לובלין; רבי צבי הירש שור מבריסק, ורבי משולם פייבוש אב"ד קראקא. בהיותו עדיין צעיר ועול ימים יצא שמו לתהילה כגאון עצום ואיש אלקים, ורבנותו הראשונה היתה בקהילת פראשנע (פרוז'אנא) שבגליל סלאנים בליטא, ואח"כ בלוקאב (לוקעווע) שבפולין. בשנת שס"א לערך אב"ד לובמעלע שבוואהלין בה חיזק את גדרי העיר, ומשנת שס"ה במעזיבוש. בשנים שע"א עד שע"ד בעיר בעלזא, אח"ב בשידלאוו שבפולין, בשנים שע"ה שע"ח בבריסק דליטא על מקום ה'תבואות שור' (הראשון), ומסוף שנת שע"ט עלה ונתעלה למלאות מקום רבו רבי משולם פייבוש הנ"ל ברבנות 'העיר הגדולה כרכ"א דכולא ביה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא'. בעת רבנותו בקראקא היה לו עשירות גדולה, ורבים מתלמידיו הגדולים היו מאוכלי שולחנו.

בכל מקומות ישיבתו, יסד ישיבות שהיו בית יוצר למאות תלמידים מופלגים, והרביץ להם מנועם תורתו, כשהוא מחדש יחד איתם את חידושיו הבהירים, אשר מאוחר יותר העלם עלי ספר, הנודע לכל בשם "בית חדש". הדפסת ספר הב"ח הי' במסירות נפשו הטהורה (כמסופר לקמן) וכשסיים להדפיס את רוב חלקי ספרו נסתלק למרום, וכפי שכותב החיד"א בשם הגדולים: "ושלשה חלקי הבית נדפסו בחיי הרב, ובעוד שהיו מדפיסים חלק או"ח, שנת ת', נסע הרב אורח חיים לאור באור החיים". עוד גדול בישראל שמו ב'הגהות הב"ח' על ה'ש"ס', והגהות על ה'מרדכי' וה'תוספתא', שו"ת 'הב"ח הישנות' שו"ת 'הב"ח החדשות', 'משיב נפש' על מגילת רות. ועוד ספרים בנגלה ובנסתר.

קדושתו וגדולתו הנשגבה של רבינו הב"ח היתה לשם דבר ובכל תפוצות ישראל היה מפורסם כעמוד ההוראה. ונחשב רשכבה"ג אחרי פטירת המהר"ם מלובלין, ופנו אליו בשאלות גם מארצות הרחוקות, ביותר נתקבלו פסקיו אצל רבוה"ק מאורי החסידות, ואף במקום שבא להקל נגד אחרים, וכפי שידוע מפסקו להתיר 'חדש' בזמן הזה (או"ח סי' תפ"ט, יו"ד סי' רצ"ג), וכפי שמספור (בכמה ספרים) על מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע ש"שאל בחלומו, חדש בזמן הזה, איך הדין וענו אותו, שלאחר פטירת הב"ח ציננו את הגיהנום ארבעים יום, מחמת שהיה צריך זה לכבוד הב"ח" (שהי' חפץ להיטיב עם הרשעים, ראה להלן). ובבוקר עמד הבעש"ט זלה"ה ושלח להביא שכר מן החדש ושתהו, ואמר: כדאי הב"ח שמתיר, לסמוך עליו.

בערוב ימיו חשקה נפשו לעלות לארץ הקודש, אולם הדבר לא עלה בידו, ונשאר בקראקא, שמה נסתלק לשמי רום ביום כ' אדר א' שנת ת' לפ"ק, זקן ושבע ימים, [זוג' הצדקנית מרת ביילא בת הג"ר אברהם ר' הירצקא'ס מלעמבערג, נפטרה בקראקא בשביעי של פסח שצ"ח]. בהשאירו אחריו דורות ישרים, בנים תפארת אבותם, מהם ידועים הג"ר יהודא לייב אב"ד חאנטשין ז"ל, הג"ר שמואל צבי אב"ד פינטשוב, מבין חתניו הגאונים מפורסם ביותר רבי דוד הלוי בעל ה"טורי זהב" זי"ע. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

רב פעלים מקבציאל

אגידה ואדברה קצת מגדולת מפעלות רב פעלים מקבציאל, למען ידעו דור אחרון אשר צדקתם כהררי א'ל, דרכי למוד של מ"ו אדוני אבי אבי רכב ישראל, הגאון הגדול מאור הגולה, רבן של כל בני הגולה, ר"מ ואב"ד דק"ק עיר ואם

בישראל, החסיד העניו מוהר"ר יואל בן כבוד אדוני אבי זקיני החסיד מוהר"ר שמואל ז"ל, אשר כל ימיו לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפותיו, הוצק חן בשפתותיו, מקהיל קהלות גדולות להודיע להם חוקי אלקים ותורותיו, למען ילכו באורחותיו, מתוך דוחק ועוני למד בנערותיו, וכפיו היו פרושות השמים יפוצו חוצה מעיינותיו, ובחורי חמד תמיד היו מאוכלי שלחנותיו, ולנים בחדרי משכיותיו, ועמהם היה כל משעשועותיו, ומה שהעלה מתוך עומק ההלכה בחריפותו ובקיאותו שהיה מלא על כל גדותיו, העלה תמיד בכתב להיות חתום באוצרותיו, עד שאסף וקיבץ אמרות טהורות צרופות בארמנותיו.

ובבואו לעיר הגדולה כרכ"א דכולה ביה עיר ואם בישראל ק"ק קראקא, את שאהבה נפשו ביקש ומצא תלמידים חשובים מופלגים מקדרים בהרים, הררי נמרים, מאירים כספירים, עוקרי טורי"ם, ורובם נעשו ראשי ישיבות הורים ומורים, המה מטיבי ארץ העומדים בפרץ גודרי גדרים, מאירים לארץ ולדרים, והתאספו כולם עדרים עדרים, לשתות בצמא דבריו הישרים, כמסיני נמסרים, כי תורת אמת בפיו כו'. והוא גם הוא כאשר ראה אותם פני להבים פניהם הסביר להם פנים מאירות והנעים להם אמרים טהורים, וראה ושמח לבו והתחדש כנשר נעורים, ולמד עמהם בחדרי חדרים, כל הארבעה טורים, לא פעם אחת ושתים כי אם הרבה פעמים, עד שנעשו בפיהם שגורים, ואז חיבר החבורים כו'.

וכל מגמתו ושאלתו מאתו יתברך ויתעלה היה כל הימים, שיניח לו משונאיו אשר עליו קמים (עי' שו"ת הב"ח החדשות סי' מב), יחזקהו ויחייהו בנעימים, עד אשר יגמור להדפיס ספריו הרבים והעצומים, להראות לפני השרים והעמים, את הדרך הישר והתמים, כי בו יתבארו כל דברים סתומים ונעלמים, וזכוהו מן השמים שנדפסו בחייו שלשה חלקים יפים והדרים, וגם התחילו בחלק רביעי בעזרת יוצר הרים, ובעונינו בא השמש בצהרים, ויציאתו מן העולם עשה רושם גדול בשערים, ופנה זיוו והדרו והודו, שהיה מאיר לעולם כולו בכבודו, באור תורתו ולמודו, וכשראיתי מעשה נזכרתי מה שעלי ציוה והורה, כשהיה בדעתו ללילך לארץ הקדושה והטהורה, השביע אותי שבועה חמורה, שלא לנגוע מהונו אפילו כחוט השערה, עד אשר ידפיסו הספר עד גמירא, וקיימתי בעצמי הגזירה, ואזרתי חלצי בגבורה, ולא נחתי ולא שקטתי עד אשר נגמר הספר יפה וברה, ובכן צאנה וראנה בנות ציון המצונים בהלכה את הבנין המפואר אשר בנה אאמ"ו הגאון הגדול החסיד נר ישראל והדרו, המופלג בדורו כו'.

מתוך הקדמת בנו הג"ר שמואל צבי המכונה הירץ
ר"מ ואבד"ק פינטשוב זצ"ל
לחיבורו הק' של אביו זצ"ל בית חדש על הטורים

מעשי תקפו וגבורתו

רבינו הב"ח שימש ברבנות בכמה עיירות בשני ימות חייו, ובערוב ימיו בשנת שע"ט נקרא לשמש ברבנות בעיר הגדולה לאלקים קראקא המעטירה. בקראקא פתח ישיבה גדולה למאות תלמידים הגונים, והרביץ תורה יומם ולילה כפי שאוותה נפשו הטהורה, ומישיבה זו יצא ברבות הימים חתנו הגדול רבינו הט"ז זי"ע, ועוד עשרות רבות מגדולי הדורות אשר מפיהם אנו חיים עד היום הזה, ביניהם אנו מוצאים את הגה"ק רבי גרשון אשכנזי זי"ע בעמח"ס עבודת הגרשוני שהיה רבו של הש"ך, הגה"ק בעמח"ס עטרת זקנים זי"ע, הגה"ק בעמח"ס צמח צדק זי"ע מניקלשבורג, הגה"ק בעמח"ס מגיני שלמה זי"ע, הגה"ק בעמח"ס פתחי תשובה זי"ע.

חיבר ספר "בית חדש" שהם חידושי הלכות על ארבעה טורים, כמו"כ כתב "הגהות בית חדש" על כל הש"ס כולל גמרא רש"י ותוספות, ודבר גדול וחשוב עשה בהגהותיו המזהירות, אשר לפעמים בלתי יתכן להבין את הנלמד לולי הוספת אות או מחיקת תיבה, כפי המובא בהגהות הב"ח שהודפס בצידי הדף, והפך לנכסן צאן ברזל בקרב לומדי הש"ס, אשר בכל פעם שאינם מבינים דבר לאשורו כדבעי, מעיינים בהגהות הב"ח ומוצאים את שאהבה נפשם כשלחן הערוך. ובפרט שהגהותיו לא נכתבו בסתמא, וגם לא כתבם מסברות עצמו כפי שהבין, אלא קרוב לודאי שהיו ברשותו כתבי יד ממהדורות ישנות שהדפיסו את התלמוד, ובמהדורות האלו נכתב אחרת. ובש"ס ברכות (י.) הוסיף הב"ח בהגהותיו (אות ב') כמה שורות גמרא ממה שלא נכתב בש"ס דידן, וכעבור כמה שנים מצאתי את ההוספה הזאת בגמרא "עין יעקב" שמובא גירסא זו.

ישנם עוד כמה חיבורים שכתב רבינו הב"ח, "שאלות ותשובות בית חדש" הישנות והחדשות, שהודפסו ע"י קרוביו ה"ה הגה"ק המפורסם רבי אפרים זלמן מרגליות זי"ע מבראד, ואחיו הגאון רבי שמואל מרגליות זצ"ל, שירשו את כתבי ידיו הקדושים מזקינם הגה"ק בעמח"ס תבואת שור זי"ע.

כמו"כ ראיתי פעם כתבי יד מהב"ח שהוא חיבור בקבלה על אחד מספרי הגה"ק רבינו משה קורדובירו זי"ע בעמח"ס תומר דבורה, וזה עדיין נמצא בכתב יד ולא נדפס, וידוע שהב"ח היה בקי נפלא בספרי הקבלה ותורת הנסתר.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל
"חודש בחודשו" ניסן תשס"ו, עמ' א'

קדוש ישראל מלכינו

"אקוד ואשתחוה ואומר שלום עליך מרנא ורבנא הלא הוא אב אחד לכולנו, תפארת גאון עוזינו קדוש ישראל מלכינו, ידבר תחתיו כל בני עמינו אשר אמרנו בצילו נחי' לתורה ותושי' א' מבני עלי' גפן פורי'. הר המורי' לשני בתי ישראל יורה ידין כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, הגאון כבוד מוהר"ר יואל יחי' עד כי יבא הגואל".

תלמידו הגאון רבי משה מאיר אשכנזי זצ"ל

אש התורה

נאמר משמיה דגברא רבה הגה"ק רבי שמשון מאסטראפאליע זי"ל כי בפלפול התורה הקדושה שורפין את החיצונים, כמבואר בעץ החיים בהקדמה, והב"ח בהיתר חדש שלו שרף חיצונים מארבע מאות פרסה, כך שמעתי מפ"ק אאזמו"ר (ה"קול אריה") זי"ע.

טיול בפרדס ח"א, (מערכת ד' אות ב')
הגה"צ רבי שלמה זלמן עהרנרייך הי"ד אבד"ק שאמלויא

במתיבתא דרקיעא

שמעתי ממנו (מאביו הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע) שסיפר לפני חברים מקשיבים איך ששמע מהרב הקדוש מו"ה דוד מלעלוב זלה"ה, בעת שהרב בעל הב"ח זלה"ה נפטר לעולמו כיבדו אותו בב"ד של מעלה בדרשה, והשיב שיאמר רק באופן שיצננו את הגיהנם שלשים יום, כדי שלא ידונו הרשעים שם, וכן הוה. וכדי שלא יהיה דבר זה רחוק בעיניך, עיין בספר תוספות שבת בהקדמה שם, שכתב שהיה בזמנו רוח אחד נתגלה באיש, והרוח בתוך דבריו היה מסיח לפי תומו דכאשר עלה נשמת הב"ח זלה"ה השמימה כרוזא קרי בחיל: פנו מקום לר' יואל סירקש מקראקא, עי"ש (גם החיד"א זצ"ל מציין לכך בשה"ג). וסיים כאמו"ר (התפארת שלמה) מזה נראה גודל צדקת הב"ח זלה"ה כי מסתמא בחיים חיותו היה גם כן שואל ומבקש על נשמות הרשעים.

מתוך הקדמת הגה"ע ר' צבי מאיר אב"ד ראדומסק זצ"ל לספר "שער הגלגולים" למהרח"ו זצ"ל

(גם סיפור זה מובא באריכות בסו"ס מגלה עמוקות שם. וראה עוד בס' זכרון טוב דף יב ובהגה' מקור מים חיים על ספר בעש"ט עה"ת פר' אמור הע' ג', ובס' פרדס יוסף עה"ת פר' אמור כג, יד)

עד הגל הזה ועדה המצבה

על מצבתו בקראקא נחרתו המלים הללו: כתר תורה בעל ומחבר ספר בית חדש, התחלת חכמתו בחוץ תרנה בק"ק פדוזנה חזק ואמץ בישיבה בק"ק לובקא, אור תורתו על כלה בק"ק לובומלא, הון לתת בזבז בק"ק מעזיבוז, עדיף מחוזה מים חיים חזה בק"ק בלזא, מלא אחרי ד' ככלב (עפ"י פסוק ביהושע יד: על כן היתה חברון לכלב בן יפנה כו' יען אשר מלא אחרי ה' וגו') בק"ק שידלוב, הודיע חקת התורה והמשפט בק"ק בריסק דליטא, נפוצו מעינותיו כבן יקא ('אגור בן יקא' שאגר כל החכמה והקיאה. משלי ל, ורש"י שם) בק"ק קראקא, צעקה עד לב השמים, אי חסיד ועניו היה מאיר עינים, לנו ולבית ישראל שבק חיים, ומאיר לעולם כלו בכבודו, זיו הדרו והודו. תורה יקר מפז מכל אבני יקרה, אכסניה של תורה, בעונותינו נעדרה לארץ ולדריה זרח. (חסר הסיום).

עיר הצדק (קראקא) עמ' 167

באראלי קודש הילולו

רבינו הב"ח ז"ל ישב, כאמור, על כס הרבנות בקהילות רבות, בהם העמיד את הדת על תילה והרים את קרן התורה שהיתה מונחת שם בקרן זוית, עד שהפכו מקומות אלו להיות לתל תלפיות שהכל פונים שמה. באמת אמרו, שאחד מנימוקי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאיוה, לימים, את העיר מעזיבוז למושב לו היתה, יען כי הב"ח, בעת כהונתו שם, השפיע בה טהרה וקדושה יתירה.

שערי אריה, נחלי אמונה

תורה מאתו תצא

בנו הג"ר שמואל צבי מספר בהקדמה הנ"ל: אבי "השביע אותי שבועה חמורה שלא לנגוע מהונו אפילו חוט השערה, עד אשר ידפסו הספר עד גמירא". ספרים רבים השאיר בכת"ק, ורק חלק מהם ראו את אור הדפוס, וביניהם: הגהותיו על ש"ס וראשונים, שו"ת הב"ח, עוד חיבר ספר נקדש ונערץ פי' על כל התפילות ע"פ קבלה, וספר בשם "משיב נפש" על מגילת רות, ועוד. אודות חיבת הצדיקים לספרו זה האחרון מצאנו עדותו של עד נוכח, בעל מח"ס 'חדות שמחה': "אספר מה ששמעתי מאדומו"ר הגאוה"ק רשכבה"ג מרן רבי ישכר דוב רוקח זצ"ל האבד"ק בעלז, בהיותו פה מונקאטש בחודש סיון תרע"ט, דרש אחר ספר 'משיב נפש' להשיגו, והודעתיו כי נמצא הספר אצלי, והבאתי אליו וקרא בו והיה לו למשיב נפש. וסיפר לי כי חותנו זקינו האדומו"ר הקדוש מו"ה מרדכי מטשערנאביל זצ"ל השתוקק להשיג הספר משיב נפש הנ"ל (כי לא היה שכיח כלל בימים ההם, כידוע), ויהי היום הביא לו אחד הספר הנ"ל, אז לקחו הרה"ק הנ"ל ועיין בו לערך שתי שעות רצופות.

חדות שמחה

עץ חיים הוא

פעם אחת שמעתי ממנו [מהרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלגיצא זיע"א] באמצע לימוד השיעור בעיון שהיה מדבר מגודל מעלת הב"ח, ואמר כי החולה שבא לד' אמות של הלכה שהיה הב"ח ז"ל לומד מיד נתרפא, ואמר בשם הרה"ק היהודי ז"ל מפרשיסחא על אשר ב' פעמים מוקשים דבריו מאד, זה היה מגודל דביקותו בה' אז כשהיה כותב דברים האלה.

תורת השרף ממאגלניצא, עמ' קכ"ז

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

לטהר טמאים באומר קדוש

הגה"ק בעל ה"תוספות שבת" כותב בהקדמה לספרו אודות "פרשת גדולת בעל הבתים (היינו רבינו בעל הבית חדש על הטורים) אשר גדלו המלך האמיתי כבר נודע בשערים", ומספר: "שבהעלות ד' אותו לשמים בסערה, הכריזו עליו: פנו מקום לר' יואל מקראקא הבירה, ודבר זה נתגלה על ידי רוח אחד שהיה מסיח לפי תומו את המאורע".

וגופא דעובדא מופלאה זו סיפר הרב הקדוש מרוזין זי"ע: בהעלות הב"ח לעולם העליון, לא מצאו בו שום שמץ פגם, ונחתך דינו

להיכלי הצדיקים בגן עדן. עם נתינת פסק הדין, נאספו ובאו נשמות החוטאים בטענה לפני השי"ת, כי לו היה הב"ח עובר לכה"פ דרך פתחה של גיהנום היה ודאי מוציאם משם לחרות עולם. מיד הגיע המקטרג כשבאמתחתו "עבירה" אחת שמצא אצלו, והוא, כי פעם בעברו בשוק, ליד עגלה שהיתה רתומה לשור וחמור יחדיו שהם כלאים, נתעטש הב"ח, ומחמת כן התחילו אלו ללכת מעט. ואמנם מיד נגזר עליו לעבור דרך פתחה של גיהנם, וציננו אל הגיהנם למשך מ' יום.

ובכך המשיך הרה"ק מרוזין לפרש את מאמר הפיוט (ויצר לפר' פרה): "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש"; "לטהר טמאים" כשרוצה השי"ת לטהר את אלו החוטאים בנפשותם, אזי: "לטמא טהורים" מחפש הוא איזה עבירה אצל הטהורים, הצדיקים, שהוא לפעמים "באומר קדוש" עבירה שנגרמה על ידי הקדוש רק באומר.

נר ישראל

עוד סיפר משם הרה"ק מרוז'ין זללה"ה, בנו הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זללה"ה, כי הב"ח נשבע פעם שלא יכנס לגן עדן, עד שיושעו בני ישראל בגאולה שלימה. אחר הסתלקותו, בהגיעו לעולם שכולו טוב, שכח משבועתו זו, ונזכר בה רק לאחר שנכנס לשם ברגלו האחת, ונשאר לעמוד על עמדו כשרגלו האחת בפנים והשניה בחוץ, והחל לשאת "דרוש מתוק מאוד ונתקבצו אליו הרבה נשמות ומשרתי עליון, וכך הוא עומד עד היום ואומר דרשות".

דברי דוד – טשארטקוב

על ישרא"ל הדרתו

הראשון הידוע ששימש כרב הקהילה היהודית במעזיבוש, מעת תחילת התיישבותם בעיר, (בסביבות שנות הר'), הינו הגאון הקדוש עמוד ההוראה רבי יואל סירקיש זצ"ל, הידוע בכינוי הב"ח על שם ספרו הגדול 'בית חדש' על ארבעה טורים. תקופת כהונתו המדויקת כרבה של מעזיבוז, אינה ידועה, מה שידוע, שבאותה תקופה היה חוק במדינת אוקריינא, שהגביל זמן כהונת רב, למשך שמונה שנים בלבד, ניתן אם כן, לשער, ששנות כהונתו של הב"ח במעזיבוז, היו בין השנים שס"ב ש"ע, ההכרח לכך, כי ישנה חתימה של הב"ח משנת שס"א (שו"ת ב"ח ישנות סימן ד' (א)) שהוא התאריך האחרון בו חותם עצמו, בתור אב"ד לובמלא, שם כיהן כרב לפני מעזיבוז, בשנת שע"א כבר חתם בתואר אב"ד העיר בעלז (שו"ת ב"ח החדשות סימן כ"ג) שם כיהן אחרי מעזיבוז, נותרו איפא שמונה שנים, שס"ב ש"ע, בהם ככל הנראה כיהן ברבנות מעזבוז. הוכחה נוספת לכהונתו במעזיבוז בשנים אלו, בתשובה שכתב הב"ח בענין עגונה (שו"ת ב"ח הישנות סימן פ"ב) הוא חותם, יום א' כ"ו טבת שנת שס"ה לפ"ק פה ק"ק מזיבוז.

קודם בוא הב"ח לעיר מסוימת, לקבל את עטרת הרבנות, הציג תנאים מיוחדים לאנשי העיר, שרק אחרי קבלתם, הסכים לכהן בה כרב, תנאים, שתכליתם היה להטיב עם אנשי העיר ולרומם קרן התורה והיהדות. לדוגמא, הוא דרש מהם להחזיק בגופם וממונם ישיבה עם תלמידים, עמלי תורה, שיהיה מקום

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

מאמר הב"ח בענין 'תכלית עסק התוה"ק' שצדיקים זי"ע היו לומדים בכל יום

ברכת התורה מאד צריך ליזהר בה, כדאיתא בנדרים מפני מה תלמידי חכמים אין מצויין לצאת מבניהם ת"ח, רבינא אמר מפני שאין מברכין בתורה תחלה וכו', שנאמר (ירמי' ט, יב) 'ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה'. אמר רב יהודה אמר רב לומר שאין מברכין בתורה תחלה (טור) משמע שהקב"ה מקפיד על לומדי תורה אפילו עוסקין בה טובא, אם אינן זהירין לברך בתורה תחלה וכו'.

ונראה דכונתו יתברך מעולם היתה, שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתינו בעצמות ורוחניות, וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתינו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה, והיה המשכן אחד.

אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה, כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם, לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתגאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבידתה וכו'. והוא המכוון בברכת 'אשר בחר בנו' על אשר קרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו תורתו הקדושה כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום כדי שתתדבק נשמתינו בעצמות קדושת התורה ורוחניותה, ולהוריד השכינה בקרבנו וכו'.

ב"ח או"ח סי' מז אות ב'

[וראה בספה"ק עבודת ישראל לקוטים ד"ה כי כאשר שמים, שמבאר ענין ברכת התורה ולימוד תורה לשמה, ובתו"ד כותב וכבר הציע הב"ח באו"ח סי' מ"ז דבריו המתוקים על פי קדושתו הנפלאה הנראית מתוך דבריו עיין שם ותמצא מרגוע לנפשך, וע"ע בספה"ק ישמח ישראל פר' תרומה אות ב. וב'שפתי צדיק' להרה"ק מפילץ (ר"פ וילך) כותב, ששמע מפי זקינו הק' בעל 'חידושי הרי"ם' זי"ע שהרבי ר' מענדל'ע מרימאנוב זללה"ה למד דברי ב"ח אלו בכל יום].

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

"אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד"

והא דתנן (אבות ד, ה) 'אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם' היינו דאינו לומד מתחילה כי אם כדי להתגדל או כדי להסתפק מכבוד התורה, אבל מי שעוסק בתורה מאהבה לשמור ולעשות ולקיים, לא לתכלית אחר, יכול לקבל נתינות אף להתעשר וישמעו דבריו ועל זה נאמר (משלי ג, טז) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', פירוש, לא שיהא עיקר כוונתו בלימודו להשיג עושר וכבוד, אלא עיקר כוונתו כמי שאוחז דבר ביד ימינו בכח, לא יהיה אלא לאורך ימים יום שכולו ארוך, אבל העושר והכבוד יהא טפל לזה כמו שאוחז דבר ביד שמאל שאינו אוחז בה בכח".

שו"ת ב"ח
(ישנות, סימן נב ד"ה ובזה התיישב)

אורח צדיקים כאור נוגה

גבאי צדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם, ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתנו חשבון (טור) אין מדקדקין אחריהם וכו' דוקא בגזברים כשרים, דמסתמא באמונה הם עושים, אבל היכא דאיכא רינון שלא נהג כשורה ובאמונה צריך חשבון. ומה שכתב 'ומכל מקום כדי שיהיו נקיים מהשם' וכו', זה לא נמצא בפוסקים, ואולי למדו ממשה רבינו ע"ה שנתן חשבון בנדבות המשכן, כי מי כמוהו נאמן ביתו ונתן חשבון כדי שיהא נקי מהשם ומישראל.

ב"ח יו"ד סי רנ"ז

(גם בספרו משיב נפש על מגילת רות [ב, ח] כותב כי דרך הצדיקים שידקדקו על עצמם שלא יגיעו לידי חשד ויהיו נקיים מה' ומישראל עיי"ש)

"וכך הם הצדיקים, גם כי הם עניים הנה הם יושבים אוהלים עוסקים בתורה בלילה, וחוט של חסד משוך עליהם ביום על ידי עסק התורה שעוסקים בלילה, ומקושטים במעשים נעימים ונאים, לא יראו ולא ימצאו החוצה בשוקים וברחובות לישא וליתן בסחורה, כי אם נהנים מיגיע גפם וגומלי חסדים הם זה עם זה".

משיב נפש (ב, ח)

מיוחד המיועד להרבצת תורה כפי הנראה גם במעזיבוז הוקמה ישיבה כזו, שהיוותה מרכז לתורה שהפיצה אורה בכל העיר.

צדיקים אמרו מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' בקביעת מושבו במעזיבוש, היה מקושר עם רישומא דקדושה שהותיר הב"ח בעיר זו, וכן יש גירסא כי ענין ההנהגה כפסקי הב"ח אצל רבותינו מצוקי ארץ תלמידי הבעש"ט הק' היתה ג"כ קשורה בהנהגתו של הבעש"ט הק' כדעת קדשו של מרא דאתרא הב"ח זללה"ה (וע' לקמן בשם הרה"ק מנעשכיז והרה"ק מצאנז ועוד ז"ע).

עיר מבצר, עמ' קנ"ט

הוי זהיר בגחלתן

ואני הגבר מעיד, שבשנת תקצ"ח הייתי בראש השנה בק"ק בעלזא, ושמעתי שם שהב"ח ז"ל היה אצלם לרב וקמו שם כת רשעים נגדו במחלוקת וגברה ידם והעבירו אותו מהרבנות, והוא ז"ל היה עני גדול והיה לו ולבני ביתו דוחק וצער גדול, [ואולי יש רמז לכך במה שחתם הב"ח את שמו באחת מתשובותיו (שו"ת ב"ח הישנות סימן ע"ח) מנאי הקטן והצעיר יואל בלא"א כמוהר"ר שמואל הכותב על הלחץ ביום א' שבט בסדר החדש הזה לכם ה' שע"ד בק"ק בעלזא]. ויהי היום בערב שבת כשהיה רוחץ את פניו בחצירו היו באים ופורחים ציפרים מעל ראשו ומצפצפים, והרב כשמעם מיד שמח ונכנס להבית ואמר לאשתו הצדיקת שנתבשר מהציפרים שהוא נתקבל להיות לרב בק"ק קראקא (כבר העירו שזהו טעות, אלא שאז נתקבל בעיר שידלאוו ומשם ד' שנים בעיר בריסק דליטא, ורק אח"כ לקראקא), לכן מהרי והכיני עוד יותר על שבת קודש בעד שלשה אורחים הנשלחים משם אלי עם כתב הרבנות אצלי והם יבואו לכאן על זה השבת כי כך שמעתי מהציפורים הנ"ל, אמרה לו אין לי מעות, והשיבה קחי על המשכון, וכן עשתה וכך היה שקודם הערב באו.

והנה טרם וקודם הזמן שהייתי שם איזה שנים, היה בק"ק בעלז גזירה על המקום דבית העלמין דשם שהיו מוכרחים אנשי העיר להוציא את עצמות המתים שמתו כבר מקבריהם ולהניחם במקום אחר, והיו לאנשי העיר עגמת נפש גדול, ואמר להם הרב הצדיק דשם [דהיינו הרה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א] אל תדאגו שידוע לו בבירור שהעצמות האלה הם המה האנשים שהיו חולקים על הרב הב"ח ז"ל זיע"א ולכן נגזרה זאת עליהם לטלטלם עד כאן שמעתי מאנשי אמת כו'.

'זכור לאברהם' לרבי אברהם זוסמאן שו"ב ע"ה (לעמבערג תר"כ, דף ס"ז)

השלמה ידועה למעשה הנ"ל הוא, אשר למעשה הגם כי בו ביום כתבו פרנסי העיירה כתב פיטורין, ונתנוהו לשמש הקהילה שימסרהו לו, כשאזהרתם בצידו לבל יהין לבוא בשבת לביהמ"ד. אבל השמש, שלא אבה ליצערו בערב שבת, לא מסר לו את המכתב. ביום השבת, כשהגיע רבינו אל התפילה, ובעלי המחלוקת רצו לעשות בו שפטים, עיכב בעדם השמש, באמרו, כי הוא הוא האשם, יען שלא קיים את דבר השליחות. במוצאי השבת, נכנס השמש למסור את המכתב וסיפר לרבינו

את הדברים כהוויתן, גילה לו הב"ח כי כבר מוכן מקומו בקראקא, והוסיף לומר: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה אף לאחר מותם. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש, יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש. ואכן, נולד לו בן, ויקרא שמו בישראל: יצחק. לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדוש. והרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל ה"לב שמח", חתנו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, היה נכדו בן אחר בן.

וגופא דעובדא מהביה"ח שבבעלזא המוזכר בספר הנ" הכי הוה, כי בשנת תר"ו, רצו השלטונות לסלול מסילה חדשה שתעבור דרך בית החיים דעיר בעלזא ויצאה הגזירה מאת המלכות לפנות את חלקת ביה"ח ולהעביר את הטמונים אל מקום אחר. על אף מאמציו הכבירים של הרה"ק מהר"ש זי"ע לבטל את הגזירה, נחרש ביה"ח ולא נשאר שם קבר עד אחד, הוא קברו של הרה"ק רבי יצחק אב"ד בעלזא זי"ע שנולד בזכות ברכתו של הב"ח. ציוה מרן ז"ל שיקחו את כל העצמות שנעקרו ממקום מנוחתם, עם העפר שסביבם, ויניחום בעזרת הנשים של ביהמ"ד. בלילה ההיא שמעו קול רעש גדול מעזרת הנשים. באו בבהלה אל הרה"ק מהר"ש וסיפרו לו את הדבר. ענה להם ה"שר שלום' ז"ל: אל לכם להבהל. מתים אלו, הם אלו שציערו בשעתו את הב"ח, והוא אשר "ברכם" שלא יזכו למנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב. לאחר שגמרו לסלול את הדרך, ציוה מרן זי"ע להחזיר את כל העצמות עם העפר ולקברם סמוך למקום שהיו מקודם, והוא המקום הידוע שהיה נקרא בפי תושבי העיר "ביה"ח הישן".

השר שלום מבעלזא

כי עזה כמוות אהבה

הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע סיפר מקדושת רבינו הב"ח זי"ע, שמסר את ספרו בכתב יד קודם רצה להדפיסו ונתנו לאחד מהל"ו צדיקים נסתרים, למען ישים עליו עינו להגיהו ולראות אם טוב ונכון הוא. והצדיק נסתר לקח את הכת"י לעיין בו, ואחר שחלף זמן ולא החזירו שאל אותו רבינו הב"ח אם כבר עבר על הכתב יד, וביקש ממנו שיחזיר לו, והצדיק נסתר השיב לו שאף אחרי עשרים שנה גם לא יחזיר לו הכת"י. ושאל לו הב"ח אם לא מצא ספרי חן בעיניכם, הלא זאת מגמתי כי ישים ע"ז עין בקורת. והשיב לו הצדיק נסתר ספרו הב"ח הוא טוב ומיטיב, אולם ידע כ"ק, כי כשידפיס את ספרו ויפיצו על פני תבל אז כבר תיקן את עצמו ואין לו עוד מה להיות בעולם הזה, אשר על כן הנני מעכב בדבר זה, למען שכ"ק יהיה עוד בעולם הזה. והשיב לו רבינו הב"ח: אם כן הדבר הנני מוסר נפשי ונשמתי, ועבור זה לא אעכב מלהדפיס ספרי אשר נצרך להפיצו על פני תבל. ואז תיכף ומיד החזיר לו את ספרו הב"ח בכת"י שיתן להדפיסו.

זכותא דאברהם (נדפס בס' קרני ראם)

יש לציין סיפור זה נדפס בשינוי בסוף ספר מגלה עמוקות עה"ת (מהדו' לעמבערג, תרמ"ד) כפי שסיפרו הגאון רבי מרדכי זאב אורינשטיין זצ"ל, ושם מסופר שנתן להגיהו להגה"ק בעל מגלה עמוקות זצ"ל, יעו"ש באריכות.

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

תכלית שמירת ב' מלאכי השרת

"ומ"ש (הטור, בהל' פדיון הבן) 'ונפח בו נשמה וכו' וזימן לו שני מלאכי השרת לשמרו במעי אמו' וכו'. נראה דשמירה זו היא שלא יכנס יצה"ר בעובר בעודו במעי אמו, כדי שתתעצם התורה והמצוה בלבו ובגופו בכל רמ"ח איברים, כי על כן מלמדים אותו כל התורה במעי אמו שתהא לקדושת התורה והמצוה דין קדימה ליצה"ר שהרי אין היצה"ר נכנס בלבו אלא משעה שננער לצאת לאויר העולם, וכמו שדרשו (ירושלמי ברכות פ"ג ה"ה) 'מנעריו' כתיב (בראשית ח, כא) משעה שננער וכו', וזהו 'לפתח חטאת רובץ' (שם ד, ז) לפתח דלתי בטני האשה היצה"ר רובץ ליכנס באדם משעה שננער, ולזה שומרים אותו שני מלאכי השרת שלא יכנס היצה"ר בעודו במעי אמו, כד"א (תהלים נח, ד) זורו רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב".

ב"ח יו"ד סי ש"ה אות י"ג

(ויצויין שדה"ק אלו תואמים למש"כ בספה"ק נועם אלימלך פ' ויקרא ד"ה וזהו ושמעה, המבאר תכלית לימוד התורה קודם לידת האדם הגם ששוכח לימוד זה, שעי"ז יש כח בגופו לקבל קדושת התורה כל ימי חייו, עיי"ש)

ביאור האיך טבילת מקוה מסייע גדול לקדושת האדם

כי הטהרה על ידי טבילה הוא סיוע גדול להיות דבק הוא ונפשו באלקיו כי טהרת הגוף יחדש הטהרה בנפש, דכשם כשהגוף טמא יגיע קצת פגם לנשמה ויפרידהו משורש העליון, כך על ידי הטבילה אף ניצוץ השכינה שמתלבש באדם נטהר מהפגם אשר קיבל, כי על ידי הטבילה מפשיט מעליו רוח הטומאה, הוא הנקרא טנופת ע"ז שעדיין לא נסתלק ממנה לגמרי, הנה עכשיו מתלבשת בו סוד הנשמה שנסתלקה, והטבילה היא סיוע גדול לקניית הנשמה, כי טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ כמו שכתוב האלקי בעל 'ראשית חכמה' פרק י"א משער האהבה.

משיב נפש (ג, ב), **נחל אשכול**

זכור ימות עלם בינו שנות דור

אחד מהענינים שסבל רבינו הב"ח משונאיו הרבים מתאר בכאב גדול במכתב קדשו לריעו וידידו אחד מרבני לובלין, ונדפס בשו"ת הב"ח החדשות (סי' מ"ב) ומתאר שם באריכות אודות מעשה נפשע שאירע בקראקא מקום כהונתו, אשר התגורר שם חזן אחד שהיה יודע לקרות בתורה בטעמי המקרא, והיה טוען לכולם שסגי במה שלומדים ארבעה טורים ושו"ע, ואחרי שלמדו אותם כבר אפשר לפסוק הלכה ברבים, ואין צריך ללמוד גמרא רש"י ותוספות ושאר הראשונים. והנה כל זה אינו מפריע לשום אדם מה שהוא טוען באוולתו, ברם אותו חזן היה מפורסם ומשמיע את דיעותיו המשוגעות בחוצות קריה, והיה מפריע מאד לפסקי הלכותיו של הב"ח שכיהן מרא דאתרא בקראקא. וביותר היה לאותו חזן פושע, טענה גדולה כביכול על רבינו הב"ח, שפסק להתיר ביו"ד (סי' רס"ג) איסור חדש בזמן הזה, והב"ח כותב שגדולי עולם כבר התירו כיום את החדש, והיו שותים ב"ר מתבואת חדש. ואותו חזן היה מתנגד להיתר הזה, והיה מלגלג על הב"ח עם ידידיו הרעים, וכל חבורה שמצא ברחוב העיר היה מדבר סרה נגד הב"ח ופסקיו, וע"י פטפוטי דבריו החלקלקות ערער את מעמד הב"ח שהיה מרא דאתרא.

בין יתר הדברים הגדיל אותו חזן לעשות בשבת אחת שקראו בתורה, ומצאו טעות בספר תורה שאות אחת לא נכתבה כראוי, והחזן אמר להגבאים שיביאו ס"ת אחר במקומו, ואילו הב"ח שראה את הטעות אמר שאין צורך להוציא ס"ת אחר מהארון, כי אין זה טעות חמורה ואפשר להמשיך לקרות בתורה, והחזן ההוא צעק על הב"ח בפני רבים שאינו יודע את ההלכה, וחייבים להוציא ס"ת אחר ואסור להמשיך לקרות בראשון, והמשיך לקלל את הב"ח בביזיונות נוראים באמצע ביהמ"ד, עד שקם הב"ח ממקומו בסערה והכריז עליו שמתא ונידוי שאין לו התרה. בעזות חוצפתו הלך החזן ההוא לרב מפורסם בלובלין, וסיפר לפניו את כל הפרשה וסילף כמובן את הדברים שעשה להב"ח, והצליח להסית בצחות לשונו הכוזבת את הרב ההוא, והוציא ממנו פסק שיש בידו הרשות שלא לקרות לעלות לתורה להב"ח בשבת, כיון שהב"ח ביזה אותו ברבים ונידה אותו בחרם. בהגיעו לקראקא פירסם בשמחה את הכרוז שבידו מהרב מלובלין, שמותר לו שלא לקרות להב"ח לתורה.

כאן כבר לא יכול היה הב"ח להמשיך להבליג על מעשי הנבלה של אותו חזן פושע, ושלח מכתב חריף ונוקב להרב ההוא, ובמכתב מגולל הב"ח את פרשת עזותו ומעלליו הרעים של החזן המתעטף באיצטלא דרבנן כיודע ספר, ובאמת עם הארץ גמור הוא וטוען שאין צורך בלימוד גמרא ופוסקים, והדבר היחידי שהוא בקי בו הוא לקרות בתורה עם טעמי המקרא, ומלבד זאת הוא פושע גמור ובור ריק אשר אין כלום. ומספר הב"ח בכאב גדול, איך שהלה מבזה אותו בקרית חוצות בפרהסיא, ומניח אותו כאחד הריקים מן השוק, ואיך שהוא בעצמו טוען שאינו לומד גמרא ופוסקים, א"כ איך יכול להשמיע דיעות בהלכה, אם חדש מותר בזמן הזה או אסור, וגם בפרשת הטעות בס"ת שביזה את הב"ח ברבים, וכותב הב"ח שבאמת לא חשב לנדותו בחרם, רק התכוין שהוא ראוי אחרי מעשה כזה לנידוי, אך מ"מ כותב הב"ח שהוא ראוי לנידוי גמור מחמת ג' טעמים נכונים.

וממשיך הב"ח לכתוב לאותו הרב, איך יתכן לשמוע דברים מפי אדם שאינו הגון, ולהוציא פסקים מבלי לברר את הדברים לאשורם, וביותר איך נתן לו רשות שלא לקרותו לעליה בשבת, הרי הוא מרא דאתרא במקום הזה, והתקינו בקראקא שהב"ח יעלה לתורה בכל שבת בתורה, ואינו מסכים לוותר ע"ז בשום אופן.

כללו של דבר, ראינו כאן שהב"ח היה גדול הדור זקן ושבע ימים ורבן של כל בני הגולה כידוע רב תקפו וחילו בפרט לעת זקנותו אשר תהלתו מלאה ארץ, היה צריך לתרץ את עצמו מדוע החרים איזה חזן שוטה עלוב שהחציף פניו בעזות מצח, בביזיונות נוראים נגד זקן גדולי הדור שהעמיד אלפי תלמידים מצויינים, וזהו פלא גדול איך בא לידי הב"ח דבר כזה, וכנראה שזהו רק מעשה היצה"ר והשטן, שלא יוכלו הצדיקים לישב בשלוה לעסוק בתורה ברוגע ובמנוחה, רק יצטרכו לנהל מחלוקת עם פשוטי העם ריקים ופוחזים כאלו, וכך יוטרדו מעט מעסק

שער דפוס ראשון של טור אורח חיים עם פירוש הבית חדש, קראקא שצ"ט (שנה קודם הסתלקותו להע"ה)

התורה, שאינו מניח להם ללמוד כאוות נפשם. והנה דבר זה צריך להיות בשבילנו מוסר השכל, שאנו רואים את רבן של ישראל מאור הגולה רבינו הב"ח, שהיה סובל הרבה מאנשי דלא מעלי שהציקו לו וירדו לחייו, ושקר טפלו עליו זדים רשעים, ואעפ"כ התגבר כארי לעבודת הבורא ביתר שאת וביתר עוז, וחיבר חיבורים אשר המה נר לרגלינו עד היום הזה, ומפיהם אנו חיים לדעת את ההוראה האמיתית אליבא דהלכתא.

הגה"צ רבי נתן געשטטנער זצ"ל – "חודש בחדשו" ניסן תשס"ח, עמ' ג'

לוחם מלחמות ה'

בימים שבהם הטיל זוהמתו במעשי תעתועיו משיח השקר ש"צ וכתתו ימ"ש, שהצליח ללכוד ברשתו הרבה תמימים שהלכו שולל אחר כשרונותיו, שלח הב"ח את חתנו השני, גיסו של הט"ז, לבדוק את השקרן הלז ולתהות על קנקנו. הדבר הראשון שעל פיו קבע הב"ח שהוא אינו משיח, היה כאשר חתנו סיפר לו שמצא אותו שהוא שוכב אפרקדן, דבר שהוא נגד ההלכה, ובמילא לא יתכן שהוא משיח.

בנוסף לזה סיפרו, כי חתנו של הב"ח, שנסע אל ש"צ ימ"ש לקושטא, נכנס אתו לשיחה ארוכה בנגלה ובנסתר, ונתפעל עד מאוד, ואז שהה אצלו עוד כמה ימים. לקראת נסיעתו, יצא ש"צ להיפרד ממנו וללוותו, כשהוא שואל את אורחו מה יוכל לעשות כדי לעזור לאחינו היהודים האשכנזים יושבי פולין. אמר לו חתנו של הב"ח, כי בפולין נמצא פריץ רשע, הגורם צרות רבות ליהודים. מיד ניגש ש"צ לאחד השיחים שגדלו בחצרו ועקר ממנו אחד מן העשבים, באמרו כי כשם שנעקר עשב זה משורשו, כך ייעקר אותו רשע משורשו, ומיד הוסיף לו, כי אותו הפריץ כבר מת ואיננו. חתנו של הב"ח כיוון לעצמו את השעה שהדבר אירע, ובשובו לביתו בדק ומצא שבדיוק באותה השעה מת הפריץ באורח פתאומי וכל היהודים נשמו לרווחה. וכאשר הגיע לבית חותנו הב"ח, סיפר לו כל מה שראה באותם הימים בביתו של ש"צ ימ"ש, וגם סיפר לו את המעשה עם הפריץ, שבשעה שעקר את העשב בחצרו בקושטא מת הרשע בפולין. כסבור היה, כי הב"ח יתפעל מסיפור זה, והנה היה להיפך; דוקא מסיפור זה מצא הב"ח ראיה שהוא משיח שקר, שהלא כתוב (ישעיה יא, א): "ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרח" וגו', ואח"כ כתוב: "ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע". אם "ברוח פיו ימית רשע" הקשה הב"ח, למה, אפוא, נזקק לעקור עשב, אלא ממילא מזה גופא הוא ראיה ברורה כשמש שאין הוא אלא משיח שקר.

הגדת ר' שלום (עמ' ער"ה)

מי יבא אחרי המלך

בילדותי שמעתי מפי מגידי אמת אשר אחד מגדולי הדור ההוא זצ"ל, איקלע פעם לשולחנו הטהור של אא"ז הדברי חיים מצאנז זי"ע, וכיבדו רבינו לאות חיבה וידידות שיאכל עמו בצוותא מכלי אחד מאכל "קאשע" (הנעשה מסולת), ואותו גאון וצדיק שהיה אב"ד ור"מ בעיר מפורסמת, מנע את עצמו מלאכול את הקאשע, בהיותו מחמיר עליו על דין חדש בזה"ז בחו"ל (עיין שו"ע או"ח סי' תפ"ט סעיף י"). אבל רבינו הרה"ק [ה"דברי חיים"] זיע"א הקיל לגמרי בזה, כי כן הוא ההוראה בזה להיתר מרבינו הבעש"ט זיע"א כמש"כ בסה"ק זכרון טוב, שהרה"ק מנעשכיז זיע"א סיפר, שהבעש"ט ז"ל שאל בחלומו על דין חדש בתבואת נכרי בזה"ז בחו"ל, והשיבוהו כי אחרי פטירת הב"ח ז"ל (דס"ל ביור"ד סי' צ"ג שבתבואות נכרי אין איסור חדש). ציננו את הגיהנום ארבעים יום לכבודו, ובבוקר קם הבעש"ט זיע"א וציוה להביא לו שכר מן החדש ושתהו, ואמר כי כדאי הוא הב"ח שמתיר חדש בזה"ז בחו"ל לסמוך עליו. עכ"פ רבינו הדברי חיים לחש באזני אותו גאון וצדיק ז"ל: כי באם לא יאכל עמו מיד מהקאשע יכריז עליו כאן בפרהסיא שהוא בכלל "זקן ממרא". (שעובר הוא על דברי ב"ד הגדול שבשמים שפסקו להיתר).

שיחתן של עבדי אבות (ח"א, ע' מ"ז)

מה טובו אהליך יעק"ב

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מע"כ ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר והנעלה, חיי"ם שיש בו כל מידה ומעלה, נודע לשם לתפארת ולתהילה, אהוב לשמים ולאנשים, תומך נלהב למען החזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום וקירוב לב מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרות רבה ועצומה למען כל קדשינו

הרבני הנגיד הנכבד רודצד"ק

מוה"ר

יעקב חיים מאשקאוויטש

הי"ו

אשי חי רב פעלים כבידים לכל קדשי מוסדותינו הק'

לרגל שמחתו הגדולה באירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, תודה יד"ש וחסידות אצלו בלולה

כמר **יצחק מרדכי** ני"ו

עב"ג הח' שתחי' בת ידידינו הנכבד והמפואר, מוכתר בכל תואר

מוה"ר **יואל** ברמ"י **שוואַרץ** הי"ו

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחצקאל רוטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

י"ט אדר

הגה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע
[בעמח"ס "צמח דוד"]

ואלה תולדות

נולד לאביו הגה"ק בעל ה"בני יששכר" זי"ע כצעיר בניו, ונקרא שמו בישראל דוד ע"ש החסיד המפורסם ר' דוד מליזענסק זי"ע שמסופר עליו גדולות ונצורות, מסופר שכשהשיא הגה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד הנ"ל ואמר: "אבל מי שלא ה' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, וע"ש חסיד זה יקרא שמו, לאחר זמן כאשר נחלה מאד ל"ע שלח אביו הבני יששכר להתפלל ולבקש רחמים על קברו של ר' דוד הנ"ל, ואז הוסיף אות יו"ד על שמו להיות נקרא "דויד", והסביר ואמר שסגולה זו נמצאת בדברי חכז"ל (ברכות ה:) יהב ליה "ידיה" [דהיינו אות יו"ד על שמו] ואוקמיה, על דרך רמז של הכתוב "השם עליהם יחיו", הגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע סיפר שהגה"ק בעל הבני יששכר אמר פ"א להגה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע שהמשיך נשמתו הק' של בנו דוד מעולם האצילות, וסיים מהרי"א "אף שקשה להמשיך נשמה משם, אבל אם הרבי ר' הערש אלימלך אמר זאת בודאי שכן הי', הי' כל ימיו חלוש הגוף עד כדי כך שלא הי' יכול לסבול בגדיו שעל גופו והי' הולך עם בגדים קלים מאד, פ"א הי' הבני יששכר עם שני בניו ה"ה הרה"ק ר' אלעזר לאנצוטער והרה"ק ר' דוד אצל מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע בהיותם עדיין צעירים לימים, שאל אותו מהרצ"ה: מהיכן לקח מחותני שתי נשמות יקרות כאלה לשני בניו, שהמה נשמות בלא גופים.

האיש מקדש

הבני יששכר רצה מאד לקדש את בניו בגיל מקודם מאד, כשהי' ר' דוד בן שמונה שנים אמר פ"א אביו הלא בפסוק נאמר מצא אשה מצא טוב, ולכאו' איזה מציאה שייך בזה, וע"כ החליט בדעתו לעשות אופן של מציאה, כי מי שיבוא עכשיו עם קויטל אצלו, ויה' לו בת הוגנת, יקחנה לבנו, יהי' מי שיהי', והגיע אז אליו עם פיתקא איש נגיד אחדסוחר יינות ושמו ר' ישעי' הירץ שהי' גר בטורקא, ושאלו הבני"י אם יש לו בת, וכאשר ענה שיש לו בת צעירה מאד, אמר לו שברצונו להשתדך עמו, כמובן שהנגיד הסכים להשידוך וגמרו את השידוך בקנין גמור, כשהי' בן י"ב שנה והכלה היתה בת י"ג היו הנישואין, הבני"ש הי' המסדר קידושין, לפני החופה אמר הבני"ש לבנו שחכז"ל אמרו שאסור לקדש אשה עד שיראנה, וע"כ ילך לראותה, ענה ר' דוד'ל שטעם התקנה הוא רק שמא ימצא בה אח"כ דבר מגונה, אבל מכיון שאני בטוח שלא אסתכל בה מעולם, א"כ אין מן הצורך לראותה... , ולפי נוסח מקובלת זו שהחתונה הי' כשהוא הי' בן י"ב שנה, נמצא

ימי ההילולא

י"ט אדר

- **רבי דוד מדינוב ב"ר צבי אלימלך** (צמח דוד) - **תרל"ד**
- **רבי יעקב שמשון מקאסוב ב"ר חיים - תר"מ**
- **רבי אברהם דוד נפתלי ירחמיאל מפאריסאב ב"ר יהושע אשר - תרע"ב**
- **רבי יהודה גרינוואלד מסאטמאר ב"ר יהושע פאליק** (שבט מיהודה) **תר"פ**
- **רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצא ב"ר אברהם יצחק - תרפ"ח**
- **רבי יוסף חיים זוננפעלד אב"ד ירושלים ב"ר אברהם שלמה - תרצ"ב**
- **רבי שמואל ענגל מראדימישלא ב"ר זאב** (שפתי מהר"ש) **- תרצ"ה**

כ' אדר

- **רבי יואל סרקיש ב"ר שמואל** (ב"ח) **- ה"א ת'**
- **רבי יצחק מנחם מוואלברוים ב"ר פנחס מאפטא** [ב"ר מאיר בעל אור לשמים מאפטא] **- תרל"ד**
- **רבי צבי אלימלך שפירא מבערטש ב"ר אלעזר מלאנצוט - תרס"ד**

כ"א אדר

- **רבי אלימלך מליזענסק ב"ר אלעזר ליפמאן** (נועם אלימלך) **- תקמ"ז**
- **רבי פנחס ב"ר יהודה מאיר משפיטיווקא - תקפ"ו**
- **רבי יצחק אלחנן ספעקטאר אב"ד קאוונא ב"ר ישראל איסר** (באר יצחק) **- תרנ"ו**
- **רבי מנחם מנדל האלבערשטאם מפריסטיק ב"ר ארי' לייבוש מדוקלא - תרפ"ז**
- **רבי ארי' לייביש מצאנז ב"ר אהרן - תרצ"ג**
- **רבי משה דוד טייטלבוים מלאפאש ב"ר ישראל יעקב יוקל מוואלאווא - תרצ"ה**

שהלך שנה תמימה בטלית בלי תפילין, אולם לפי נוסחא אחרת החתונה הי' כשהי' כבר י"ד שנה, אחר חתונתו ישב אצל אביו כפי שהתנה אביו קודם החתונה.

על כס הרבנות

ארבעה בנים הי' להבני יששכר, הבכור רבי משולם זושא שנפטר בחייו ל"ע, הגה"ק ר' אלעזר לאנצעטער, רבי שמואל, ור' דוד, כשנפטר אביו הבני ישששכר כבר הי' ר' אלעזר בלאנצוט, ולא רצה לבוא למלאות מקומו של אביו בדינוב, וע"כ הגיע הכסא לבנו ר' שמואל, אבל הוא ויתר את זה להרה"ק ר' דוד באמרו דרך צחות: שהוא בטלן וע"כ צריכים ליתן לו הרבנות, ואילו הוא יפתח לו בית מזיגה ליין, וכך עלה ונתעלה לכהן כרב בעיר דינוב למלאות מקומו של אביו, ועל שם העיר הזאת נקרא בישראל הרה"ק ר' דוד מדינוב, עד מהרה התדקבו בו חלק גדול מבני עליה שהסתופפו אצל אביו בראותם בו איש אשר רוח בו, אשר ראוי להנהיג עדה בישראל להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכון.

עבודתו בק'

עבד את בוראו בכל כחו ובכל נפשו במסירות נפש, ממש כאחד משרפי מעלה, אף כי הי' קצת שונה מאביו כגון תפלתו היתה בנחת, לעומת תפלתו של אביו הבני ישששכר שהי' בהתלהבות גדולה, פעם אחת אכל ביום, וזה הי' רק תפוח אדמה צלויה וכוס קטן של י"ש, והרבה פעמים גם את זו הרחיק, והיתה הסדר שבכל יום הביאו אחד מבניו הק', ובכל יום ערך שולחנו הטהור והי' אומר דברי תורה בכל פעם, אחר פטירתו כאשר בנו הגה"ק ר' ישעי' הירץ זי"ע מילא את מקומו, נסע להגה"ק מצאנז זי"ע וביקש ממנו שילמוד אותו הענין של "ליינען קוויטלעך", התחיל הרה"ק מצאנז לשאול אותו האם יודע מדריגה פלוני של אביו, ענה שאינו יודע, שאל על מדריגה אחרת שוב ענה שאינו יודע, עד שאמר לו ר' ישעי' הירץ שאינו יודע מאביו רק את זאת שישב לפניו בכל פעם בעת שאכל, אמר הגה"ק מצאנז "א"כ אין כבודו צריך לדידי, כבר יכול הוא לקבל פתקאות", גם בלילה אכל מעט מעט מידי דמיזן, ואח"כ לא היו יכולים ליכנס אליו לחדרו, והוא הי' יושב סגור ומסוגר לעבוד את עבודתו.

צדיק גוזר

הי' מפורסם לבעל מופת גדול מאד, ידוע מה שאמר פ"א הרה"ק מצאנז "עס זיצט א דאר אידל אין דינוב און איז בונה עולמות ומחריבן", הרבה סיפורים ידועים ממנו על גודל כח קדושתו בענינים למעלה משכל אנוש, בפרט כשהי' נוגע לעזור אדם מישראל אז ראו ששינה ממש סדרי בראשית, פ"א בא לפניו איש אחד בבקשה שצריך לשלוח עצים לדאנציג על פני המים, וע"כ הוא מבקש שהרבי יתפלל על גשמים הרבה כדי שיגדלו המים ויוכל לשלחו, כאשר יצא האיש נכנס איש אחר שהי' לו שדה, והזכיר את עצמו לפניו שיתפלל שלא ירד גשמים כדי שיוכלו לקצור התבואה, וישב אז לפניו אחד מחתניו, אמר לו הרה"ק מדינוב מי שיש לו חתן נבון הי' יכול לייעצו האיך יכולים למלאות שני הבקשות, אחד שואל שירד גשם כדי שיגברו המים שיוכל לשלוח העצים והשני מבקש למנוע הגשם, אבל האמת הוא שיש מציאות לקיים בקשת שניהם, נתפלל לה' שיתקיים הפסוק עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, ויגברו המים בנהרות מבלי שילך גשם על פני הארץ, ולפלא שכן הי'.

ימי ההילולא

כ"ב אדר

- רבי יוסף בלאך מסטאנוב (תלמיד המגיד) ב"ר אברהם (גנזי יוסף) - תק"נ
- רבי שמעון מזאוויחוואסט ב"ר פנחס קצינעלנבויגן מאוסטילא - תרנ"ד
- רבי יצחק אייזיק מסוואליווע ומונקאטש ב"ר אברהם (בית יצחק) - תרס"ח
- רבי יחיאל מיכל הלוי עפשטיין אב"ד נאווארדאק ב"ר יעקב (ערוך השלחן) - תרפ"ז

כ"ג אדר

- רבי חיים חייקא מאמדורא ב"ר שמואל (חיים וחסד) - תרמ"ו
- רבי יוסף יוסקא משפיטיווקא ב"ר יהודה מאיר - תקס"ז
- רבי יצחק מאיר מגור ב"ר ישראל (חי' הרי"ם) - תרכ"ו
- רבי יעקב פרלוב מנובומינסק ב"ר שמעון מזאוויחוואסט (שופרא דיעקב) - תרס"ב
- רבי יצחק יעקב מביאלא ב"ר נתן דוד משידלאווצא - תרפ"א
- רבי מאיר משאץ ב"ר יואל
- רבי יחיאל מיכל ברנדווין מטורקא-סטרעטין ב"ר אהרן מפעלשטין - תרצ"ט

כ"ד אדר

- רבי יצחק ב"ר חנוך העניך דוב מאלעסק - תרס"ד
- רבי ברוך פנחס מסקאליא ב"ר אלעזר חיים - תר"פ

כ"ה אדר

- רבי אברהם גרשון מקיטוב ב"ר אפרים - תקכ"ה
- רבי ישראל מקאליש ב"ר יצחק - תר"מ
- רבי יוסף ארי' לייב ב"ר יהושע מטאמאשוב - תרע"ו
- רבי בצלאל יאיר מאלכסנדר ב"ר יחיאל - תרצ"ד

באותו הימים הי' קשה מאוד אצל צעירי ישראל ענין התיצבות לצבא המדינה, והרבה דפקו על דלתיו שיתפלל עבורם שינצלו, פ"א בא לפניו אחד בנידון זה העביר מטפחתו על ידו ואמר לו: הא שבור לגמרי, וכאשר בא האיש לבדיקות אצל הרופא הצבא, שיחררהו תיכף באמרו שידו שבור לגמרי, שוב פ"א בא אליו אחד באותו בקשה, התחיל הרה"ק מדינוב לקרותו "צדוק" אף ששמו לא הי' צדוק, וקרא לו כן במשך שנה ולא הבינו כוונתו, כשהגיע עתו להתייצב, אמרו לו שמשחררים אותו בגלל שהוא שמן מאד [צו דיק] ואז הבינו מה שפעל בקראו אותו "צדוק".

פ"א באו להזכיר לפניו שהרופאים כבר ייאשו אותו, נענה ואמר: הלא אמרו חכז"ל לאחר יאוש קנה... ועד למחרת היום עמד החולה ממיטתו בריא ושלום.

בשפתי צדיקים

הרבה לנסוע להרבה צדיקי דורו, וכלם רוממו ושבחו גודל קדושתו, הרבה פעמים הי' נוסע להרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע, בכל פעם כשבא לבעלז כבדוהו עד מאד, פ"א אמר הרה"ק מבעלז להרבנית שתכין סעודה חשובה כי יש אצלו אורח חשוב והוא הרב מדינוב, שאלו הרבנית, הלא הרבה אנשים חשובים ורביים באים לכאן, ומה זה העסק זה דווקא עמו, ענה לו השר שלום: רבי"ס ישנם הרבה, אבל ערליכע אידן אינם בנמצא הרבה, פ"א אמר השר שלום כאשר הראה עליו: "אם מניחים בן כזה יכולים לישן במנוחה בקבר", גם נסע לקבל את פני הרה"ק מריזשין זי"ע, מסופר שבפעם ראשונה שהי' אצלו כבר הי' הרה"ק מריזשין סגי נהור, כשאחז את ידיו אמר לו תיכף אתם בנו של הצדיק מדינוב, רצוני לדבר עמכם ביחידות, ואחר כשפנה הקהל ללכת ישבו שני הצדיקים והמתיקו סוד במשך שעה ארוכה, כבר הביאנו למעלה שהי' בימי אברכותו אצל הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ומה שאמר אז, מסופר כשהי' אז שם עשן הרה"ק מדינוב עם לילקע, ונכנס הרה"ק מהרצ"ה ואמר שהוא מרגיש ריח של קטורת, ורוצה לדעת מי זה המעשן, כאשר ברח הרה"ק מטאלנע זי"ע לגאליציע, ובאו כל הצדיקים לקבל פניו, גם הרה"ק מדינוב הי' ביניהם, אבל לא אמר לו מי הוא, שאל אותו הרה"ק מטאלנא מי אתם האם אתם "גוטער איד, ענה "איך וויל זיין א גוטער איד", שאו אותו שוב "הלא רואים על פניכם גדולות מי אתם", ענה לו הנני בנו של הבני יששכר, ידידות גדולה שררה בינו ובין הרה"ק מצאנז והרבה ביקרו אחד אצל השני, פ"א הגיע לצאנז וביקש לסגור הדלת ואת החלונות ולילך לישון, באמצע הלילה בא הרה"ק מצאנז ודפק על החלון, שאל אותו מהיכן ידע שהוא נמצא בצאנז ענה הגה"ק מצאנז: "אז מיין גוטער פריינד איז דא אין שטאט זאל איך נישט וויסן", פ"א באו אצל הרה"ק מצאנז אנשים מחסידיו של הרה"ק מדינוב, לא רצה לקבלם וצוה עליהם שיסעו הלאה לדינוב כי "הוא צדיק הדור", פ"א אמר "אין דינוב קען מען שעפן יראת שמים מיט עמערס".

ובא השמש

כל ימיו הי' חלוש מאד אבל בשנתו האחרונה עלי האדמות נפל ממש למשכב, בשנה זו נפגש עם הרה"ק משינאווא אמר לו בדרך צחות הייתי בקרעטשמע זו, ושתיתי שם קצת, ואח"כ הלכתי משם ונכנסתי לקרעטשמע אחר עד שבא אחד ואמר לי: "עטשמע" ["לאמיר גיין" בלשון פוליש] כשיצא הגה"ק משינאווא אמר שרמז לו על הסתלקותו, וביום י"ט אדר תרל"ד יצתה נשמתו בקדושה ובטהרה, בשעה זו התחיל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע בעירו לנגן אשת חיל בניגון דינוב, ואף שלא ידעו שם עדיין מפטירתו, ואח"כ בא הידיעה על הסתלקותו.

מורשתו הרוחנית

כאמור למעלה הרבה לומר הרבה דברי תורה כל יום בכל פעם כשסעד, והסיבה שלא נשארו לדורות רק מעט מן המעט, כי הי' לו איש חסיד שהי' גר בכפר סמוך לדינוב שהי' רושם את דברי תורתו, וכבר הי' אצלו הרבה כרכים מדברי תורתו, פ"א בא הרה"ק מדינוב לבקרו, וניגש אל ארון הספרים שלו והוציא ספר אחד, ראה שזה כתב יד מדברי תורתו, הוציא עוד ספר ועוד ספר וכולם היו מכתב יד מתורתו, שאל את החסיד מהיכן אתה יודע שזה הי' כוונתי, וכאשר שמע החסיד דברים אלו אמר בלבו אם לא כוונתי לדעתו ואין זה דברי תורתו, א"כ למה טרחתי כל הטירחא ומה לי הספרים הללו, ונכנס לבית המבשלות וזרק כל הספרים להאש הבוער שם, קודם פטירתו שאל הרה"ק מדינוב: "איז עפעס דא פון מיר" ואז מיהרו וליקטו מדברי תורתו כל אחד מה שזכר ומזה נתהווה הספר "צמח דוד". – ועיין בדברי יואל שמביא רביה"ק ז"ל דבר נפלא ממנו דידוע מה דאיתא בספר ראש דוד להרחיד"א זלה"ה (פ' קדושים ובפ' ברכה) שהביא פלוגתת הקדמונים בענין אם אדם מחזיק לומד תורה והלומד תורה אינו לומד תורה לשמה אי המחזיק מקבל תורה לשמה דהא הוא נתן את כספו על מנת שהלומד תורה ילמוד תורה לשמה, דיש מהראשונים דס"ל שאין הכי נמי המחזיק מקבל שכר כהחזקת תורה לשמה דהרי כוונתו הי' על תורה לשמה, ומוהר"ש פרימו חולק על דבריהם, יעי"ש שמכריע לכאן ולכאן, ובספה"ק צמח דוד להרה"ק מוה"ר דוד מדינוב זי"ע כתב שיש לצדד עוד סברה להקל, דגם הת"ח עצמו אף אם עוסק שלא לשמה, זוכה ע"י המחזיק לשכר תורה לשמה, דהרי המחזיק יש לו שכר תורה לשמה לשיטת הראשונים ז"ל והרי הת"ח הוא המביאו לזה ע"י גרמה דילי', לכן זוכה גם הוא בשכר תורה לשמה ע"י המחזיקו, עכדה"ק.

כ"א אדר

הגה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק
[נועם אלימלך] זי"ע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפא ז"ל ולאמו הצדיקת מרת מירל (עיין בס' תורת הרבי ר' זושא דף יב שהרה"ק הר"ר זושא העיד ששרתה שכינה במקום שאמרה אמו ברכות השחר) שזכתה לבנים צדיקים שהאירו פני תבל בשכר צניעות יתירה שהי' בה, כי אביה הי' לו בית מזיגה, והיא היתה עומדת שם כל היום לספק משקה להבאים לקנות, וכדי להרחיק את הערלים השיכורים מעמה, כסתה מקצת פני' בצעיף, ודברה אליהם כמתנמנמת (פארשלאפן), ועוד פעולות שונות, וגילו לה מן השמים שבשכר זה תזכה למנורה של שבעה נרות, היינו שבעה צאצאים צדיקים.

ולא נודע לנו רק ששה מהם, הרבי ר' אלימלך, הרבי ר' זושא, רבי נתן אבד"ק סטיטשין, רבי אברהם מ'קעניגסבורג, אחותיהם: זקנתה של הרה"ק הבני יששכר, והרבנית מ' עלקא, זו' של הרב בכרך מטיקטין, הרר"ז הי' גדול בשנים מאחיו הרר"א, אחד מאחיהם הי' נוהג לרשום עם עופרת עלי נייר את כל דיבור ומחשבה שלא הי' כראוי במשך היום, ובלילה עשה תשובה בבכיות עד שנמחק הכתב על ידי דמעותיו.

השר שלום מבעלז זי"ע אמר פ"א הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבי אלימלך זי"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך הי' ילוד אשה.

יש עוד קבלה בין החסידים איך זכה לבנים הקדושים אלו, והיא, שדרכו של ר' אליעזר ליפא הי' שבכל פעם כשנסע על הדרך עם העגלה שלו אזי כל איש ואשה אשר פגש בדרך לקח אותו על העגלה שלו, פ"א כשדנו אותו בב"ד של מעלה, וגבר מדת גמילות חסדים שלו ודנוהו לכף זכות וגמרו את דינו לטוב, אבל הבעל דבר אמר כי הוא ינסהו על ככה, פ"א נסע על איזה יומא דשוקא בא הבע"ד לקראתו מלובש בבגדים קרועים ושקו אשר הי' קשה מנשוא על כתפיו, ר' אליעזר ליפא עצר את מרכבתו ליד הזקן וביקש ממנו לעלות על המרכבה, אולם העני סירב לעלות, ואמר לו כבר הלכתי כמה וכמה פרסאות ברגל, ולא אמרת לי מאומה, ועכשיו נזכרת, ר' אליעזר ליפא ניסה להצטדק בפניו שלא ראה אותו אלא עכשיו, אבל עני עמד בדעתו ולא רצה לעלות בשום אופן, והוסיף ואמר הלא עד העיר הגדולה יש עוד כמה וכמה כפרים אשר הוא רוצה לעבור ברגל ולקבץ נדבות, ואם יסע עמו עד העיר הגדולה יפסיד הכסף, אמר לו ר' אליעזר ליפא כי הוא ישלם לו זאת בכפלי כפליים רק כי יבא עמו על העגלה, אבל האורח מיאן גם בזה, ואחר רוב הפצרות שלא כדרך הטבע נענה להניח לכה"פ שקו אשר יבוא אח"כ לקחתם ממנו, וגם זה בשכר, כאשר בא ר' אליעזר ליפא לעיר כבר מצא את העני שהמתין על חבילתו, אז גילה עצמו לפניו שהוא הבעל דבר וכי לנסותו הוא בא, ויען כי עמד בנסיון, זכה בדינו, והוסיפו לו עוד שנה מן השמים, ועתה יש לו שהות לשוב בתשובה שלימה, שע"ז יוכל לנחול עוה"ב, חשב ר' אליעזר ליפא א"כ איפה מה לו לנסוע על יומא דשוקא ילך וישוב אל ביתו, וכן עשה, ופנה מכל עסקיו, ופשפש שנה שלימה בתשובה ומעש"ט, בצאת השנה חזר הבעל דבר אליו ואמר לו כי עכשיו מבשר טוב הוא, כי יען חשבת דרכיך לכן הוסיפו לך עוד כ' שנים, ותוכל לבחור או עשירות או בנים טובים, ובחר בנביאים טובים, וכך זכה לבניו הקדושים אשר בזכותם אנו קיימים.

יש נוסחא אחרת לגמרי, כי לר' אליעזר ליפא כבר הי' לו ג' בנים, ותמיד הי' עוסק במצות "פדיון שבויים", פ"א בא אצל אדון אחד אשר לקח בתפיסה יהודי אחד, שהי' חייב לו כמה אלפים, ורצה ליתן אלף כסף בעד היהודי השבוי, והאדון רצה ג' אלפים, ובניו הק' אמרו תהלים ובקשו לד' כי האדון יקח מאתו הסך אלך כסף, ואמר להאדון מה לך מן היהודי הנתפס, הלא בזה לא ישתלם לך החוב קח נא את האלף כסף, והפציר בו מאד עד שהסכים לקחת את הכסף, ושחרר את היהודי, ואמר לו האדון, אם אתה מוכן לתת אלף כסף בעד אחיך ע"כ אני רואה עליך שאתה איש ישר, ועתה איעצך תסע למקום פלוני אצל גיסי האדון, וקח מאתו הפשתן אשר יש לו למכור, ואני אתן לך מכתב כי ימכרם לך בזול באשר כי אתה איש טוב, אמר לאדון הלא אין בידי מאומה כי כל הכסף אשר הי' לי נתתי לך, אז החזיר לו האדון את האלף כסף וגם נתן לו מכתב לגיסו, ונסע שמה וראה את הפשתן כי טוב הוא מאוד, והאדון אמר לו מחיר מוזל מאוד, והוליך אותו לבתי אוצרות שלו אשר היו מלאים פשתן, ויהי כאשר הלך באוצרות ביתו שמע קול נהי ויליל, שאל את שומר הבית מי הוא שמה, אמר השומר הבית וכי חי הוא עודנו, הלא שמה נאסר יהודי אחד זה כמה ימים ולא ניתן לו שום מזון והיאך יוכל עוד לחיות, הלך אל האדון ופדה אותו ולקחו אל רופא שירפאהו וכדו', אח"כ שאלו האדון האם יקח מאתו הפשתן, ענהו, האיך אוכל עשות מסחר עם אדם כמוך אשר תוכל עשות מעשים כאלה עם בן אדם, אמר לו האדון, אם כן הוא הדבר הנני להבטיחך לבלי לעשות עוד מעשים כאלה, ועבור זה הננו נותן לך את הפשתן עוד בזול יותר מכאשר אמרתי לך וגם הכסף אשר נתתי לי אבא בחשבון לפרעון דמי הפשתן, למען כי ידעתי כי את מעותיך הנחת על קרן הצבי לפדות איש ישראל, ולקח הפשתן והרויח אצלם הון רב, וכאשר בא לביתו הלכו לקראתו בניו האחים הק' ושאלוהו: אבי אבי האם קיימת שמה מצות פדיון שבויים, כי מאז רוח הקודש הופיע עליהם וידעו כי אביהם נשלח שמה מן השמים לקיים מצות פדיון שבויים.

סיפר הגה"צ ר' מאטיל סלאנימער זצ"ל שר' אליעזר ליפמאן, פגש פעם אתח בדרך נכרי שסוחב יהודי שקשור לזנב הסוס, ניגש אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, אבל הנכרי לא הסכים, עד

שהבטיח לו שיתן לו כל הכסף אשר נמצא אתו, ונתרצה הנכרי והתיר את היהודי, וביקש היהודי מר׳ אליעזר ליפמאן שיגיד לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה, ולא רצה כלום, אז ענה היהודי ואמר אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר׳ אליעזר ליפא, ועבור איזה שנים בא היהודי הנ״ל לר׳ אליעזר ליפא, ושאל אותו ר׳ אליעזר ליפא מה מבוקשו, ענה, שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קבלתי, ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, אזי ענה ר׳ אליעזר ליפא בוודאי הננו מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי עבור עונותיי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת בניו יוציאו יהודים מהגיהנם.

אזי אל״י–מלך שמו נקרא

הגה״צ האדמו״ר מהר״י מפשעווארסק זצ״ל אמר בשם צדיקים, שלא מצינו את השם ״אלימלך״ מימות אלימלך במגילת רות עד הר״ר אלימלך, דכפי הנראה לא הי׳ צדיק וגדול הדור מפורסם בשם אלימלך, והנה אלימלך ההוא במגילת רות, הי׳ עשיר וברח מא״י למואב בשנת רעבון כי לא רצה לפרנס עניים ולתת צדקה, וצדיקים היו אומרים שאולי תיקן הר״ר אלימלך את חטאו ע״י צדקת פזרונו בישראל, שהרי הר״ר אלימלך פזר נתן לאביונים במדה גדולה, וכפי שרואים ממכתב שכתב הר״ר אלימלך שבו מבואר אודות מנהגו שמקפיד שלא ילין פרוטה בביתו.

בת אחותו של הר״ר אלימלך זי״ע הלא היא אמו של הרה״ק ר׳ צבי אלימלך מדינוב זי״ע בעל בני יששכר בא לפני דודה הר״ר אלימלך שיברכה בבן זכר, הבטיח לה בן שיאיר את העולם בתורתו ובקדושתו, ותקרא את הבן הנולד בשם ״אלימלך״ על שמו, ובשנה ההיא נולד לה בן, וכאשר הי׳ קשה לה לקרות על שמו של דודו שהי׳ עוד בחיים חיותו, על כן קראה שמו ״צבי אלימלך״, וכאשר גדל הילד הביאוה להר״ר אלימלך ויאמר לה הר״ר אלימלך ״א הירש איז נישט קיין מלך״ אילו היית קורא אותו אלימלך הי׳ כמוני, ועתה הוא חציו, אבל בכל זאת זה הקטן גדול יהי׳ ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם, וכן נתקיים ברכתו כידוע. (בין החסידים מקובל שלסיפור זה כרוך עוד חלק, והוא שבת אחותו של ר׳ אלימלך הנ״ל לא זכתה לזרע של קיימא כמה שנים, והלכה לבקש מדודה הקדוש שיברך אותה בזרע של קיימא, אז שאל אותה אם ציערה איזה בן אדם, וחשבה כמה דקות וענתה: לא שמיום עמדה על דעתה לא ציערה שום אדם, שאל אותה אם ציערה פעם איזה בעל חי, וענתה לו מיום עמדי על דעתי לא ציערתי בעל חי, שאל אותה אם ציערה פעם איזה דבר הצומח, וחשבה כמה דקות, וענתה שעכשיו היא נזכרת שפעם שיחקה עם חברותיה בחצירה, וקיבלה מכה קשה מאילן אחד, וקיללה את האילן שיתייבש ולא יוציא פירות, וכן הוה שנתייבש, אמר לה הרה״ק הנ״ל אכן נודע הדבר שהיא מידה כנגד מידה, בגלל שעל ידך לא מוציא האילן פירות, על כן גם את לא מוציאה פירות, על כן תתפללי שהאילן יחזור לקדמותו, ואחר כך תלדי בן ותקראי אותו על שמי, וכן הוה האילן התחיל להוציא פירות, והמשך העובדא היא כדלעיל).

ידוע שהיו רגילים האחים הקדושים הר״ר אלימלך והר״ר זושא לקרוא כל אחד בשמו כידוע, דהיינו שהרר״א קרא זושא זושא, והרר״ז קרא מלך מלך, אמר הרה״ק ר׳ מאיר שלום מקאלושין זצ״ל בזה כי לדעתו בטח שהי׳ כוונתם לעורר בזה מדות היסוד ומלכות, וזה שהרר״ז קרא זושא זושא, כי זושא גימ׳ השם שד״י שהוא שם היסוד, לעורר בזה את מדת הצדיק יסוד עולם, והר״ז קרא מלך מלך לעורר בזה מדת המלכות שיהיו מכוונים ומוכנים זה לזה, וכן בספרי הרה״ק מלובלין זי״ע מצינו כ״פ שמביא את הר״ר אלימלך בשם מלך לבד.

אצל בתו של הר״ר אלימלך זי״ע הרבנית מיריש ע״ה לא נתקיימה אצלה הילדים ל״ע, פ״א נתגלה אליה הרר״א לאחר הסתלקותו עם עוד זקן אחד, ואמר לה כשיולד לך בן בעזהשי״ת אזי תקרא שם בנך הנולד על שמי ועם שם זה הזקן, ושאלה את הרר״א מה שם הזקן, אמר לה שזה הזקן הוא רבי פנחס מקוריץ זי״ע, וכך הוה שולד לה בן וקראו שמו בישראל פנחס אלימלך ע״ש וכשנתגדל רבי פנחס אלימלך נעשה לרבי גדול.

בשערי החסידות

לפי המסורת נתקרב רבי אלימלך אל דרך החסידות ע״י אחיו הרבי ר׳ זושא זי״ע, שהוא הי׳ כבר נמנה בין גדולי התלמידים של המגיד הגדול ממעזריטש זי״ע, והאגדה מספרת איך קירב הר״ר זישא את אחיו לחסידות, שפ״א בא אל אחיו רבי אלימלך, והזמין אותו הר״א לסעוד אתו על שולחנו, כאשר בא הרבי ר׳ זישא אל הר״א, סיפר לו על מנהג הזהירות שהונהג ע״י הבעשטה״ק זי״ע, שלא לאכול בשר אלא אם בדקו בעצמם את סכין השחיטה, ונראו הדברים בעיני הר״א, והזמין את השוחט אל ביתו, והראה להם את הסכין, אולם הסכין לא מצא חן בעיניהם, ובדקה עוד פעם ועוד פעם וכל פעם לא נמצא יפה, השוחט שכבר הי׳ מנוסה בתפקידו כבר עשרות בשנים ומעולם לא יצא מתחת ידו תקלה, נשתומם למראה עיניו, ולבו נשבר בקרבו, ודמעות החלו מנצנצות בעיניו, אח״כ נטל עוד פעם הר״ר זושא את הסכין ובדקו, ונמצא יפה, ויהי לפלא בעיני הר״א, כאן מצא הר״ר זושא מקום להסביר לאחיו אחד מעיקרי החסידות, כי גבהות לב תועבה לפני ה׳, וכל עוד שהשוחט הי׳ בטוח בעצמו, לא הי׳ יכול לכוון את סכינו יפה, ורק לאחר שחזר בתשובה הוטב גם בעיני ה׳, והרר״ז החל לשדל את אחיו לבא עמו לראוונא עיר מושבו של המגיד הגדול באותו זמן, והר״א נענה לו, ובקוצר הימים הי׳ נמנה בין אריות שבחבורת תלמידי המגיד זי״ע.

אמר הרה״צ ר׳ נחום׳טשע מראחמיסטריווקע זצ״ל, שהרר״א הי׳ יכול להיות אצל הבעל שם טוב הק׳ זי״ע, כי בעת ההסתלקות של הבעשטה״ק הי׳ כבר הרר״א יותר

מארבעים שנה, רק כידוע הי' הבעשטה"ק תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והרר"א הי' לו ניצוץ מאחי' השילוני, לא הי' יכול להיות שהרב יסע לתלמיד (אוצר ישראל).

בריש חבורתא

לאחר הסתלקותו של המגיד זי"ע, הסכימו כל החברייא קדישא כאיש אחד בלב אחד לקבל עליהם לרב ולמורה את הרבי אלימלך, למלאות את מקומו של רבם הגדול, ואכן הר"א מילא את מקומו של מנהיג החסידות כרבם השלישי אחרי הבעשטה"ק זי"ע מייסד החסידות.

וידוע מה שאמר הרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע אחרי הסתלקותו של אחיו הרר"א, שיסוד החסידות היא על יסוד פסוק זה "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים", פי' "עדן" – זה הבעשטה"ק, שע"י נתגלה בעולם נועם ועדן הגנוז בחסידות, "ונהר" הוא הרבי בער המגיד ממעזריטש זי"ע, שדלה והשקה והפיץ תורת רבו הבעש"ט, "הגן" הוא הרבי ר' אלימלך, ו"משם יפרד לארבעה ראשים" הם: החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר' מענדל'ע רימאנאווער, וה"אוהב ישראל" מאפטא, זי"ע, שעל ידם התפשטה אור זיו החסידות ברחבי פולין וגאליצי'.

וצדיקים השווהו ממש לבעשטה"ק זי"ע וז"ל הרה"ק בעל "מאור ושמש" (פ' אמור): "והי' העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים בעולם, הבעש"ט הקדוש, ואדמו"ר הרב רבנו אלימלך נבג"מ, והם פתחו שער לד' צדיקים יבואו בו", עכ"ל.

קבע מושבו בליזענסק הסמוכה לשינאווא, בספר "אוהל אלימלך" מביא שמקודם נתקבל לאב"ד לעיר שינאווא אבל מחמת מחלוקת שהי' לו בעיר עזב את העיר ונתיישב בעיר ליזענסק.

והמונים החלו נוהרים אליו ליהנות מזיו ולשבוע מטיבו, ואז החל לגלות את כוחו הגדול, והתלקטו סביביו גדולי ומאורי החסידות, והי' נקרא בפי כל צדיקי תבל "די רבי פון אלע רבי'ס".

פ"א ישב בחדרו, והחברייא קדישא ישבו בחדר הסמוך ועמדו אז לעשות איזה ענין גדול שהי' כגירא בעינא דשטנא, ובא הבעל דבר והזהירם שיחדלו מזה, ואם לא, ישקיע כל כוחותיו כנגדם, ויענו ויאמרו שאינם מתייראים ממנו, נכנס הבע"ד לרבם הרר"א וביקש ממנו שיזהיר לתלמידיו על זה, יצא הרר"א אליהם ומסר להחברייא אזהרת הבע"ד, והם השיבו כנ"ל שאינם מפחדים מהיצה"ר, אחרי כן חזר וביקש הבעל דבר מרר"א שימסור להם את אזהרתו עוד פעם, ושוב יצא הרר"א להחברייא והזהירם, והם השיבו כבראשונה, אחר כך בא הבע"ד פעם שלישי להרר"א, ואמר שאם אמנם אינו יכול לעשות להחברייא כלום, אבל בזאת יתאמץ, שיעשה את כל העולם לחסידים, ויהי' אור וחושך משתמשים בערבובי'.

בקשר לתלמידיו הק' מסופר עוד, הגאון רבי מרדכי זאב אורנשטיין זצ"ל (אביו של הגאון בעל ישועת יעקב זצ"ל) כתב להרר"א ששמע שהוא מתפאר שתלמידיו זוכים לגילוי אליהו, ועל כן מבקש ממנו שגם הוא יזכה לגילוי אליהו, השיב לו הרר"א אמנם יש לתלמידיי גילוי אליהו, אבל מה ששמע מע"כ שאני אמרתי כך אינו אמת, ומה שמע"כ חפץ גם כן לזכות לגילוי אליהו, זה אינו בשבילו, כי לא לכך נוצר (י"ג אורות ח"ב).

אחד מתלמידיו הי' הרה"ק ר' דוד מזשלין זי"ע, מסופר שכשהשיא הרר"א זי"ע אחד מבניו, על החתונה הידוע בשם "די גרויסע חתונה" שהיו מסובים שם הרבה צדיקים קדושי עליון, והכריזו שם שמי שלא תיקון חטאת נעורים שלו לא ילך לרקוד, וקפץ אז ר' דוד ואמר: "אבל מי שלא הי' לו כלל חטאת נעורים יש לו רשות לרקוד", והתחיל לרקוד בהתלהבות נוראה, הרה"ק בעל בני יששכר קרא את שם בנו בעל "צמח דויד" על שמו.

כשהתחיל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לנהוג נשיאות בחיי רבו הרר"א, נסע פ"א ר' דוד אליו ללאנצוט ששם הי' גר אז הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כשנודע הדבר להרר"א נסע לזשילין לשאול לו למה נסע ללאנצוט (שהרר"א חשש שזה יזיק לו על אריכות ימים) ענה ר' דוד: "דער רבי איז צו הויך, האב איך אים געמוען פאר א לייטער", מרן משינאווא כשסיפר זאת הוסיף ואמר "ראו השגה של חסיד, להשתמש עם הרבי מלובלין כסולם" (י"ג אורות ח"ב).

ע' בספה"ק תפארת שלמה ריש פ' וילך וז"ל: וכידוע מאדומ"ו הרב איש אלוקים מוה' אלימלך זלה"ה שלעת זקנתו הי' קדושתו גדולה עד מאד שלא הי' באפשרי לדבר עם המסתופפים בצילו, עכ"ל.

בגו גלותא

ידוע הוא הדבר שהרר"א עם אחיו הרר"ז הלכו בגולה, ורבים השיבו מעוון ולקרבם לדרכה של תורה, עיין בספר דברי אלימלך (פ' נח ד"ה ונראה לבאר) וז"ל: כאשר שמענו ונדעם, ואבותינו סיפרו לנו כי זה הי' מדתו של צדיק זה [הרה"ק הרר"ז זצ"ל] ואחיו אא"ז הרה"ק מוה' אלימלך זצ"ל אשר היו נוסעים ממקום למקום להכניס הרהורי תשובה בלב כל אחד אשר ראו ברוח קדשם עוונותיהם וכו' עכ"ל עיי"ש.

פ"א הגיעו לביתו של גיסו של הרר"א הרב מבענדין זצ"ל (הי' אדם גדול, הרה"ק מקומארנא זי"ע מזכירו בספרו), והוא לא הכירם בתחילה, ואמרו לו שרוצים לסעוד אצלו, הלך הרב ואמר לזוגתו שהגיעו אורחים חשובים, והלך עמהם לביתו, כשהגיעו לפתח הבית אמרו הרר"א והרר"ז שהרב יכנס קודם, ואילו הרב אמר שהם יכנסו מקודם, והי' שם ילד קטן ליד הדלת וראה שאינם נכנסים, הלך הילד ופתח גם דלת השני כי בהמשקוף הי' מחובר שני דלתות, וכולם נכנסו ביחד, ובירך הרר"א את הילד שיהי' לו אריכות ימים, והילד חי מאה ועשרים שנה,

כשנכנסו ביקש הרב מהרר"א שיטול ידיו לסעודה, והרר"א אמר קודם שיטול הבעה"ב את ידיו, והרב הי' מתענה הרבה תעניתים, והודה שיושב עכשיו בתעניתו, אז אמר לו הרר"א היתכן שהרב יתענה, רב העיר צריך ללמוד ד' חלקי שלחן ערוך, המחברים שעשו חיבורים על הלכות פסח יש להם טענות כי ערב פסח מטורדים ואינם לומדים בחיבוריהם, לכם נעשה שאלות שיעיינו בחיבוריהם, ובזה שהרב לומד הלכות פסח ניצל העיר משאלות בהלכות פסח, ואם לומד הרב יודה דעה ח"ב ניצל העיר משאלות אחרות, אבל האיך יכול להיות שהרב יתענה, ופעל על הרב ונטל ידיו לסעודה, ואח"כ נתוודע בעיר שנמצאים כאן הרר"א והרר"ז, והתקבצו כל בני העיר ללוותם בהתלהבות עצומה, ופתאום ראו האיך שהרר"א והרר"ז נמצאים בתוך הקהל שירדו מהעגלה, ושאלו אותם הלא הולכים ללות אתכם לקיים מצות לויה, אמר הרר"א כי ראו האיך שיהודים מקיימים מצות לויה בהתלהבות רצו להשתתף עמהם (אוצר ישראל).

אצל הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע קרה פ"א באמצע עריכת שלחנו הטהור שתפס איזה איש והטריח עצמו עד שהשליכו בחוץ, וסיפר הרר"ה, שכשהלכו הרר"א והרר"ז לערוך גלות, נתגלה אליהם פ"א אברהם אבינו ע"ה, על הר והראה להם הרבה נשמות ישראל שהיו רצים, ואמר להם אאע"ה "נישט אלע נשמות דארף מען מקרב זיין" (אוצר ישראל).

מסופר כשהלכו בגלות באו עד עיר ביאלא (במדינת פולין, שהוא על גבול מדינת דייטשלאנד), ורצו לעבור את הגשר המוביל לביליץ, ואמר להם הבעל דבר שאם ילכו הלאה, יעזוב את כל העולם ויתגרה עמהם, אחד מהם רצה להמשיך וללכת הלאה והשני לא רצה, ולכן לא המשיכו את דרכם, והנה פלא כי הנהר בין ביאלא לביליץ הי' רחב רק כשלשה או ארבעה מעטער, ואף על פי כן הי' נראה הבדל גדול, כי אנשי ביאלא היו יראים ושלמים ואנשים חסידים, ובביליץ כבר שלטה רוח המתחדשים, ואמרו שזה בא מחמת שהרר"א ואחיו הרר"ז לא דרכו כף רגלם בביליץ (י"ג אורות ח"ב).

הרה"צ בעל שומר אמונים זצ"ל סיפר באופן אחר קצת שהרר"א ואחיו הרר"ז הגיעו פ"א סמוך לעיר אושוויטץ ורצו לעבור דרך עיר אושפיצין הנקרא אושוויטץ, אז נגלה אליהם הס"מ וא"ל אם תעברו דרך עיר הזאת, אזי יעזוב את כל העולם וילחם רק עמהם, ולא רצו להתגרות עמן לכן לא עברו, כי הבע"ד הרגיש בוודאי שיבטלו הגזירות שיהי' שם אחר רבות שנים (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר זי"ע התפאר עצמו שזכה לשמש האחים הקדושים הרר"א והרר"ז כשהי' ילד בן ח', שאביו הרה"ק ר' צבי הערש נסתר זי"ע אמר לו פ"א בהשכמה בבקר בשעה חמש, קח לעקיך און בראנפען ולך לחוץ ותראה שני אנשים, אל תשאל אותם כלום, רק תן להם הלעקיך והי"ש.

ויסופר שפ"א נסע לעיר ראחוב סמוך להנהר ווייסל ובמקרה הלך בהרגב (בלאטע) והמשיך ללכת בהרגב, אח"כ אמר "מען מוז מיר זאגן וואס איז דא געווען אין בלאטע", ושום אדם לא ידע, עד שלבסוף בא זקן אחד וסיפר כדלהלן, שפ"א לפני פסח באו הרה"ק הרר"א והרר"ז לעיר זאת כשהלכו בגלות, והיו לבושים קרוע ובלוע, והי' שם איש אחד, שריחם עליהם ונתנו להם חלאטלעך חדשים, אחר קצת זמן חשבו, אנחנו נהי' לבוש בחלאטלעך חדשים הלא זה יכול להביא לידי גיאות, לכלכו החלאטלעך בהרגב, והרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר הרגיש זאת ברוח קדשו. (שיח זקנים ח"ב).

כשבא הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע אצל הר"ר אלימלך זי"ע בפעם ראשונה שאלו מי אתה, אמר לו בן ר' מענדלע לינסקער אמר הרר"א דו ביסט דעם ר' מענדלעס זיהן דעם רוצח"ס זיהן, וכפל ושלש דעם רוצח"ס זיהן, וסיפר לו המעשה דיין טאטע איז געווען א רב, אמאהל בין איך מיט מיין ברודער זושא געגאנגען צווייא יאהר גלות, ככלות הב' שנים והי' רצוננו לילך לביתינו, זענען מיר געגאנגען צו אייער טאטן, וויא מיר זענען אריין געקומען אין שטוב איז ער געזעסן אין געלערנט, ולא נתן לנו אפי' שלום, רק הגביה ריסי עיניו (אויגען ברעמען) הקדושים והסתכל עלינו ואמר בזה הלשון "אזוי גייט מען גלות, אז איך וואלט געגאנגען גלות וואלט איך אנדערש געגאנגען", כששמענו את דיבוריו הק' תומ"י הרתענו בחזרה, וקבלנו לילך גלות עוד שנה תמימה, והיינו עוד יותר בצער עשרת מונים מכפי אשר היינו בב' שנים הראשונים, "ניא זאגט אליין ברויך מען א גרעסערע רציחה" (דברים ערבים ו"ג אורות ח"ב).

תעניתים וסגופים

עבודתו עבודת הבורא הי' עבודה נשגבה, כרוכה בתעניתים ובסיגופים, וז"ל בס' באר משה של הרה"ק מקוזניץ זי"ע לר"ח אב: מה שראיתי מרבותינו הק' וכו' ובפרט מאדומ"ו הה"ק איש אלוקים בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצ"ל שכמה וכמה סיגופים עשה לו האיש הקדוש הזה, וכשהייתי אצלו כבר הי' במדריגה העליונה, ועדיין ייסר והכה את עצמו בכל יום בעשבים העוקצים ושורפים שקורין בל"א ברענעסטלין, חוץ שאר סיגופים ותעניתים ומקוואות שעשה הרב הקדוש הנ"ל, אשר מי יוכל להגיד ולספר, ותקצר היריעה מהכיל להעלות על המכתב גודל הסיגופים שעשה לו, עכ"ל.

הרה"ק מצאנז זי"ע אמר שמימות יהושע בן נון לא הי' מסגף גדול כמו הר"א, והסביר הרה"צ מהר"י מפשעווארסק זי"ע, דלכאו' היכן מצינו שיהושע בן נון הי' מסגף, שאולי הכוונה למה שכתוב (שמות ל"ג י"א) ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, וע"ש במדרש לקח טוב דר"ל אפילו בשעה שמשה רבינו ע"ה הלך למחנה בני ישראל הוא לא מש מהאהל משמע דלא מש כלל, (ודלא כבעה"ט עה"פ לא ימיש), ובוודאי אין עינוי גדול מזה מלהיות מ' ימים רצופים במקום אחד. (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מציעשנוב זי"ע אמר פ"א שר"א ישב בתענית משבת לשבת משך כ"א שנים, ואמר ששבע שנים התענה בשביל עצמו, ושבע שנים לטובת דורו, ושבע שנים לצורך דורות הבאים עד ביאת משיח.

אבל ידוע שהר"א בחר דרך זה רק לעצמו אבל לא היתה רוחו נוחה מתעניות לדורות החלשים אלו, וז"ל בנועם"א פרשת קדושים על הפסוק לא תכלה פאת שדך: שהנשמה נקראת שדה וכו', לא תכלה אותה על ידי שתסגוף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל, כדי לא תכלה ח"ו את נשמתך, שלא תוכל לעבוד הבורא ב"ה על ידי חלישת כחך שתחליש חלילה, עכ"ל, ועיין בספה"ק מאור ושמש להפטרת שבת שובה וז"ל: כי הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה', ובפרט בדורות האלו צוה לנו אדמו"ר הרב האלקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חכמינו ז"ל כי כשל כח הסבל לסבול התעניות והסיגופים, ואין באפשרי לקנות שלימות ע"י תעניתים זולת מי שבטוח על כחו ואונו שיהי' יכולת בידו לקבלם, או פגם בעבירות חמורות יבוא לפני צדיקי הדורות להורות לו תשובה ועל ערום יעשה בדעת עכ"ל,

כשיצאה גזירת צבא רוסיא, גזר הרה"ק מאפטא זי"ע תעניתים רבים, ואמר: אם היו ישראל שומעים לי והיו מתענים ארבעים יום רצופים ובלילה יאכלו, הי' מביא משיח, ואילו הרה"ק מרוז'ין זי"ע לא הסכים לזה כי הדור חלוש ואין לטרוח עליהם בתעניתים, ואמר: אספר לכם מה ששמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, פ"א נסעו בדרך בעגלה אחת הרבי ר' אלימלך ותלמידיו המה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב והרה"ק מאפטא זי"ע ואותו היום היתה שבעה עשר בתמוז והי' חום גדול, והעגלה עברה על גב הנהר ושאלו התלמידים את רבם אם מותר להם לרחוץ פה בנהר כי החום גדול, והסכים להם, והם בהמתינם עד שירד רבם תחילה כי לא יניחוהו יושב לבדו, והנה בין כך השליך רבם ראשו הק' לאחוריו ונתדבק נשמתו למעלה, והמתינו עד שיתעורר מדביקותו, וכשנתעורר אמר להם: נו, מדוע לא רחצתם, אספר לכם מה שהי' כעת בעולמות העליונים, נערה אחת נחלשה מן התענית והרגישה כאב ראש, ובאתה לשאול אצל הרב העיר אם מותרת להפסיק התענית ולא מצא לה היתר לאכול מפני כאב ראש, והנערה נחלשה ומתה רח"ל, ובביה"ד של מעלה נעשה רעש מזה, והביאו לדין את אנשי כנסת הגדולה בטענה מדוע גזרו תעניתים על דור חלוש כזה, והשיבו: אנחנו לא חשבנו שיתארך הגלות יותר מאלף שנים, ובאלף שנים הראשון עוד לא הי הדורות חלושים כל כך – ואמר להם הרר"א – הרי לכם שבדורות הללו אין התעניתים חמורים כל כך מפני חולשת הדור, ואתם שואלים אם מותר לרחוץ בנהר, וסיים הרה"ק מרוז'ין זי"ע: את זה שמעתי מפי הרה"ק מאפטא בעצמו, ולבסוף הוא עצמו גוזר תעניתים, אתמהה (מעדני מלך).

עבודת התפלה

גודל כח עבודתו שבלב זו תפילה מסופר נוראות אשר כבר התחיל מהכנותיו לתפילה, דרכו הי' להתפלל תפילת ערבית בחדרו מיוחד בהתבודדות בקדושה ובטהרה, הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע הי' תמיד משתוקק מאד להיות אז בחדר ולראות מעשה רבו, פ"א התגנב עצמו אל תוך החדר והתחבא תחת המטה, והר"א נכנס כדרכו אל החדר וסגר הדלת אחריו, ולקח הר"א את האבנט לחגור עצמו, וכאשר סבב פ"א עם האבנט על מתניו נעשה אור גדול בבית אור יקרות שאין כמוהו, וכאשר סבב פעם שני' נתגדל האור ביותר עד אשר לא יכול הרה"ק מראפשיץ לסבול את האור והתחיל להתעלף ויצעוק צעקה גדולה, עד שהרגיש הרר"א, ואמר לו נפתלי בני אתה פה, לוא היית עוד בעת שאני סובב את האבנט פעם שלישית כי אז נפשך היתה יוצאת מגודל האור (עשר צחצחות).

כ"ש התפילה בעצמו הי' מלא התלהבות ודביקות הבורא, אחרי הסתלקותו של רר"א החליט תלמידו הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע לנסוע להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זי"ע, אמנם בנסעו עלי דרך נכנס ספק בלבו אם לנסוע להרה"ק רר"ב או לאחיו הרה"ק מסדילקוב זי"ע בעל "דגל מחנה אפרים", כשהגיע הבעל עגלה לפרשת דרכים שדרך אחר מוביל למעזיבוז ודרך אחד לסדילקוב, טעה ונכנס בדרך המוביל לסדילקוב, והי' הרר"מ מתנמנם אז (או שרוי בדביקות) וכאשר הקיץ והכיר שהבעל עגלה טעה, נענה ואמר שגם זה הדרך טוב, שהרי הוא בעצמו מסתפק הי' אם לנסוע להרה"ק ממעזיבוז או להרה"ק מסדילקוב, ומאת ה' היתה זאת,

בבואו לסדילקוב, ביקש אותו הרה"ק מסדילקוב שיספר לו איזה ענין מרבו הרבי ר' אלימלך, הגיד לו: הנה שמעתי ממורי הרבי ר' אלימלך שישנו גיד אחד מאחורי אוזן של כל אדם שאינו רועד משום אימה ופחד זולת ביום המיתה, אבל אצל מורי ראיתי שבשעת התפלה הי' גם גיד הזה מרתת, ונהנה הרה"ק מסדילקוב ואמר: שבני פולין מסתכלין היטב (קוקן גוט) על רבם, הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע אמר: השמים בליזענסק מזוככים מתפלותיו של הרבי ר' אלימלך (י"ג אורות ח"ב),

פ"א הגיע הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע להרר"א על שב"ק, ואז יצא גזירת המלכות ליקח בנ"י לצבא, ושמע רבי משה האיך שאמר הרר"א לזוגתו הרבנית "הערסט וואס פאר א גזירה מען גייט גוזר זיין אויפן כלל ישראל", ואמרה "נו וואס איז, ביי מוסף וועסטו מבטל זיין די גזירה", ורבי משה התחיל להכין עצמו לראות מה יהי' כבר בתפלת מוסף בשב"ק, וכשהגיע הרר"א לתפלת מוסף נפל על הארץ וחשבו כי כבר יצא נשמתו רח"ל, ור' משה צוה להביא בגד של אשה ולנגוע בהבגד את הרר"א, וכן עשו ותיכף אח"ז הקיץ הרר"א, אחר התפלה אמר הרר"א שכבר הי' בידו הגזירה לבטלה אם לא הקיצו אותו כי רצה למסור נפשו, והיות שהקיצו אותו מוכרח הגזירה לצאת רח"ל (אוצר ישראל וי"ג אורות ח"ב).

תפילה קודם התפילה

תפילתו – תפלה השוה לכל נפש לשפוך שיח לפני קונו – אשר חיבר הנקרא תפילה קודם התפלה ונתקבל ברצון בתפוצות ישראל, אודות התפילה סיפר הרה״ק הסבא קדישא מראדישיץ זיע שפ״א בהיותו בליזענסק בשנות נעוריו, ראה כמה אורחים גבהי קומה שהתקדמו במהירות לעבר ביתו של הרבי אלימלך, כשהגיעו אל פתח חצירו, כפפו קומתם ונכנסו אליו ואת הדלת סגרו אחריהם, ושהו שם במשך שעה ארוכה, ובצאתם מיהרו ביותר ואיש לא הספיק לראותם, כשנשאל הר״א על זה, גילה כי זה כמה שנים עוסק בהפצת ערכה של תפילה, ולצערו שרוב העולם אינם מכוונים בתפילתם כהוגן, רצה לתקן איזה תפילה קצרה, לתועלתם של המוני העם, שתהא שווה לכל נפש, ״אנשי כנסת הגדולה שהרגישו בדבר שיגרו משלחת מיוחדת, להודיעו שלא לשנות אפי׳ תפילה אחת מן הנוסחא שסודרו על ידם״, לאחר חילופי דברים הסכימו שיתקן תפילה מיוחדת לפני התפילה, בה יתפלל אדם לפתיחת שערי התפילה, ולאח״כ יוכל לכוון בתפילה כראוי, וזוהי תפילתו הידוע בשמה ״די תפילה פון רבי אלימלך״,

על אופן חיבור התפלה, סיפר הרה״ק מקאלאשיץ זי״ע, שהר״א הלך עם תלמידיו ביער, והתייצב כל אחד מהם בזוית אחת וחיבר קטע אחד מהתפלה, וקטע של כל אחד ואחד הי׳ הולם יפה עם הקטע שחיבר חבירו הסמוך לו, וכה נתחבר ונגמר כל התפלה, ולפי שהר״א הי׳ אז עמהם ועמד על גביהם, נקראת על שמו ״תפילת הרבי ר׳ אלימלך״ (י״ג אורות ח״ב),

ונתקבל בתפוצות ישראל להתפלל תפלה זו בכל עת רצון ובעת רעווא, הרה״ק ר׳ ברוך גארליצער זי״ע לא הי׳ ניחא ליה מה שאומרים ביוה״כ ״תפלת זכה״, והי׳ אומר שבמקום זה יש לומר ״תפילת רבי אלימלך״ (דברי ברוך).

מחבלי משיח יצלו לרווחה

בספר נתיב מצותיך (נתיב אמונה שביל ד׳ אות ה׳) להרה״ק מקאמארנא זי״ע מובא וז״ל: מו״ח הצדיק מוה״ר אברהם מרדכי מפינטשוב שמע מפיו של רבינו אלימלך בזה״ל: חידוש נפלא לי הוא על התנאים שצפו ברוח קדשם ועד סוף כל הדורות וכתבו כ״כ גזירות רעות ויסורים שיהיו קודם ביאת משיח, ולא ראו שאלימלך יהיה בעולם וכל אלו הרעות והגזירות כבר המתיק אותם וביטל אותם אלימלך, כ״ז שמע מו״ח זצ״ל מפה קדשו, עכ״ל.

וע״ע בספר מלבוש לשבת ויו״ט פ׳ עקב וז״ל: שמעתי מכ״ק אא״ז מו״ר (הרי״א מזידיטשוב) זלה״ה שאמר בשם הקדוש רבי אלימלך זצ״ל בזה הלשון: הגם אשר נאמרו כמה פסוקים אשר קודם ביאת משיח יהי׳ מלחמות גדולות ומלחמת גוג ומגוג, אמנם הוא הפעיל בתפלתו שלא יהיה עוד מלחמות רק המוכר קמח יעמוד במדה וימכור הקמח והמוכר סחורה על מלבוש יעמוד עם האמה וימדוד הסחורה ופתאום יבא אליהו ויבשר ויאמר משיח בא, עכ״ל.

אבל אמר הרה״ק מצאנז זי״ע ״קיין פלוימען צימעס וועט מען נישט עסן״, והוסיף הרה״ק משינאווא זי״ע שמהגזירות והצרות שנותר, יוכלו לראות מה שביטל הרבי ר׳ אלימלך (י״ג אורות).

תוקף קדושתו

גודל קדושתו המופלאה רואין אנו מה שהביא בנו הרה״ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי״ע בספרו ״אורח לצדיק״ פ׳ תזריע מה שאמר לו אביו הרר״א כמה פעמים, וז״ל: והנשמה יש לה מעלה בהתורה ובשכל עליון עד שתגרום להגוף שתתהפך החומר לצורה, ״כמו ששמעתי מאאמו״ר ז״ל שאמר כמה פעמים הלואי שיהי׳ לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי״, וכל זה גרמה הנשמה בתורתה ובשכל עליון עד שנעשה הגוף מרכבה שלמה לקדושתו יתברך, עכ״ל.

הרה״ק ר׳ נפתלי ליזענסקער זי״ע (בן הרה״ק ר׳ אלעזר בן הרה״ק הרר״א זי״ע) הי׳ פ״א אצל הרה״ק מרוזין זי״ע, אמר לו הרה״ק מרוזין זי״ע גם אנו כעת היינו רוצים לנסוע לצדיקים רק אין לנו כח, ״צו אייער גרויסען זיידן דעם גרויסען רבי אלימלך צו איהם וואלטין מיר געפארן״ וסיים הרה״ק מרוזין, כי עשרה אצבעות של הרר״א זי״ע הם עשרת הדיברות, שתי ידיו הם שני לוחות הברית, וחמש מאות שנה טרם שירדה נשמתו לזה העולם ירדו כבר השפעות טובות בעולם בזכותו (אוצר ישראל).

פ״א דיבר הרה״ק מראפשיץ זי״ע מגודל מדריגות תלמידיו הקדושים של הרר״א, ה״ה החוזה מלובלין, המגיד מקאזניץ, והרבי ר׳ מענדל׳ע מרימנוב, ואחר כך סיים ואמר: שלהרבי ר׳ אלימלך אינם מגיעין אפילו לקרסוליו, ופ״א הוסיף ואמר: לולא דמסתפינא מהזקן (כוונתו על הרבי ר׳ מענדל׳ע שהי׳ הזקן שבין הצדיקים הנ״ל) הייתי אומר שהם היו כולם בבחי׳ בעלי תשובה, ורק הרבי ר׳ אלימלך הי׳ צדיק מעיקרא, (י״ג אורות),

סיפר כ״ק אדמו״ר מפשעווארסק שליט״א בשם זקינו הרה״ק ר׳ איציקיל זי״ע שאמר בשם הרה״ק מצאנז בשם הרה״ק מראפשיץ זי״ע על הרר״א שאם הי׳ בימי אמוראים הי׳ אמורא, ובימי התנאים תנא, ובימי הנביאים נביא, ואם הי׳ בימי האבות היו אומרים אלקי אלימלך כמו שאומרים אלקי אברהם יצחק ויעקב,

וסיפר בשם זקינו, שפ״א הי׳ איש אחד נכד הרר״א אצל הרה״ק מצאנז וביקש ממנו כסף, והרה״ק מצאנז זי״ע נתן לו, וכך הי׳ כמה פעמים שביקש ממנו והוא נתן לו, פ״א אמר הלה להרה״ק מצאנז שהוא גר בג׳ חדרים ואין מספיקין לו, אמר לו הרה״ק מצאנז זי״ע: לך אין מספיק ג׳ חדרים, הלא להרבי ר׳ אלימלך זקינך לא הי׳ לו אלא ב׳ חדרים א׳ גדול וא׳ קטן, ״והי׳ די המקום לו ולהרבנית, ולבניו, ולהחברייא, ולהשבעה רועים״ (שיח זקנים).

פ״א ביקש הר״ר אלימלך מתלמידו הרה״ק בעל ״מאור ושמש״ זי״ע להביא טיי (או קאווע), כשנכנס הבעל מאור

ושמש לרבו, נבהל ונשתומם בראותו שאיזה איש זר יושב אצלו, ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשפך ארצה, אחר כך שאלו הר״ר אלימלך למה לא הביא לשתות, השיב שראה איש אחד היושב בהחדר, והבין שהוא בא מגבהי מרומים, ומרוב פחד נפל הכוס מידו, אמר הר״ר אלימלך: ווי לבנים שאינם יכולים להביט בפני אביהם, והלא זה הי׳ אברהם אבינו (י״ג אורות).

בעת שהלך המלך נאפליון הראשון ללחום על רוסלאנד, אמר אז הרה״ק המגיד מקאזניץ זי״ע בזה״ל: אצל הרבי אלימלך זי״ע היו מונחים כל השרי מעלה על הפיעקלעך, ולא היו רשאים לטבול הקולמוס בדיו מכאן ועד כאן בלי דעתו, אנחנו אין אנו יכולים להתפאר בזה, אבל המה יבנו ואני אהרוס, ״דאס קאנען מיר אויך, לאז ער דארט גיין״, נפל תפול נאפליון תפול (אוצר ישראל).

להחוזה מלובלין הי׳ חבר ושמו רבי יוחנן זצ״ל והוא הי׳ אדם גדול, לאחר הסתלקותו של הרר״א זי״ע שלח ר׳ יוחנן שליח לומר להחוזה שצריכים רבי, לכן או החוזה יהי׳ רבי והוא תלמיד, או להיפך, והרבי מלובלין לא ענה דבר להשליח, כשראה ר׳ יוחנן שלא ענה כלום אזי נסע להחוזה, וכשהגיע להעיר של החוזה שלח להודיע להרבי מלובלין שהגיע, וחשב שהחוזה ישלח שליח לקראתו, אך החוזה לא ענה כלום, ולא שלח שליח אליו כאילו לא הי׳, כשהגיע להחוזה נתן לו שלום בשפה רפה, וקיבל בפניו בקרירות, וראה החוזה שיש לו חלישות הדעת, אז שאל לרבי יוחנן אם הכיר את הרבי אלימלך, אמר בוודאי הלא נסע אליו, שאל אותו החוזה במה הכרתם אותו, ענה שהכיר את הרר״א שהי׳ צ״ט חלקים בעולם העליון וחלק אחד על זה העולם, אמר החוזה אם כן עדיין לא הכרתם את הרר״א, כי זה החלק האחד שהי׳ בזה העולם הי׳ ג״כ תשעים ותשעה חלקים בעולם העליוואם הי׳ היום בחיים חיותו הי׳ גם צריך לבוא אלי היום. (אוצר ישראל),

הרה״ק מצאנז זי״ע לפני השינה הי׳ משפשף את ידיו בהקיר ואמר: רמב״ם, ט״ו, רבי ר׳ אלימלך (כלומר, שרוצה לעבוד השי״ת כמו אלו ג׳ הצדיקים) (י״ג אורות ח״א).

הרה״ק ר׳ ישעי׳ מקרעסטיר זצוק״ל סיפר בסעודת מלוה דמלכא כי הרה״ק ר׳ הערשעלע ליסקער זי״ע נתן פ״א קוויטל עם פדיון להגאון המהר״ם א״ש זצ״ל, ולא רצה לקבלו מאתו, אמר לו ר׳ הערשעלע ליסקער כי מובא בספה״ק נועם אלימלך שא״א לצדיק לגמול טוב ליהודי בלא לקבל ממנו טובת הנאה כלשהיא (בפרשת קורח על הפסוק אל תפן אל מנחתם, כי משרע״ה הצדיק את דתן ואבירם יען כי לא לקח מאתם מאומה ולא הי׳ לו עמהם שום התחברות לזאת לא הי׳ ביכולתו לעשות להם טובה ולהצילם מאש המחלוקת הלזו) אמר המהר״ם א״ש נייתי ספר ונחזי אם כך כתוב, וראו שמה דברים ככתבן, אח״ז קיבל מהר״ם א״ש זלה״ה את הקוויטל ואמר אם הרר״א אמר זאת אני מוכרח לקבל זאת,

ואספר לכם מהות הרר״א והרר״ז, כי שמע מרבו החת״ס זי״ע, כי ספרו בשם רבו הגאון רבי נתן אדלער זצ״ל כי אמר פ״א בזה הלשון: נישט בחינם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, אבל כן היא, כי בעת כי יש לי עליית נשמה בגן עדן, תמיד הננו רואה שמה כבר את שני אחים היקרים, איך האב איינמאל אפגעפאסט צו קומען אין גן עדן ווען עס איז נאך געווען אבגעשלאסן די טירן, און ווען מען האט שוין געפענט די טירן האבן איך שוין דארט געפינען די צווי טייערע ברידער, וועלכער הארט זיי זענען אריין געגאנגען וייס איך נישט, אבער זיי זענען שוין דארט, נישט בחנם זאגט מען פוילישע האבן נישט קיין דרך ארץ, זיי האבן נישט געקענט וואנרטן ביז מען וועט אויפשפארן די טיהרן, וסיים המהר״ם א״ש, אז דער ר׳ מלך איז יא אזוי גרויס אז הננו מוכרח לציית את דבריו (דברים ערבים).

במקום גדולתו שם ענוותנותו

גודל ענוותנותו הי׳ עד למאוד, וז״ל של הרה״ק בעל באר משה מקאזניץ זי״ע בספרו אבות ישראל פרק ד׳ משנה יט וז״ל: כשהייתי אצל כבוד מ״ו מו״ה אלימלך שמעתי שהי׳ אומר שהוא גרוע יותר מכל אדם, ושאלתי אותו כי בודאי הוא אומר זה בלב שלום, והאיך יוכל להיות זה, והשיב לי למשל מי שמדקיר בדבר עב אינו יכול להזיק כ״כ, ואם דוקר בדבר דק אזי הדקירה הוא ביותר והולך למרחוק, כך הוא מי שעושה עבירות חמורות חלילה אינו מזיק לו כ״כ כמו שמזיק להצדיק העבירה הקלה ביותר, עכ״ל.

מתנגד אחד שאל להרה״ק בעל התניא זי״ע: מי הוא המחבר של הספר נועם אלימלך המונח אצלי על גבי הריצפה מתחת להספסל, והשיב לו הבעל התניא: רק דבר אחד אגיד לך אודות המחבר, דע כי אפילו אם היית מניח אותו בעצמו תחת הספסל, גם כן לא הי׳ אומר כלום,(היינו מחמת ענוותנותו וסבלנותו), (י״ג אורות ח״ב),

הרה״ק מקאמארנא מביא בספרו נתיב מצותיך וז״ל: פעם אחד הכה אחד על לחי לרבינו אלימלך, ואמר [הרר״א]: רבונו של עולם אני מוחל בלב שלם ובלב שמח, ולא יענש שום אדם בסבתי,

פ״א במוצאי יום הכיפורים בעת תפלת ערבית כשרבינו אמר סלח לנו אבינו כי חטאנו, הי׳ קשה לו על מה מבקשים סליחה, והלא זה עכשיו בתפילת נעילה בוודאי נמחל הכל, ומתי הי׳ פנאי לחטוא מחדש, עמד והתבונן בדבר, ועלה בחשבונו שמנעילה עד תפילת ערבית כבר עבר על ארבע מאות עבירות (י״ג אורות ח״ב),

שמעתי בשם רבינו מרן רבי אלימלך זלה״ה, שפעם אחת אמר לתלמידיו הקודשים: ידעתם למה נוסעים לאלימלך כמה אלפים ישראל, להושיע אותם מכל צרתם, לפי שאמרו רז״ל (קידושין מ:) עשה מצוה אחת אז מכריע את כל העולם לכף זכות, ואם עושה עבירה אחת, אז מכריע את כל העולם לכף חוב, זהו הטעם שנוסעים אצלי כמה אלפים ישראל עבור ישועתם, לפי שאלימלך עשה כמה עבירות,

והכריע את כל העולם לכף חוב, עבור זה חסר להם, לזה מזונות ולזה בנים, ולזה חיים ולזה רפואה, כי אם הייתי עושה רק מצות השי"ת בלי שום עבירות, אז הכרעתי לכל ישראל לכף זכות, ולא הי' חסר להם שום דבר, אבל עתה על ידי עבירות שעשיתי, הי' הכרעה לישראל לכף חוב, לזה חסר להם כל בקשתם הנ"ל, לזה באים אצלי אלו ישראל שחסר להם, ואומרים: אלימלך התפלל להשי"ת שיהיה אצלנו ישועות אלו, כי אתה מחויב בדבר לעשות תשובה, כי אם היית צדיק גמור, לא הי' חסר לנו שום דבר לי שהכרעת אותנו לכף חוב על ידי עבירות שלך, לזה באנו אצלך להחזיר לנו מה שנחסר לנו, ע"כ, ודפח"ח. ("בן ביתי" להרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמארנא זי"ע).

שמעתי בשם רבינו אלימלך אלקי קדש קדשים זלה"ה, שפ"א אחר תפילת השחר, אמר לתלמידיו הקדושים, היום התפללתי בדביקות גדול, בלי שום מחשבה זרה, והלכתי מעולם ועד עולם, ואדם הרשע הבליעל, לא עיכב לי מהלוך מעולם עד עולם, והוא עבור כי הרשע הבליעל חושב, מה לי לעכב את אלימלך, מלעלות מעולם עד עולם, כי הוא עצמו שלי הוא, ותפלתו גם כן שלי הוא, עבור שכל עשיותיו הוא שלא לשמה, מה לי לעכב לו מלהלוך בתפלתו, ממדריגה למדריגה, ובשעת אמירתו [זה] הי' בוכה בבכיה גדולה, ואמר: נראה לי מזה [שאני] נאבד משני עולמות וכל ימיו לא עשה שום רצון הבורא ברוך הוא, שאם הי' בורא הקב"ה אבן תחתיו, הי' עושה יותר רצון הבורא ברוך הוא ממנו ("זקן ביתו" להרה"ק רא"ץ מקאמארנא זי"ע).

לחזות באור פני מלך

סיפר הרה"ק מצעישנוב זי"ע פ"א נסעו קבוצת חסידים להרר"א, הבעל עגלה רצה כבר לנסוע בחזרה, ונכנס לביהמ"ד כדי לזרזם לשוב עמו, אח"כ בנסעו עמם שלי דרך אמר להם: תדעו שיכול אני לשתות יין שרף, אבל במדה שהרבי שלכם שותה, את זה אינו יכול, כי כשנכנסתי לבית המדרש והיו עומדים ומתפללים, נשמט טליתו של הרבי מראשו על כתפיו, וראיתי את ערפו שהי' אדום כל כך, עד שאני יכול לישבע שלפני כן שתה ליטר של יין שרף [כי מרוב פחד השי"ת הי' עורפו אדום ונלהב, והבעל עגלה אל הי' יכול להשיג כיצד יש לו לאדם עורף אדום כזה, מבלי לשתות יין שרף] ("ג אורות ח"ב).

כשהלך הרר"א גלות הגיע פ"א לאיזה עיר, שמע הרר"א שני האיך שני אברכים תלמידי חכמים שלא הכירו את הרר"א מדברים ביניהם, ואחד אמר לחבירו ראיתי האברכים הבאים מליזענסק שיש להם צורה אחרת מלאים יראת שמים, אולי הי' ג"כ כדאי לנסוע לליזענסק, ענה לו חבירו גם אני חשבתי כמוך שכדאי לנסוע לליזענסק, "אבער עס פאסט דאך אבער נישט", מה יאמרו הבריות אברכים לומדים נעשו בטלנים ונוסעים לרבי, כשחזר הרר"א לביתו לא רצה לאכול, כך עבר יום ויומיים, וצעק הרר"א כל הזמן "דער פאסט'עך לאזט נישט קומען משיח'ן" (הרועה אינו מניח לבוא משיח) ולא ידעו מה קרה, עד שנכנס בנו רבי אלעזר ז"ל ושאל את אביו, אבא מה קרה, סיפר לו הרר"א, כשהלך בגלות ראה "יונגעלייט וואס וואלטין געקענט זיין לייט", ואינם רוצין לנסוע לליזענסק "ווייל עס פאס"ט נישט", לכן דער פאסטע"ך לאזט נישט קומען משיח'ן" (תיבת "פאסט" פירושו מתאים, פירוש שזה אינו מתאים, ותיבת "פאסטעך" פירושו רועה) (אוצר ישראל).

הרר"א השתוקק מאד שהרה"ק בעל ישמח משה יבא אליו לשמוע לקח מפיו ולקרבו לדרכי החסידות, פ"א בתוך אחד השיחים אמר הרר"א, דעו כי יש לו נשמה גדולה ויקרה מאד, ומאוד אוותה נפשה לראותו פנים אל פנים, אך מה אעשה כי הוא לא רוצה לבא אלי, ואני לא אוכל לנסוע אליו" (הגה"ק בעל ישמח משה).

פ"א שלח להגיד לו שאם הוא יבוא אלי אוכל לעשות לו טובה עד סוף כל הדורות (תהלה למשה), ורביה"ק זי"ע סוף ימיו כשנחלה התמרמר פעם ואמר, שאולי אם הי' זקינו הישמ"מ נוסע להרה"ק ר"א מליזענסק הי' גם הוא נושע בזכותו, שהרי הבטיח לו שאם יבוא ייטיב לו עד סוף כל הדורות.

חסידי ליזענסק ניסו כמה פעמים להשפיע על הישמ"מ שיסע לקבל פניו, אבל לא עלתה בידם, שהלא הישמח משה הי' אז עוד רחוק מדרך הבעשטה"ק זי"ע ותלמידיו, ולא רצה לשנות את דרכו המקובלת לו מאבותיו, ובפרט לבטל תורתו בכדי לקבל פני צדיק מכת חסידים, ויהי היום שמעו חסידי ליזענסק שהרר"א נוסע לכפר הסמוך לשינאווא לברית מילה, אז הפצירו בו שיואיל להפגש בהרר"א, והסכים עמהם וישם לדרך פעמיו, אבל בדרך פגע בו תלמיד חכם אחד, ודיבר על לבו שיחזור מנסיעתו, בטוענו כי לא כבוד התורה הוא שגאון מפורסם בדור יסע להרבי של החסידים ועוד טענות כאלו, עד אשר חזר מנסיעתו, ובזמן לא הרבה נסתלק הרר"א ושוב לא ראה אותו הישמ"מ, ואמר רביה"ק זי"ע שמקובל בידו שהי' זה הבעל דבר שהתלבש בלבוש הת"ח ההוא (הגה"ק בעל ישמח משה).

בסוף ימיו אמר הישמ"מ שעל ג' דברים הוא מתחרט, ואחד מהם על שלא זכה לקבל פני הרר"א, לפני הסתלקותו אמר שעדיין יש להרר"א הקפדה עליו, והראי' שלא נתגלה לו בהקיץ רק פעם אחת בשעת ההקפות, ושאר צדיקים היו מתגלים אליו הרבה פעמים בהקיץ (תהלה למשה).

עושה פלא

זל"ק של הספה"ק מאור ושמש (פ' בלק ד"ה וירא): שמעתי מפי אדמו"ר בוצינא קדישא מו"ה אלימלך זצוק"ל כששאל אותו ביחוד הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אחיו מו"ה משולם זושא זצלה"ה, הייתי אז אצלם כששאל אותו בזה"ל: אחי, למוד לי זה שאתה הוא פועל נסים ונפלאות ומעשים נוראים, שאוכל גם כן לפעול כך, כלל הדבר בקיצור שהשיב לו אדמו"ר שהוא על ידי התחברות הצדיקים ואהבה

וחיבה ורעות ביניהם על ידי כן נפעלים ונעשים כל הניסים וכל הפעולות והמעשים נוראים, וכו' עי"ש,

הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זי"ע כשהי' ילד נסע עם אמו להרר"א זי"ע ובעצמו ראה היאך שהרר"א תחב ידו לתוך התנור של אש ושרף את ידו, ואח"כ ראה האיך לאחר שקם בבוקר נעשה לו נס ונברא לו יד חדש, ובזה היד בירך בירך את ישראל הק' (אוצר ישראל),

פ"א בהיות הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב זי"ע אצל עריכת שולחנו של הרר"א בש"ק, הי' רבינו מערב את המרק עם הכף, ונשפך קצת מהמרק על השלחן, פרץ הרר"מ בצעקה: רבי, הלוא ישימו אותנו במאסר, הנוכחים שם תמהו על צעקתו ועל דבריו, אחרי כן סיפר להם הרר"א, שבעת ההוא נערך ונכתב אצל הקיסר של עסטרייך גזירה לא טובה על היהודים, ובשעה ששפך על שלחנו מעט מרק, פעל בזה ששם בבית המלכות נשפך דיו על הנייר ונמחקה הכתב ונתבטל הגזירה, והרר"מ ראה את כל זאת בעיני קדשו, והי' נדמה לו שאמנם נמצאים בבית הקיסר ממש, ולפיכך צווח שיאסרו כדין מורדים במלכות, (י"ג אורות).

בשחר ימיו הי' הרר"א מלמד בכפר אחד בביתו של איזה יהודי, והי' שם מלמד אחר שלמד עם בניו של עשיר אחד, והוקיר מאד את הרר"א, יום אחד אמר לו הרר"א: הנה הבעל–הבית שלך יש לו בן, ולי יש בת תגיד נא לו שברצוני להשתדך עמו, ענה לו המלמד: והלא מע"כ הנו מלמד, ואיך יעלה על דעתו שעשיר כמוהו ישתדך עמכם, השיב לו רבינו: מה איכפת לך, עשה נא בקשתי, הבטיח לו המלמד לעשות כן, וחיכה על שעת הכושר להציע הדבר לפני בעליו, יום אחד ישב העשיר עם בני ביתו ושוחחו מעשיות ומילי דבדיחותא, ניצל המלמד את ההזדמנות, ואמר להם שגם לו יש איזה דבר לספר, והוא שהמלמד ר' אלימלך רוצה להשתדך עמהם, ויהי כצחוק בעיניהם, כעבור כמה ימים שאל הרר"א את המלמד: מה נשמע אודות בקשתי, והשיב המלמד שכבר הציע להם את הדבר ואינם מסכימים,

זמן מה אחרי כן בא סוחר מעיר רחוקה לעשות עסקים עם העשיר הנ"ל, ובתוך הדברים אמר לו הסוחר שרוצה להשתדך עמו, העשיר הסכים ונגמר ביניהם לבוא בקשרי שידוכין, וקבעו זמן לערוך משתה לכתיבת התנאים, לזמן הקבוע הגיעו לשם הרבה מחותנים, וביקש הרר"א מהמלמד שהי' מן המוזמנים, שבעת מסיבת התנאים ילחש באוזן הסוחר המחותן בזה"ל: אלימלך קאלטאן נמצא פה" (הרר"א לא נגע בהזקן שלו, ועל ידי זה נדבקו ונסתבכו שערות זקנו יחדיו כחתיכה אחת, וזה נקרא קאלטאן), ויעש כן המלמד, ולשמע דבריו התחילו המחותנים לצאת משם אחד אחד, עד שכולם נעלמו משם, כמובן הי' הדבר לפלא גדול בעיני העשיר, והיות שהבחין איך שהמלמד לחש איזה דבר באוזני המחותן, שאל לו מה אמר לו, השיב לו המלמד שכך וכך צוה המלמד ר' אלימלך לומר, וילך העשיר עם בני ביתו להרר"א לדרוש פשר הדבר, הגיד להם הרר"א שהללו היו שדים ורוחות שרצו לתפוס בנם ברשתם (כי הי' לו נשמה גבוה), ועל כן הציעו לו שרוצים להשתדך עמו, וכדי להציל אותו מידם, שלח אליהם את המלמד להציע להם שמוכן להשתדך עמהם, אבל כשסירבו וכבר עשו תנאים, הוזקק לעשות פעולה אחרת לבלתי ישלטו עליו, ולזאת צוה להמלמד שיזכיר את שמו באזניהם, ואז נפל עליהם אימה ופחד והלכו להם, מיד הסכים העשיר לבוא בקשרי שידוכים עם בתו של הרר"א, וכפי הנראה הי' חתנו זה רבי שמואל צורף זצ"ל שנטמן בחדר הסמוך לאוהל הרר"א, (י"ג אורות).

פ"א חזר הרר"א מבית המדרש לביתו בשביעי של פסח (או בשבת שירה) ושאל לאנשי ביתו, האם אתם רוצים לראות כיצד בקע משה רבינו את הים, וצוה שיביאו לו ספל מלא מים, ויט ידו הקדושה למעלה מן המים, ויבקעו המים, ואמר הרר"א כה בקע משה רבינו את הים, (י"ג אורות)

שתי נשים הזכירו את עצמן בצוותא חדא לפני הרר"א, האחת אמרה ששכר בעלה בית מלון מהפריץ ואין להם מעות לשלם דמי השכירות ועלול הפריץ להושיבם בבית הכלא, והשני' הזכירה שבעלה איננו בקו הבריאות, יעץ הרר"א להאשה השני', להעמיד עלוקות (באנקעס) להקיז דם, האשה הראשונה שהזכירה אודות הצרות שיש לה מהפריץ טעתה וחשבה שהרר"א מדבר אליה, ונסעה לביתה והגידה לבעלה שהרבי צוה להעמיד עלוקות, ויעש כן בגודל תמימותו ואמונתו הפשוטה, ועל ידי זה נטף דמו החוצה, ונפל למשכב, ביני לביני שלח הפריץ להיהודי שישלם את המעות, ואמרו לו שהוא חלוש ושוכב במטה, הפריץ חשב שעושה עצמו כחול, וקצף וצוה שיובילוהו אליו במטתו, זמן קצר לפני כן נשא הפריץ אשה, אמרה לו שהיא עוזבת אותו בגלל רשעותו, וכדי לפייס את אשתו ולמענה שתעזבנו, מחל הפריץ להיהודי את כל החוב, ולא עוד אלא שהרשה לו להמשיך לשבת בהמלון חנם אין כסף (י"ג אורות ח"ב).

ברוסלאנד הי' גר איזה רב גאון וצדיק בשם רבי שמואל זצ"ל, והרב הי' לו בת שהיתה כבר בת שמונה עשרה שנה, אך הנערה היתה עדיין כילדה קטנה ולא היתה ביכולת לעמוד על רגליה רח"ל, ועשו לה סגולות ורפואות ולא עזר כלום, וכשיצא שמעו הטוב ומופתים הנוראים של הרר"א, אמר לו אשתו הרבנית שיש צדיק פועל ישועות בליזענסק ויהי' לנו בעזהשי"ת ישועה על ידו, הגם שהרב לא הי' שייך להחסידים, עכ"ז שמע לקול אשתו ונסע עם בתו לליזענסק, אך בדרך פגש הרב לאחד מידידיו שגם הוא לא הי' שייך לחסידים, ואמר לר"ש למה מבטל עצמו מלימוד התורה, וכי אתם ג"כ מאמינים באדמורי"ם, השי"ת יכול לעזור לכם גם בבית, ונתפתה ר"ש מידידו וחזר עם בתו לביתו, וכשעבר עוד כמה שבועות שוב הפצירה לו אשתו שיסע עוה"פ לליזענסק, והתיישב ולקח את בתו ונסע לגאליציא, ועבר דרך עיר קראקא והתאכסן עם בתו אצל ה"מאור ושמש" זי"ע, וסיפר הרב להמאור ושמש מטרת נסיעתו לליזענסק, ואמר לו המאור ושמש בוודאי תסע ובטח יהי' לך ישועה בעזהשי"ת ולאחר שתחזור מליזענסק תספר לי האיך עבר עליך בליזענסק,

והגיע ר״ש ללויזענסק עם בתו על ידיו, וכשנכנס הרב לחדר הרר״א צוה הרר״א שישים את בתו על מטתו, והרר״א התחיל לדבר עם הרב דברים אחרים, ובאמצע השיחה התחיל הרר״א לצעוק על הילדה ״א חוצפה צו ליגן אויף מיין בעט שוין גיי אראפ״ ור״ש הסתכל על הרר״א וחשב הלא הילדה אינה יכולה אפי׳ לזוז עצמה האיך יכולה לרדת מהמטה, וכשאך גמר הרר״א את דבריו התחילה הילדה לרדת מהמטה, והרר״א אמר להילדה שתיגש להשלחן והילדה נגשה לשלחנו של הרר״א, ואמר הרר״א עכשיו אברך אותה והחזיק הרר״א ידיו הק׳ למעלה מראשה של הילדה, והילדה התחילה להתגדל מתחת ידיו הק׳ של הרר״א מעלה מעלה עד שאמר ר״ש רבי כבר נתגדלה די מספיק, וראה ר״ש כי נושע כבר בישועה, אז אמר לו הרר״א הנה עכשיו כבר הגיע הילדה לפרקה וצריכים לעשות עמה שידוך לכן כשתסע חזרה לביתך תדבר עבורה שידוך הכי הגון, ואלימלך יתן לך פתקא ותתן הפתקא לאיזה יהודי בעיר פלוני וזה האיש ישלם לך כל הוצאות החתונה והנדן,

והרב נסע חזרה לביתו בשמחה, ומאז כבר הי׳ לו אמונת צדיקים שראה איך נושע, וכשהגיע לביתו קיים תיכף דברי הרר״א, ודיבר עבור בתו שידוך הגון, והבטיח נדן עם קעסט, ולאחר שגמר השידוך בשטומ״צ נסע להמקום שצוה לו הרר״א ליתן הפתקא, ובעיר ההוא הי׳ איזה אכסני׳ והלך הרב לאכסני׳ של העיר ושאל אם נמצאים כאן אורחים יהודים מעיר אחרת ואם נמצא כאן איש פלוני והבע״ב אמר לו שנמצא רק הלך כעת ואח״כ כשהגיעו האורחים הגיע גם האיש שבעבורו כתב הרר״א הפתקא, והבע״ב אמר להאיש הרב חיפש אותו, אז הלך האיש להרב, והרב אמר לו שיש לו פתקא מהרר״א עבורו שישלם לו הוצאות החתונה והנדן, האיש לא חשב הרבה וסילק להרב כל ההוצאות, וסיפר להרב שי׳ לו בשכירות איזה קרעטשמע מפריץ ולא הי׳ לו לשלם השכירות להפריץ, וכנהוג הי׳ אצל הפריצים אם לא שלמו השכירות הי׳ אוסרים כל המשפחה בתפיסה, וגם אותי ואשתי ובניי אסר הפריץ בתפיסה בבור, וכל יום השליכו עבורם לתוך הבור ככר לחם רק כדי לחיות, פעם כשהשליך שליח הפריץ הככר לחם צעקתי מהבור להשליח שיאמר להפריץ מה ירויח אם אשב כאן בהבור, אנא יוציאנו מהבור ואלך לקבץ המעות לשלם, ואשתי ובניי יישארו משכון כאן, והפריץ הסכים לזה והוציאנו מהבור, ואספתי בהמדינה כל המעות ב״ה, ועכשיו שכבר הי׳ בידי כל המעות, הראת לי הפתקא של הרר״א חשבתי אני יתן לך כל המעות שלי והרר״א כבר יסדר עצמו עם הפריץ, והאיש נסע עם הפתקא להרר״א והרר״א בירך אותו שיהי׳ לפריץ מיתה משונה, וכך הוה שהפריץ הי׳ לו מיתה משונה, ואשתו ובניו יצאו מהתפיסה וכלם נושעו (אוצר ישראל).

מכון לשבתך

עבודה מיוחדת בפני עצמה בעבודת הק׳ של הרר״א הי׳ עבודתו בערב שב״ק, כפי שהוא מפרש בספרו הק׳ נועם אלימלך פ׳ בשלח עה״פ והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וז״ל: להיות שכל מי שעובד עבודתו לשמים, וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד, אז בהיר הוא בשחקים, ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא, אף שלא עשה עדיין הכנת יום, רק המעשה של ימי החול ברכו וקדשו ברמ״ח אבריו ושס״ה גידיו להרגיש את יום השבת קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר, ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול ההוא אם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נוח לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו, עכ״ל יע״ש, בבחינה זו ממש הי׳ התנהגותו בערב שב״ק,

כתב הרה״ק ה״אור לשמים״ (בהר) וז״ל: כאשר שמעתי בשם רבנו האלקי מו״ה אלימלך זצוק״ל שערב שב״ק הוא בחינת ערב יום הכיפורים, עכ״ל.

כשהי׳ הרה״ק ר׳ שלמה מראדאמסק זי״ע בעל תפארת שלמה בליזענסק, שלח אחר זקנה אחת שהכירה את הרר״א לספר לו מגדולתו, אמר לו שבכל ערב שבת קודש הי׳ דוגמת ערב יום הכיפורים בקבוצת העיר בבית הכנסת על תהלים ובכיות, והגיד להם מוסר (אוהל אלימלך).

ובס׳ אילנא דחיי (פ׳ בשלח) כתב: שמענו בבירור שכל מי שהי׳ ביום ששי אחר חצות בבית הרר״א, פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית הקדוש הזה איזה עובדא דחול נפלו הדברים ונתקלקלו כל מה שהי׳ בהם.

ועיין בספר בית אברהם–סלונים (ר״פ ויגש) וז״ל: הרה״ק ר׳ אלעזר בנו של הרה״ק ר״א מליזענסק ז״ל הראה פעם להרה״ק ר״ש דייטש ז״ל גודל הרגש קדושת שב״ק אצל אביו הק׳, שאפילו המשרתות מרגישות גודל הקדושה, והכניס אותו בעש״ק למטבח, וראה איך שהמשרתות מפייסות אחת לחברתה כמו שנהוג בערב יו״כ, אולי הרגיזו אחת לחברתה במשך השבוע, שתמחול לה על זה, כדי שלא יעכוב אותם מלהרגיש קדושת השבת ע״י התרעומות שיש מזה על זה.

חסידים מספרים שכבר ביום רביעי בעת שהרר״א אמר בסיום ה״שיר של יום״ את הפסוק ״לכו נרננה״, הרגישו הנוכחים מעין טעם של שבת.

עיין בדעת משה מהרה״ק מקוזניץ זי״ע (פ׳ ואתחנן) וז״ל: אמר הה״ק מוח״ז מו״ה זצללה״ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לסבול הכרוזים, והוכרח לאטום אזניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו וינוע מקול הקורא, עכ״ל, כעי״ז מובא בס׳ אהבת שלום להרה״ק רמ״מ מקאסוב זי״ע (פר׳ ויצא) וז״ל: שמעתי מפה קדוש ישראל מוהר״ר זכרי׳ מענדיל משענדישוב בזה״ל: פעם אחת הייתי אצל אדומו״ר הקדוש רשכבה״ה מו״ה אלימלך בעת בואו מטבילת המקוה של ערב ש״ק, והניח עצמו על מטתו ואמר בזה״ל: מאן יכול למסבול רוחין דבוסמין דגן עדן, עכ״ל.

וז״ל הרה״ק מקאמארנא זי״ע: רבינו אלימלך אמר, שאינו יכול לסבול, בערב שבת אחר הטבילה, את בוסמין

וריחין דגן עדן, כי הצדיקים הרבה פעמים מריחין ריח גן עדן, והסבה, שבעת עבודה ותפלה ולמוד תורה, באים נשמות מגן עדן לסייע להם, ומהם מלבושיהם מריחין גן עדן (זוהר חי).

סעודתא דדוד מלכא משיחא

הר"ר אלימלך זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצאי שב"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו, פעם אחד נתגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצ"ש שותה את הקאוע או הטיי עם צוקער, ובפעם ההוא שתה בלי צוקער, הר"ר אלימלך לא נטל ידיו לסעודת מלוה דמלכא, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוה דמלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוה מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוה מלכה (י"ג אורות ח"ב).

הרה"ק מנעשכיז זי"ע הי' מתלמידי בענועא"מ זל"ה, ולקח לעצמו לזכרון מרבו זלה"ה את הכלי אשר שתה ממנו הטייא, ואמר כי אצל שתית הטהעה המה הולכים בעולם העשייה ויש לפעול בזה דברים רבים, פ"א באת אשה אחת ממקורביו וביקשה מאתו, כי ימליץ עבורה אצל רבו הרה"ק בעל נועם אלימלך זל"ה כי יתפלל עבורה כי הרופאים כבר התייאשו ממנה, אמר לה שתלך אצל הרה"ק בעת אשר ישתה הטייא, וכן הי' והיתה לה ישועה, ואמר הרה"ק מנעשכיז כי הרבה עקרות נפקדו כשזכרונם בא לפניו בעת אשר שתה טייא מכלי הנ"ל אשר קיבל מרבו בענועא"מ זלה"ה, ובשם הרה"ק מפרימשלאן אומרים כי אמר בזה רמז נאה, 'תה"א השעה זאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך' [דברים ערבים].

שמעתי מהחסיד ר' משה זאב חתן הרה"צ מהר"י מזידיטשוב כי זקינו הרה"ק בעל נועם אלימלך זצ"ל לעת פטירתו הי' לו גילוי אליהו זל"ה, וביקש מאתו כי יזמין אצלו האבות הק', ובאו, ודוד המלך לא רצה לבא, השיב אותו יען כי הוא לא כיבד אותו ולא נהג כבוד בסעודתו סעודת דוד המע"ה "מלוה דמלכא" אשר על כן לא ירצה לבוא אצלו, הבטיחו בענועא"מ כי יצוה את בניו אחריו, להקפיד על סעודת מלוה דמלכא, אח"כ בא גם דוד המע"ה אצלו, וכן האמת כי נכדיו היקרים המה משתעשעים בסעודת מלוה דמלכא עד היום.

ומפי חותני זל"ה שמעתי כי דהמע"ה התלבש בבגדי נכרי ובא בתרמילו עם דגים חיים והלך אצל הרב הק' בעל נועם אלימלך ודיבר אותו בלשון נכרית כי יקח מאתו הדגים, שלח אותו אצל הרבנית, והרבנית השיבה לו כי כבר נגמרה מלאכת שבת עוד בצהרים ביום עש"ק ואינה צריכה עוד, הלך בחזרה אצל הרה"ק ושלח אותו עוד הפעם אצל הרבנית, והרבנית אמרה לו כבראשונה, וחזר אצל הרה"ק בענועא"מ ואמר לו תשובת הרבנית, ולקח הדגים מתרמילו והשליכם לארץ בעודם חיים, ואמר: כי טוב יהי' לו ליקח הדגים לסעודת "מלוה דמלכא", אזי הגביה הרה"ק את ריסי עיניו (כי הי' לו ריסי עינים [אויגן ברעמען] גדולים למאוד, וכאשר ביקש לראות איזה איש הגביה אותם) והבין שהוא דוד המלך ע"ה ואמר לו: "מיר האבען שוין קיין כח אייער סעודה צו האלטען, נאר פאר אינזערע קינדער וועלען מיר אן זאגען אייער סעודה בכבוד צו האלטען" (דברים ערבים).

וכדבריו כן היו, ונכדיו פעלו הרבה ישועות עם סעודת מלווה דמלכא, ומסופר שפ"א בא איש אחד להרב דעיר ליזענסק (שהי' ג"כ אדם גדול) אודות כי אשתו הוא ר"ל מקשה לילד, והי' אז באשמורת הבוקר ליום א', והרב הנ"ל הלך לטבול א"ע במי קרח הנוראים (וכבר הי' לבוש במלבושי חול) והלך דרך הבית של הרב ר' אליעזר ליפא (נכד בענועא"מ זל"ה) ושמע קול מצהלות אנשים ששים ושמחים מרקדים בריקודים, הלך לראות שמה מה היא, וראה כי המה יושבים עוד בסעודת "מלוה דמלכא", שאלוהו החברייא והרב להיכן הולך, והוא בענות צדקו אמר להם כי פלוני ופלוני בא בבקשתו עבור מקשה לילד להתפלל עבור אשתו, והולך מקודם התפלה לטבול בהנהר, אמר לו הרב ר' אליעזר ליפא, לזאת לא צריך מע"כ לילך לטבול ולשבור גזיזא דברדא, יתן לנו האיש הלזה ב' מידות מע"ד (מין משקה בימים ההם) לצורך סעודת "מלוה דמלכא" ומיד יפקד אשתו בזש"ק, הלך הרב ואמר זאת לבעל האשה והביא ב' מידות מע"ד ומיד נפקדה אשתו והי' לה בן זכר למז"ט (דברים ערבים) [וכן ידוע שצדיקי בית פשעווארסק זי"ע – שהיו נכדי הרבי ר' אלימלך – הקפידו מאוד על סעודה זו].

שיבנה בית המקדש

בספר זרע קודש (פ' כי תצא ד"ה כי תבנה) מובא וז"ל: בכל יום כשאדם עובד אותו ית' הכל לפי מעשיו, בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום עד שיהי' נבנה בשלימות ב"ב, וכן שמעתי מהרב הק' מו"ה אלימלך זצ"ל, שכשעלה עליות נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ע"ש.

וע"ע בספר היכל הברכה (פ' תבא) וז"ל: קבלנו מאת רבותינו שכל אחד מישראל מברר ובונה חלק בביהמ"ק, ורבינו אלימלך זי"ע הי' לו עליות נשמה, ועלה למעלה והראו לו שבנה בקדושתו את המזבח במקדש של מעלה, ושאל על הארון ועל היכל קדשי קדשים, והשיבו לו, אם יהי' הרצון שיתברר בחינה זאת יבא משיח, עכ"ל.

גופא דעובדא סיפור הרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל במכתב אחד שכתב וז"ל: הרה"ק בעל אוהב ישראל זצ"ל סיפר שהי' יום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז ר"ר אלימלך זצ"ל, ואמר לו שמיצר לו על שלא הי' אצלו ר"ה, היות בימים הנוראים הי' ח"ו קטרוג, ואא"ז הק' [הר"ר אלימלך] לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתי', ועל זה לא הטו אזנם של המשטינים, ואמר נחזי אנן החילוק בין עכו"ם

ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכדו' כידוע, אמנם כשישראל עושים חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות, ומדיבורים הללו נתהוה עת רצון גדול, עד שבאו אצלו ושאלו אותו מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא ית"ש ולכל העולמות במה שלמדת זכות על ישראל הק', ונתיישב אם הוא עת רצון הוא רוצה לראות ביהמ"ק של מעלה, והראו לו, וביקש אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לו, אני רוצה לראות הארון, והראו לי, וביקש אני רוצה לראות הלוחות, אמרו לי הקשית לשאול, ואמר כ"ק אא"ז [הר"ר אלימלך] זצ"ל להרה"ק מאפטא זצ"ל אם כבודו הי' בכאן הי' זכות הרבים והיו מראים לו לוחות ג"כ, ואמר הה"ק מאפטא זצ"ל מסתמא לא הי' עוד זמן הגאולה, עכ"ל (י"ג אורות ח"ב).

פ"א כשהי' הרה"ק מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע במרחץ סאבראנץ וזמרו חרוז "י–ה רבון", סיפר כי אצל הרה"ק בענוא"מ הי' פעם הרה"ק ר' ארון לייב מפרימשלאן זי"ע, אמר לו הרה"ק בענוא"מ כי יזמר "י–ה רבון" כי הוא בקי בהיכל הניגון, ולא רצה, ואחר רוב הפצרות זימר, וכאשר הגיע לחרוז אלהא דילי' יקר ורבותא, הי' הה"ק בענוא"מ מלא חדוה, וכאשר הגיע למאמר מפום אריוותא נתלהב ובכה מאין הפוגות, ויושב על הכסא ואמר, חשבתי כי עתה יבוא משיח, וסוף כל סוף בלבלו את דעתי ומחשבתי, ונתבטל הדבר ד' ירחם (דברים ערבים).

קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: מה שיהודי עשה תשובה, ומה שיהודי עושה תשובה, ומה שיהודי עוד יעשה תשובה, הכל היא מכחו של הרבי אלימלך (י"ג אורות ח"ב).

ועיין מה שכתוב בספה"ק תפארת שלמה (קהלת ז י"ד) וז"ל: הפי' בזה להבין גודל מעלות הצדיקים הממשיכים עוצם קדושתם לדור דורות הבאים אחריהם עליהם תופע נהרה מאור הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדו"ד כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זלה"ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו, ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר, זי"ע, עכ"ל.

פ"א ישב רביה"ק זי"ע בכ"א אדר אצל סעודת ברית מילה, ואמר אחד המסובים לרביה"ק שהיום הוא יומא דהילולא של הר"א אלימלך ויספר עובדא מהר"ר אלימלך אמר רביה"ק זי"ע בזה"ל: "וואס אונז רעד מיר איז פון ר"ר אלימלך", כמו שאיתא בגמ' (יבמות צו:) וכי על כל דבר שאמר יהושע, הי' אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה הוא... (שיח זקנים ח"ב).

אשכבתי' דרבי – ויום היארצייט

סמוך ליום פטירתו אמר לתלמידו הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע "תכין עצמך וחזקת והיית לאיש", באחד הלילות העיר אותו הרר"א וחזר והזהיר את תלמידו שיכין את עצמו בהכנה דרבה, באמצע הלילה אמר הרר"א לתלמידו שיבא עמו על הבית החיים, ושיקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, כשהגיע חצות הלילה נפתחה דלת בשמים כנגדם, ונתגלה עמודא דנהורא, ומסביב העמודא דנהורא ניתזו נתפזרו ניצוצות ואורות, הרה"ק בעל מאור ושמש לא הי' יכול להסתכל באור הגדול, שהאיר מקצה העולם עד קצה העולם, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא במקל, לאחר שנסגרה ארובות השמים, אמר הרר"א לתלמידו: כעת אנו יודעים מה הוא הבעשטה"ק, והוסיף ואמר כי זה כבר שנים שהוא מבקש לראות את הבעשטה"ק בעולם הזה, ונדחה בקשתו, אולם הובטח לו שקודם פטירתו יראה, ועתה נתקיימה ההבטחה, האש הגדולה הוא נשמת הבעשטה"ק, ואילו ניצוצות האור התפשט בכל העולם מכח התורה והחסידות שהם יסודות התורה, ואח"כ אמר שבהמקום שנתגלה העמודא דנהורא יהי' מקום הקבר שלו, ובהמקום שניתזו הניצוצות אש יהי' האהל מסביב (אוצר ישראל, ועוד).

ביום כ"א אדר שנת תקמ"ז עלה ונסתלק למרום, אולם בספרי תולדות וקורי הדורות טעו וכתבו שנפטר שנת תקמ"ו, וטעותם נובע מדברי הגה"ק רבי זאב וואלף אבד"ק ליזענסק זצ"ל בספרו לשון הזהב (שבת דף פה.) שנראה משם שנסתלק בשנת תקמ"ו, וז"ל: "נלאיתי לכתוב יותר מה שחדשתי ת"ל במסכת כולה עד גמירא וכן הרבה מסכתות שלמדתי בישיבת תלמידים, מחמת עול ציבור כי יבאו אלי לדרוש את משפטם וגם שאר צרכי ציבור ועול התלמידים שהעמדתי ת"ל..., ולא כתבתי אלא מעט לעת הפנוי, אמנם עתה בשנת תקו"ם תרחם ציון כאשר ניטלה הוד תפארת דתה"ק, וידידי אוה"נ צמיד לבי החסיד המנוח מוהר"ר אלימלך זצלה"ה זי"ע ועכ"א נסתלק ועלה למרום, וארא כי הגלות מתגברת עלינו והתורה נתמעטת בכל יום ויום בעווה"ר, קבלתי עלי כל מה שיעלה על רעיוני הן בהקיץ הן בשינה אכתוב על הנייר שיהי' לזכרון לדורי דורות, ומן השמים יעזרינו לגמור כל מסכת זו ועל שאר המסכתות ויגדל תורה ויאדיר בב"א, עכ"ל.

אבל הרה"ק ר"א מפשעוואסק זי"ע מברר ואומר שברור שנסתלק שנת תקמ"ז, מכח כמה ראיות, על המצבה כתוב שנס' בשנת תנצב"ה, והוא עולה בגימ' תקמ"ז.

עוד סמך לזה, ממה שנוהגים לעשות את היא"צ של הרר"א מדור דור באדר ראשון ושני, וזה נכון רק אם נסתלק בשנת תקמ"ז שהיתה שנת פשוטה, כנהוג אצל מי שנפ' בשנה פשוטה, אבל אם נסתלק בשנת תקמ"ו שהיתה שנה מעוברת, א"כ הדין נותן לעשות היא"צ באותו אדר שנסתלק ולא פעמיים (עיין ברמ"א סי' תקס"ח ס"ז ומג"א והגר"א שם ומ"ב שם, וב"ח וש"ך יו"ד סוף סי' ת"ב).

עוד ראי', שבהסכמת הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע על הסה"ק נועם אלימלך, שכתבו בשנת תקמ"ח, כתוב הכ"מ כפי שנוהגין לכתוב בשנה ראשונה להסתלקות, ובע"כ שלא נסתלק בשנת תקמ"ו, כי אם בתקמ"ז, ומה שכתוב בספר הנ"ל שנת תקו"ם בוודאי הכוונה הוא עם הכולל, (י"ג אורות ח"ב).

אחר הסתלקותו העלה הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בת צחוק על שפתיו, וסיפר שבשעה שהופיע הרר"א לפני הבי"ד של מעלה ושאלו לו על מעשיו, התוודה ואמר: לא התפללתי ולא למדתי, אמרו הבית דין: אם כן ילך לגיהנום, אבל למעשה כמובן הוליכוהו לגן עדן, וכשהגיע לשם סיפק כף על כף ואמר: יש לנו בורא טוב כזה, אם הגיהנום טוב כל כך, כל שכן ועל אחת כמה וכמה מה מאד טוב ויפה הגן עדן, כי חשב שנמצא באמת בגיהנום (י"ג אורות ח"ב).

ובאוצר ישראל מובא בשינוי קצת, בשם הרה"ק מרוזין זי"ע, ששאלו אותו בעולם עליון אם למד, וענה שלא למד שמו שצריך, אמרו לו שאם כן ילך לגיהנם, והוליכו אותו לגן עדן, ומרוב בושה עמד בהכנעת ראש, וסיים הרה"ק מרוזין: דער גרויסער ר"ר אלימלך שטייט נאך ביז היינט מיטן אראפגבויגענעם קאפ פאר בושה.

שתיית לחיים

פ"א ביום היארצייט של הרר"א, שאל הרה"ק מצאנז זי"ע להרה"צ רבי אלעזר מליזענסק זצ"ל (בן הרה"ק ר' נפתלי בן הרה"ק רבי אלעזר בן הרבי אלימלך זי"ע) אם שתו יין שרף לתיקון, והשיב הן, שאל עוד האם איחלו שתהי' להנשמה עליה, והשיב בשלילה, (כי חשבו שאין הרה"ק צריך לזה) צוה הרה"ק מצאנז זי"ע להביא עוד הפעם תיקון ולאחל שתהי' להנשמה עלי', [היינו שאפי' לנשמה גדולה כמו הרר"א גם כן שייך עלייה, שההיכלות הם אין סוף] (י"ג אורות ח"א).

ציון המצויינת

מקום קבורתו נתהווה לתל תלפיות, רבים פוקדים את ציונו הק' בכל השנה ובפרט ביומא דהילולא קדישא באים אלפים מכל קצוי תבל להפקד בדבר ישועה ורחמים.

ידוע מה שמובא בתהלה למשה (תולדות היש"מ זי"ע) שכשהי' הרה"ק ר' אלעזר ניסן ילד בן תשע שנים חלה חולי גדול והי' מסוכן מאד, לקח הישמח משה זי"ע שני אנשים כשרים ושלח לליזענסק על הציון הק' של הרר"א, ואמר להשלוחים כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרר"א כי באנו על הציון שלו להתפלל לה', ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרר"א, דשם בעולם האמת דבר חשוב הוא אצל הנשמות אם נודרים פרוטה לצדקה לתועלת נשמתם, ע"כ כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואח"כ תלכו על קברו להתפלל בעד בני, ותשגיחו על המורה שעות באיזו שעה שתהיו שמה, וכן עשו, ופתאום הקיץ הילד אשר שכב על ערשו כמתעלף, וקרא אבי אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקים מחליי בעזהי"ת ואהי' מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, השיבו שבזו הרגע הי' אצלי איש יהודי וצייר תוארו ותמונתו כתמונת הרר"א ובירך אותי והבטיח לי שאהי' מעתה בריא, תיכף הביט היש"מ על המורה שעות, ואח"ז כאשר באו השלוחים אל ביתו ראה שהי' במכוון אותו שעה שהיו על הציון,

הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימונוב זי"ע אמר כי סגולה להתעוררות התשובה להיות על ציון הרבי ר' אלימלך זי"ע ביום היא"צ שלו (ילקוט מנחם ליקוטים), גם הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע אמר שסגולה ליראת שמים ליסע על ציון של הרר"א (דברי יצחק),

ועיין בעטרת צבי שכותב וז"ל: מקובל בידי תלמידי חכמים ויראי שמים שהרבי ר' אלימלך זי"ע קודם פטירתו הבטיח, כי כל מי שיהיה על קברו יושיעו כמו בחיים חיותו, ולא ימות בלא תשובה, ובאמת אין ספורות למו, להעולם הנוסעים בכל שנה ושנה על קברו.

הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע הי' מרבה לנסוע לליזענסק, ומחמת שהי' כהן לא הלך עד הציון אלא עד המקום הקרוב ביותר האפשרי, ובחודש אלול התעכב שם משך שבועות אחדים רצופים, גם השתדל בתיקון וחיזוק האוהל, פעם אחת בנסעו לליזענסק עבר דרך העיר קראקא, ואמר שהמתנגדים מעיר קראקא, בוודאי יתמהו למה אינו הולך על קברם של הצדיקים השוכנים בקראקא, אלא – אמר – שצדיק אחר הסתלקותו אין לו שייכות לעוה"ז, חוץ הרבי ר' אלימלך שזיכך עצמו שגם אחר הסתלקותו יהי' בתוכנו, (י"ג אורות ח"ב).

גם הרה"ק מצעישנוב זי"ע אמר בסגנון זה, שאין מה לנסוע לקברי צדיקים, כי נשמת הצדיקים אינם יורדים לעלמא הדין במשך כל השנה חוץ ביומא דהילולא שלהם, מה שאין כן ליציונם של הרר"א והגה"ק מצאנז זי"ע טוב לנסוע גם במשך השנה, כי פעלו שיהי' להם שייכות עם עולם הזה בכל זמן ועידן.

אמו של הרה"ק ר' מאיר יחיאל ממאגלויצא זי"ע, היתה נכדת הרר"א זי"ע, פ"א רצתה לנסוע לליזענסק על הציון של הרר"א ונסעה דרך עיר קראקא, ובקראקא התאכסנה בביתו של הרה"ק המאור ושמש זי"ע, כששמע המאור ושמש מטרת נסיעתה דיבר על לבה מה לאשה לנסוע על ציון, אח"כ בלילה נתגלה הרר"א להמאור ושמש, ושאל אותו למה דיבר על לבה שלא תסע על הציון, תאמר לה שתסע "און זאל פועלן אלעס גוטס" (אוצר ישראל).

פעם אחת בל"ג בעומר כשישב מרן הגאון בעל "אבני נזר" זי"ע בסעודה לכבוד הילולא דרשב"י, בעת שולחנו הטהור, אמר הגם שיש צדיקים שזכו להוביל גופם מכאן לארץ ישראל, אבל גופו הטהור של הרבי ר' אלימלך עדיין הוא פה בחו"ל, ואמר עוד מי שיודע סוד שמחת הילולא דרשב"י יותר משאר תנאים, יודע גם הטעם, מדוע דוקא גופו של הרב אלימלך זי"ע נשאר בחו"ל (אביר הרועים).

תורתו מגן לנו

לא כתב בעצמו חידושי תורתו, אלא בנו הרה"ק ר' אלעזר בנו הי' כותב הדברי תורה שאמר במשך השב"ק, וביום ראשון הניח הכתבים של הד"ת על השלחן לפני אביו, כשראה את הכתבים שאל את בנו: לייזשע, מי אמר ד"ת אלו, אמר ר אלעזר הלא אתה אמרת הד"ת אתמול בשב"ק, אמר הר"א "איך האב געמיינט אז מלאכים ושרפים האבן דאס געזאגט".

ומאז הסכים בדעתו כי תמיד יכתבו את ד"ת, אבל לא רצה שיודפסו בחייו, וזל"ק של הרה"ק ר' אלעזר בההקדמה: א'פרש נא שיחתי לפני כל ואדברה וירוח לי, ל'א אכזב מלי רק האמת אספרה למען אבאר אשר בלבי ורעיוני הי' תמיד למולי, ע'וד בחיים חיותו של כבוד אדוני אבי מו' המפורסם הגדול האיש אלקים בוצינא דנהורא שמו הנעים כבוד מוהר"ר אלימלך זלה"ה הכ"מ בהיותם בכאן כמעט כמו מקדש מעט בהתקבץ יחד קודש ישראל לשמוע דברי אלקים חיים יוצאים מפה קדוש מדבר ועלימו תטוף מלתו של כבוד אבי מו' זלה"ה מצוף דבש ומצאו בו כל אחד מגמת נפשו ולבו איך לעבוד את ה' בהשכיל לבותם כל חד לפי מדרגתו רבים שתו בצמא את דבריו הק' להיות חקוקים בעט סופר שמור לדורות ולהביאו לבית הדפוס באמרם לאו בכל יומא ניסא מתרחיש לנסוע תמיד אל כבוד אבי זלה"ה לשמוע מפיו הקדוש ממש וכשיהיו הדברים נאמרים בספר זכרון אז נשמח כולנו תמיד בקראנו בו הנהגתיני ונדע איך להשכיל דרכינו לפני בוראינו ולכלכל את מעשינו כראוי' ונכון כל חד לפי שכלו אשר יבין בו וכל אחד יאמר שכל הנאמר בו הכל בשבילי, ז'את השבתי למולם גם אנכי ככה חשקי מאד לדבר זה ובודאי כך הוא האמת והיושר אבל אי אפשר לעשות שום ד"ק וד"ג בלי ידיעת כבוד אבי מו' זלה"ה ובפרט דבר גדול כזה צריך אני להמלך בו אמרתי אבקשה את הדבר הזה מאתו אולי ישמע בקולי, ר'צתי במהירות לכבוד אבי מו' זלה"ה ודברתי הדברים האלה באזניו והשיב בזה הלשון אמת נכון הדבר מאד לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדרגתו בעבודה אך שאיני רוצה שיהי' זאת בעודי בחיים מטעם הכמוס ונצטוויתי בציוו גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס וכה אמר אין לך מצוה גדול מזו כי אף שנראין הדברים כפשוטן לפי ראות העין לכאור' אבל כשיבא איזה אדם צדיק וישר וכחם וילמוד בזה ספר בוודאי ימצא בו כל רצונו ובזה יאות הדבר אלי, ב'עבור הדברים אלו הקדושים ששמעתי מפיו גמרתי בלבי הדבר להעשות כן למען כבוד הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו והי' כל מבקש ה' באמת להעמיק תוכן הדברים עד היכן מגיעים עמוק עמוק ימצאנו והנהגות ישרות ודרכי נועם וקראתי שם הספר נועם אלימלך ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמע בקהל קדושים... עכל"ק.

ובפי החסידים מקובל שעוד רמז גנוז בה, דהנה בתיבת "נועם" אלימלך רמוז שמו של אחיו הרה"ק ר"ר זושא זי"ע שהוא פירושו של נועם ומתיקות. (כן מובא גם בנועם אליעזר – סקולען, בהקדמה).

אחד שאל את הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרר"א מה צוה אביו לפני הסתלקותו, אמר: "דער טאטע איז געווען א מצוה לפני מותו עשרים ושנים שנה, זהו הספר 'נועם אלימלך' שאמר שנים ועשרים שנה קודם הסתלקותו", (ד"ע, א"י).

הרה"ק ר' אלעזר לא הי' לו מעות להדפיס כל הספר נועם אלימלך, לכן הדפיס קודם הליקוטי שושנה עם אותיות דרבי עקיבא, ואמר ר' אלעזר למה הדפיסם יחד עם האותיות דר"ע, כי אביו הרר"א הי' לו מסירות נפש עבור השי"ת כמו התנא רבי עקיבא ע"ה, ואח"כ הדפיס כשהי' לו מעות הספר נועם אלימלך.

וכידוע כתב רבי אלעזר בראש הספר התנצלות בן המחבר, וכמה מדפיסים השמיטו מהספר נו"א ההתנצלות הנ"ל, וחרה זאת מאד להרה"ק בעל "תפארת שלמה" זי"ע, ואמר הת"ש שזה ההתנצלות חשוב אצלו כחצי ספר נועם אלימלך, כי כתוב שם שאביו הק' הרר"א מסר נפשו על בני ישראל הקדושים לבטל מהם גזירות רעות בתפלתו הנאמנה במסירות נפשו (דברים ערבים, אוצר ישראל).

ידוע שהדפוס הראשון (שנדפס בשנת תקמ"ח בלעמבערג ע"י בניו הקדושים רבי אלעזר ורבי אליעזר ליפא, כמבואר בשער הספר) של הספה"ק נועם אלימלך חשוב מאד, כי התעסקו בהדפסתו רק בני הרר"א ועוד יהודים צדיקים.

הרה"ק ר' נתן אחיו של הר"א, לא נמנה בין החסידים, פ"א נפל על ערש דוי ל"ע וכמעט שהי' כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הר"ר זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמז בידו להבי"ד של מעלה שיעזבוהו לנפשו (היינו בזכות שניהם, הוא ואחיו), וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע ללייזענסק, כי רצה להיקבר סמוך להר"א, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באהל הר"א, באוהל החיצון (י"ג אורות ח"ב).

סיפר הרה"ח ר' דוד"ל ריישער ז"ל, שפ"א הי' הרה"ח ר' הערש יעקב ריישער ז"ל בשינאווא, והרה"ק בעל הדברי יחזקאל זי"ע אמר אליו ר' הערש יעקב הלא אתם יכולים לספר מעשה לאמיתו, מה זה שאומרים על הפירושים מהספר נועם אלימלך, אמר ר' הערש יעקב, כי רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, כמו מסכת בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, ואמרו לו מן השמים כמספר המלאכים שנבראו מהתורה ומצוות על רבינו רבי אלימלך זי"ע כל כך פירושים יש על הספר נועם אלימלך (אוצר ישראל).

ובשיח זקנים ח"ב הוסיף שכבר הי' לו פירוש והודיעו לו מן השמים שאין רשאין לגלות כל כך, שרף את החיבור.

הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבארז זי"ע אמר: שיכול לעשות על שורה אחד מספר נועם אלימלך פירוש מכמה דפים.

פ"א בא אצל הרה"ק הר"ר מענדל'ע מרימאנוב זי"ע אדם גדול אחד, והרר"מ הושיבו על ידו, בין הדברים אמר

הגדול להרר"מ שעושה פירוש על הספר נועם אלימלך, וכבר כתב על פרשת בראשית לבדו והפירוש גדול כל כך יותר מכל הספר נועם אלימלך, אמר לו הרר"מ האיך יכולים לעשות חיבורים על נועם אלימלך, "דער גרויסער רבי ר' אלימלך, מלאכים ושרפים פלאגן זיך צו פארשטיין די כוונה פון אשטיקל נועם אלימלך, קאנט איר גיין מאכן א חיבור אויפן נועם אלימלך", ולא הסכים להדפיסו (אוצר ישראל).

החתם סופר זי"ע כשראה את הספר נועם אלימלך (ואז עדיין לא הי' מפורסם כ"כ), אמר: אקעגן אים זענען מיר האלץ האקערס (ויגד יעקב).

וז"ל של הרה"ק מקאמארנא זי"ע בחומש היכל הברכה שמדבר שם באיזה ספרי קבלה ומוסר ללמוד, ע"ש באריכות, ובהמשך דבריו מביא בזה"ל: ובספרי מוסר ספר הקדוש "נועם אלימלך" כולו אור צח צחצחות עמוק עמוק עד למאד אם תיזכו להבין דבר אחד מדבריו,

מקובל בין החסידים שסגולה לכל חולה שלא יהי' ח"ו, לשים מראשותיו של החולה מלמעלה הספר הקדוש "נועם אלימלך" (מעדני מלך).

גם מקובל הסגולה למקשה לילד שתושע מהרה, להחזיק הספר "נועם אלימלך" דפוס ראשון, כמובא בספר דרך צדיקים שאשת הגאון בעל "שם שמואל" מסאכטשוב זי"ע היתה מקשה לילד, חמיה הגאון בעל "אבני נזר" מסאכטשוב זי"ע חיפש ספר "נועם אלימלך" שיהי' מוכרך בעצמו בלי שום ספר אחר, עד שמצא לשאול את הספר מכורך בעצמו, כי הוא סגולה למהר לידתה, [הנראה מזה כי לאו דווקא דפוס ראשון הוא סגולה, כי בכלל הספה"ק נועם אלימלך" הוא סגולה, וכמובן שדפוס ראשון עאכו"כ] (פרקי דרבי אליעזר).

פ"א בא א' אל הרה"ק ר' מנחם בראדי זי"ע מקאלוב שיתפלל על מקשה לילד, אמר הרה"ק ר"מ להמשמש שיתן לו הנועם אלימלך, א"ל שכבר יש לו נועם אלימלך בבית היולדות, אמר לו הנועם אלימלך שלי אין לך, ס'איז פונעם אלטען קאליווער, ולקח הלה את הספר והלך לבית היולדות כשהגיע לשם אמרו מזל טוב (שיח זקנים ח"ב),

ולסיום כדאי להעתיק מנהגו של רביה"ק זי"ע אם אמנם לא הי' לו שיעור קבוע בספר מיוחד מספרי תלמידי בעשטה"ק זי"ע, רק למד בכל ספרן של צדיקים פעם בזה ופעם בזה, יוצא מהכלל הי' הספה"ק "נועם אלימלך", אשר הי' לו שיעור קבוע בכל מוצאי שב"ק בספר תנא דבי אליהו ובספר הקדוש נועם אלימלך מפרשת השבוע הבא, ושיעורין אלו היו אצלו כחוק ולא יעבור.

זרעו אחריו

א) הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק זי"ע.

ב) הרה"ק ר' אליעזר ליפא מחמעלניק בעל אורח לצדיק.

ג) הרה"ק ר' יעקב ממאגלאניצא זצ"ל.

ד) הרבנית מרת אסתר עטיל ע"ה נישאה להרה"ק ר' ישראל נכד הרה"ק ר' קאפיל ליקאווער זצ"ל (זקנו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע), מנו"כ בפריסטיק.

ה) הרבנית הצדיקת מרת מיריש ע"ה נישאה להרה"ק ר' אלי' משדה לבן זצ"ל, מנו"כ ברימנוב.

ו) חתנו הרה"ק ר' שמואל צורף זצ"ל.

תמיכת נכדי הרבי אלימלך

הרה"ק מצאנז הי' אומר בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע שכשיבא משיח צדקנו תהא שאלתו הראשונה לישראל, אם היו מקרבים את נכדי הרר"א, והוסיף הרה"ק מצאנז: אנכי אוכל להשיב שאמנם קירבתי אותם.

הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע נתן טעם לשבח על שזו תהא שאלתו הראשונה של משיח, כי ידוע שהרר"א התפלל שצאצאיו יהיו עניים, אבל צדיקים המתיקו שבעקבתא דמשיחא יתפרנסו בכבוד ולפי שזה צריך להתקיים, נמצא שמי שתומך אותם מקרב את הגאולה, ומשיח צדקינו יכיר לו טובה, על כן תהי' זאת שאלתו הראשונה, ועוד, כי ידוע ומפורסם שהרר"א ביטל את חבלי המשיח, ומשיח צדקינו מכיר לו טובה יען הטיב לו והקיל חבליו ויסוריו, ולזאת חפצו עז שימדדו ישראל לצדיק הזה כמדתו וייטיבו לנכדיו, לכן ישאלם אם אמנם קירבו אותם (י"ג אורות ח"א).

כשנשא הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע אשה שהיתה נכדת הרר"א, אמר שמקוה שעכשיו יבא משיח כי זוגתו נפלה היא עכשיו בעשירות.

פ"א אמר שאביו הרה"ק מצאנז זי"ע רצה לעשות טובה לנכדי הרר"א אפילו לאחר הסתלקותו, כי לפני חג הפסח נוסעים בעיירות לקבץ מעות לצרכי פסח, ולאחר יו"ט שאזל כל המעות לצרכי חג הפסח צריכים עוד הפעם מעות וקשה לנסוע עוד פעם בעיירות לקבץ מעות, לכן בחר להסתלק בכ"ה ניסן לאחר יו"ט, ונוסעים נכדי הרר"א עוד הפעם בהעיירות "אין דאס הייסט מען פאהרט אויף צאנז צום יארצייט" (ולמראה עיינים הוא שנוסעים לצאנז על ההילולא) (אוצר ישראל).

הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע אמר פ"א לאביו הרה"ק מראפשיץ זי"ע שראה את הרר"א בחלום, אמר לו אביו כי לא יכול להיות זאת, שאל לאביו למה לא יכול להיות, אמר לו אביו כי לראות את הרר"א צריכים להיות בעל מדריגה, שאל שוב את אביו נו, וואס בין איך א שניידער, אמר לו אביו לא, אבל לראות את הרר"א דארף מען זיין גאר גרויס, ושאל את בנו מה עשה איזה דבר טוב שזכה לראות את הרר"א, אמר, שנתן את הטיליפ שלו להרה"ק ר' נפתלי ליזענסקער זי"ע (בן ר' אלעזר) נכד הרר"א, כששמע זאת אביו, אמר, אם כן כבר יכול להיות, אז מען איז מהנה דער רבי'ן ר' אלימלך"ס א קינד, יכולים לזכות לראות את הרר"א זי"ע (אוצר ישראל).

ויזמרון לך שירין ורחשין בירושלים קרתא דשופרא

מהררי ציון עיר קדשינו, נשגר כוס של ברכה לכבוד ידידינו, מע"כ האי איש האשכולות, רב פעלים לתורה ולתעודה, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה בתוככי קהילתינו ומוסדותינו הק' בעיר בני ברק, נחמד למעלה ולמטה אהוב וחביב, ירא שמים מרובים, הוא הגבר אשר עומד תמיד לימין עוז מוסדותינו פעיה"ק, שמו משבחים ומפארים, כש"ת

ה"ה הרה"ח

מוה"ר יחזקאל ראטער הי"ו

חבר הנהלת מוסדותינו הק' בבני ברק יצ"ו

לרגל שמחת נישואי בתו בסימן טוב ובמזל טוב

מה' יתן משאלותינו, משומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי **ד**י
ומשמי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"**ט**
סל מלא ברכות, מנגזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולש**ב**
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכל**ל**
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתו**ב**
תבנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון **ו**ירושלים

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

יעקב יצחק שכטר

בשם הנהלת המוסדות

בעיה"ק **ירושלים** תובב"א

~ נלקט מספר "מקראי קודש- לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד

עונג שבת (ד)

◇ הושענא כבוד ועונג קוראה לשבת ◇

שכר המענג את השבת שאין מבקש תענוגים אחרים

אמרו 'כל המענג שבת נותנין לו משאלות לבו' (שבת קיח:), ובודאי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, יש לו מנה מתאוה למאתיים (קה"ר א, יג) (והאיך אפשר שיתכולא משאלות לבו, אך התירוץ, כי) התענוג שיש לו ממצות שבת זהו שכרו, שאין מבקש שום תענוג יותר מתענוג המצוה עצמו, הגם שבאמת יש ויש כפלים לתושיה, מכל מקום החכם בעבודת הש"י מצייר בדעתו אלו לא היה שכר על המצוה, רק זאת התענוג של המצוה עצמו שהתענוג בו, ומאחר שזה יחשב לו לשכר התענוג של השבת, והוא חצי תאותו שמתאוה עוד לשבת, ונותנין לו משאלות לבו שישמור ויתענג ב' שבתות.

(תולדות יעקב יוסף - פ' יתרו אות ח)

ע"י עונג שבת נכנס בגבול הקדושה

סוד עונג שבת באכילה ושתיה כי המלאך הממונה על המאכל ביום השבת הוא קודש והממונה על יום חול הוא חול, וכשאדם מענג בשבת במאכל ובמשתה הוא מתעלה ע"י המלאך הקודשה הממונה על המאכל, וזהו סוד בקרבך קדוש, וכשהוא יום חול הוא מתעלה ע"י מלאך חול הממונה עליו.

(ילקוט ראובני - עונג שבת ערך דיני לחם משנה)

לענג את השבת ולא את האכילה

בגמרא (שבת קיט.) שרבי פלוני היה מרבה ביותר להביא ולהכין לכבוד שבת ואמר לאשתו אלו היה רבי יוחנן בא להתאכסן אצלנו לא היינו מכינים בשבילו. והלא יקשה שאינו דומה, כי אם היה בא רבי יוחנן היה הוא האוכל, אך עתה אנחנו האוכלים ואנחנו השותים. אך במה שכתבנו כי הנפש יתירה הבאה לאדם היא מאיכות גדולת קדושת השבת הבלתי נפרדת ממנו, לכן מה שאנו אוכלים לשם קדושת שבת, על ידי הכוונה לכבוד שבת העליון, הוא כאלו את השבת עצמו אנו מכבדים ומענגים, שאור הכוונה עולה למעלה ראש.

ועל כוונה זאת אחשוב שהנביא דבר באומרו (ישעיה נח, יג) "וקראת לשבת ענג", לומר אל תקרא לאכילה ושתיה ענג, כי אם לשבת תקרא ענג, שתשמח ותגיל בלבך כאלו הוא עצמו העונג שתתענג בו בכוונתך.

(אלשיך הק' - פ' תשא עה"פ אך את שבתותי)

הנאת הגוף

כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים אפי' שבתות וי"ט שינוי וסת תהלת חולי מעים (כתובות קי:), רוצה לומר הגוף הוא העני האכסניא כמ"ש הלל (ויק"ר לד ג) נגמול חסד לאכסניא דין, והנה ביום השבת הצדיק מתענג כולו לשם ד', וזוכה בו לנחלה בלי מצרי' בעולם שכולו ארוך, ומ"מ גם העני האכסני' הגוף ג"כ נהנה ולהנאתו זאת מיסרין בחולי מעים שלא יהנה מהעה"ז, ועד"ז אמר רביה"ק שלא נהנה מהעה"ז באצבע קטנה (כתובות קד.).

(חתם סופר, תו"מ - פרשת ויצא ד"ה ויעש)

בני חיי ומזוני ע"י עונג שבת

בשבת קודש מצוה להתענג בתענוגים בשר יין ודגים. ושמעתי מהרב מגיד מישרים המפורסם בשם טוב מו"ה צבי הירש ע"ה מנוחתו כבוד בק"ק נדבורנא (במ"ם צמח ה' לצבי), שבשר יין ודגים שמצוה לענג בהם בשבת קודש הם מעוררים שפע טוב לעם בני ישראל בבני חיי ומזוני.

וי"ל שהכוונה בבחינת 'בשר' נגד חיי, בבחינת כמו"ש (משלי יד, ל) חיי בשרים לב מרפא, וג"כ על ידי בחינת לב הבשר המציל מלב האבן, והיינו לב חכם לימינו (קהלת י, ב), שממנו בחינת חיים כמו שאמר הכתוב (שם ז, יב) החכמה תחיה בעליה,

לכבוש לב בסיל וכו' (שם י, ב). ו'דגים' מרמזים אברכה דבני, כמו"ש (בראשית א, כב) פרו ורבו וכו', וידגו לרוב (שם מה, טז). ו'יין' מרמז על מזוני, כי כל המעודה קרויה על שם יין, כמו"ש הכתוב (אסתר ה, ו) במשתה היין וכו' כידוע (רש"י שם, ד).

(חזון למועד, בוטשאטש - דרושים לשבת דרוש ב)

הרגשת טעם ערב במאכלי שבת ע"י השביתה

ע"י ששובת ממלאכה, במנוחה ומרגוע, המאכל ערב ומועיל וריחו נודף.

(הגהות מפרשי הים, משואל ומשיב - שבת קיט:)

המוסיף בעונג מוסיפין לו ממון ונשמה יתירה

לענג השבת בכל מיני תענוג ולטעום מכל המינים, והמענג גורם לשכינה לקבל מכל המאורות, ואדם שהוסיף מוסיפין לו בממונו ובנשמה יתירה, ואם ח"ו גורע גורעים ממנו נשמה יתירה ואם הוא עשיר עשרו מסתלקת ממנו.

(ילקוט ראובני - חלק ענג שבת אות יא בשם האריז"ל)

מענגים בחול בכדי להתענג בשבת

אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה בשבתא (שבת קיט:). אמר על זה הרב הקדוש הרבי ר' ברוך זצ"ל זי"ע, שכונת הגמרא הוא "במה נישנייה", במה נתרץ את עצמינו בעולם העליון, אם ישאלו מדוע התענגת את עצמך כל כך ביומי החול, לזה נתרץ "בשבתא", כי על "כל ימי עני ורעים" הקשו חז"ל (כתובות קי:) והא איתא שבתות ויומים טובים, ותירצו כי שינוי וסת הוא תחלת חולי מעיים, לכן ראוי לאכול בשר גם שאר דברים ביומי החול, כי בשבת על פי תורה מצוה להתענג את עצמו, ואם לא יאכל גם בחול מאכלים כאלה יהי' שינוי וסת אשר הוא תחלת חולי מעיים, ולא יהי' לו עונג שבת.

(בוצינא דנהורא - ערך שבת מצמיח ישועות דף לא ע"ב)

לקרא את העונג לביתך

'וקראת לשבת עונג', לא שתלך אתה בשבת אל העונג, בבתי קאפ"ע, ואל הגנות ופרדסים, ולקנות פירות לעונג שבת, אלא תקרא את העונג שיבואו אל השבת לביתך, אתה תשב בביתך והעונג יבוא לך ע"י שתטרח בערב שבת ותאכל בשבת.

(דרשות חתם סופר - שבת שובה דף כד ד"ה בהפטרת)

מענג את השבת

מה שאמרו חז"ל (שבת קיח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו, באלשיך הק' דקדק דהו"ל למימר "כל המתענג בשבת", ותירץ דהנה אם יאמר האדם עונג שלו הוא שחוק וקלות ראש וטיולים ולדבר דברי הבאי ושאר ענינים לא טובים, אנן נמי נימא לו אין אנו אחראין לענוגך כיון שהשבת אין לו עונג מזה ואין להשבת בבוד מזה, ע"כ אמרו "כל המענג את השבת" עכ"ד.

(בני יששכר - מאמרי השבתות מאמר ט אות ח)

ספורי מעשיות

מ"ש הרמ"א (סי' שז ס"א) דעמי הארץ שיש להם עונג מספורי מעשיות מותר להם לדבר בהם בשבת, אינו רק לימוד זכות להמליץ טוב על ישראל, (ועיי"ע מ"ש שם), ובזה פירש הפסוק (ישעי' נח, יג) אם תשיב משבת רגליך, היינו תשיב מן השבת רגילות שלך, היינו מה שאתה רגיל להתענג בנפשך הבהמיית בהבלי הזמן וטיולים, זה אינו מעניני עונג שבת כי אין לשבת תענוג מזה, ורק וקרא"ת לשב"ת עונג.

(בני יששכר - מאמרי השבתות מאמר ט אות ח)

ובלבד שיתכוין

וירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו והמוסיף מוסיפין לו מן השמים, ובלבד שיתכוין רק לכבוד שבת קדש עכ"ל.

(ערוך השלחן - סו"ס רנ)

לכם קודש

וביום השביעי יהי' לכם קודש, וז"ל על דרך חציו לה' וחציו לכם, ובשבת הלכם הוא ג"כ לה', וזה יהי' לכם קודש, הלכם יהי' ג"כ קודש עכ"ל.

(קדושת לוי - פרשת ויקהל)

שבת בשבתו

עניני שבת בקודש בפרשת השבוע

כי תש"א, ר"ת א'ת ש'בתותי ת'שמורו

בזה יש לנו הרמת ראש, כי מכפר על כל החטאים

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, במדרש אמר ר' אבהו אמר משה לפני הקב"ה **רבש"ע במה תרום את קרן ישראל אמר הקב"ה בכי תשא**, ונ"ל דהנה איתא בס' צמח ד' לצבי לפרש מה שאמר קין לפני הקב"ה גדול עוני מנשוא, ואמר השם יתברך הלא אם תטיב שא"ת עפ"י דאמרינן **כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, ע"כ אמר לו הקב"ה הלא אם אתה רוצה להיטיב שא"ת, ר"ת א'ת ש'בתותי ת'שמורו, כי ש"ק מכפר על הכל** ע"ש, וזה שאמר משה רבינו ע"ה **רבש"ע אם ישראל יחטאו לפניך במה תשא את קרנם, א"ל בכי תש"א ור"ל הדבר תלוי בך אם תשא את ראשם ותזהירם על השבת, וזהו תש"א ר"ת ש'בת א'ם ת'שמורו, או א'ת ש'בתותי ת'שמורו**, וזהו לפקודיהם, ר"ל לחסרונם וגם הוא לשון חט, וזהו לפקודיהם היינו על כל חטאותם יתקן שמירת שבת, והבן.

(רביד הזהב)

כמאן דאכיל קמי מלכא

ועיקר שיתענג האדם במה שמעלה תענוג ונחת רוח להקב"ה, ולא מהנאת כריסו באכילה גסה וכמ"ש חז"ל (שבת קיח.) כל המענג את השבת ולא אמרו כל המתענג בשבת שעיקר הוא שיענג את השבת ולא את עצמו, וכמ"ש בזוה"ק (ח"ג דף רמה:) תקונא קדמאה לתקנא פתורא כמאן דאכיל קמי מלכא הה"ד זה השלחן אשר לפני ה' עיי"ש עוד.

(ישמח ישראל - פרשת ויקהל)

תיקון הנפש כמו סיגוף ותענית

השמחה והתענוג בימי שבתות ויו"ט, כשהוא לכבוד הבורא יתברך מועיל ומסייע על תיקון הנפש, קרוב למה שמועיל הסיגוף ותענית בימי התענית, ויכול להשיג דביקות הבורא ע"י תענוג של מצוה כמו ע"י תעניתים, אך צריך ליזהר שיהא לגמרי לרצון הבורא יתברך שמו ולא להנאת גופו ח"ו.

(ספר הכוזרי – פ"ב שער נ)

קרוי אל שלחנו וטובו

כללו של דבר, כי תורתינו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, תתקרב אל אלוקיך בכל אחת מהנה, ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלקים משמחתך בימי השבתות והמועדים, כשתהיה שמחתך בכונה ולב שלם, וכמו שהתחנונים צריכים מחשבה וכונה, כן השמחה במצותו ובתורתו צריכים מחשבה וכונה, שתשמח במצוה עצמה מאהבתך המצוה בה, ושתכיר מה שהטיב לך בה, וכאילו אתה בא באכסניתו קרוא אל שולחנו וטובו, ותודה על זה במצפון ובגלוי, ואם תעבור בך השמחה אל הניגון והריקוד, היא עבודה ודביקות בענין האלוקי.

(ספר הכוזרי – פ"ב שער נ)

המוסיף תאוה לאכול לשם מצוה הרי זה משובח

וכל המוסיף תאוה לאכול בשבת קודש לשם מצוה ה"ז משובח, וי"ל באפשר דווקא תלמידי חכמים ואנשי מעשה שיודעים לכוון לאכול לשם מצוה, ורגילים גם בימות החול לשם שמים, והיינו אנשי מעשה שכל מעשיהם לש"ש, הם יתענגו להתענות בע"ש כדי שיהיו תאבים ביותר לאכילת מצוה, וכל שתאב יותר, ביותר מקיים וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, היינו שמענגו לכבוד וקדושת השם, אבל המונים שאין כל מעשיהם לשם שמים, יש לחוש כשיהיה תאב ביותר לא יתכוון כלל בשבת למצות שבת, רק למלאות כריסו כי ירעב כבש"ס נזיר (כה.) שנים שצלו פפחיהם אחד אוכל לשם מצוה ואחד אוכל לשם אכילה גסה, ע"ז נאמר צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, ואם אוכל בשבת לשם אכילה גסה לא יצא כלל וכו'.

ונ"ל שזהו דאמר ר' יוסי במסכת שבת פרק כל כתבי תיתי לי דקיימתי שלש סעודות, מאי רבותהי בזה אפילו מאן דהוא אוכל שלש סעודות, וגם מה קיימתי דאמר, הול"ל אכלתי ג' סעודות, ולמ"ש א"ש דאמר תיתי לי שקיימתי ג' סעודות בכוונה רצויה. וי"ל עוד דמי שאוכל לתאות נפשו למלאות נפשו כי ירעב, אחר שאכל ושתה מה הנאה יש לו, והוא ענין עובר ויבקשהו ולא נמצא, אבל אכילה לש"ש דבר המתקיים הוא, צדקתו עומדת לעד, והיינו קיימתי ג' סעודות, שעשה לשם חיזוק ויקוים למען יעמדו ימים רבים.

(שו"ת כתב סופר - או"ח סי' לט)

ישיבה שיש בה סמיכה

בכלל עונג שבת להדר כפי האפשר שיהי' כסא שנוח לשבת עליו עם משענת לגבו ומשענת לידים בשני צדדיו.

(מקור חיים, לחוות יאיר – סי' רעד)

עונג שבת מעין טעם המן

בעונג שבת יש מעין טעמי המן, וישראל ששובתים בשבת מכל מלאכה ועוסקים בתורה, זוכים לעונג שבת שהוא מעין המן.

(שפת אמת – פרשת בשלח תרמז ד"ה בענין / תרנח ד"ה הנני)

מענגים את עצמם בשבת

אותן הממלאים בטנם כסום וכפרד אין הבין, לילך אחר הערב ורווחא לבסומא שביתא, ואח"כ מרוב מאכלים נופל תרדימה עליהם ומבלים מוחם, אלו אין נקראים מענגים את השבת, אלא הם מענגים את עצמם בשבת, ע"כ יכלכל דבריו במשפט, ע"כ.

(שלה"ק - שבת נר מצוה אות לז)

לכבוד שבת או לכבוד עצמו הוא דורש

הנה גם באכילת המצוות, ותענוגי שבת קודש, צריך האדם לכוין בהם לעשותן לשם פעלן. כאשר נבאר בוונתן למטה, אבל לא ח"ו שבאכילת שבת קודש או בשארי המצות, הותר הרצועה לשבוע בטוב ולמלאות כריסו באכילה ושתיה, למלאות תאותיו והנאת הגופניות בזה, וכבר אמרו חז"ל (במדב"ר כא, כה), שאל עכו"ם אחד את ר' עקיבא, למה אתם עושין מועדים, והלא כתיב חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, א"ל מי כתיב חדשי ומועדי שנאה נפשי, חדשיכם ומועדיכם כתיב, בזמן שאתם מכוונים להנאת גופיכם בלבד הם שנואים, אבל אם הם לעבודתי אינם שנואים, ואינם עלי לטורח אלא אהובים וחביבים.

ועוד אמרו וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, אלו בני אדם שאוכלין ושותין ומשתכרין יותר מדאי, כסבורין שמענגין שבתות ויו"ט וכו' ע"כ.

הרי שגם בשבת ויו"ט לא ניתן רשות להתענג בדשן נפשו, למענו ולמען תאוותו וחשקו, ואלו הממלאים בטנם

באוכל למלאות רעבון נפשו, כסום כפרד אין הבין אם אוכל לכבוד שבת או לכבוד עצמו דורש, לא באלה חפץ ה', כידוע להרוצים לדעת את ה' באמת, וע"כ גם בשבת ובמצוה, צריך לחיות המחשבה בעת האוכל.

(סידורו של שבת - שורש ה ענף ב עלה א-ב)

העיקר דהשבת יהי' לו עונג

בגמרא (שבת קיח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו, הנה אם יאמר אדם אני יש לי עונג לשחוק ולדבר נבלה וכיוצא, לעשות מעשים שאינם הגונים, ויאמר זה עונג שבת אצלי, יבטל במיעוטו, שאין כונתנו שהוא יהיה לו עונג להאדם, רק שהשבת יהיה לו עונג, והשבת כמו עצ"ב על דבריו ומעשיו, הנה לשלום מר, הנה כי כן צריך שבדבריו ומעשיו יהיה עונג לשבת לא צער, ובחון לשון הזהב שאמרו, כל המענג את השבת, ולא כל המתענג, מוכח דהעיקר דשבת יהיה לו עונג.

(אלשיך הק' – פ' כי תשא ופ' ויקהל)

עונג זה איני יודע מהו

בגמרא אמר רב כל המענג את השבת וכו', עונג זה איני יודע מהו, כשהוא אומר וקראת לשבת עונג, הוי אומר זה עונג שבת. הכונה עונג זה איני יודע מהו, אם האדם יעשה מה שלבו חפץ שהוא עונג לו, או דילמא לא נתנה רשות לעשות שלא כהוגן, ואין אנו אחראין לעונג האדם, כשהוא אומר וקראת לשבת עונג, הוי אומר זה ענג שבת, דהשבת יהיה לו עונג ולא בעינן שאדם יהיה לו עונג, ואפשר שכך פירשו הרב מהר"ם אלשיך, ודו"ק.

(מדבר קדמות, להחיד"א - מערכת ע אות יא)

הרמ"א לא כתבו אלא להמליץ טוב על ישראל

כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו (שבת קיח:). דקדק האלשיך ז"ל, דהוה ליה למימר כל המתענג בשבת, ותירץ דהנה אם יאמר האדם, עונג שלו הוא שחוק וקלות ראש וטיולים, ולדבר דברי הבאי ושאר ענינים לא טובים, אנן נמי נימא לו, אין אנו אחראין לענוגך, כיון שהשבת אין לו עונג מזה, ואין להשבת כבוד מזה, על כן אמר כל המענג את השבת, עכ"ד.

והוא היפוך מה שכתב מרן מהרמ"א ז"ל בשלחנו (או"ח שז ס"א), דעמי הארץ שיש להם עונג מן סיפורי מעשיות, מותר להם לדבר בהם בשבת, וכמדומה שגם מרן ז"ל לא כתב זה רק להמליץ טוב על ישראל, וללמד עליהם זכות, ובזה נבין אם תשיב משבת רגליך, היינו תשיב מן השבת רגילות שלך, היינו מה שאתה רגיל להתענג בנפשך הבהמיית, בהבלי הזמן וטיולים, זה אינו מעניני עונג שבת, כי אין לשבת תענוג מזה, רק וקראת לשבת עונג.

(בני יששכר – שבת מאמר ט אות ח)

בעונג שבת מראה שנשמתו קשורה למעלה בשורשו

כי כל ענין עונג שבת הוא על זה הדרך, מאחר שהוא יום שמחה וחדוה ותענוג גדול לפני צור ישראל ב"ה, ואור שמחת השבת מופיע ומאיר בגודל זיו הדרו, ומפיק נוגה בכל העולמות הקדושים כולם, ואין דומה לו בכל ימי השנה, כי אור המאיר בו, הוא הארת עצמיות בלתי אתערותנו, ואנחנו חבל נחלתו, ובזה החבל אנו קשורים בתקות חוט השני, שעל זה נאמר ויש תקוה לאחריתך, וכל איש ואיש יש לו שורש נשמתו למעלה, ומזה השורש יורד אור מלמעלה אל נשמתו למטה, דרך אותו חוט התקוה, הכל כידוע ליודעי חן.

וכשנתעורר החדוה הגדולה והשמחה הנפלאה ורב התענוג, בשורש הנשמות שלנו בכל הקומה שלימה, ממילא מחויב להתעורר בתוך כל אחד ואחד, חדוה ושמחה לאין קץ, שמחת הנפש והגוף לכל איש, כפי אחיזת נשמתו ושורש חלקו בהעולמות עליונים, עכ"פ אף להפחות שבפחותים מוכרח להתעורר תענוג אצלו ביום השבת, לפי שאור השבת גדול מאוד ונורא, על אור המצות בהארה עצמיות שבו, ועוד שנעשה בכל הקומה שלימה ששם שורש נשמתם.

ומי שאינו מתענג בשבת קודש מעצמו עבור הופעת האור ההוא עליו בשורש נשמתו, ח"ו מראה בזה שמין פסול שבו, שח"ו נכרת זה החוט דתקוה שקשור בו למעלה, ולא שדי נופו בתר עיקרו, שח"ו נשמתו למטה נכרת ונחתך משורש נשמתו למעלה, ולכך בהאיר אור למעלה אינו מאיר למטה

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

להמשיך עליו תמיד מחשבות קדושות של שבת

לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת, דהנה צריך האדם לטהר מחשבותיו, בפרט בשבת צריך ליזהר בזה, ולכן נקרא הת"ח שבת, כי הוא תמיד במחשבות טהורות, **ולזה אנו מזכירין בכל יום היום יום וכו' בשבת, כדי להמשיך מחשבות קדושות מאור השבת**. וזה פירוש הכתוב '**לחשוב מחשבות**', דהיינו שיחשוב תמיד שימשיך על עצמו **מוח - שבת** מורה על תיבת מחשבות, [מחשבת היינו מוח שבת], ועי"ז יהי' כל עשיותיו לשם שמים, אפילו עניני משא ומתן שלו, וז"פ '**לעשות בזהב ובכסף ובנחושת**', מרומז על משא ומתן, וק"ל.

(אור לשמים)

בנשמתו, ועי"כ שוטה רשע הזה אינו מרגיש בשמחת אבינו שבשמים.

(סידורו של שבת - שורש ה ענף ג עלה א)

כאילו מענג את מי שאמר והיה העולם

דבר אחר זכור את יום השבת לקדשו במה אתה מקדשו במקרא במשנה במאכל ובמשתה ובמנוחה שכל המענג את השבת כאילו מענג (את) מי שאמר והיה העולם שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד (ישעיה נח, יג).

דבר אחר אם קראת לשבת עונג, לקדוש ה' אתה מכבד, אע"פ שאמר ר' עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, יטול אדם בשר ואל ירבה יין ואם הרבה הרי מקרא מוכיח אל תהי בסובאי יין וגו' (משלי כג, כ), לא זכה אדם שיבקש רחמים על דברי תורה שייכנסו לתוך מעיו, יבקש אדם רחמים על אכילה ושתייה יתירה שלא תיכנס לתוך מעיו, שנאמר צרפתיך ולא בכסף בחנתיך בכור עוני (ישעיה מח, י), מה כור זה אפילו אתה נותן לו כל עצים שבעולם, הרי זה שורפן ומפסידן, כך גרונו של אדם, אפילו אתה נותן בו כל אכילות יפות שבעולם הרי זה בולען ומפסידן.

(תנא דבי אליהו - רבא פרק כו)

זיי וואלטן אלעם אוועק געווארפן און זיך געמעלן צום שבת

אמר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע, בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל: לו היו יודעים בעל התאות הגדולים ביותר והנואפים. כמה גדול התענוג שיש לצדיקים מכל מצוה ובפרט משבת, וואלט'ן זיי אלעם אוועק געווארפ'ן און זיך נעמען צו שבת.

(תורת אבות - שבת אות צה)

מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים

על זה אמר הכתוב (שה"ש ז, ז), מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, הפסוק משבח את ישראל, מה מאוד הם יפים ונעימים בעיני אלהים, שגורמים אהבה מהשם יתברך מכח תענוגים, דהיינו כשמכבד שבתות וימים טובים וכו', על כל אחד מקבל שכר טוב, והקדוש ברוך הוא אוהבו בשביל זה, וזה ודאי נעימות, כי שכר טוב שאדם מקבל בעבור המצות שבאים לו בטורח ובעמל, אין זה מן התימה, אבל על מה שאנו מוסיפים אהבה מכח מצוה שהם תענוגים, זהו ודאי מן הנעימות והיפיות.

(שה"ק - שער האותיות אות ק' קדושת האכילה עמק ברכה טז)

דוגמת אדם שעושה יום שמחה כשמחנך את ביתו

בתנחומא שאילתא (שאילתות דרב אחאי גאון סדר ויקהל) דמחייבין בית ישראל למינה ביומא דשבתא, דכד ברייה הקדוש ברוך הוא לעלמיה, ברייה בשיתא יומין ונח ביומא דשבתא, ברכיה וקדשיה, כמאן דבנא ביתא וגמר לעבידתיה ועביד יומא טבא, כאמרי אינשי, כילול בתי, דכתיב ויכל אלהים ביום השביעי, ואומר רחמנא נוחו ביומא דשבתא, כי היכי דנחי ביה אנא, וזהו דכתיב: וינח ביום השביעי על כן ברך ה' (שמות כ, יא), ואסור לישב בתענית, ומחייבינן לענוגי ביה במאכל ובמשתה ולקרויה בכסות נקיה וכו'.

(תנחומא - בראשית ב)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

מי שאינו מעורר עצמו להרגיש תענוג השבת גם בגן עדן אין משפיעים לו תענוג

הרה"ק ר"א מסלונים זצ"ל סיפר מהרה"ק ר' שלום מפרוהוביטש ואחיו ר' ישראל חיים ז"ל שנתגדלו בבית רבינו הקדוש [רבי שלמה מקארלין] זי"ע, פעם אחת בליל שבת קודש התלהב הרב הקדוש אחרי שלחנו בחדרו ופנה אליהם ואמר: איהר הערט וואס מ'זאגט, אפילו זה שלומד ומקיים את התורה ושומר שבת, אלא שאינו מעורר את לבו להרגיש תענוג שבת, אז כשזכה להיות בגן עדן אינו שם אלא כמו ספסל, ואין משפיעים לו תענוג, ושאלו ר' שלום: פעטער וועט זאגט אייך, אמר לו: הא מיין קינד, אז דו וועסט עלטער ווערן וועסטו אויך וויסן.

אך יש מימרא אחרת בזה הענין אשר אמר הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע, בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל, וזתודה"ק: אם יהודי שומר שבת כהלכתה ועוסק ביום זה בתורה ותפלה, אלא שאין לו תענוג שבת, שאין לו את השמחה, הרי אם הוא מאמין לכל הפחות שיש תענוג בשבת, ורק הוא לא זכה להשיג זאת, אז אפשרי הדבר שצדיקים יעשו לו טובה, זיי קענען איהם דערליינגען א תענוג אין עולם העליון.

(תורת אבות - שבת אות צז, ואות קיד)

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מחבר"י ט"ב זצוקללה"ה
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

שיר וקו"ל תודה

מריחוק מקום וקירוב לבבינו, ברכת מזל טוב תטופנה שפתותינו, קדם ידידינו וידיד כל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, ושמוא"ל בקוראי שמו, טעמו ונימוקו עמו, הכה"ן הגדול מאחיו, יראת ה' חופף על פניו, דולה ומשקה מתורת רבותינו לאחרים, שבחו בפי ישרים, לשונו עט סופר במלאכתו, כה"ן שיפה דעתו, ידיו רב לו בתורה ובחסידות, איש האשכולות, לו יאתה לו התודה והברכה על עזרתו הנכונה, תמיד בכל עת ועונה, למען גליונינו המפורסם ברבים, ובמיוחד במדור "משולחן מלכים" להרוות צמאון עדת מי מנה

האי ניהו האי גברא רבא ויקירא, נודע לעוז ולתפארה,
זכה לקירבה ויחיבה יתירה אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
ולהבוזל"ת אצל מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ג רבי

שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א

וזכר מערכת "קול התאוזדותינו"

לרגל שמחת נישואי נכדו בסימן טוב ובמזל טוב

אצל בנו ידידינו החשוב האי גברא יקירא, עומד תמיד לימינינו ברוח מסורה

מוה"ר יואל פריעדמאן הי"ו

ותהי נא ברכותינו עטרת לראשך, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות באהליך, ואך טוב וחסד ירדפוך, לאורך כל ימי חייך, ותזכה להמשיך בפעולותיך, ותמיד נספר תהילתיך, וראה בנים לבניך, עוסקים בתורה ובמצות כאוות נפשיך, ותמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

הזוותמים למען שמו באהבה ובהוידאה

מערכת "קול התאוזדותינו"
במהרה"ק

מערכת "קול התאוזדותינו"
במהרה"ב

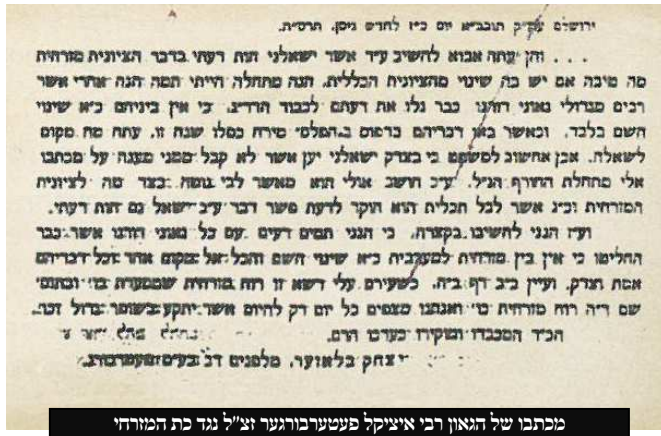

סימן טוב ומזל טוב

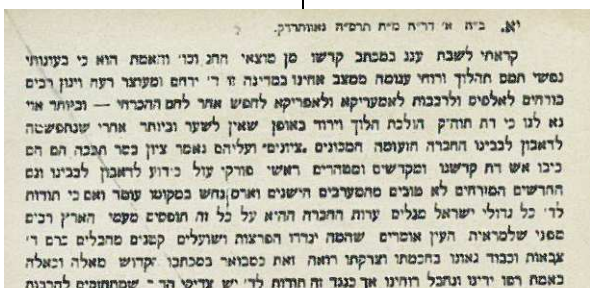
גדולי אונגערן במלחמה נגד כניסת המזרחי

לאחמ"כ המשיכו להופיע עוד כמה מכתבי קודש מגאונים וצדיקים מהרבה מדינות, בו הם מתריעים אודות כת המזרחי ועל הסכנה האורבת להם כאשר הם צדים ברשתם נפשות ישראל תמימי לב, המכתבים נשלחו להגאון רבי דוב ארי' ריטער ז"ל אבד"ק ראטערדאם, ונדפסו בשעתו בירחון "הפלס" (כסלו תרס"ה), כאשר התפרסמו דעתם של הגאונים והצדיקים: הגאון רבי אליעזר ראבינאוויטץ ז"ל אבד"ק פרידמאן ז"ל אבד"ק קארלין, הגאון רבי טעבלי קאצענעלבויגן ז"ל אבד"ק סוואלק; הגאון רבי יוסף זונדל מאיישישאק ז"ל; הגאון רבי אפרים סאמינאוו ז"ל מווינדאוויי, הגאון רבי חיים בערלין ז"ל; הגאון מראגאטשוב רבי יוסף ראזין ז"ל; הגאון רבי בנציון מביעלסק ז"ל; הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין ז"ל בעל ערוך השולחן; הגאון רבי מאיר אטלס ז"ל אבד"ק קאברין; הגאון רבי יצחק בלאזער ז"ל אבד"ק פעטערבורג, ועוד הרבה רבנים וגדולים.

ירושלים עה"ק תובב"א יום כ"ו לחדש ניסן. תרס"ה.
. . . והן עתה אבוא להשיב עיד אשר ישאלני תוח רעתי בדבר הציונית מזרחית סה טיבה אם יש בה שינוי מהציונים הכללית, תנא פתחלה הייתי חסה הנה אחרי אשר רבים מגדולי נאנני דורנו כבר גלו את דעתם לכבוד תודיע. כי אין ביניהם כ"א שינוי השם בלבד. וכאשר כאן רבריהם נרשום ב.הפלס" סירה בסלו שנה זו. עתה את מקום לשאלה. אבן אחשוב לפשפם בי בצדק ישאלני ימן אשר לא קבל מפני מצנה על מכתבו אלי מתחלת החרוף הגיל. ע"כ ותשב אגלי הוא מאשר לבי נוטה בצד סה לציונית המזרחית וכ"נ אשר לבל חבליח הוא חוקר לדעת משר רבר ע"כ ישאל גם זאת רעתי.
ועי"ז הנני לחשיבו בקצרה. כי הנני תמים דעים עם כל מצני הזהנו אשר כבר החלימו כי אין בין מזרחית למעבניה כ"א שינוי השם והבל אל מקום אחר בכל דבריהם אמת תצדק, ועיין ב"ב דף ב"ח. לפשיטים עלי דשא זו רוח מזרחית שמפעיה בני ובתפוי שם ריה רוח מזרחית בי' ואנחנו מצפים כל יום רק לחיום אשר יתקע בשופר גדול וכו'.
הכיד המכבדו ומשקיר בעבוד הרם.
יצחק בלאזער. פלמנים דב בעיה"ק.

מכתבו של הגאון רבי איציקל פעטערבורגער זצ"ל נגד כת המזרחי

היום, ושמחתי לראות כי לא אלמן ישראל ועוד יזהירו בתוכנו חכמים עדיפי מנביאים אשר יגלה להם ה' סודו, כי כפי הנראה לא ראה חיבור אור חדש על ציון, ואלו ראה מה לנו לשאול על הפועל, כי הפעולה תעיד על פעולה, וכל גדולי מדינתינו נאנחים ונאנקים על זה ואין בידינו לתקן ה'י, ושאר הראשים והמנהלים הם הם מנהלי הציונות הידוע, רק התחכמו לכסות ערותה לאמר כי לא יצאו מדת התורה, ולא כן שמענו, בכל מקום שהתאספו הטו דרכם בנפש חפצה לפי המית ההולכים אחר החדשות,

יא. בי"ה א' דר"ח ניסן תרס"ה נאוהרדק.
קראתי לשבח ענג במכתב קדשו מן מרוצי החק וכו' והאמת הוא כי בעוונותי נפשי חפס תהלוך ורוחי עשמה מפצב אחינו בסרינה זו ר' ירחם ומעוצר רעה וינן רבים פורחים לאלסים ולרבבות לאמעריקא ולאפריקא לחפש אחר לחם ההבריחי — וביותר אני נא לנו כי רת תוה"ק הולכת הלוך וירוד באופן שאין לשער וביותר אחרי שנתפשטה לראבן לבנינו החברה הועופה המכונים "ציונים" ועליהם נאמר ציון בכר תבכה הם הם כיכו אש רת קדשנו ומקדשים ומפחרים ראשי סורקי עול כ"ה לראבן לבנינו וגם החרשים המורחים לא פוגים מהמערבים הישנים וארם נחש בסקוט עפר ואם כי תורה לר' כל נדולי ישראל סגלים עיות החברה ההיא על כל זה תוסיפים מקשי הארץ רבים מפני שלמראית העין אומרים שהמה יצרו הפרצות ושולחים קצים מהבלים ברם ר' אבואת וכבוד נאנו בחכמתו וצרקתו ראוה ואת כתבו"ר בסכתבו יקרוש מאלה ובאלה באמת רפו ירינו ונחבל רוחינו אך כנגד זה תחזה לר' יש צדיקי הר' שמתחזקים להרבות קיבוצים של תלמידי חכמים העוסקים בתורה"ק גם בעירי זה שנים רבות שלומדים לערך לערך מאה תלמידי חכמים בחורים ואברכים וכו' וכו' וזאת נחמתי בעניי כי על רבר הציונית אין בידנו כח לבטלה עדי יחם ר' ויביא לנו הגואל צדק בביא — הכלל כל יראי אלקים באמת מרחה מפני הציונים המזרחים בבורח מפני האש אך אלי העומרים על שתי הסעיפים נפשכו אחריהם ואין בהם רבנים ולות המעמים שיפרוה לפי רעתם השטוחה הרבה יש לרבר בזה אך לא ימצוקם תגליון — יזהרו אמת תדושה באחבה רבה ואחבת עולם יעב בשיבה טובה רשן חרענן בנפשו המהורה ונפש אחר אחוז באהבתי סלה יחיאל מיכל הלוי עפשטיין החפ"ק.

מכתבו של הגאון בעל ערוך השולחן זצ"ל

כי כל ההנהגה בידם בכל דבר, הרחמן יצילנו מהם ומהמונם ושאונם, ונזכה לגאולה האמיתית, כי גם שורש הדבר אינו מקובל אצלנו, ובדרשותי בעניותי הרביתי ראיות כי כל הנהגת ישראל וכ"ש גאולתן אשר היא יסודו של עולם, אין לנו בעצמינו לעשות שום דבר רק עפ"י הקב"ה, ואף בשאר דברים אשר אנו רשאים בזה כמו רפואה ביחיד, דבר רחוק מהטבע כזה הוא אסור יותר מדרכי אמורי אשר אסרו לנו חז"ל, ואם העת סדורה לפני רמעכ"ת חפצתי לדעת דעתו הגדולה בזה, ידידו הדו"ש ומכבדו באהבה. יוסף זונדל כעת פק"ק".

*

במיוחד התפרסמה מכתבו של הגאון הקדוש בעל אבני נזר מסאכאטשאוו זי"ע, אשר כתב אז במכתבו בו מביע את התנגדותו הגדולה נגד נגע הציונות וכל הכיתות למיניהם בכל שום וחניכא דאית להו, וזלש"ק:

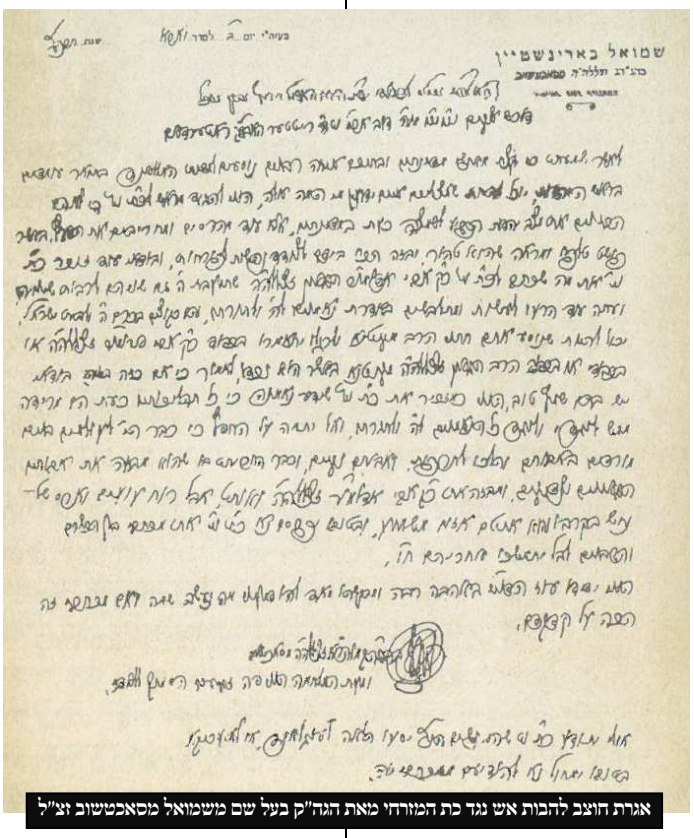
"ושמחתי לראות רוח בינתו, כי גם בריחוק מקום השכיל לדעת ולראות את הרעל המר הכרוך בעקבות גם שניהם לרבות שינויהם, ואין לי להוסיף על דבריו רק יהי ה' אלקיו עמו לגדור גדר בעד המספחת הלז לבל תפרוץ במדינתו".

*

ולסיום נעתיק כאן אגרת חוצב להבות אש נגד כת המזרחי מאת בנו הגאון הקדוש רבי שמואל מסאכאטשוב זי"ע בעל שם משמואל:

"בעזהשי"ת, יום ב' לסדר ויחי שנת תר"ף, החו"ש וכט"ס לכבוד ידי"נ, הרב הגדול חריף ובקי משכיל דורש אלקים כו' כו' מו"ה דוב ארי' דר' ריטטער האבד"ק אמסטערדאם.

לאשר שמעתי כי קצת מאנשי מדינתינו ובתוכם איזה רבנים, נוסעים למדינת האלאנד בתואר עומדים בראש היהדות, ולכן היות שאצליכן אינם יודעין מי המה הלה, הנני להגיד מראש לכ"ת נ"י כי לא הם הרואים את מצב היהדות הפרוע לשמצה בעת במדינתינו, אלא עוד מהרסים ומחריבים את הארץ באשר פושט טלפיו ומראה שהוא טהור, ובזה הכה בידם לצודד נפשות פורחות, ובוודאי עוד זוכר כ"ת נ"י את מה שכתב לכ"ת כ"ק אבי אדמו"ר הגאון זצללה"ה, שתועבת ה' גם שניהם לרבות שינויהם, ועתה עוד הרעו לעשות בארץ ומתלבשים באדרת נאמנים לה' ולתורתו והם בקוצים בכרם ה' ולבית ישראל.

אגרת חוצב להבות אש נגד כת המזרחי מאת הגה"ק בעל שם משמואל מסאכטשוב זצ"ל

יכול להיות שנוסע אתם... ולרגלו יתאמרו בכבוד אבי אדמו"ר זצללה"ה או בכבוד הרב הגאון זצלה"ה מקוטנא באשר הוא נכדו לאמור כי אם כזה בינם בודאי יש בהם שמץ טוב, הרינו כמזכיר את כ"ת נ"י שידע נאמנה כי כל תהלוכותיו כעת הם מרידה ממש לנגדי ולנגד כל הנאמנים לה' ולתורתו, ואל יתמה אל החפץ כי כבר היה לעולמים בנים מורדים באבותם והלכו לחרפות ואבותם נקיים, וכבר התריתי בו שהוא מבזה את אבותיו הגאונים והצדיקים ומבזה את כ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה ואמרתי אבל רוח עועים וארס של נחש בקרבו והוא אוטם אזנו משמוע, ובטח יפרסם נא כ"ת את מכתבי בין הכשרים והרבנים לבל יתמשכו אחריהם ח"ו.

הנני ידידו עוד הדו"ש באהבה רבה ומבקשהו מאוד להודיענו מה נעשה שמה ואם מכתבי זה הכה על קדקדם.

נאום שמואל בהגה"ק מוהר"א זצללה"ה מסאכאטשוב

ובעת המלחמה הנני פה זגיערעש הסמוך ללאדז

אולי יתוודע כ"ת נ"י שהאנשים הנ"ל יסעו הלאה לענגלאנד או לאמעריקא בטובו ימחול נא להודיעם ממכתבי זה.

המשך יבוא א"ה

קול ששון וקול שמחה — קול חתן וקול כלה

יום זה מכובד מכל ימים, לברך בנעימים, את מע"כ האי גברא יקירא, העומד במסירות לימינו תדירא
חובה נעימה עלינו, להביע רגשי ואיחולי לבבינו, לכבוד ידיד נאמן של בית רבינו שליט"א וידיד מוסדותינו
זוכה לעמוד לימין מוסדותינו במסירות אין קץ מיום היווסדה ע"י מרן רבינו גאון עוזינו הגה"ק שליט"א
קרוב לכל קוראיו ועוסק בצרכי ציבור באמונה, מוכתר בכל מדה נכונה, איש אשכולות ורב תבונה
אהוב למטה ולמעלה, פאר היחס והמעלה, איש נכבד מאד נעלה, שמו הטוב מפורסם לשם ולתהלה
לקיים רצון קדשו של אדונינו מורינו ורבינו הגה"ק שליט"א עומד הכן ומסור בלו"נ בכל עת ובכל שעה

ה"ה הרב החסיד המפואר כש"ת

מוה"ר יחזקאל ראטער שליט"א

מראשי הנהלת מוסדות "יטב לב" דרבינו יואל מסאטמאר זי"ע בעיר התורה בני ברק
ציר נאמן ושלוחו של איתן אדונינו כבוד קדושת רבינו שליט"א

לרגל שמחת נישואי בתו החשובה שתחי' למז"ט ובשעטו"מ

החתן המופלג בתורה, ויראה טהורה, נפתלי אליה שלוחה לעבודת הבורא, שמו נודע לתפארה, ארי' שבחבורה

כמר **נפתלי וייסבלום** נ"י

בן הרה"ג ר' **יהושע וייסבלום** שליט"א ר"מ בישיבת טשערנאביל

ברכותינו צרופות בשמחה ואורה, שיבנו בית נאמן לתפארה, ויהא קשר של קיימא לתדירא, ועוד רבות בשנים יזכה מע"כ להרים קרן התורה ועבודה במדה גדושה, מתוך בריאות השלימות והרחבת הדעת דקדושה, עדי נזכה לבנין ציון עיר קדשינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו.

מעריך, מוקיר ושמח בשמחתו הגדולה
מריחוק מקום ומקירוב הלב
בשם הנהלת המוסדות בית שמש

צבי עקיבה ברייטשטיין
יו"ר ומנהל מוסדות "יטב לב" בית שמש

פנימי הרכ"ז בלתי מוגה

משורלחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי יוסף משה דוב האלבערשטאם שליט"א

רב דחסידי צאנז בארה"ב – בן כ"ק אדמו"ר מצאנז שליט"א מארה"ק

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת וישלח תשפ"ב לפ"ק

רבינו קדמו בברכה, ושאל: וואם טוט אייער טאטע?

הגרימ"ד: ברוך ה', עבודת הקודש בכתף ישאו.

רבינו: אבער ווי אזוי פילט ער זיך אין בריאות.

הגרימ"ד: דאנק זייער בעסער, ברוך ה' ער איז זיך מחזק, אבער ס'איז שווער, עס מעג זיין בעסער.

מ'זאל באקומען די השפעות פון סיגוט – דער רבי איז דאך געווען יענע וואך אין סיגוט – ביי די צדיקים די אבות הקדושים, זאל קומען גוטע השפעות.

רבינו: כ'בין געווען אין סיגוט און אין אוהעל.[1]

א' הנוכחים: ער איז יעצט געווארן דא רב אין די קהלה אין אמעריקא.

רבינו: מ'איז געווארן דאהי רב אין די קהילות. מ'באזעצט זיך דאהי הייסט עס?

הגרימ"ד: נאך נישט אבער אי"ה אפשר מיט צייט.

מוה"ר חיים שלמה פישער הי"ו, משב"ק: מ'וועט האלטן צוויי טעג יו"ט אז מ'איז רב דאהי?.

הגרימ"ד: כ'בין א געבוירענער דא, נו וואם זאגט דער רבי איבער דעם?

רבינו: ביז ווילאנג מ'וואוינט אין ארץ ישראל, איז דאך נישט שייך.

א' הנוכחים: דער מהר"ם האגיז איז געווען איין און צוואנציג יאר אין חוץ לארץ, און ער האט געהאלטן נאר איין טאג יום טוב, וויל ס'איז געווען דעתו לחזור.[2]

הגרימ"ד: א חידוש.

רבינו: דער חכם צבי איז דאך מחמיר אין דעם, ער האלט אז אלעמאל דארף מען האלטן אין ארץ ישראל איין טאג, און אין חוץ לארץ צוויי טאג, עס איז נישט קיין נפקא מינה.[3] ער קריגט אויפן גאנצן דין פון שולחן ערוך.

---

1 רבינו שליט"א נסע עם קבוצה נכבדה מאנשי שלומינו נדיבים בעם, לעשות את השבת פ' תולדות בעיר סיגוט לרגל חנוכת הבית של בנין בית המדרש עצי התמרים וחנוכת השוהל החוף בעיר סיגוט יצ"ו, ובמוצאי שב"ק הלך רבינו שליט"א עם כל הציבור לפקוד את מקום מנוחת קדשם של רבותיה"ק בסיגוט בהתעוררות רב, ולמחרתו ביום א' ויצא נסע לעבר מדינת אונגארן לפקוד את הציון הק' באיהעל, ואח"ז להניח אבן הפינה לבנין הכנסת אורחים מפואר סמוך להציון הק'.

2 עיין בספרו שו"ת הלכות קטנות ח"א ס"ד, ועיין בשאילת יעב"ץ (ח"א סי' קס"ח) שהשיג עליו דאיך יהיה שכל השנים הרבות ההם דינו כדעתו לחזור, דא"כ כל ישראל שדעתם לשוב לא"י בביאת משיח צדקינו בב"א יבטלו דיני יו"ט שני של גלויות, עי"ש.

3 וז"ל החכם צבי: "לא מיבעיא בתפילות וברכות וקריאת ספר תורה שאינו חומרות בעצם, שהרי אם בא להחמיר לברך ולהתפלל תפילות המועדים בזמן שאינו מועד עבירה הוא בידו, אלא אפילו במלאכה מותרים הם וכו', שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד משום בל תוסיף, עיי"ש. ובחתם סופר (חידושים עמ"ס פסחים נא:) כתב ע"ז: ואפשר להשמר מזה, יוצא למדבר, ויעשה קצת מלאכה, כדי שלא יהיה כמוסיף, עכ"ל.

וכמה וכמה פוסקים חולקים עליו וכ"ה בהדיא בשו"ת אבקת רוכל מהב"י, וכן בנו בשאילת יעב"ץ (ח"א סי' קס"ח) גמגם בדבריו, וכתבו לנהוג לחומרא בב' המקומות שבן א"י בחו"ל מניח תפילין בצנעה בלי ברכה, ומתפלל תפילת חול, ואינו עושה מלאכות, ובליל יו"ט שני בפסח אומר ההגדה בלי ברכה ואוכל מצה ומרור.

ויש לציין דברי הגה"ק ממונקאטש בס' דרכי חיים ושלום (אות תקכ"ד) שמכמה מקומות בראשונים משמע שאחר החורבן יש לנהוג גם בארץ ישראל יו"ט שני, ומאריך בזה, ומסיים שאף שאין לשנות ממנהג אבותינו, אמנם משבח מנהג החסידים בא"י שמוונעים עצמם ממלאכה

הגרימ"ד: מ'האט עם נישט אנגענומען.

רבינו: אין דברי יחזקאל איז געדריקט א בריוו, דער שינאווער רב שרייבט אז נאר אייגער וואם איז געפארן קיין חוץ לארץ און איז פארבליבן דארט א לאנגע צייט מחמת הכרח, האט ער נאך א דין ווי א בן ארץ ישראל.[4]

איך האב יא איינמאל חושש געווען אויף דעם חכם צבי. כ'בין אמאל געווען אין ארץ ישראל און כ'האב נישט געוואלט בלייבן, אויף שמחת תורה האב איך נישט געוואלט בלייבן אין ארץ ישראל, כ'בין אהיים געקומען חול המועד. באמת, מחמיר צו זיין אויף נשים, אז זיי בענטשן נישט קיין אתרוג, איז אויך פונעם חכם צבי.[5]

הגרימ"ד: יא.

רבינו: לויטן שולחן ערוך מעג מען דאך, דער חכם צבי איז מחמיר, כ'זעה די צאנזער אייניקלעך האבן דאם אהנגענומען, זיי זענען שטארק מחמיר.

הגרימ"ד: מחמיר זיין מעג מען דאך, מקיל זיין איז א פראבלעם.

א' הנוכחים: ס'איז דא א באוואוסטע ווארט וואם מ'זאגט נאך ביי אונז, והשענו תחת העין איז דא א מחלוקת אין די מדרשים צי דאם איז געווען פסח צי סוכות, והשענו תחת העין וואם דאם מיינט איז דא פשעטלעך, אבער האט ער געזאגט, ויאמרו אליו 'איה שרה אשתך', פארוואם זיצסטו נישט אין די סוכה?, 'ויאמר הנה באהל' זי איז אין שטוב נישט אין די סוכה, האבן זיי געזאגט, אזוי?! דער צאנזער רב האט דאך צוגעזאגט גוטע קינדער, נו 'שוב אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן'.[6]

הגרימ"ד: אין ייטב לב די וואך (בדרוש השני ריש פ' וישלח) זעהט מען דעם כח פון צדיקים, אז יעקב אבינו האט געשיקט די מלאכים אז עשו זאל זיך קענען צוגעוואוינען צו די קדושה, וועז נישט וואלט ער בטל געווארן פון די קדושה, וועז ער טרעפט יעקב.[7]

---

4 ביו"ט שני, אמנם בספרי הפוסקים הביאו דברי החכם צבי כצירוף וסניף להקל כשיש ספיקא דינא.

ועיי' בס' דברי יחזקאל (החדש במדור מכתבים) שמביא מכתב מהרה"ק משינאווא לגבי התמיכה בעניי ארץ ישראל, וכותב שם להלכה שמי שעקר לזמן מרובה לחו"ל דינו כבן חו"ל לכל דבר, ורק מי שנשאר בחו"ל מחמת צרכי רפואה וכדו' נחשב כבן ארי' אפי' אם נשאר לזמן מרובה.

אמנם עיין בפרי חדש (סי' תס"ח) שכ' שאין לחלק בין מי שדעתו לחזור אחר זמן קצר למי שדעתו לחזור אחר זמן מרובה, וע"ע בשו"ת ארץ צבי (סי' מ"ב) ובשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תכ"ד), ע"ש.

5 בשו"ת חכם צבי (שו"ת הנוספות ח"ב סי' י"ז) כתב דאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, ומביא ראי' לדבריו מדאמרינן בריש סוכה (ב' ע"ב) בהילוי המלכה שהיתה יושבת בסוכה פסולה ולא אמרו לה חכמים דבר, ואי ס"ד דנשים מברכות מסתמא הילוי המלכה ג"כ היתה מברכת, והאיך לא אמרו לה דבר, ועוד שעל הספק היה להם לחכמים לומר לה שלא תברך, אלא וודאי שהיתה יושבת שם בלא ברכה מטעם דנשים אין מברכין על מ"ע שהז"ג.

וכן כתב נכדו בספר ישועות יעקב (סי' י"ז סק"א סי' תר"מ סק"א) שזקינו בעל החכ"צ היה מוהה בנשים שלא יברכו. וכן הורה חתנו הגאון רא"ל מאמשטרדם, וכן נהגו נכדו הגה"ק הדברי חיים זיע"א וצאצאיו הק'. וכן כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' ל"ט) דאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג מטעם שכל הפטור מן דבר ועושהו נקרא הדיוט.

ויש לציין שבשו"ת שו"מ (מהדו"ת ח"ב סי' ח) מכריע וכותב דאפשר דאשה לא תברך ברכת לישב בסוכה אלא בליל ראשון של סוכות בלבד ולא בשאר ימי החג. ודעה זו מבואר ג"כ בשו"ת חתן סופר ליישב מנהגו של הח"ס.

6 יסופר שהרבנית הצדיקת מרת פעסיל ע"ה אשת הרה"ק מגארליץ זי"ל בכתה מאוד כי לא רצתה לאכול חוץ לסוכה (בגהוז בבית אביה מרן הייטב לב), והבטיח לו מרן הדברי חיים שתוכה לבנים טובים באם תבטל דעתה ולא תאכל בסוכה.

7 וזל"ק של מרן הייטב לב שם: וישלח יעקב מלאכים לפניו וגו' כה תאמרון וגו' עם לבן גרתי וגו' על פי מה שכתב הבאר מים חיים פרשת עקב (ד"ה ונשל), ונשל י' אלקיך את הגוים האל מפניך מעט מעט וגו' (דברים ז, כב), כי ידוע אשר אור הקדושה הבא אל האדם מלמעלה צריך לבא לאט לאט, כי אם היה בא אליו בפתע פתאם לא היה יכול לסבלו, כמו איש אשר יצא פתאם מחשך לאור גדול כהה מאור עיניו, ועל כן צריכה הקדושה לבא בהדרגה דרגא אחר דרגא. וזהו שנאמר ונשל וגו' מעט מעט לא תוכל כלותם מהר פן תרבה עליך חית השדה דקדושה, ותתבטל ממציאות, ע"כ דבריו:

והנה, להלן (לב, ח) כתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו, פירש רש"י אם יהרוג את אחרים. מזה מבואר שלא רצה יעקב להרוג את עשו, וכתבו המפורשים הטעם, שראה שבתוכו ניצוצות הקדושים נשמות גרים העתידים לבא להתגייר. ולפי זה נאמר, הלא ידוע שצורתו של יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד (תקוני זוהר, תקון כב, סה ע"ב), ושופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון (בבא מציעא פד.) יציר כפיו של הקב"ה, והיה חש יעקב כאשר פתאם יראנו עשו יכהו עיניו ויעשה גל של עצמות, כי לא יוכל לסבול גודל קדושה החופף על פני יעקב. ולזה נתחכם יעקב להרגילו מעט מעט, וישלח אליו מלאכים בחלה טרם ראותו את פניו, וכאשר ירגיל לראות פני מלאכים בלבוש דהאי עלמא אזי יהא ביכולתו לראות פני יעקב הגדול מהם, כי גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת (סנהדרין צג.), שהרי הם נעשו שלוחים שלו. ושלא יקשה בעיניו מפני מה לבן הארמי שהיה כמוהו ברשעתו ולא נתבטל במציאות מכח קדושת פניו של יעקב, לזה הקדים לו תירוץ, כי ללבן בא פלג גופא, בלא אשה ובלא בנים הן שבטי יה, ואז לא היה לו תואר פניו שיש לו עתה שהיה בבית לבן עשרים שנה ושמר תרי"ג מצות ולא למד ממעשיו, וגם כי חזי לאצטרופי ליה זכות י"ב שבטיו שענפיו חופין את עצו, ולכן מאז כאשר גר אתו ונתאחר שם הורגל לבן לאט לאט לסבול קדושתו ולא נתבטל. מה שאין כן עשו שלא ראה אותו מיום ברחו לבית לבן, והוא יושב במקום טומאה ארץ חשך ואפלה, אם פתאם יראנו יתבטל ממציאותו, ולזה הוכרח לשלוח לו מלאכים תחלה, כדי שאחר זה יהא ביכלתו לקבל פני יעקב בקדושתו. ומזה עצמו יקח עשו ראיה כי יעקב שוקד בתקנתו

רבינו: ער זאגט אז ביי לבן איז ער געווען א גאנצע צייט, און ער איז אויך געווען קודם אן די קינדער, די הייליגע שבטים, ער איז דאך געקומען אליינס, יעצט איז ער שוין געווען מיט די קינדער, און אין סאך א גרעסערע מדריגה.

הגרימ"ד: האבן די מלאכים אים צוגעוואוינט צו די קדושה. זעהט מען דער כח פון צדיקים.

רבינו: ווען נישט וואלט ער בטל געווארן במציאות. דער זייד ז"ל זאגט דארט אן אינטערסאנטע זאך אין ייטב לב, אז ס'שטייט אז די מלאכים טראגן אריין די תפילות אין הימל, ביי יעקב אבינו איז פארקערט געווען, ער האט אריין געמומען אפילו די תפילות פון די מלאכים, ער איז געווען נעמטער צו הקב"ה, האט ער אריין געברענגט זייערע תפילות, 'ויפגעו בו מלאכי אלקים', ויפגעו איז טייטש א לשון תפילה, 'ויפגעו בו', דורך יעקב אבינו האבן מתפלל געווען די מלאכי אלקים.[8]

הגרימ"ד: אז מ'גייט צו די מקומות הק' מקום מנוחתם פון די צדיקים איז אויך א גרויסע זאך.

רבינו: דער ייטב לב האט אמאל געזאגט, ס'איז געווען דעמאלט'ס אזא מגיפה ר"ל, אזוי ווי נישט לאנג צוריק האט מען דאהי מיטגעמאכט וואס איז געווען, האט ער געזאגט אמאל ביי די הושענות, הושענא נפש מבהלה, האט ער געזאגט, דארט איז געווען דעמאלטם אזוי אז ס'האט

ורוצה בקיומו, ועל ידי זה מהראוי שימצא חן בעיניו, כי אלו לא היה רוצה בקיומו לא היה שולח אליו מלאכים תחלה כאמור:

וזהו שנאמר וישלח יעקב מלאכים לפניו קודם לו, אל עשו אחיו, כלומר אם שהיה אחיו ומכירו מקודם, על זה אמר ארצה שעיר שדה אדום, כלומר שהמקום ארץ ציה וחשך מקור הקליפה גרם לו להשתקע בטומאה ורשעות עד שלא היה ביכלתו לקבל פני קדושת יעקב לפי מדרגתו של עתה. ויצו אותם לאמר כה תאמרון וגו' שאני שולח לו מלאכים תחלה מפני שאני רוצה בקיומו, שלא יתבטל ממציאות, מפני כי עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי כפירוש רש"י, ואין לך נסיון גדול מזה, וגם ויהי לי שור זה יוסף, וחמור זה יששכר, וכדאיתא במדרש (ב"ר עה, יב), וכל האי חזי לאצטרופי כי פני הוא בקדושה בתוקף וביתר שאת ואינו כתמול שלשום, ולא יוכל שאתו מבלעדי שליחות המלאכים תחלה. וגם נתכוון שלא יקשה בעיניו מלבן שלא נתבטל מפניו במציאות, על זה אמר עם לבן גרתי ואחר עד עתה, כלומר והורגל עצמו לסבול קדושת פני מעט מעט, לא כן אתה בראותך אותי פתאם, על כן ואשלחה, פירוש מה שאשלחה הוא להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך, כלומר להגיד לאדוני שאני רוצה בקיומו, ובשביל זה אני כדאי למצוא חן בעיניך:

וזה עצמו שאמר להלן (לב, כא) בענין המנחה, כי אמר אכפרה פניו דטומאה, במנחה ההולכת לפני שהיה שורה עליה ענין קדושה, ואחרי כן אראה פניו, אולי ישא פני, כלומר יסבלני וישאר בקיומו, כי יהא רגיל בזה מעט מעט, והבן:

8

וזל"ק של מרן הייטב לב שם: ויצו אותם לאמר כה תאמרון וגו'. בהקדם לפרש ויפגעו בו מלאכי אלקים וגו' (לעיל לב, ב-ד). והוא על פי מה דמצינו (שבת יב ע"ב) אל יתפלל אדם בלשון ארמית, ובשבת פרק קמא (שם) פריך מהא דאמר (רבי אלעזר) רחמנא יפקדך לשלום [ויימנין אמר רחמנא ידכריך לשלם], ומשני שאני חולה דשכינה עמו. ופירש רש"י ואין צריך למלאכי השרת, עיי"ש. מכלל דאינש אחרינא צריך שמלאכי השרת יכניסו תפלתו, וכמו שאומרים בסליחות מכניסי רחמים הכניסו רחמינו וכו'. ואמנם לעתיד לבא מצינו (ירושלמי שבת פ"ו ה"ט) עתידים צדיקים שיהיה מחיצתם לפנים ממלאכי השרת, כדכתיב (במדבר כג, כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. ואיתא במדרש (ב"ר) פרשה ע"ד (סי' יז) כי כמה מלאכים באו ליעקב לשמרו. ומי גדול, השומר או הנשמר כו' (שם עה, ב), עיי"ש, הרי שהוא היה גדול ממלאכי השרת, ופשיטא שהוא לא היה צריך בתפלתו לעזר מלאכי השרת, ואדרבא הם נשפעים על ידו, כמו שפירשו המפרשים שעל זה רמז מראה הסולם וגו' והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים (לעיל כח, יב), יש להם עליה או ח"ו ירידה על ידו, ועל דרך שפירש הבינה לעתים (דרוש ל) שזה טענו המלאכים במתן תורה (שבת פח ע"ב) מה לילוד אשה ביניינו, ר"ל שהוא יהיה אמצעי ביניינו להיות נשפעים על ידו. ובאמת נשמות ישראל נאצלו ממקום גבוה יותר ממלאכי השרת, כמו שכתב בשערי (ה)קדושה לר' חיים ויטאל ז"ל (ח"ג שער ב). ואם כן באיש כזה נהפך השיטה, שמלאכי השרת מבקשים אותו להכניס תפלתם ושירות ותשבחות שלהם לאבינו שבשמים, והוא האמצעי בינם לבין קונם. וזהו שנאמר ויפגעו בו, ר"ל פגיעה לשון תפלה, כמו (לעיל כח, יא ע"פ ברכות כו ע"ב) ויפגע במקום, ועיין בזוהר סוף מצורע (נה ע"ב) וברעיא מהימנא פרשת פינחס דף רכ"ה (ע"ב) פירוש ויפגעו מלשון תפלה ופיוס, כלומר שהם התפללו בו, ר"ל על ידו, שהוא המכניס תפלתם לפני קונם, כי הוא היה גדול מהם.

והנה, אומרים בשבת קודש (ליל שבת, המתחיל 'דבון כל העולמים') וברוכים הם מלאכיך הקדושים שעושים רצונך, ושמעתי פירושו, דוקא אלו שהם עושים רצונך, היינו מלמדי זכות ומליצי יושר על ישראל, שזה רצונו של מקום. והנה מבואר בזוהר וברעיא מהימנא הנ"ל שפגעו בו שני מיני מלאכים, ר"ל מלאכי רחמים ומלאכי דין, וכן כתב בנזר הקודש סוף ויצא (עד, סו), עיי"ש. וידוע כי ראיה ביאורו מה שהוטב בעיני אדם נקרא ראיה, כמו (כתובות קה ע"ב) רואה אני את דברי אדמון, וכמו (שבת פ: ועוד) נראין דברי פלוני. ועיין ברמב"ן פרשת בראשית (א, ד) על הפסוק וירא אלקים, שכתב וקיומם נקרא ראיה, כענין וראיתי אני דקהלת (ב, יג), והענין הוא להורות כי עמידתם הוא בחפצו, ואם [החפץ] יתפרד רגע מהן יהיו לאין, עכ"ל שם. וזהו שנאמר פה ויאמר יעקב כאשר ראם, כלומר כאשר הוטבו בעיניו היינו מלאכי רחמים, קרא להם מחנה אלקים זה, כי הם עושים רצונו של מקום [וגם בראותו פעל כי גם מלאכי דין נעשו רחמים, וכפירוש הזוהר (מצורע שם) אומרו מחנה אלקים (היינו בחינת דין), זה (שנכלל בבחינת זה, בחינת דכר, מדת הרחמים, עיי"ש)]. ולזה ויקרא שם המקום ההוא מחנים, שתי מחנות, מלאכי רחמים שהם עושי רצונו יתברך, ומלאכי דין, והבן:

והנה, הנזר הקודש פרשה ע"ח (אות א ד"ה והתם) הביא מדרש (ילקוט וישלח רמז קלב עה"פ להלן לב, כה-כו) ויאבק איש עמו זה מיכאל, וירא כי לא יכול לו. אמר לו, מה אני שאני מהשרים הראשונים כך עשית לי, ואתה מתירא מעשו. ועיין ביאורו בנזר הקודש שם. והוא נאות לענינו. וזהו שנאמר וישלח יעקב מלאכים לפניו, ר"ל אותן שנאמרו למעלה ויפגעו בו, היינו שהם התפללו למעלה להשם על ידו, ויצו אותם לאמר כה תאמרון, ר"ל שהם יספרו כה לעשו שיעקב הוא האמצעי בינם ובין קונם, וגדול מהם, אם כן אם מהם הוא גדול, ממנו לא כל שכן, והבן:

אנגעכאפט א פחד, איז געווען א סימן פון די מחלה, מ׳האט זיך דערשראקן, האט ער געזאגט, ווער ס׳פילט א פחד, זאל זיך פארשטעלן מיין צורה, און ער וועט זיין געזונט, אזוי האט ער געזאגט, הושענא רבא ביי די דרשה האט ער עס געזאגט.

הגרימ״ד: נאך בחיים חיותו זאל מען זיך פארשטעלן זיין צורה, דאם איז א חידוש.

רבינו: האט ער געזאגט אז מ׳זאל זיך פארשטעלן זיין צורה. און שפעטער האט מען אים איבער געזאגט אז דער רבי האט אזוי געזאגט, איז ער געבליבן שטיין, אזוי האב איך געזאגט?, ער האט אליינס נישט געדענקט, האט ער געזאגט, ׳נאר בלייבט נאר, און מקח בלייבט מקח׳, אז כ׳האב געזאגט בלייבט שוין אזוי.

הגרימ״ד: העמיד תלמידים הגונים, האט ער געבעטן מ׳זאל שרייבן אויף זיין מציבה.

למעשה די ישיבה זיינע האט ער געהאט נאר אין סיגוט, צי ער האט שוין אנגעהויבן פון פארדעם?

רבינו: ס׳איז נישט מסתבר אז ער זאל האבן אנגעהויבן אין סיגוט, מ׳הייבט נישט אן אין די מיטעלע יארן, ווען ער איז געקומען קיין סיגוט איז ער שוין אלט געווען פופציג יאר. נו, מ׳הייבט נישט דעמאלטס אן.

אויסערדעם, דער ערך ש״י איז שוין געווען זיינם א תלמיד פון פריער.[9]

ווען ער איז געקומען קיין סיגוט האט ער אויסגעהאנדלט מיט קהל אז מ׳זאל אויפנעמען צוויי דיינים, איינם זאל קהל אויסווילן, און איינם וועט ער אויסווילן, ער האט געברענגט דעם ערך ש״י, און זיי האבן געברענגט דעם דברי גאונים (הגאון רבי חיים ארי׳ כהנא ז״ל), און ער (הערך ש״י) איז געווען א תלמיד פונעם ייטב לב נאך פון פריער, נאך פון אוהעל.

הגרימ״ד: א שווערע קאנסום האבן זיי געמאכט מיט אים, די סיגוטער קהילה.

רבינו: נישט אין סיגוט, דאם איז געווען אין אוהעל, דארט האבן זיי געמאכט אזא שטרענגן כתב.

הגרימ״ד: יא אין אוהעל.

רבינו: דארט איז געווען מתנגדים, ער איז טאקע אווען געפארן אויף יו״ט קיין רימנוב, ביים רבי׳ן רבי הערש איז ער געווען, אזוי איז ער יעדעם יאר אווען געפארן, ער האט נישט געוואלט בלייבן אין אוהעל,[10] זיי זענען געווען זייער פארביסן, זייער שטארקע מתנגדים.

הגרימ״ד: מ׳האט שיין איבער געדרוקט דעם ייטב לב, מיט מפתחות.

רבינו: יא, מיין זוהן (הרב דקהלתינו בוומסב״ג שליט״א) האט דאם שיין איבער געדרוקט.

הגרימ״ד: מ׳דארף דעם ייטב פנים יעצט אויך באארבייטן, ייטב פנים איז שווער. מ׳געווואוינט זיך היינט אלעם איז אזוי גרינג, איז דאם שוין שווער, אזעלכע לאנגע שטיקלעך.

רבינו: ער האט געמאכט דעם ייטב לב זייער שיין, און דעם ישמח משה האט מיין איידעם (הרב דביהמ״ד אבני צדק שליט״א) זייער שיין איבער געדרוקט.

הגרימ״ד: אויך דעם תהלה למשה (תולדות וסיפורי קודש ממרן הישמח משה, רבי אלעזר ניסן והייטב לב ז״ל, שנדפס לראשונה ע״י הגה״צ מלאפוש ז״ל מכתבי אביו כ״ק בעל היטיב אטיב מוואלאוזע ז״ל), ס׳איז געווען אפאר בלעטלעך, האט מען געמאכט דערפון א גאנצער חיבור (י״ל ע״י הרה״ג ר׳ יעקב שלמה רובינפעלד שליט״א מנכדי מרן הייט״ל וממרביצי תורה בקרית יואל יצ״ו).

רבינו: כ׳בין געווען אין אוהעל יעצט, יענע וואך זונטאג, האב איך געזאגט אז דער ישמח משה האט אמאל געזאגט ביי די הקפות, ס׳איז געווען די פערטע הקפה די הקפה פון משה רבינו,[11] האט ער געזאגט ׳ברוך הבא משה רבינו׳, און ער האט אנגעהויבן צו רעדן צו משה רבינו כדבר איש אל רעהו,[12] האב איך געזאגט א מורא׳דיגע זאך, דאם מיינט

---

9 בס׳ ערך ש״י על אבהע״ז (הנדפס בשנת תשל״ו) מסופר שהערך ש״י בנערותו גמגם קצת בלשונו, והוריו הביאוהו לאוהעל אל מרן הישמח משה שיתברך מפי קדשו, והיש״מ ציוה לו לקרוא מתוך הספר ובחן אותו, ואמר ׳הרי הוא אומר מאוד יפה׳ והוסיף לומר להוריו שישאירו אותו שם בישיבתו, והעמידו לפני הייטב לב שניהל את הישיבה, וכן כאשר העתיק הייט״ל את מושבו לגאראלין גלה תלמידו - הערך ש״י - אחריו ולמד אצלו הרבה שנים.

10 בהזדמנות אחרת הרחיב רבינו שליט״א את הדיבור בענין זה כדלהלן: ״דער טאטע ז״ל פלעגט דערציילן אז דער ייטב לב פלעגט אסאך פארן צום רבין ר׳ הערש, ער האט געהאט שווערigקייטן זיינעניג רב אין איהעל, ווען ער איז געווען ממלא מקום דארט פון ישמח משה, און די ראשי הקהילה זענען געווען אשכנזים און זיי האבן נישט פארנומען די דרכי החסידות, זיי האבן איהם נישט געלאזט פארשידענע זאכן, ווי דאוונען פארן עמוד שבת ויו״ט וכדומה, איז ער אוועקגעפארן קיין רימנוב אויף די ימים טובים, עטליכע יארן איז ער דארט געווען אויף די ימים טובים. דער ייטב לב האט אסאך מקבל געווען אין רימאנוב פון רבין ר׳ הערש, פארשידענע ניגונים און נוסחאות, דער רבי ר׳ הערש איז דאך געווען א גרויסער בעל תפילה״.

11 עי׳ בספה״ק דברי יואל לשמחת תורה דף תש״ח.

12 עיין בדברי יואל מועדים (דף תשי״ח) וז״ל: וכמו ששמעתי מזקנים שהיו באותו מעמד אצל ק״ז זלה״ה הישמח משה שאמר פעם א׳ בשמחת תורה בהקפה הרביעית ״ברוך הבא משה רבינו, אתה עד בדבר של חסרתי מלקיים מתורתך כלום ואפילו בקוצו של יו״ד, ומדוע ביישוני מן השמים שהייתי מצפה ומחכה כל כך על הגאולה ולא נעניתי״. [ומקובל

אז משה רבינו איז געווען אין אוהעל. איז דאך משה רבינו געווען דא אין דעם שטאט האב איך געזאגט דארט, וואו נאך קען מען זאגן אז משה רבינו איז געווען? משה רבינו איז געווען דא אין אוהעל![13]

שצוה לזמר לכבוד משה רבינו את החרוז ישמח משה ומאז נקבע בנוסח ההקפות של בית סיגוט ישמח משה בהקפה רביעית].

13 וולש"ק של רבינו שליט"א בעת מעמד הנחת אבן הפנה בעיר איהעל, ביום א' פ' ויצא דהאי שתא:

...האב איך אינזין געהאט אזוי, ביי יעקב אבינו שטייט ויפגע במקום ויל שם כי בא השמש, רש"י זאגט, ויפגע במקום איז א לשון תפילה, רש"י זאגט יעקב אבינו איז אדורך געגאנגען דעם הר המוריה, איז ער צוריק געגאנגען, ער האט געזאגט אפשר שעברתי במקום שהתפללו בו אבותי, יעקב אבינו האט געזאגט אפשר בין איך אדורך געגאנגען די מקום שהתפללו בו אבותי, מיינט מען נישט מקום שהתפללו בו אבותי בימים ההם וועז זיי זענען געווען בחיים חיותם, נאר אפשר שעברתי במקום שהתפללו אבותי, וואו זיי דאווענען יעצט, דארטן אויפן הר המוריה דאווענען מיינע אבות, ויפגע במקום כי בא השמש, איז טייטש כי בא השמש, ווייל די צדיקים קומען צוריק, ויפגע במקום ער האט דארט געדאווענט, ווייל כי בא השמש, דארט קומט דאך אן השמש, דער צדיק ווערט דאך אנגערופן שמש, כי בא השמש דארט קומט ער אראפ ממרומים דארטן מתפלל זיין. איז אז אברהם און יצחק קומען אראפ דא, האט יעקב אבינו געזאגט איך וויל אויך אהין גיין דאווענען וויל מיינע אבות דאווענען דא, היינט צוטאג דאווענען זיי דא.

האב איך געזאגט, אונז קומען מיר דאך פון סיגוט וואו מ'האט מחנך געווען א ביהמ"ד אויף דעם מקום שהתפללו בו אבותי, יעצט זענען מיר דא אין אוהעל וואו מ'גייט בויען א ביהמ"ד אויף א מקום שהתפללו בו אבותי, דער זיידע ז"ל דער ישמח משה האט געווארנט דא אין אוהעל יארן לאנג, ער האט געווארנט דא בערך פון תקס"ח ביז צו זיין הסתלקות אום תר"א, דאס איז א חשבון פון דריי און דרייסיג יאר וואס ער האט דא געווארנט, האט ער דא געפירט זיין עבודת הקודש און דא האט ער געדאווענט. במילא קומט ער צוריק דא אהער.

אז דער זיידע ז"ל איז געקומען פון עולם העליון דא קיין אוהעל לאחר פטירתו, דאס איז א דבר ידוע, דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז אמאל געווען דא אין אוהעל אויף די יארצייט, ער איז אריס געגאנגען פון ציון, איז ער געפארן אזוי מיט א קוטשען אזוי ווי מ'איז געפארן, ער האט זיך אריין געזעצט אין א קוטשען, און ער האט געהאט א יונגערער ברודער ער האט געהייסן רבי נחום הערש, און דער ברודער איז אריין געקומען אינעם זעלבן קוטשען, אינעם זעלבן וואגן, און ער האט אים גארנישט נישט געזאגט, ער האט אים נישט געגעבן קיין שלום עליכם, און ער האט געהאט דרך ארץ ער האט זיך נישט אראפ געזעצט, אז ער האט אים נישט געהייסן זיצן האט ער זיך נישט אראפ געזעצט, און אזוי איז ער געפארן א שטיק צייט אזוי צו די אכסניא, ביז אויף אינמאל האט ער אים געזעהן, ער האט זיך אזוי ווי אויפגעכאפט פון חלום, און ער האט געזעהן דעם ברודער שטייט, האט ער איז געזאגט, שלום עליכם, פארוואס זעצטו זיך נישט אראפ? האט ער אים געזאגט, האסט מיר נישט געהייסן זיצן האב איך זיך נישט אראפ געזעצט, האט ער זיך אזוי אנטשולדיגט, ער האט אים געזאגט, אנטשולדיגט, כ'האב דיך נישט באמערקט. האט ער געזאגט, וואס הייסט האסט מיך נישט באמערקט? איך שטיי דא נעבן דיר און האסט מיך נישט געזעהן? האט ער געזאגט, איך זאג דיר דעם אמת, דער זיידע איז געווען דא, במילא אז דער זיידע איז געווען דא, האב איך דיך נישט באמערקט, כ'האב דיר נישט געזעהן.

און ס'איז דא א מעשה, דער ייטב לב איז געווען דא אין אוהעל, נאכן ישמח משה, האט ער אמאל זיך פארזוימט אריין צו קומען צום טיש, און מ'איז געשטאנען און געווארט ער קומט נישט אריין צום טיש, בקיצור האט מען געזוכט איינער א זקן א איש נכבד זאל גיין זיהן פארוואס ער קומט נישט אריין צום טיש, איז ער געגאנגען, ער האט זיך געטרויעט, און ער האט געעפנט די טיהר פון צימער פונעם ייטב לב, און ער האט געגעבן א ציטער אויף, דער רבי איז דא!, ער האט געזעהן דעם ישמח משה אין צימער פון ייטב לב, ער איז א בעל בית געווען, ער האט געגעבן א ציטער אויף, דער רבי איז דא!, איז ער שוין נישט אריין געגאנגען, ער האט שוין פארשטאנען פארוואס ער האלט זיך אויף.

נאכדעם איז דא א צווייטע מעשה, מיטן קול ארי' איז אויך דא א מעשה, דער ישמח משה איז געקומען דא אהער אויף דעם מקום, פונעם עולם העליון איז ער געקומען דא אהער. קומט ער אוודאי לאחר פטירתו, אז ס'וועט זיין א פלאץ וואו אידן וועלן קומען דאווענען, וועט ער אויך קומען דאווענען דא.

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט זיך געפירט, נאך וועז ער איז אוועק פון אוהעל, איז ער יעדעס יאר געקומען צו פארן אויף די יארצייט, און ער איז געווען אויף א שבת דא, א שבת פאר די יארצייט איז ער געווען דא אין אוהעל, און אזוי האט זיך געפירט דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט, יעדעס יאר פאר די יארצייט, ער איז געקומען צו פארן אויף די יארצייט, און דער זיידע ז"ל דער עצי חיים, איז אלעמאל יעדעס יאר געקומען, חוץ וועז ס'איז געווען די קריג מ'האט נישט געקענט קומען, אבער אזוי איז ער יעדעס יאר געקומען אויף די יארצייט, דער פעטער ז"ל איז אויך געקומען פון סאטמאר, אלע זענען געווען דא יעדעס יאר, וועז ס'איז נאר מעגליך געווען צו קומען, האט מען נישט פארפעלט צו קומען אויף די יארצייט, און מ'איז געווען דא אויף שבת.

און מ'דארף דערמאנען אויך דא איז געווען דער אוהעלער רב רבי משה יוסף, דעם זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט א יונגערער ברודער איז געווען דא רב, ער איז געווען א געוואלדיגער צדיק, א גרויסער געוואלדיגער גאון, א מושלם בכל המעלות. די אלע האבן געדאווענט דא, במילא קומען אלע אראפ, דער מקום האט קונה געווען א געוואלדיגע קדושה, און זיי קומען אהער דא אויף דעם מקום.

אז מ'רעדט פון צדיקים ווער ס'איז אלץ געווען דא אין דעם שטאט ווער ס'איז דא אנגעקומען. ס'איז דא א מעשה אז דער זיידע ז"ל דער ישמח משה האט אמאל געזאגט ביי די הקפות, ס'איז געווען ביי די פערטע הקפה, האט ער געזאגט, "ברוך הבא משה רבינו", און ער האט זיך געמומען רעדן צו משה רבינו, ער האט געזאגט, "משה רבינו, דו קענסט עדות זאגן אויף מיר, אז איך האב נישט עובר געווען אויף דיין תורה כקוצו של יו"ד", האט ער זיך געבעטן צו משה רבינו, "פארוואס קומט זיך מיר אזא בושה, אז איך זאל נישט זוכה זיין בחיים חייתי צו זעהן די גאולה שלימה, פארוואס קומט זיך מיר דאס אזאנס", אזוי האט ער גערעדט צו משה רבינו, דאס איז זייער א שיינע מעשה, ס'איז אן אמת'ע מעשה און זייער א שיינע מעשה.

אבער כ'וויל ארויס ברענגען דא אסאך א טיפערע זאך, ווער איז געווען דא אין אוהעל? משה רבינו!, משה רבינו איז געווען דא אין אוהעל,

הגרימ"ד: דער חרדים זאגט דאך 'ואתה תצוה', אז יעדעם מאל ווען מ'לערנט איז מען בצוותא חדא מיט משה רבינו, ער קומט אראפ לערנען מיט אים תורה.[14] דער בני ישראל בני ישראל ברענגט עם אראפ.[15]

רבינו: דער אור החיים הקדוש דארט אין פרשת תצוה זאגט אזוי איינע פון די פירושים.[16]

דער ישמח משה האט אמאל געלערנט, און דער ליסקער רב איז געקומען צום ישמח משה, און האט געווארט אינעם פאדערשטן שטוב, און ער האט גהערט צוויי קולות לערנען, האט ער פארשטאנען אז ער לערנט מיט איינעם, שפעטער האט מען געעפנט די טיהר און ער איז אריין געגאנגען, און ער האט נישט געזהן קיינעם, האט ער געפרעגט דעם ישמח משה, ווער איז געווען דא? ער האט נישט געזהן קיינעם ארויס קומען, האט ער אים געזאגט, אז חז"ל זאגן (תנדב"א רבא פרק י"ח) כל מי שיושב ועוסק בתורה, הקב"ה יושב כנגדו ושונה עמו.[17]

הגרימ"ד: אבער מן הסתם האט נישט יעדער איינער גהאט די זכיה צו הערן. נאר דער ליסקער רב האט גהערט.

אין ישמח משה שטייט די וואך אמונה און בטחון, וישלח יעקב מלאכים לפניו, ס'איז געווען נאר לפניו, אפילו אויף מלאכים ממש האט ער זיך נישט פארלאזט, ס'איז געווען נאר חיצוניות, בתוכיות הלב האט ער זיך נישט פארלאזט אויף די מלאכים, דער חידוש איז אז אפילו מלאכים ממש איז געווען נאר לפנים.[18]

מ'קען זיך דאס פארשטעלן וואס דאס מיינט, משה רבינו איז געווען דא אין אוהעל, דער שטאט האט גהאט מורא צו זיין משה רבינו, משה קיבל תורה מסיני איז געווען דא אין אוהעל.

ס'איז באקאנט דער זיידע ז"ל דער ישמח משה, ווען ער האט נאך געוואוינט אין שינאווא, האט ער געדאוועט אויף א פלאץ און ער האט געפילט עפעס א געוואלדיגע קדושה אויף דעם פלאץ, איז ער געגאנגען פרעגן וואס איז דא?, וואס איז געווען דא? האט מען נישט געוואוסט וואס איז געווען, ביז מ'האט געכאפט, מ'איז נאכגעגאנגען, אז אויף דעם פלאץ איז יארן בעפאר געווען דער רבי ר' אלימלך און ער האט דארט גענדאוועט א מנחה, און אויף דעם פלאץ איז עס געווען, האט ער דאס מרגיש געווען, דער ישמח משה האט מרגיש געווען א קדושה וויייל דער רבי ר' אלימלך איז דארט געשטאנען, אז דער הייליגער רבי ר' אלימלך איז דארט געשטאנען, האט דאס פלאץ א קדושה.

דא איז משה רבינו געווען, מי לנו גדול ממשה, משה רבינו איז געווען דא, ס'איז א געוואלדיגע זאך, אידן ווילן קומען אויף א שטאט און אויף א פלאץ וואו משה רבינו איז געווען, כמדומה לי אז ס'איז נישטא נאך א פלאץ וואו מ'קען זאגן אז משה רבינו איז דארט געווען.

נו, אז מ'בויעט א ביהמ"ד וואו ס'וועט זיין חסידישע אידן וואס וועלן קומען דאוונענען, מ'בויעט א מקוה, אידן וועלן זיך קענען מטהר זיין, ווי קען מען אריין גיין אין א שטאט וואו משה רבינו איז געווען און נישט גיין אין מקוה?, ווי קען דאס זיין אזוי? איז בויעט מען דא א ביהמ"ד מיט א מקוה, און זכותם פון די אלע וואס מ'האט אויסגערעכנט דא איז יגן עלינו. בפרט דער זכות פון זיידן ז"ל דער ישמח משה זאל מגין זיין אויף די אלע עוסקים, איך פארשטיי אז כדי אויפצובויען א ביהמ"ד וועלן אידן געבן געלט, מ'זעהט מ'קומט דאך פון סיגוט, מ'האט אויפגעבויעט א ביהמ"ד מפואר און אידן האבן זיך געלאזט קאסטן אסאך געלט, אידן וועלן זיך לאזן קאסטן יעצט אויפצובויען אין אוהעל אויך, דארף מען דערמאנען לשבח דעם כה"ג שדעתו יפה, א חשוב'ן עסקן בנן של קדושים ר' אברהם יהושע [גלאנץ], וואס ער האט געקויפט א פלאץ אויפצובויען א ביהמ"ד און א מקוה, זאל ער געבענטשט ווערן מיט אלעם גוטן כל מילי דמיטב.

14 כ"ה בספר חרדים (פרק ע') לפרש הפסוק ואתה תצוה את בני ישראל, תצוה הוא לשון צוותא חדא דנשמת משה היא צותא למי שאינו יכול לנצח את היצ"ר לעשות תשובה בא אליו נשמת מרע"ה לעזרו ע"כ.

15 עי' **בבני יששכר** (מאמרי חדש תשרי - מאמר ד' אות לה) וזל"ק: עוד כתב הרב הנ"ל (בסערכת אות ת' [אות ג']) בעל תשובה מתנוצץ בו ניצוץ משה רבינו ע"ה, והוא **בספר חרדים** (פט"ה רבינ"ו בגימ' תרי"ג, ונחשב לו להבעל תשובה כאילו קיים כל התרי"ג מצות ומסייע לו ניצוץ משה רבינו לקיים כל התרי"ג מצות מהיום ההוא ומעלה), ועפי"ז כתב עוד הרב הנ"ל (בסערכת אות ב' [אות י"א]) שעל כן כתבו למור עוקבא שהיה בעל תשובה כנודע לדזיו ליה כבר בתיה, ועיי"ש למה כינו למשה רבינו בדבר הזה בר בתיה, ולי נראה לפי פשוטו, דהנה הבעל תשובה שמתנוצץ בו ניצוץ משה רבינו ע"ה לסייעו לתורה ולעבודה הנה צריך להשתדל להחזיק אותו הניצוץ שלא יברח ממנו על ידי מעשיו ח"ו, והוא כענין בתיה שהחזיקתו למשה ליתן אותו למינקת ולגדלו אה"כ.

16 עיין באור החיים הק' בפירוש הרביעי על הפסוק ואתה תצוה וז"ל: "תצוה מלשון צוותא, מלמד שכל תלמיד חכם יש בו ניצוץ מנשמת משה, דהיינו שמתחבר עם כל או"א בעת לימודיו", עי"ש.

17 עיין שם עה"פ קומי רוני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לבך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגו' (מ"א ב) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם של אלו ופניהם של אלו נוכח פניהם של אלו אף כאן אחריו מה כתיב שם ויהי ביום השביעי ותקרב המלחמה ויכו בני ישראל את ארם מאה אלף רגלי ביום אחד וינוסו הנותרים וגו' ואלולי שהדבר כתוב אי אפשר לאומרו וכל האומרו היה חייב מיתה.

ועי' בדברי יואל לפ' שקלים דף י"ג מובא שם בדרושי לכ"ט שבט, ומפרש שם בזה מאמר חכז"ל 'כל השונ"ה הלכות בכל יום', עי"ש.

18 וזל"ק של מרן הישמח משה שם: וישלח יעקב מלאכים לפניו (בראשית לב ד) מה ששלח מלאכים ולא אנשים. נ"ל על דרך שמגלגלין זכות על ידי זכאי (שבת ל"ב ע"א), ויתכן יותר סיבת הצלתו על ידם. והנה תיבת לפניו הוא שפת יתר. והנ"ל בזה דדבר גדול דברה התורה, כי לא כפעולת עניני עבודת השי"ת הם פעולת עניני עולם הזה, כי בעניני עבודתו ית"ש רחמנא לבא בעי (עיין סנהדרין ק"ו ע"ב) ואם הוא בלא לב זך הנה יגיעו לריק, ועליו נאמר (ישעיה כט יג) בפיו ובשפתיו כבדוני. ובפעולת עולם הזה בסיבת טרפו או בסיבת הצלה מנזק, אם היא בתוכיות הלב ששם סיבה זו להציל, הרי שם כוב מחסו כי אין לבטוח על שום סיבה, רק על סיבת הכל ית"ש, כמו שאין לבטוח על ארץ החרושה והזרועה, רק על המצמיח שיגיענו טרפו על ידי הארץ, ואם לא, יטריפנו על ידי סיבה אחרת הטוב

רבינו: דער ישמח משה האט געזאגט, אין אדם מוריש שקר לבניו, אז ס'וועט קומען א זמן וואס מ'וועט נישט הערן, וועלן זיי מיינען אז די פריער'דיגע האבן אויך נישט געהערט, וויל איך זאגן פאר מיינע קינדער זיי זאלן וויסן, אין אדם מוריש שקר לבניו, אז ער הערט די כרוזים...[19]

הגרימ"ד: אין ישמח משה איז דאך אן א שיעור, ס'איז דא "שמעתי". טאקע יענע וואך, "שמעתי ליל י"א טבת".

רבינו: יא, אין פרשת תולדות "שמעתי בחלום"[20] און ער שרייבט וואס ער האט געטייטשט אין חלום.

בעיניו ית'. וככה יתנהג בכל הדברים, רק שהוא צריך להשתדל בכל מה דאפשר רק להשלים צוואת הבורא ית"ש, וכבר האריך בזה בחובת הלבבות (בשער בטחון סוף פרק ג' ובפרק ד' בפירוש החלק השלישי שם), **אבל אופני** בטחונו בעניני מי שהוא למעלה ממנו וכו', עיין שם. היוצא מזה דכל עניני עולם הזה צריך להיות רק עשיית חוצי, ולא עשיית תוכיות רק תוכו רצוף אהבה בבטחונו על אלהיו ית"ש ולא על הפעולה, כנאמר באסא (דברי הימים ב' טז יב) וגם בחליו לא דרש את ה' כי אם ברופאים, אף שנאמר בתורה הק' (שמות כא יט) ורפא ירפא, היינו שדרש ברופאים דייקא ודרישה היא בלב. וכאן הודיע הכתוב אותנו צדקת אבינו יעקב וחכמתו בעבודתו ית"ש, דלא מבעיא אם היה שולח אנשים, לא היה סמך לבו עליהם כי אין בו תשועה ואנוש אנוש הוא, אלא אף ששלח מלאכי רום, ודאי דהדעת נותן כיון שמלאכי רום הולכים לפניו כעבדים, יסמוך עליהם בלבו כעל עמוד ברזל, אבל הוא אף בהם לא בטח, רק בטחונו היה בהשי"ת, והשליחות היה רק לפניו דהיינו חוץ ממנו, אבל לא בתוכיות הלב כנ"ל. וזה שאמר הכתוב וישלח יעקב מלאכים דייקא, ואף על פי כן לפניו כנ"ל.

19

מן הנכון להעתיק מ"ש מרן רביה"ק זי"ע בספרו הק' ויואל משה (מאמר ישוב א"י סי' ק"כ) וז"ל: "ומקובלני מבית אבותי שק"ו זלה"ה אמר זה על עצמו שלא שום תנועה עד שנאמר לו מן השמים לעשותו, וידענו כמה מעשיות מענינים שהי' משתוקק לעשותם אלא שלא עשאם עבור שלא נתגלה לו מן השמים לעשותם...".

ועי' בס' תהלה למשה וז"ל: וכאשר שמעתי ממוזלל"ה כי פעם אחת בהיותו אבד"ק סטראפקוב בא להסתופף בצל הקודש האי סבא קדישא, ומדרכו בקודש אשר קרוב לחצות הלילה בא מחדרו אשר התבודד שמה בעת תפלתו ולימודו לבית החיצון, ואז הי' מדרכו לספר לאחד מיו"ח או אפילו להשמש דברים נפלאים אשר לא שמעם אוזן מעולם, ואז בעת בוא אאזמ"ו זללה"ה ישב זקנו אתו כמה שעות אחר חצות הלילה וספר לו כמה וכמה ענינים נוראים, ובמשך הדברים הקיצה אשתו זקנתי הרבנית הצדיקת ז"ל, והתרעמה לאמור כאשר בא אלינו נבדינו הבן יקיר לנו לבקרך בהיכלך תרבה לדבר אתו כל הלילה, מבלי יכול להנפש ולהניח מעט מיגיע הדרך, וכששמע דברי' צחק ואמר אין חכמה לאשה וכו', תאמין לי כי מלאכים ושרפים יתאספו לשמוע דיבורי ושיחי, וגמר הסיפור ותיכף אמר לו הנך יגע מנסיעתך לך הנפש מעט, וכאשר קם ללכת וליהו עד הפתח ואמר לו בני בני, למה אני מספר לך כ"ז למען תדע כי מה שאומרים אשר צדיקים יודעים, שומעים, ורואים, ויש אינם מאמינים ושואלים למה אנחנו אינם רואים ושומעים, ידעתי כי אתה יודע כי אינני אומר לך שקר ח"ו, תדע כי אמת הוא וכנים הדברים, כי גם אנכי שומע הכרוזים אשר יכריזו בכל פעם בהשמים, ולפעמים אני שומע כל הכרוז ויודע ומבין הדברים, ולפעמים אשמע רק קול הדברים ואיני מבין הכרוז, וגם עתה אני שומע כרוז יוצא, ולאשר אדע כי אתה מאמין לדברי, ואין אב מנחיל שקר לבנו, ע"כ אספר לך שתדע כי רואים ושומעים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת עכל"ק, ובזה נפטר מאתנו לשלום לחדרו".

ובס' פאר וכבוד מביא בשם מרן הייטב לב זי"ע, דבד הוה טליא והי' לומד אצל זקנו הק' הישמח משה, הי' פתאום פוסק מהלימוד והי' שותק כמה רגעים, ואח"כ שאל לנכדו אם שמע את הבת קול, כי עכשיו יצא בת קול מן השמים, פעם אחת אמר לו דאוזנו השמאלי שוקע אצלו מרוב כרוזים ששומע, ועיין בספר "גבעת שאול" להרה"ק מקאשוי זי"ע, שמביא דבר פלא שהישמח משה לא הי' שומע דברי חול באותו אוזן שהי' שומע הכרוזים, פע"א בדברו עם נכדו הייטב לב בענין הכרוזים ששומע אמר לו דעתה שמע כרוז שבעל "הפנים מאירות" שולח לו פריסת שלום.

ועי' בס' תהלה למשה, פ"א בלומדו בעזרת נשים בביהכ"נ בההתבודדות שלא יבלבלו אותו, כי התמדתו הי' עד להפליא, באו איזהו נשים לבית הכנסת לעזרת אנשים ופתחו הארון קודש ובכו בקול גדול וצעקו וחננו לשוכן רומה על הולה מסוכן ר"ל לבקש רחמים בעדו, וקולם בלבל אותו מאוד מלימודו, והרהר בלבו הנשים הללו ידמו כי קולם בוקע רקיעים ולא ידעו כי יבלבו אותי מתורתי אשר אין שוה להם, ותיכף שמע קול מן השמים קול אומר קרא "עצת עני תבישו כי ה' מחסהו", כי קרוב ה' לנשברי לב ואת שועתם ישמע ויושיעם.

עוד מובא שם, כי בהיותו עדיין צעיר לימים, ציערו פע"א איש אחד, והקפיד עליו הישמח משה, וקפידתו חלה על האיש ההוא, ומת בקוצר ימים ר"ל, וגילו לו מן השמים, שיזהר מהיום והלאה לבל יקפיד על נפש ישראלי דלמא נפקא מיניה בנין מעליא, ושמע כרוז שאומרים הפסוק : "אל תהרגם פן ישכחו עמו הניעמו בחילך והורידמו", הכוונה שיורידהו מנכסיו ועני חשוב כמת אך את נפשו שמור.

עיין בסה"ק ייטב לב, וזל"ק: עובדא ידענא כי בימי קדם בהיות ק"ק אוהעל באיזה זמן בסכנה גדולה מכח המרידה, וספר מוזלל"ה בעהמ"ח ס' ישמח משה כי נאמר לו בחלום "קומי צאו מתוך ההפכה" והשיב אינו רוצה, וכל זה למען הציל שארית ישראל, וכן הי' כי תלי"ת יצא העיר בשלום, עכ"ל.

כמו כן מסופר כי מתחלה הי' להיש"מ היסוסים בענין נתינת קמיעות, בחששו פן ואולי הוא ענין של מכריע כה עליון וכו', פ"א באמצע הרהוריו אולי כדאי להניח דרך זה, שמע בת קול מן השמים "אל תירא כי אתך אני".

20

עי' שם פ' תולדות: "עוד נראה לפרש אם כן למה זה אנכי (בראשית כה כב). כי הנה שמעתי בחלום [אור ליום י"א טבת] כי אף שיעקב נולד בטוב נוטה לטוב, כאמרם (ב"ר ס"ג ו) שהיה מפרכס בבטן אמו על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, ועשו נולד ברע נוטה לרע, כאמרם שהיה מפרכס בבטן אמו על פתחי עבודה זרה, ואם כן לפי זה לכאורה משולל הבחירה כמעט מהם. אך זה היה עיקר פעולת בחירתם על ידי שהיו אחים תאומים בבטן אמם ויש להם התערבות, אם כן עשו בנטותו לרע בחשקת נמרץ, מושך את יעקב עמו, וההיפך ביעקב, ואם כן היה די התחזקות הבחירה בכל אחד שכל אחד עמד בשלו, עד כאן שמעתי בחלום. והנה אף אני בחלומי אז אמרתי לפרש הפסוק במלאכי (א ב-ג) על פי זה אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו הלא אח עשו

עכ"פ אזוי האט ער געזאגט, 'ער הערט די כרוזים'...

א' הנוכחים: נתגלה לי בחלום איז כסדר.[21]

רבינו: דער טאטע ז"ל האט געהאט א בריוו בכתב יד פונעם ישמח משה, צו א שר, וואס ער זאל מיט אים לערנען. ער רעכנט אוים מקרא, משנה, גמרא, אלעס, ער בעהט, ער זאגט פארן שר, ער שרייבט זיך אונטער 'משה בן חנה' [בראשי תיבות].[22]

ליעקב ואוהב את יעקב (מלאכי א, ג) ואת עשו שנאתי, עד כאן. כי הנה עיקר האהבה נצמח מאבות הקדושים, וכמו שמפרשין בפסוק (דברים י, טו) רק באבותיך חשק ה'. והנה מאברהם יצא ישמעאל ומיצחק עשו, רק אב זקן גרם אהבה לישראל. והנה הקושיא במה אהבתנו, כמו במה אדע שאמר אברהם (בראשית טו, ח), שדרשו (ב"ר מ"ד י"ד) באיזה זכות. ר"ל כיון שמטבע הטוב להטיב, מאי כולי האי וצדיק מה פעל. ולזה השיב הלא אח עשו ליעקב והיה להם התערבות, ואף על פי כן זה פירש לתומו וזה לרשעו, ומשום זה ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי [עד כאן אמרתי בחלום]", עי"ש.

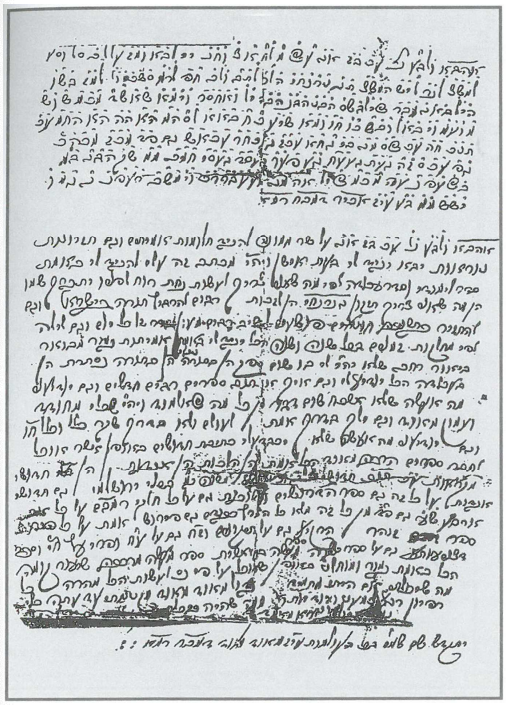
21 הרבה דברים נתחדשו לו בחלום, גילויים נוראים בסתרי הבריאה וההשגחה, ואף דברי הלכה ואגדה כמובא הרבה בספריו הק', בלשונות שונות השתמש בעת הביא דברי חלומותיו כגון "נתודע לו בחלום" "אלי דבר יגונב בחלום", וכדו', והעיד על עצמו כי חלומותיו המה בענין נבואה, ידוע מה שפי' דרכו שירש גם לזרעו אחריו לתרץ מדרשי פליאה וז"ל: נתגלה לי בחלום שמצוה גדולה לקרב הרחוקים, ר"ל בביאורים על הפליאות, והטעם שבוודאי הפנימיות של הפליאות הוא יחוד עמוק, ומאן דמקרב אותן אף בנגלה, רק שיהי' לבו לשמים נעשה היחוד למעלה, כמו בכל המצות א' שעושה בשלימות והבן.

ועי' בס' תהלה למשה הנה בישמח משה פר' ויקרא ד"ה אדם יקריב וכו' כ' שם באמצע הדרוש עפ"י שנגלה לי בחלום בענין הגן עדן של התנאים עכלה"ק, ושמעתי פירוש הדברים ממווזלה"ה כי בחלומו הוליכו אותו להראותו הגן עדן, ובא לבית גדול יפה ונאה ובתוכו עמוד שלחן קטן שקורין (שטענדיר) ואצלו עמד זקן אחד ולמד, ואמר לו המוליך אותו, כי זהו העומד ולומד הוא אחד מהתנאים בעל המשנה, שאל האי סבא קדישא להמוליכו, הלא זה ישנו גם בעוה"ז, והשיב לו, האם תדמה כי התנא הלזה הוא בגן עדן, הנ"ע הוא בתוכו ובלבבו, והמשכיל יבין השגת האמת בזה, (וע"ע יש"מ פ' בראשית).

22 בבית גנזיו של מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, הי' מכתב מק"ו מרן הישמח משה ז"ל אשר כתב לא' משרי מעלה שילמוד עמו כל חלקי התורה, וחתם את שמו בסוף המכתב דמב"ח [ד'ברי מ'שה ב'ן ח'נה] ולאחמ"כ כותב כל המכתב בראשי תיבות.

וזל"ק: אהב"א ו'ל'ב'ע נ'ל' ע'כ' ב'ז' א'ג' על שר ממונה להגיד חלומות אמיתים וגן חזיונות נוראות יבא יגיד לי בעת אישן ויהי' מכתב זה עלי להגיד לי באמת סדר לימודי וסדר עבודה לפי מה שאני צריך לעשות נחת רוח לפניו יתברך שמו הן מה שאני צריך תיקון בנרנח"י [בנ'פש ר'וח נ'שמה ח'"ה י'חידה] הן ליכות רבים להרבין תורה בישראל וגם להחזיר בתשובה חוטאים פושעים להשיב רבים מעון סדר של כל יום וגם לילה לפי מחלקות זמנים בכל שנה ושנה הכל יגיד לי באמת אמיתות גמור מבואר ביאור רחב שלא יהי' לי בו שום ספק הן בתורה נגלית הן בתורה נסתרת הן בעבודה הכל יודיע לי וגם איך אכתוב ספרים רבים חדשים וגם יודיעני מה אעשה שלא אשכח שום דבר מן כל מה שאלמוד ויהי' שכלי מחודד ועמוק מאוד וגם ילך בדרך אמת לעולם ולא בדרך שקר כלל וכלל ח"ו וגם יודיעני מה אעשה שלא יכבד עלי כתיבת חדושים באופן אשר אוכל לחבר ספרים הרבה מאוד הכל אמת הן הלכות הן אגדות הן חידושי מקראות ע"כ תנ"כ חדושי הלכות על כל ש"ס [ש'שה ס'דרי] משנה גמ' בבלי ירושלמי גם חדושי אגדות על כל זה גם ספר הדרושים ותשובות גם על כל חלקי רמב"ם על כל ארבע ש"ע גם פ"ד מן כל זה מלא כל הארץ כבודם גם פירוש אמת על כל ספר זוהר הרקיע גם על תיקונים וז"ח גם על ע"ח ופרי עץ חי' וספרא דצניעותא גם על ספר יצירה ספר מעשה בראשית ספר מעשה מרכבה שיעור קומה הכל באמת גמור ומוחלט באופן שאוכל על פי נם לעשות הכל מהרה כל מה שיכולתי אם הייתי מתמיד גדול מאוד מאוד מקטנותי עד עתה בלי רפיון רגע כמעט ועוד יותר ממה שהיה ביכולתי (חסר...) יתקדש שם שמי' בכל העולמות עי"ז מאוד מאוד דמב"ח [ד'ברי מ'שה ב'ן ח'נה] רמ"א.

להלן תצלום המכתב הנ"ל כפי שנדפס בתחילת ספה"ק ישמח משה על סדר בראשית [במהדורא החדשה]:

אגב מן הנכון להעתיק עוד מכתב פלא מובא בסוף ס' תהלה למשה אשר נמצא באמתחת הכתבים כתוב באצבע איש אלקים מרן הישמח משה זי"ע, כדלהלן:

"החיים והשלום וכ"ט לכבוד אהו' ידידי הגאון החריף מו"ה ירוחם נ"י, באתי להודיע שאני הייתי בק"ק שושן הבירה ונתארחתי אצל ידידי הגאון החסיד המקובל המפורסם מו"ה אלקנה בעל המחבר ספר הקנה וראיתי שהוא מנגח צפונה וימה וקדמה ותימנה בקרניו קרני הוד והדר ובתפלתו בוקע חלוני רקיע, ומחתך ברקיע כחרב חדה כי כל אמרותיו בשם שלמד זגזגאל רבו של משה למשה ומפניו ירעדו כל יצירי קדם והמון נסתרות שמבראשית וכל עמולו ויגיעו להדוף השקר מן כל

הגרימ"ד: ס'איז איבער געבליבן דער בריוו?

רבינו: דער טאטע ז"ל האט דאס געהאט, נאך די קריג האט מען עס געטראפן אין סיגוט.

הגרימ"ד: זעהט אויס אז ער האט אים געפאלגט, ער האט מיט אים געלערנט.

רבינו: ס'איז געווען א מעשה פלא אין אוהעל, א איד איז ל"ע אוועק פונעם עולם אן א קינדער, מ'האט געדארפט געבן חליצה, און דער ברודער האט נישט געוואלט געבן קיין חליצה, איז געקומען די נשמה פון דעם נפטר זי איז געגאנגען בעטן א צווייטן איד, א צווייטע נשמה, ווייל די נשמה האט קיינמאל נישט געהאט קיין שייכות מיטן ישמה משה, האט זי געבעטן א צווייטע נשמה וואס יענע נשמה איז יא געווען נאנט, זאל קומען בעטן דעם ישמה משה דעם רב, אפשר זאל ער פועל'ן אויף דעם יבום ער זאל געבן חליצה, א פלא פון א מעשה.[23]

הגרימ"ד: מ'זאגט עפעס אז די תורות פון ישמה משה איז נאך פון פאר ער איז געקומען צו חסידות.

רבינו: ס'איז אבער דא תורות וואו ער ברענגט דעם בארדיטשובער רב און דעם רבי'ן פון לובלין. אין ישמה משה אין פרשת וירא ברענגט ער אראפ דעם רבי'ן פון לובלין, ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה (בראשית יח, ח) שרייבט ער דארט אויף אים 'מורי', ['שאלני מורי הצדיק וק' מהרי"י מלובלין'].[24]

ער ברענגט אויך דעם קאזניצער מגיד, אויך אין פ' וירא א טייטש אויף ה' ימלוך לעולם ועד,[25] ער ברענגט אויך אמאל אראפ פונעם נועם אלימלך אין ישמה משה, טאקע אויך אין פרשת וירא,[26] און אין נאך עטליכע פלעצער.

העולמות ולגלות בכל העולמות האמת לאמתו ויודו תמיד יגדל ה' מעל לאויביו ועל כן נקוה שבימינו יצמח צמח דוד וקול התורה נשמע בארצינו אמן", עכ"ל.

23 עי' בס' תהלה למשה פעם אחת אירע אשר אחד מאנשי שלומו נפטר ושבק חיים לכל חי, ואחר עבור איזה שבועות בבוקר כשקם האי סבא קדישא ופתח את פתח חדרו שמע קולו של זה הנפטר שהי' מאנ"ש והכיר בקולו והמתין לשמוע מה מדבר, ושמע שאמר בזה"ל דוד דוד אמור לפני הרב, וענה קול אחר בושתי לקרב אל הרב, וקול השני לא הי' ניכר לו, אז פתח פיו הנפטר שהי' מאנ"ש ואמר: הנה זה כשנה אשר נפטר פה שינאווי איש אחד ששמו דוד בלא בנים, והוא מתנפל ומתחנן לפני כבוד הרב אשר ישתדל שאחיו ששמו כן יחלוץ לאשתו כי אין לו מנוחה, אח"ז שלח האי סבא קדישא אחרי אחיו החי, וכן הי' שלא רצה לחלוץ ובא אליו הנפטר בחלום וגם לאביו בא בחלום, והאי סבא קדישא לא נח ולא שקט עד שנתן חלוצה לאשת אחיו המת, ואמר האי סבא קדישא כי האיש דוד הנפטר לקח אתו עמו את הנפטר שהי' מאנ"ש לפה ולמליץ לפניו, כי הוא לא הי' מכיר מקודם את האיש דוד ע"כ ירא לגשת אליו.

ועי' בדברי יואל (פר' נח, עמוד קנ) שמביא עובדא זו, ומסיים בזה"ל: "וראיתי בכתב יד קדשו, שרמז הישמח משה בקיצור על המעשה הזאת".

ועיי"ש עוד בתהלה למשה, שפ"א אירע אשר אברך אחד נחמד נעדר בקוצר ימים ר"ל, ולגודל רחמנותו על האיש שהלך בלא חמדה קיבל על עצמו ללמוד בשנה הראשונה בכל יום דף גמ' לתועלת נשמות המת, וקרה מקרה אשר יום אחד הי' טרוד מאוד בענין ד"ת בין בעלי דינים, ושכח ללמוד הדף גמ' כנ"ל, עד שלעת ערב בעוד שהבעלי דינים עומדים לפניו בא אליו האיש הנ"ל בהקיץ ואמר לו בזה"ל ר' משהלי ר' משהלי רחם, רחם, ערבארמעט אייך ערבארמעט אייך, ותיכף נזכר ששכח ללמוד הדף גמ', והלך בזריזות ופרע את חובו בלימוד גמרא.

24 עיי' בישמח משה פ' וירא וז"ל: "שאלני מורי הצדיק וק' מהרי"י מלובלין זלה"ה מאי טעמא לא נזכר בתורה הק' בסעודת המלאכים דגים, וכן ויזבח יעקב בהר (בראשית לא, נד), ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי לפי שעיקר הסעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים, והנה איתא בכתבי האר"י דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו ודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, ואז בימי אברהם לא היו רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה, וקלסיה מאד, ואמר שמשום זה לא נזכר גם כן בסעודת שלמה דגים, לפי שאז היתה סיהרא במילואה (זוהר ח"א ע"ג ע"ב), ואיש תחת גפנו (מלכים א' ה, ה), היינו שהיו הכל נשמות חדשות, והבן זה ודפח"ח.

ועיין מ"ש בזה בפרשת נח בפסוק (בראשית ז, כב) מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים (קידושין יג:), מהאי טעמא, ובזה מתורץ קושית מהרש"א ז"ל, עיין שם.

25 עיי' שם פ' וירא, וז"ל: "ועל פי זה נתיישב הא דכתיב וירא אליו ה', ולא וירא ה' אליו, כדי שיהיה ס"ת ו"ה כסדר שנעלם מה' ונתגלה על ידו, כי אם ירמוז ה"ו, אם כן הוי בהשם דרך אחוריים, וזה אינו נתעלם בשום פעם, על דרך שאמר המגיד הק' מקאוניץ זצוק"ל אהא דכתיב (שמות טו, יח) ה' ימלוך לעולם ועד בלשון עתיד, והתרגום מפרש ה' מלכותיה קאים לעלם בלשון הוה, כי בבחינת פנים עוד לא נתגלה כבוד מלכותו, ולזה כתיב ה' ימלוך וגו', אבל בבחינת תרגום שהוא בחינת אחוריים ובהעלם, מלכותיה קאים לעלם, והבן. ולזה אמר אליו ה', שס"ת ו"ה להורות שנתגלה הפנים כסדר השם, והבן".

26 עיי' בישמח משה פ' וירא, בד"ה ויאמר אל תשלך ידך, וז"ל: "דהנה איתא באלשיך פרשה זו ובספר נועם אלימלך פרשת בא, דלכך מתייחסת העקדה יותר לאברהם מיצחק, לפי שיצחק רצה לעשות כמדתו ואין חידוש כל כך, אבל אברהם הוא חסד, הוא חידוש גדול, עד כאן דבריהם עיין שם" עי"ש.

ועי' עוד בישמח משה פרשת נשא ובפרשת קרח ובפרשת כי תבוא שמביא ד"ת מספה"ק נועם אלימלך. ובפ' וירא כתב במתק לשונו "כמו ששמעתי בשם החסיד הקדוש האלקי המפורסם מו"ה אלימלך מלוזענצק זצוק"ל שאמר לפרש מה שיסדו בחרוז האדרת והאמונה, הנוי והנצח לחי העולמים, כי מלך בשר ודם אם מנצחין אותו אין זה תפארתו, אבל הקב"ה ית"ש הוא תפארתו ותהלתו שמניח לבניו שינצחוהו כביכול, וקא חדי ואמר ניצחוני בני כמבואר בבבא מציעא פרק הזהב (ב"מ נט:) בתנורו של עכנאי. והיינו הנוי והנצח, הוא רק לחי העולמים, ודפח"ח וש"י.

הגרימ"ד: איז פארוואס הייסט אז די תורות איז פון פארדעם?

רבינו: מ'קען נישט זאגן אז ס'איז געווען פארדעם, ווייל מ'זעהט ער ברענגט אראפ תורות פון תלמידי בעש"ט. צי ס'איז געווען אלעס צי ס'איז געווען געמישט פון פריער און פון שפעטער, דאם וויים איך נישט.

הגרימ"ד: די דרשות אויף די מועדים.

רבינו: די דרשות זעהט אויס אז ס'איז פון פריער, נאך פון שינאווא. אזוי זעהט אויס די דרשות, עס האט א דאטום אויפגעצייכנט ווען ער האט דאם געזאגט, זעהט מען אז ס'איז נאך פון שינאווא.

דער טאטע ז"ל האט דערציילט אז ס'איז געווען א איד וואס האט געהאט צוטוהן מיט מייז, אינדערהיים איז געווען א גרויסער פראבלעם מייז, דאם איז געווען א שווערע זאך, ס'איז נישט געווען קיין מומחים אויף דעם, ס'איז נישט געווען אזוי ווי היינט, מ'האט זיך נישט געקענט קיין עצה געבן. אינטערסאנט דער זיידע ז"ל דער עצי חיים האט געגעבן קמיעות קעגן מייז, ער האט באוויזן מופתים קעגן מייז.[27]

בקיצור דער טאטע ז"ל האט דערציילט, אז ס'איז געווען א איד וואס האט געהאט א פעלד און ס'האט זיך אריין געכאפט מייז, און ס'האט זיך אנגעטשעפעט אונטן דארט וואו עס איז יונק מן הקרקע, איז די גאנצע זאך צוגרונד געגאנגען די תבואה, ווייל ס'האט פארלוירן די יניקה, ס'איז געווען א גרויסע צרה.

על כל פנים, איז געקומען דער איד צום ישמח משה אז ער ליידט פון מייז, האט ער אים געגעבן א קמיע, 'אני משה בן חנה מצוה לשר העכברים שיוציא את העכברים מכאן', און ער האט עס געהייסן אריין ווארפן אין פעלד, מ'האט עס אריין געווארפן אין פעלד, און מ'האט געזעהן די מייז צולויפן זיך. מ'האט געזעהן ווי זיי לויפן ארוים פון פעלד.[28]

הגרימ"ד: כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח, י). ומוראכם והתכם יהיה על כל חית הארץ (בראשית ט, ב).

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן הצלחה און סייעתא דשמיא לרומם קרן התורה.

ואמר רבינו: מיט רבי יעקב אלי' אונסדארפער (הגה"צ אב"ד ור"מ ק"ק ראשית חכמה שליט"א) פון מאנטריאל בין איך זייער נאנט, זייער בידידות.

הגרימ"ד: יא, רבי יעקב אלי' איז דאך מיר א פעטער (גיסו של כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א, שהוא חתן הגה"צ רבי שמואל אונדסדארפער ז"ל אבדק"ק ראשית חכמה מאנטריאל) און ער איז אויך א מחותן אונזערע.

ער קומט דאך כסדר לערנען בחברותא מיט'ן רבין.

רבינו: יא, שוין אסאך יארן.

הגרימ"ד: דער טאטע (האדמו"ר מצאנז שליט"א) האט באקומען דעם רבינ'ס ספרים, ער האט שטארק הנאה, ער קוקט אריין אין דעם.

רבינו: ר' וואלף (הרה"ח ר' וואלף גליק הי"ו, יו"ר ועד להוצאת ספרי רבינו שליט"א) האט מיר געזאגט אז ער האט געשיקט.

ודברו אודות הרבנית הצ' פעסיל ע"ה בת מרן העצי חיים ז"ל אשת האדמו"ר מקלויזענבורג ז"ל בזו"ר

ושאל רבינו: נאך וועמען האט דעם זיידנ'ס טאכטער געהייסן פעסיל?

הגרימ"ד: כ'וויים נישט.

רבינו: זי האט געהייסן נאך די גארליצער רביצין (הרבנית הצ' ע"ה אשת הגה"ק רבי ברוך מגארליין בתו של מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל).

הגרימ"ד: דעם ייטב לב'ס טאכטער.

רבינו: יא, מיין מאמע האט אויך געהייסן פעסיל נאך איר. כאטש זי איז נישט געווען קיין אייניקל, זי איז נאר געווען א מומע פאר איר. מיין מאמע האט געהייסן נאך א נאמען 'פעסיל לאה', אבער די נאמען 'פעסיל' האט זי געהייסן נאך איר.

הגרימ"ד: מ'האט צוגעגעבן א נאמען צו פעסיל?

רבינו: ניין, דער זיידע (מרן העצי חיים ז"ל) האט נישט צוגעגעבן, זי האט געהייסן נאר פעסיל אליינס, אבער ביי מיין מאמע'ן האט מען געגעבן די נאמען לאה אויך.

רבינו העניק לו ספר לב אחרן

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, זייט געזונט.

---

27 עיי' בס' אלה מסעי שרביה"ק בעל הברך משה זי"ע האריך לספר עובדות נפלאות מאביו הק' שנתן קמיעות נגד עכברים, ופע"א אמר בתנועה מיוחדת "עכברים איז דא געגוג".

וכן ידוע שרביה"ק בעל דברי יואל זי"ע שלח את הרה"ח רבי אברהם שעהנברוין ע"ה שהגיע אליו לבקש על עכברים שנכנסו לתוך רכושו, ורבינו אמר לו שילך לאחיו העצי חיים והוא בוודאי יושיעו, ואכן מרן העצי חיים נתן לו ד' קמיעות שיניחם בארבע פינות בית מסחרו, והם נעלמו, ויהי לפלא.

28 ואגב עי' בספר תולדות קול ארי' (דף טו) שהגה"ק מרן הישמח משה ז"ל נתן לרבי משה לייב גינזלער ז"ל, חותנו של הקול ארי ז"ל, קמיע עבור עכברים שהזיקו בבית מסחרו וכתב עליו 'אני משה בן חנה משביע את שר הערצים שילכו מבית חנותו של ר' משה ליב ואל יזיקו לו' וכן היה שהלכו משם ולא נשאר שם אף אחד עיי"ש הסיפור.

לעילוי נשמת

הרבני החסיד הנכבד רודצו"ח

הרה"ח ר' אברהם שלאגער ז"ל

ב"ר אהרן משה יודא ז"ל

נלב"ע כ"ד אדר א'

תנ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הנכבד,
רודף צדקה וחסד

מוה"ר אהרן משה שלאגער הי"ו

מראשי ונכבדי קהילתינו הק'
בוויליאמסבורג יע"א

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שולחן הטהור ליל פורים קטן

בבית מדרשינו הגדול בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת כי תשא אור לי"ד אדר א' תשפ"ב לפ"ק

ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה על ראשו. (אסתר ט, כה)

קען זיין אזוי, המן הרשע האט געוואלט מאבד זיין גאנץ כלל ישראל, אלע אידן, אבער אז מ'טראכט אריין זעהט מען אז דאס איז נישט מעגליך, ווייל די נשמות פון אידישע קינדער זענען קשור, אנגעבינדן אין די תורה הקדושה, ישרא"ל איז די ראשי תיבות י"ש **ש**'שים ר'בוא **א**'ותיות ל'תורה, און יעדער איינציגער זיין נשמה איז מקושר אין א אות אחת אין איין אות פון די תורה הקדושה, די תורה הקדושה איז א נצחי, איז כלל ישראל אויך א נצחי, במילא קען מען נישט מאבד זיין כלל ישראל.

פאריאר איז געווען א שמחה פון הכנסת ספר תורה, האבן מיר נאכגעזאגט בשם צדיקים, די שלימות פון די קדושה פון די תורה הקדושה, ווערט נגמר בשעת מ'ליינט אין די תורה, ביי די אותיות התורה איז דא טעמים, ס'איז דא נקודות, די טעמים דאס איז די טראפן, די נקודות ווי אזוי ס'איז געפינטלט די תורה, און ס'איז דא די אותיות התורה ווי אזוי מ'שרייבט, און נאכדעם איז דא די תגין, די אותיות פון די ספר תורה האבן תגין, ווען מ'שרייבט די תורה שרייבט מען די אותיות התורה, און מ'שרייבט תגין אויף די תורה, אבער קיין נקודות איז נישטא אין די תורה, און קיין טעמים איז אויך נישטא אין די תורה, אבער ווען מ'ליינט אין די תורה, ליינט מען מיט די טעמים און מ'ליינט מיט די נקודות, קומט אויס דעמאלטס ווערט נשלם די קדושה פון די תורה הקדושה.

כ'האב געטייטשט פאריאר, ס'שטייט די וואך אין פרשת כי תשא, כתב לך את הדברים האלה, ער האט געהייסן שרייבן את הדברים האלה, צו שרייבן די תורה הקדושה, דאס איז די אותיות און די תגין וואס מ'שרייבט אין די תורה, כי על פי הדברים האלה כרתי ברית אתך, כי על פי הדברים האלה וואס איז איבער געגעבן פאר משה מסיני, וואס האט איבער געגעבן די נקודות מיט די טעמים, דאס איז הלכה למשה מסיני, דאס האט מען איבער געגעבן, קומט אויס, כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, י"ש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, די נשמות ישראל זענען אנגעבינדן אין די אותיות און אין די נקודות פון די תורה הקדושה.

שטייט פון הגאון רבי שמעון סופר דער קראקער רב דעם חתם סופר"ס א זוהן, טאקע די וואך וועט זיין די יארצייט פון רבי שמעון סופר, ער זאגט אן אינטערסאנטן רמז, שימה בפיהם למען, די סופי תיבות פון שימה בפיהם למען איז המ"ן, שימ"ה האט א ה', בפיה"ם האט א מ', און למע"ן האט א ן', צוזאמען איז עס די אותיות המ"ן, וואס איז דער רמז? דורכ'ן ליינען די תורה, כל התורה, אז מ'ליינט אדורך די גאנצע תורה, די טעמים, מיט די נקודות, דעמאלטס ווערט נשלם די קדושה פון די ספר תורה, קומט

אויס וויבאלד די נשמות ישראל זענען קשור אנגעבינדן אין די תורה הקדושה וואס איז א נצחי, איז כלל ישראל אויך א נצחי, במילא ווערט בטל גזירת המן.

ובבואה לפני המלך, ווען אסתר המלכה איז געקומען פאר"ן מלך מלכי המלכים, אמר עם הספר, אמר, איז דאס וואס מ'ליינט, עם הספר, מיט וואס איז געשריבן, די קריאה פון די טעמים מיט די נקודות, די אותיות מיט די תגין, קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא, ווען מ'שרייבט א תורה, און מ'ליינט אין די תורה, דעמאלטס ווערט נשלם די קדושה פון די ספר תורה, יעדער איינער פארשטייט, ווען מ'שרייבט א ספר תורה, און מ'האט נאכנישט געענדיגט שרייבן די גאנצע תורה איז נישט נשלם געווארן דעם ספר תורה, דער קדושת ספר תורה איז תלוי אין די טעמים מיט די נקודות, און די תגין, קומט אויס ביז ווילאנג מ'האט נאכנישט געענדיגט ליינען כל התורה די גאנצע תורה, איז נישט נשלם געווארן די קדושה פונעם ספר תורה.

היינט איז געווען מאנטאג פרשת כי תשא, פאריאר מאנטאג פרשת כי תשא האבן מיר זוכה געווען אנצוהייבן צו ליינען אין די תורה, מ'האט אנגעהויבן צו ליינען, דאס ערשטע מאל האט מען געליינט אין די תורה וואס כ'האב זוכה געווען צו שרייבן. דעם פארגאנגענעם שבת קודש פרשת תצוה איז נשלם געווארן דאס ליינען אין די תורה הקדושה. מ'האט אנגעהויבן צו ליינען פרשת כי תשא, און מ'האט געליינט א גאנץ יאר, און ווען מ'האט געליינט פרשת תצוה איז נשלם געווארן די קריאה פון די גאנצע ספר תורה, אלע סדרות התורה. ביז ווילאנג ס'איז נישט נגמר געווארן די כתיבה מיט די קריאה איז דער פשט אז ס'איז נאכנישט געווען קיין שלימות אין די קדושה פון די ספר תורה.

יעצט אז מ'האט זוכה געווען צו ענדיגן צו ליינען אין די תורה אלע פרשיות פון די תורה, איז נשלם געווארן די קדושה פון ספר תורה, במילא איז פאר מיר א פערזענליכע שמחה יעצט די וואך, אז מ'האט משלים געווען די קריאה פון די גאנצע ספר תורה, כ'האף אז נשמתי וועט האבן א קשר אין א אות אחת פון די תורה הקדושה, אין די אותיות אין די תגין אין די טעמים און אין די נקודות, א קשר אמיץ, בבחינת פון ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום. קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא, דאס איז מושך חיות פאר אלע רמ"ח אברים ושס"ה גידים פון א מענטש, פארן גוף, און כל שכן פאר די נשמה, סיי אויף דער וועלט, און סיי אויף יענע וועלט. במילא איז פערזענליך פאר מיר א געוואלדיגע גרויסע שמחה. דער אויבערשטער זאל העלפן איך זאל זוכה זיין **דבוק צו זיין אין די תורה הקדושה, אזוי ווי ס'פאסט, אזוי ווי ס'דארף צו זיין, כ'זאל זיין אלע מיינע יארן כל ימי חיי וואס איז מיר באשערט צו זיין אויף דעם עולם בבריות גופא ונהורא מעליא וכל מילי דמיטב כל הימים.**

עס איז דאך א שמחה, א געוואלדיגע שמחה, א שמחת התורה, האב איך געקלערט אזוי, פאריאר איז געווען א שמחה, דער גאנצער ציבור איז צוזאם געקומען, ס'איז געווען א שמחה, א געהויבענע שמחה, ברוב עם הדרת מלך, אידן זענען זיך צוזאם געקומען לכבודה של תורה, מ'איז געטאנצן, מ'האט זיך געפריידט מיט די תורה, אבער ס'איז געווען אויסער וואס מ'האט זיך געפריידט מיט די תורה שבכתב, האט מען זיך געפריידט מיט די תורה שבעל פה, די תלמידי הישיבה די בחורים האבן מקבל געווען דעם קימו וקיבלו, זיי האבן זיך מקבל געווען מ'זאל ממשיך זיין צו לערנען די תורה מיט מער התמדה, בבחינת פון הדר קבלוהו בימי אחשורוש, קבלוהו מאהבה ורצון, און בחורים האבן געלערנט ביז יו"ט פורים, געלערנט בהתמדה רבה, האט מען פארשאפט א קורת רוח פאר מיר פערזענליך און פאר אלע אנשי שלומינו וואס זיי האבן געהערט פון די התמדת התורה פון די בחורים, ס'איז געשטיגן דער קרן התורה.

וויל איך יעצט בעטן נאכאמאל פון אלע בחורים, ס'איז דא קיעה"ר אסאך בחורים, מ'זאל אויך היי יאר מאכן אן הכנה צום יו"ט פורים וואס עס גייט קומען. פון ערב ראש חודש אדר ב' זאל מען לערנען בהתמדה ביז צו תענית אסתר, דאס איז צוויי וואכן, זאל מען לערנען בהתמדה רבה, אלע בחורים הקטנים עם הגדולים, זאלן לערנען שעות רצופות, און אזוי וועט מען מקבל זיין די תורה הקדושה מאהבה ומרצון. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען מקדש זיין שמו יתברך בעולמו תמיד בכל עת ובכל זמן.

כאן המשיך רבינו בדברי דרוש לכבוד פורים קטן

ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, ברענגט די גמרא אין מסכת מגילה דף י"ב, אמר רבא האט רבא געזאגט, יום השביעי שבת היה, דעם יום השביעי כטוב לב המלך ביין מיינט מען אז ס'איז געווען שבת קודש, אזוי זאגט רבא, דער זיידע ז"ל אין ייטב פנים, אין די תורות אויף פורים זאגט, יום השביעי ס'איז געווען שבת, אידן האבן מקיים געווען כטוב לב המלך ביין, זכור את יום השבת לקדשו, דרש'נט די גמרא, זכרהו על היין, מ'זאל מאכן קידוש על היין, אידישע קינדער האבן געמאכט קידוש, ס'איז געווען פרייטאג

צונאכט׳ס, האבן אידישע קינדער געמאכט קידוש אויף ווײן, דאס איז דער כטוב לב המלך, מיינט מען המלך, דער מלכו של עולם, איז כטוב לב המלך ביין, וועגן דעם קידוש וואס כלל ישראל האט געמאכט, אזוי שטייט אין ייטב פנים.

נו, אוודאי, די מצות קידוש איז א מצות עשה פון זכור את יום השבת לקדשו, חז״ל דרש׳ענען מ׳זאל מאכן קידוש שבת, פרייטאג צונאכט׳ס, אוודאי איז דאס א הייליגע מצוה, אבער וואספארא שייכות האט מצות קידוש אום שבת קודש מיטן נס פורים, וואס איז די שייכות אז דאס האט גורם געווען דער נס. אלע ספרים זאגן אז דער נס פון פורים הייבט זיך אן דא. כטוב לב המלך ביין און ער האט געהייסן ברענגען ושתי, ביז ווען ושתי איז געהרג׳עט געווארן, ווייל ווען ושתי וואלט ווען געלעבט ווען המן קומט אן, וואלט געווען זייער גרויסע צרות. אזוי אז ושתי איז שוין נישט געווען און אסתר איז געקומען, אזוי איז געווען דער השתלשלות פונעם נס, אבער דער נס האט זיך אנגעהויבן ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, דעמאלטס האט זיך אנגעהויבן דער נס. קומט אויס אז דער נס האט זיך אנגעהויבן מיט קידוש שבת קודש.

כ׳האב געקלערט אזוי, שטייט אין נועם מגדים פרשת כי תשא, שטייט אין פסוק זכור את יום השבת לקדשו, מ׳זאל געדענקען דעם שבת מקדש זיין, ס׳וואלט געדארפט ווען שטיין, ווי יעדער פארשטייט, זכור לקדש את יום השבת, מ׳זאל געדענקען מקדש זיין דעם שבת, וואס עפעס שטייט זכור את יום השבת לקדשו. זאגט דער נועם מגדים, א גאנץ יאר אז מ׳טרונקט ווײן דאס ברענגט נישט קיין גוט׳ס, טרונקען ווײן, אז מ׳טרונקט זיך אן מיט ווײן, דאס האט קיינמאל נישט געברענגט קיין גוט׳ס, דא הייבט אן די תורה, זכור את יום השבת לקדשו, אז שבת ווען מ׳מאכט קידוש זאל מען טרונקען ווײן, מ׳הייסט טרונקען ווײן. זאגט דער נועם מגדים, א איד טרונקט קידוש ווײן, איז דאס מקדש דעם איד, דער קידוש איז מקדש דעם איד, און נישט צו מדחה זיין די קדושה מיט שכרות, נאר זכור את יום השבת לקדשו, ס׳זאל מקדש זיין דעם מענטש וואס מאכט קידוש.

שטייט אין ספרים הקדושים, סעודת שבת קודש, עונג שבת איז משפיע קדושה פאר א איד, נישט נאר אויף שבת, נאר ס׳איז משפיע אויף א גאנצע וואך, מכניע צו זיין כח הגשמי, דער כח התאוה, א מענטש איז א בעל תאוה, ער האט תאוות, די תאוות הגשמי, דער כח פון שבת קודש, סעודת שבת קודש, איז משפיע א הייליגקייט אין א איד מכניע צו דעם כח התאוה אויף א גאנצע וואך.

במילא קומט אויס אזוי, דורך סעודת שבת קודש, ווערט מען ניצול פון תאוות גשמיות. שטייט אין נועם אלימלך פרשת דברים, א מורא׳דיג ווארט זאגט דער הייליגער רבי ר׳ אלימלך, זאגט ער, כשאדם הולך בגשמיות עולם הזה, ווען א מענטש גייט אין גשמיות יום יום, ער גייט נאך גשמיות, דורך דעם ווערט דער מענטש מגושם, ער ווערט א מגושם׳דיגער מענטש, אזוי אז אפילו נסים ונפלאות וואס איז נגליים, אפענע נסים, וועט ער נישט גלייבן, דער רבי ר׳ אלימלך זאגט א מורא׳דיג ווארט, ווען איינער ליגט אין גשם, ער ליגט אין גשמיות, ווערט ער אזוי פארגרעבט, אזוי מגושם, אז אפילו ער זעהט אפענע נסים גלייבט ער נישט.

שטייט אין ייטב לב פרשת חקת, ער זאגט, אמונה איז א לשון המשכה, אמונה איז מלשון ויהי אומן את הדסה, דארט איז דער מקור אז אמונה איז לשון המשכה. מיטן כח פון אמונה איז מען ממשיך חסדים פון הימל אויף די ערד. עס איז אן אינטערסאנטע זאך, דער ישמח משה האט געפלעגט צו געבן קמיעות, האט דער ישמח משה געזאגט ווען ער האט געגעבן קמיעות, פאר דעם ווען עס נוצן און פאר דעם ווען עס נישט נוצן, ווער ס׳האט אמונה פאר אים נוצט עס, און ווער נישט ווען עס נישט נוצן. דער עיקר איז אמונה אין בורא כל עולמים.

קומט אויס אזוי, אויב א איד איז נעבעך פארזינקען אין תאוות הגשמי, ווערט ער זייער מגושם, אז ער איז זייער מגושם איז עס פוגם אין די אמונה, און אז ס׳איז פוגם אין די אמונה, דעמאלטס קומט אויס קען ער נישט ממשיך זיין קיין חסדים מלמעלה למטה, קומט אויס, דורך דעם וואס אידן האבן געמאכט קידוש שבת קודש, זכור את יום השבת לקדשו, האט עס מקדש געווען כלל ישראל, אז מ׳זאל נישט נמשך ווערן אין תאוות הגשמי, און אז מ׳איז נישט נמשך געווארן אין תאוות הגשמי, האט מען געהאט אמונה אין בורא כל עולמים, אז מ׳האט געהאט אמונה אין בורא כל עולמים האט מען געקענט ממשיך זיין דעם נס פורים, ס׳איז נמשך געווארן דער נס פורים. קומט אויס אז אלעס האט זיך געשטעלט אין כח און זכות פון אמונה, און צו אמונה האט מען זוכה געווען אין זכות פון קידוש.

פורים איז א זמן גרמא מ׳זאל קענען מושך צו זיין נסים ונפלאות, מ׳מאכט א ברכה שעשה נסים לאבותינו

בימים ההם בזמן הזה, און די ספרים טייטשן, הקורא את המגילה למפרע לא יצא, הקורא את המגילה למפרע, ווער ס׳ליינט די מגילה למפרע, אז דאס איז א אלטע נס וואס האט פאסירט מיט צוויי טויזענט, דריי טויזענט יאר צוריק, לא יצא, האט נישט יוצא געווען, ער דארף צו וויסן ניין, וועז מ׳ליינט די מגילה, דורך דעם וואס מ׳ליינט די מגילה, ווערט נמשך, ווערט נצמח עד היום הזה, ווערט נמשך דער נס, ווי אזוי קען מען מושך זיין די נסים, מוז מען קודם האבן אמונה, אן אמונה קען מען נישט מושך זיין קיין נס, און דאס קומט דורך קידוש.

איך וויל ארויס ברענגען דא, אונז לעבן מיר אין אמעריקא, די מנהג פון אמעריקא, דער מהות פון אמעריקא, איז צו זיין פארזינקען אין גשמיות, און מרבה צו זיין וואס מער תאוה, יעדער תאוה זאל זיין בתכלית הכשרות, ס׳האט נאך א הכשר אויך, ס׳מוז דאך זיין אלע תאוות. באמת דאס איז געווען די כוונה פון אחשורוש, ער האט געמאכט א סעודה, שטייט אז ער האט געמאכט א סעודה כרצון איש ואיש, וואס איז דער כרצון איש ואיש, המן ומרדכי, ער האט געמאכט א סעודה ס׳זאל צופרידן שטעלן המן מיט מרדכי, ווי קען מען צופרידן שטעלן המן מיט מרדכי, המן דאס איז געווען תאוות וויפיל ס׳לאזט זיך, האט ער צוגעשטעלט א סעודה ס׳זאל זיין מיט אלע פיטשיווקעס אזוי ווי המן שטעלט צו, אלע תאוות וואס עס קען נאר זיין אויף דעם עולם האט ער אלעס צוגעשטעלט, אבער ער האט געמאכט אויך כרצון מרדכי, ער האט געשטעלט דארט א הכשר, ס׳זאל זיין כשר למהדרין מן המהדרין, און ס׳זאל זיין תאוות, כשר׳ע תאוות, ס׳זאל האבן א הכשר, כרצון המן ומרדכי. ס׳האט א הכשר וואס איז כשר פאר מרדכי הצדיק, יעדער קען עס קומען עסן, קומט אויס דאס איז געווען דער קונץ פון די סעודה פון אחשורוש, צו זיין ווי דער רמב״ן זאגט, א נבל ברשות התורה, ער איז א נבל, אבער ער טוט אלעס וואס איז אויסגעהאלטן ברשות התורה.

המן איז געגאנגען אין די שיטה פון עשו, עשו האט בוחר געווען עולם הזה, יעקב האט בוחר געווען עולם הבא, וואס הייסט יעקב האט עולם הבא, און יעקב וועט נישט האבן עולם הזה, יעקב וועט נישט עסן? יעקב וועט פאסטן, ווי אזוי וועט ער לעבן? עשו האט זיך בוחר געווען, סתם עולם הזה איז אים נישט געזונ, זיין געזונקען אזוי אין עולם הזה, דער גאנצער קאפ און דער גאנצער מח זאל ליגן אין עולם הזה, וואס קען מען אלץ עפעס ארויס נעמען מער פונעם עולם הזה, סתם אזוי איז אים נישט געזונ עולם הזה, נאר מ׳דארף זיך אהער שטעלן מיטן עולם הזה ס׳זאל זיין מיט די ק״נ טעם, ס׳זאל זיין מיטן גאנצן געשמאק. יעקב אבער וויסט אז ער מוז עסן און ער מוז טרונקען, אבער זיין קאפ איז געליגן אין עולם הבא, דער עולם הבא דאס איז געווען ראשו ורובו נאר אין עולם הבא. דאס איז געווען המן, אן אייניקל פון עשו הרשע, ער איז נאכגעגאנגען די שיטה פון עשו הרשע, כרצון איש ואיש, המן האט געמאכט א סעודה אזוי ווי עשו האט אים אויסגעלערנט אז ס׳דארף אזוי צו זיין.

כ׳האב געזאגט מ׳דארף דאס צו וויסן, וועז מ׳רעדט פורים, בפרט וועז מיר שטייען מיר יעצט י״ד אדר ראשון, וואס דאס וואלט אנגערופן ׳פורים קטן׳, אזוי וועלט עס אנגערופן, ס׳איז דא א גרויסע מחלוקה צי מ׳דארף מאכן א סעודה אום פורים קטן, אדער מ׳דארף נישט מאכן, תוס׳ ברענגט א יש אומרים אז מ׳דארף מאכן, און תוס׳ אליין זאגט אז מ׳דארף נישט מאכן, ס׳איז א מחלוקה. און דער רמ״א אליינס אין שולחן ערוך ברענגט ער צוויי דעות, און דער רמ״א פסק׳נט אזוי ווי די מחמירים, אז מ׳זאל יא מאכן א סעודה פורים קטן. דער טורי זהב ברענגט אז רבינו יחיאל מפאריז האט געמאכט א סעודה, און האט איינגעלאדנט אסאך מענטשן, ער האט געפלעגט צו מאכן א גרויסע סעודה.

דער רמ״א (סימן תרצ״ה) ענדיגט אן אינטערעסאנטע לשון, ווי די מחמירים, אז מ׳זאל יא מאכן א משתה ושמחה פורים קטן, און ער ענדיגט צו ׳וטוב לב משתה תמיד׳. מיט דעם ענדיגט זיך שו״ע אורח חיים. זייער אסאך מפרשים טראכטן אריין פארוואס ענדיגט דא דער רמ״א מיט די ווערטער וטוב לב משתה תמיד, זייער אסאך זאגן אז דער רמ״א מיינט מחבר צו זיין סוף אורח חיים לתחלתו, אורח חיים הייבט זיך אן ׳שויתי ה׳ לנגדי תמיד׳, און די סוף איז ׳וטוב לב משתה תמיד׳, דאס איז די שני תמידין כהלכתן.

איך האב געקלערט אזוי וטוב לב משתה תמיד, תמי״ד איז בגימטריא חות״ם, א זיגל. אמת מ׳דארף מאכן פורים קטן א שמחה ומשתה, ס׳דארף אבער האבן א חותם אויף זיך, מ׳דארף לייגן א חותם אויפן מויל, ס׳דארף זיין מיט א מאס, מ׳דארף האבן א חותם אויפן מויל וואס מ׳עסט, נישט אלעס דארף מען עסן.

מ׳דארף אויך האבן א חותם אויפן מויל, נישט אלע ניגונים דארף מען זינגען, נישט אלע ניגונים פאסט פאר א

חסיד'ישן בחור פאר א חסיד'ישן יונגערמאן צו זינגען, ס'דארף זיין א חותם, די ניגונים שאין רוח חכמים נוחה הימנו זינגט מען נישט.

וועגן דעם אין הלכות פורים ווען דער רמ"א ענדיגט - ער רעדט פון די סעודת פורים און פון פורים קטן - וטוב לב משתה תמיד, ס'דארף זיין מיט א חותם, מ'דארף וויסן ס'דארף האבן א חותם, א זיגל, **אסאך מאל דארף מען פארזיגלען דאס מויל, נישט אלעס קען מען עסן, נישט אלעס מעג מען עסן, ווי אזוי מ'זאל עסן, און ווי אזוי מ'זאל זינגען.**

כ'האב געקלערט אזוי **ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.** יעדער איד האט אין זיך א אידישע נקודה, א אידישע פינטל, שלמה קוראו שונא, שלמה המלך האט אנגערופן דעם יצר הרע שונא, אשר ישלטו היהודי"ם, **דאס פינטעלע איד וואס איז דא אין יעדן איד, דאס זאל שולט זיין,** המה בשונאיהם, **אויף די כוחות פונעם יצר הרע,** און אויף די קליפות פון די מחנה המגושמים - ס'איז דא אזא מחנה מגושמים - אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.

ב"ה דא זענען דא חשוב'ע בחורים, יעדער בחור וואס איז א ירא שמים, איז זיך בודל א גאנץ יאר פון די מיאוס'ע ניגונים פון די ווילדע ניגונים ממקורות לא טהורים, און בפרט אין אזא הייליגן טאג ווי פורים.

ס'גייט קומען פורים, דארף זיין א טאג פון התעלות פאר יעדן נפש מישראל, ס'זאל זיין א שמחה של מצוה, נישט הוללות ח"ו. אויף דעם זאגן מיר נגילה ונשמחה בך, **נגילה ונשמחה בך מיטן הייליגן באשעפער, נגילה ונשמחה ב"ך מיט די הייליגע תורה די כ"ב אותיות התורה.**

ס'דארף זיין עבודת ה' בשמחה עילאה, דער אייבערשטער האט געהאלפן ס'איז געווען א גרויסע נס פאר אידישע קינדער, מ'האט מקבל געווען די תורה מאהבה ומרצון, זאל דער אייבערשטער העלפן מיר זאלן קענען דינען דעם הייליגן באשעפער שטענדיג בשמחה אן א עיכוב, מיט א שמחת הנפש, וואס די נפש איז א חלק אלוק ממעל, מפנימיות הלב, לכבוד ה' ולתורתו הקדושה.

*

עס איז א גרויסע מחלוקה איבער די סעודה פון פורים קטן, אבער אויף מקרא מגילה, זאגט די משנה אין מסכת מגילה, אין בין אדר ראשון לאדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים בלבד, צוויי זאכן איז נישט קיין שאלה, מקרא מגילה מיט מתנות לאביונים גייט נישט אן אין אדר ראשון, דאס איז די ספעציעלע מצוה פון מתנות לאביונים, אבער צדקה גייט דאך אן א גאנצע יאר, מצות צדקה גייט אן א גאנצע יאר.

כ'האב געקלערט אזוי, ווען עמיצער גיט יא מתנות לאביונים פורים קטן, איז ער נישט עובר אויף בל תוסיף, כ'וועל מכבד זיין, יעצט האב איך א מצות צדקה וואס איז זייער נאנט צום הארץ, ער איז א גרויסער נצרך, כ'וויל בעטן, אז מ'רעדט פון בל תוסיף, אלע אידן וואס היסן יוסף זאלן ארויף גיין אויפן טיש און צוזאם נעמען נדבות פון אידישע קינדער, מהנה צו זיין א חשוב'ן איד. אין זכות פון מצות צדקה איז יוסף ה' עליכם אלף פעמים ככה ברביה והמשכה בני חיי ומזוני רויחי אלעמאל.

*

ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט (אסתר ה, ב), שטייט אין די מפרשים, בראש השרביט, מיינט מען אינעם ערשטן אות פונעם ווארט "שרביט", דער ערשטער אות פונעם ווארט "שרביט", אין א ש', אזוי טייטשט מען. האב איך געקלערט, פארוואס האט זי עפעס אנגעכאפט דעם אות ש'.

בפשטות האב איך געקלערט אזוי, דער אות ש' ווייסט יעדער איינער דאס איז דער שם פון ש-ד-י, דער שם שד'י, א הייליגער שם. קודם דעם שד'י איז יאמר לצרות ישראל די, ס'איז דאך געווען א ביטערע גזירה, האט זי מציל געווען מיט דעם שם שד'י, דער אויבערשטער זאל זאגן לצרות ישראל די.

דער שם ש-ד-י איז די ראשי תיבות ש'ומר ד'לתות י'שראל, האב איך געקלערט, ס'שטייט אין קדושת לוי, אין די קדושה שביעי אויף פורים, ס'איז נישטא קיין שום מצוה אין די תורה ס'זאל זיין אזא שמירה און ס'זאל נוצן די שמירה פאר דברים גשמיים אזוי ווי די מצוה פון מזוזה, ער רעדט פון מזוזה וואס דאס איז א שמירה פאר א אידיש הויז ס'זאל נישט שורה זיין קיין מזיקין, קיין שום מרעין בישין, קיין שום שלעכט'ס נישט, אלץ זאל זיין נאר גוט'ס וואס דער אויבערשטער וועט טוהן אין די אידישע הייזער.

כ'דערמאן מיך, כ'האב געהערט פון טאטן ז"ל, ער האט געהאט א מלמד, ער האט געהייסן ר' נחום הערש כהנא, דער נחום הערש איז געווען א תלמיד פונעם סאטמאר רב רבי יהודה גרינוואלד ז"ל, האט ער פארציילט אז ער האט זיך געדרייט אין שטוב ביי דעם סאטמאר רב,

און וועט ער איז געגאנגען ביי די נאכט שלאפן, האט ער געליינט קריאת שמע, און פאר ער איז געגאנגען שלאפן איז ער צוגעגאנגען צו די מזוזה יעדע נאכט, ער האט געווייניט בדמעות שליש ביי די מזוזה, דער אויבערשטער זאל העלפן דער נאכט זאל אדורך גיין בשלום פאר די גאנצע שטאט, ס׳זאל קיינעם גארנישט פאסירן, ס׳זאל א אפגעהיטענע נאכט, אזוי האט ער מתפלל געווען, יעדע נאכט האט ער מתפלל געווען, ס׳זאל נישט זיין קיין שריפה, און קיין שום מזיק, אזוי איז ער געשטאנען ביי די מזוזה און ממש געווייניט יעדע נאכט.

ותקרב אסתר, שטייט כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, דאס מיינט מען תפילין, קרוב ה׳ לכל קוראיו, ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט, האט זי זיך אוועק געשטעלט ביי די מזוזה, און זי האט מתפלל געווען צום אויבערשטער וואס איז ש׳ומר ד׳לתות י׳שראל, און דא גיט מען ארויס אזא ביטערע גזירה אויף כלל ישראל, האט אסתר המלכה מתפלל געווען אין זכות פון די מזוזה וואס דער אויבערשטער היט אפ אידישע קינדער, וועט ער אפהיטן אידישע קינדער פון די גזירה, דאס איז ותגע בראש השרביט.

זעהט מען טאקע ס׳איז אן אינטערסאנטע זאך, די גמרא דרש׳נט, ס׳שטייט אין פסוק דברי שלום ואמת, דרש׳נט די גמרא, אז די מגילה דארף האבן שרטוט, דער סופר וועז ער שרייבט דאס דארף האבן שרטוט, כאמיתה של תורה, זאגט די גמרא וואס מיינט מען אמיתה של תורה, אזוי ווי די מזוזה, די מגילה דארף האבן שרטוט אזוי ווי א מזוזה, ווי קומט עפעס די מגילה צו די מזוזה?. לענינינו פארשטייט מען, אין זכות פון מזוזה וואס אידישע קינדער האבן געהאט ביי די הייזער, איז געשעהן דער נס און דער אויבערשטער האט אפגעהיטן אידישע קינדער, און ס׳איז בטל געווארן די גזירת המן.

כ׳האב עס אזוי געקלערט אזוי, דעם פארגאנגענעם יו״ט חנוכה האבן מיר אביסל מעורר געווען אויף די מצוה פון מזוזה, מענטשן האבן נישט פארשטאנען, מ׳האט געמיינט א מזוזה, מ׳דארף האבן א מזוזה, פונקט ווי מ׳דארף האבן א ש״ס, וואס טוט מען וועז מ׳דארף א ש״ס?, גייט מען אין ספרים געשעפט און מ׳קויפט א ש״ס, אז מ׳דארף א משניות גייט מען אין ספרים געשעפט קויפן א משניות, א חומש גייט מען אויך קויפן, א מזוזה גייט מען אין ספרים געשעפט קויפן א מזוזה. א מזוזה איז אנדערש ווי א ש״ס, א מזוזה איז זייער אן האקעלע זאך, זייער א טייערע זאך, דאס דארף מען אהער שטעלן, ס׳דארף זיין א סופר א ירא שמים, ער זאל האבן א כתב קבלה, און ער זאל קענען טאקע שרייבן אויך, ער מעג זיין א ירא שמים, און ער קען קבלה ווייל מ׳האט פארהערט די הלכות, אבער ער מוז קען דאס אומנות, ער דארף קענען שרייבן, דאס דארף מען אויך קענען, מיט א כתב מהודר, זה קלי ואנוהו, ער זאל האבן א כתב מהודר.

אבער למעשה נישט יעדער האט דאס געכאפט, עס איז געווען אן התעוררות, במילא איז געווארן א מאנגל אין מזוזות, ס׳איז געווארן א מאנגל, און ס׳איז דא זייער אסאך - וועז ס׳ווייסט - עס ווערט אימפארטירט פון ארץ ישראל מזוזות וואס ווערט געשריבן דורך קלים ורקים, ס׳איז שרעקליך ווי אזוי מ׳שרייבט פאר עקספארט, מ׳שיקט ארויס מזוזות קיין אמעריקא.

איז געווארן א פראבלעם, ברוך ה׳ אידן דארפן האבן מזוזות, האבן מיר געזעהן אזוי, דא אין שטאט איז דא זייער חשוב׳ע סופרים, יראי ה׳ מומחים, מיט א כתב מהודר, נאר אין הקומץ משביע, זיי קענען נישט צושטעלן אזויפיל מזוזות, יעדע דירה דארף צו האבן כאטשיג צעהן מזוזות, פון צעהן ביז פופצן מזוזות דארף צו האבן יעדע דירה, ס׳איז זייער שווער, און זיי קענען דאס נישט צושטעלן.

וויל איך דא זאגן א בשורה טובה, אונז האבן מיר מצליח געווען ממנה צו זיין א תלמיד חכם אין בני ברק, איינער פון די רבנים פון אונזער קהילה אין בני ברק, א תלמיד חכם, א ירא שמים, און א מומחה גדול אויף סופרות, ער דארף צו זיין א מומחה אויף סופרות אויף יעדן פרט. ער זאל אכטונג געבן, ער זאל פארשאפן פון ערליכע סופרים, די וואס וואוינען אין אמעריקא זיי קענען נישט די סופרים, איינער וואס וואוינט אין ארץ ישראל, ער קען די סופרים דארט, ער קען ערליכע סופרים, זיי האבן קבלה פון ערליכע רבנים, און זיי שרייבן א שיינעם כתב, ער פארשטייט וואס הייסט שיין און וואס הייסט נישט שיין, און ער וועט צוזאם נעמען מזוזות פון די סופרים און שיקן דא צו אונז, אונז האבן מיר דא אויך איינעם וואס וועט זיין א ממונה וואס ער וועט פארקויפן מזוזות, און מ׳וועט וויסן אז דאס קומט פון א סופר א ירא שמים מיט א כתב מהודר, וואס ער האט קבלה און מ׳קען זיך אויף אים פארלאזן אז דאס איז א כשר׳ע מזוזה לכתחילה.

דער אויבערשטער זאל העלפן שלא יצא מכשול מתחת ידינו, די מצוה פון מזוזה זאל מגין זיין עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, און זיין א שמירה מכל מרעין בישין בכל עת ובכל זמן.